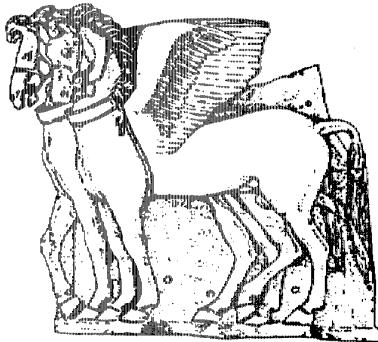

СИМЕОН НЕМАЊА

“БЕШЕ ВЕЛИКИ ОД ВЕЛИКИХ, И СЛАВАН ОД СЛАВНИХ,
И КРАСНИ ЦВЕТ ОД ДОБРОГ КОРЕНА ИЗАЂЕ ИЗ БЕДАРА
ОНИХ КОЈИ СУ ГОСПОДОВАЛИ СРПСКОМ ЗЕМЉОМ”

ДОМЕНТИЈАН

ЦЕНТАР ЗА МИТОЛОШКЕ СТУДИЈЕ СРБИЈЕ
CENTRE FOR MYTHOLOGICAL STUDIES OF SERBIA

Уредник
др РАДМИЛО ПЕТРОВИЋ

Живојин Андрејић

СВЕТА СРПСКА ЛОЗА

Треће допуњено и проширено издање

Издавач

ЦЕНТАР ЗА МИТОЛОШКЕ СТУДИЈЕ СРБИЈЕ – РАЧА

Главни и одговорни уредник

ДР ПРОФ. РАДМИЛО ПЕТРОВИЋ

Рецензенти

ПРОФ. ДР МАРКО Атлагић,

ДР БРАНКО НАДОВЕЗА

Технички уредник

БОВАН СТАНОЈЕВИЋ

Тираж

200

Штампа: Interprint Kragujevac

ISBN 978-86-80684-13-0

ЖИВОЛИН АНДРЕЛИЋ

СВЕТА СРПСКА ЛОЗА

Рача
2019

Садржај

Света и златна лоза - Дрво живота	1
Лозе богова и божанских владара	19
Света и златна лоза Немањина колена	35
Родослов лозе Немањине колена	61
Родословне таблице српских владара и властеле	87
Српска лоза	97
Словенски и европски калеми	137

Света и златна лоза - Дрво живота

Родослови и генеалошке таблице владара и властеле су као помоћна историјска грана врло популарни пре свега због прегледности. Вођење родослова и прављење таблица ухватило је маха од средњег века јер је то постала обавеза владарских кућа и властеле. На основу родослова се доказивало порекло и потврђивала права на владарски трон, очување стечених титула и привилегија, а били су потребни и због канона при склапању бракова. Тадашњи црквено-правни канони за ступање у брак забрањивали су сродство до четвртог колена. Због злоупотреба су настајали и лажни родослови којима се остваривала незаконита претензија на престо или привилегије.¹ Лажном приказивању свог порекла нису могли одолети многи владари на Западу, византијски цареви, па ни Немањићи. Тако у нашим житијима, родословима и летописима стоји да Немања води порекло од Констанције, сестре првог хришћанског цара Константина Великог и римског цара Ликинија, који су живели још у првој половини IV века.² У новије време се у нашој науци сматра да је „маштовита и невероватна генеалогија“ Стефана Немање у српским житијима, родословима и летописима у вези са фалсификованим генеало-

1. Код нас су познати лажни родослови грофа Ђорђа Бранковића (С. Новаковић, *Из 'Хронике деспота Ђорђа Бранковића'*, Гласник Српског ученог друштва XXXIII, Београд 1872, 130–190; И. Руварац, *Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху с три излета о такозваној себи српског народа*, Београд 1896), Петра Охмућевића (М. Динић, *Реља Охмућевић*, Зборник радова Византолошког института, IX, Београд 1966, стр. 95–118) и барона Шметаја.

гијом византијског цара Василија I коју је сачинио његов потомак, у модерној историјској науци уважени историчар и писац, цар Константин VII Порфирогенит. Константин је међу своје и претке Василија I, незнатног и неписменог македонског провинцијалца, уврстио у парћанску династију Арсакида као и династије Александра Македонског и Константина Великог. Василијев отац је био ожењен неком удвицом за коју се говорило, изгледа не без основа, да је била у сродству са Константином Великим.³

У време српске средњовековне државе нису постојали родослови као ни књижевна врста која се бавила Стефаном Немањом. Поменици српске цркве и фреско слике српских владара претходе родословима и старији су од њих. Најстарији српски поменик настао је између 1346. и 1354. године.⁴ Црквени поменици се на неки начин могу користити као „кратки родослови“ који бележе хронолошки и појединачно имена српских владара и највише властеле. Као потпуно нова врста појавио се први српски родослов бана Твртка I Котроманића тек 1374–1377. године.⁵

Израженију родословну слику приказују поворке Немањића у оквиру свечаних ктиторских фреско ансамбала у њиховим првим владарским задужбинама у Милешеви (1222–1225), капели краља Радослава у Студеници (1230–1232), Сопоћанима (1265), Градцу (1270), капели краља Драгутина у Ђурђевим Ступовима (после 1282), Ариљу (1296), Богородици Љевишкој (1312–1314) и Богородичној цркви у Карану (1339). Хоризонтална лоза Немањина колена сликана је у форми молитвене поворке на чијем зачељу се налазио један од њих као ктитор. Таква лоза је у почетку приказивала три, а касније до пет колена српске династије и то само бив-

2. К. Филозоф, *Житије деспота Стефана Лазаревића*, Г. Јовановић, Београд 1989, стр. 81–82; Р. Новаковић, *Србин римски цар*, Београд 1999; Ж. Андрејић, *Владари Трибала*, Рача–Београд 2000, стр. 77–138; Ж. Андрејић, *Старија и новија трагања за пореклом великог жупана Стефана Немање и потпуни преокрет с новим резултатима ма*, Митолошки зборник 21, Рача 2009, стр. 131–143.
3. Б. Крсмановић, Н. Радошевић, *Легендарне генеалогије византијских царева и њихових породица*, Зборник радова Византолошког института XLI, Београд 2004, стр. 77–81.
4. М. Благојевић, *Идеја и стварност Душановог царства*, Историја српског народа I, Београд 1981, стр. 527.
5. Д. Богдановић, *Стара српска књижевност после Косова*, Историја српског народа II, Београд 1982, стр. 141.

ших и тадашњих владара. Свако даље нарастање поворке захтевало је драстично ремећење фреско програма најниже зоне, што је примећено већ у Ариљу, тако да је дошло до замене вертикалном генеалошком сликом која је формирана по угледу на лозу Јесејеву. Лоза Јесејева се и у претходном периоду најчешће сликала у српским црквама у форми сложене, вертикалне родословне схеме.

Из бедара, тела родоначелника династије, светог Симеона Немање, ниче, извија се, грана, буја и олистава његова „винова“ лоза слична Јесејевој. Немања је у свим лозама, за разлику од уснулог и на бок лежећег Јесеја из чијег тела вертикално израста стабло лозе, сликан у стојећем ставу и подигнутих руку у адорацији чиме се наглашава његова будност и активна улога.⁶ Изданке његове лозе представљају стојеће фигуре скоро свих његових потомака. Изnad лозе је Христос, који благосиља и по анђелима шаље владару стему и лор, најзначајније инсигније. Тако монументална лоза Немањина истиче непрекидност владавине и светородност владара династије, предводитеља и Вожда српског хришћанског народа – „Новог Израиља“.

Приказивање родоначелника владарске лозе из чијих бедара се извијају винова лоза и њени ластари није особеност српске уметности и књижевности. Идеја о светородној лози налази се врло рано на Истоку у *Житију св. Саве Јерусалимског* које је написао Кирил Скитопољски у VI веку: „Почињемо да тражимо одакле треба, а треба тражити изданак од корена, па ћемо наћи и узбрати грозд – не са трња него са лозе“.⁷ Јован Ставракије, ћакон и хартофилакс солунске цркве Св. Димитрија, у *Чудима св. Димитрија Солунског* каже за Самуила „А из бедра му се роди дете по имену Радомир“.⁸ Овај детаљ показује да се српска монументална лоза стварала према књижевној и сликарској матрици рано успостављеној у Византији. У прилог овом ставу су и закључци Драгана Војводића који сматра да је потпуно јасан утицај византијске идеологије и иконографске баштине византијског двора у мотивима божанске инвестиiture, која на-

6. Ј. Магловски, *Од бедара Немањиних – Прилог иконологији Лозе Немањине у Грачаници*, Зограф 28, Београд 2001, стр. 107–108. У поменутом раду, нажалост, није примећено да је оваква представа Јесеја потпуно аналогна старијим у којима дрво израста, као фалус, из стомака божанства.

7. Б. Бојовић, *Краљевство и светост*, Београд 1999, стр. 125–125.

8. *** *Византијски извори у историју народа Југославије III*, Београд 1966, стр. 47.

глашава царску природу вертикалне лозе.⁹ Не искључује се могућност да је Лоза Немањића „аутентична иконографска творевина осмишљена у Србији“¹⁰ и упућује на већ постојећи став¹¹ да је „старањем“ Данила „на стала и ликовна представа светородне лозе“.

Први наш развијен родослов владара насликан је на захтев краља Милутина у припрати Грачанице (1319–1321), а потом у Пећкој патријаршији (око 1333), Дечанима (1349) и Матеичу (1348–1352) (комбинована лоза Комнена, Асена и Немањића¹²). Ово су једини транспарентно истакнути званични родослови владара Немањина колена: Милутина (Грачаница), Стефана Дечанског и Душана (Св. Апостоли у Пећкој патријаршији и Дечани), цар Душан, царица Јелена и цар Урош (Матеич) и деспот Стефан или деспот Ђурђе (улазна кула Студенице). Пошто је увећан број личности из Лозе Немањина колена оне од мањег значаја представљене су у попрсјима. У Матеичу се све личности, без обзира на значај, приказују као полуфигуре. Поменуте вертикалне лозе светих Немањића су развијеног типа и представљају родослове у слици и речи.

Вертикална лоза Немањина колена није бележила детаље унутардинастичких и политичких превирања већ искључиво вертикалу која се уздиже на основу достизања врховне власти – која најчешће није била стечена на основу примогенитуре. Уочено је да су на плану политике биле врло ангажоване Лозе у Грачаници и Дечанима и да такав случај није у Пећи, јер је тамошња фреска настала под директним утицајем Цркве. Сматра се да су само идеолошко-политичка становишта условила измене у Лозама Немањиних наследника у Матеичу и кули Студенице и да је дошло до померања тежишта са унутардинастичких питања на план међудинастичких односа владара Србије, Византије и Бугарске. Приказивање царских

9. Д. Војводић, *Од хоризонатне ка вертикалној генеалошкој слици Немањића*, Зборник радова Византолошког института XLIV, Београд 2007, стр. 302.

10. Исто, стр. 308.

11. Б. И. Бојовић, *Краљевство и светост. Политичка филозофија средњовековне Србије*, Београд 1999, стр. 198.

12. Н. Мавродинов, *Родословното дрво на царица Елена в Матеиче*, Известија на Блгарското историческо дружество XXII–XXIII, Софија 1948, стр. 203–213; И. Божилов, *Фамилијата на Асеновци*, Софија 1985, стр. 451–459; Е. Димитрова, *Манастир Матејче*, Скопје 2002, стр. 214–221; Е. Димитрова, *Ктиторска композиција и ново датовање живописа у цркви Свете Богородице у Матеичу*, Зограф 29, Београд 2003, стр. 181–190.

предака славних династија требало је да искаже идеју о империјалним претензијама цара Душана на византијско и бугарско наслеђе. Изостали су, међутим, коментари о заснованости њихових и Душанових лоза на могуће родбинске везе.¹³ Уздизање на царство и амбиције српског владара у складу с тим доводе до надрастања чисто династичког програма и до стварања проширене родовске и етничке основе, све ради легалитета и универзализма младог царства. Ради остваривања тог циља позивали су се, на стварно или нестварно сродство са старим династијама.¹⁴ При томе, није се улазило у продубљивање питања конкретних међудинастичких и родбинских односа, премештања вертикалне лозе на бочне гране и слично.

У време цара Уроша, а поготову после његове смрти, 1371. године, код високе српске властеле и потоњих владара из бочних грана лозе Немањи на колена појављују се поворке родословног карактера као оне првих Немањића: кнеза Паскача у Псачи (1365–1371), деспота Иваниша и Дејана у Богородичној цркви манастира Велуће (1370), кнеза Лазара у Раваници (1386) и деспота Стефана у Љубостињи (1410). После тога је уследило формирање развијених вертикалних родословних лоза кнеза Лазара и деспота Стефана (по свему и деспота Ђурђа Бранковића) и наставак лозе Немањина колена: улазна кула утврђења манастира Студенице, прва половина XV века (јединствена лоза Немањића, Лазаревића и Бранковића¹⁵) и Ораховици у Славонији (1594) (јединствена лоза Немањића која се завршава кнезом Лазаром, Милицом и деспотом Стефаном).¹⁶

Династије суседних православних земаља нису сликале своје вертикалне, развијене лозе, а поготову не светородне, у црквеним задужбина-ма као што су то чинили Немањићи од краља Милутина почетком XIV века. Ова ситуација се у овим земљама тумачила одсуством изградње или присуства култа владара. У складу са врло развијеним култом владара скоро сви чланови династије Немањина колена добили су свој култ а Си

13. Е. Димитрова, *Ктиторска композиција и ново датовање живописа у цркви Свете Богородице у Матеичу*, стр. 188

14. Д. Војводић, *Од хоризонатне ка вертикалној генеалошкој слици Немањића*, стр. 305, 306.

15. В. Ј. Ђурић, *Лоза српских владара у Студеници*, Зборник у част Војислава Ђурића, Београд 1992, стр. 65–79.

16. Р. Грујић, *Старине манастира Ораховца*, Београд 1939, стр. 27–33.

меон Немања и Сава су постали заштитници српске државе. Врло блиски Немањићима у том погледу били су само француски владари. Насупрот стоје владари Хрватске, Босне и Зете. Само се код босанског краља Твртка II појавила тежња за успостављање култа. У једној повељи Твртко II каже да је син и наследник „од светог корена“.¹⁷ Али, „свети корен“ на који се позива Твртко II креће из бочне гране Немањине лозе.

Свечане генеалошке слике владара у Византији изгледа да нису биле популарне. Светозар Радојчић сматра да само лоза у Матеичу, која је везана за генеалогију византијских и бугарских царева, упућује на то да су и у Византији и Бугарској познавали породичне генеалошке слике.¹⁸ Али, нема доказа да је монументална лоза као српска династичка слика имала за узор аналогну слику лозе византијских владара.

Радојчић исказује чуђење што се на Западу није очувала ниједна старија владарска генеалошка фреско слика сматрајући, вальда, да су такве фреске постојале. У илуминираним текстовима се истиче упрошћена генеалошка слика родослова немачког и римског цара Фридриха у *Chronica regia Coloniensis*, из XIII века¹⁹ или властеле Бургоње у *Vrelant ou Vreylant*, 1421–1504. године.²⁰ Прва појава сликане генеалогије владара на Западу је тек из средине XVI века, у техници гоблена. Има података да су постојале генеалошке зидне слике Хабзбурговаца по градовима у време цара Максимилијана (1493–1519). У западноевропским књигама каснијег времена, из XV и XVI века, честе су појаве породичних генеалогија у виду родословног стабла какво је Лудвига Виртембершког, из 1585. године.²¹ Међутим, све ове генеалогије немају никакве стилске а поготову хронолошке аналогије са великим свечаним вертикалним лозама Немањића.²²

Идејно и по форми свечане вертикалне српске лозе имају узор у претеклој Лози Јесејевој. За слику Лозе Јесејеве се сматра да је у византијску уметност пренета са Запада имајући у виду њену појаву још у XI веку у минијатурном сликарству, тапiseriji и витражу као и њену велику популарност. Из Јесејевог стомака израста снажни чокот винове лозе.²³ Ло-

-
17. Л. Павловић, *Култови лица код Срба и Македонаца*, Сmederevo 1965, стр. 255.
 18. С. Радојчић, *Портрети српских владара у средњем веку*, Скопље 1934, стр. 42.
 19. *** *Enciclopedia Italiana*, II, стр. 169.
 20. C. Wenzler, *L' Araldique*, Rennes 1997, стр. 64.
 21. *** *Enciclopedia Italiana*, II, стр. 170.
 22. С. Радојчић, *Портрети српских владара у средњем веку*, стр. 42.

за Јесејева је била у XIII и XIV веку врло чест украс и у западним псалти-рима. Узор по коме је створена иконографска схема Лозе Јесејeve, као и Лозе Немањића, остао је нерасветљен, тако да постоји могућност да је српска иконографска схема аутоктона појава иако се уочава да је Христо-ва генеалогија у Дечанима слична рељефу на порталу у Орвијету Лоренца Мантанија, из истог периода. На основу овог примера С. Радојчић је за-кључио да је компликованија композиција српских лоза позајмљена са Запада а да би се источно порекло лозе у Сопоћанима, Ариљу и Дечанима могло бранити ако би се доказало да је Лоренцо Мантани копирао неку лозу са византијског простора с обзиром на то што су сликари Тречента били под утицајем византијског сликарства.²⁴

Међутим, тврдња да је Лоза Јесејева са Запада доспела на византијски културни простор по свему судећи није тачна, јер се ова тема самостално развија и на Истоку у XII–XIV веку.²⁵ Стабло јеврејских царева пред-стављено је мозаички у цркви Христовог Рођења у Витлејему, 1169. годи-не.²⁶ Познате су византијске Лозе Јесејeve из Тарсоса, Озаане у Грузији, Касторије, Св. Софије у Трапезунту, Манастира Св. апостолима у Солуну и Богородице Перивлепти у Цариграду. Византијске Лозе Јесејeve не по-казују једнообразност тако да су јасно уочена два основна типа, у три ва-ријанте: једноставан тип у форми дрвета, једноставан у форми лозе и сло-жен у варијанти лозе. Према С. Радојчићу, на истоку постоје два типа мотива Лозе Јесејeve. Старији тип карактерише ред попрсаја у медаљони-ма попут лозе у Матеичу и цркви Св. Петра и Павла у Великом Трнову. Други тип, компликованији и сродан италијанским и француским лоза-ма Јесејевим, налази се у Сопоћанима, Морачи, Ариљу, Богородици Ље-вишкој и Дечанима у Србији, Св. Марку у Венецији, у Св. апостолима у Солуну и Богородици Перивлепти у Цариграду. Лоза Јесејева овог типа била је насликана и на западном зиду спољне припрате Спасове цркве у Жичи.²⁷ Очигледно је да у Србији постоје оба ова типа лозе.

23. *** *Enciclopedia Italiana*, II, стр. Таб. XXXIII.

24. С. Радојчић, *Портрети српских владара у средњем веку*, стр. стр. 41–42.

25. V. Milanović, *Tree of Jesse in the Byzantine Mural Painting of Thirteenth and Fourteenth Centuries*, Зограф 20, Београд 1989, стр. 48–60.

26. С. Марјановић-Душанић, *Владарска идеологија Немањића*, Београд 1997, стр. 113.

27. Д. Прерадовић, *Фотодокументација о средњовековним споменицима Народног музеја у Београду, Наша прошлост 7*, Краљево 2006, стр. 40.

Укључивање винове лозе у свете генеалошке слике није случајна кад се има у виду предисторија развоја њене симболике и значења у прехришћанском а, поготову, ранохришћанском периоду. Винова лоза²⁸ као хришћански симбол надовезује се на значења старог света. Била је посвећена трачком богу Дионису и египатском Озирису. Сматрана је за свето и божанско дрво а вино од ње за пиће богова. Вероватно је да су стара предања поистовећивала рајско дрво живота са лозом као позитивним знаменом. Златна винова лоза била је један од главних украса у храму у Јерусалиму.²⁹ Главна симболика лозе једначи је са Израелом као Божјим поседом. Христос је прогласио да је он прави калем и да људи могу тврдити да су Божја лоза само ако пребивају у њему, док су, у противном, изданак који вреди једино бацити у ватру (Јован, 15, 1). У параболи о виноградарима убојицама лоза означава Божје краљевство које је најпре поверио Израелцима а потом ће прећи и другима (Матеј 21, 28–46). Бог је виноградар који од свога сина захтева да обиђе његов виноград (Марко, 12, 6), а када се жртвовао уместо Израела Христос је упоређен са лозом будући да је његова крв вино *Новог завета*. На почетку новог циклуса Ноје је први засадио лозу добра. Најзад, лоза је симбол православне вере, „лоза вере“, а виноград се упоређује са црквом.

Вино³⁰ је за људе старог света било симбол крви која се сматрала пре бивалиштем душе и живота и према томе напитак живота и бесмртности. У античкој Грчкој вино је било супститут крви бога Диониса, самим тим бесмртности и спознаје. У Библијском предању вино је симбол радости (Псалми, 104, 15) и свих дарова које Бог даје људима. Али, вино као изазивач пијанства је и симбол залуђености којим Бог кажњава неверне, побуњене појединце и народе (Јеремија, 25 – 15, 27). Христос на Тајној – Последњој вечери ствара нову симболику вина: „Ово је крв моја, крв савеза“ (Марко, 14, 24). Током литургије, тајном евхаристије вино се претвара у крв Христову. Сакрална уметност антике инспирисана дионизијским култом, и под њеним утицајем ранохришћанска, користи велики број различитих мотива у везим с лозом, бербом грожђа и вином, чиме се документује њихова јасна симболика бесмртности.

28. J. Chevalier, A. Gherbrant, *Rečnik simbola*, Zagreb 1987, стр. 359–369.

29. R. Grevs, *Bela Boginja*, Beograd 2004, стр. 179.

30. Chevalier, A. Gherbrant, *Rečnik simbola*, стр. 746–747.

Даља значења вина у вези су са крвљу³¹ која симболизује све што је по везано с ватром, топлином и животом и сунцем. Крв се тако повезује са свиме што је лепо, племенито и узвишено, са животном и телесном топливом. Насупрот крви је светлост која је у вези са духом. Према старом халдејском веровању сматра се да је божанска крв, помешана са земљом, даровала живот бићима. Христова крв³² у хришћанској теогонији има централно место као једна од евхаристијских светих тајни (тело и крв – хлеб и вино) при чему крв помешана са водом симболично представља цркву. Црква спојена нераскидиво водом верника сједињује се у Христу. Верници бивају прожети прочишћавајућом и спасоносном снагом крви Спаситељеве.

На основу почетне идеје, у више цркава на Светој Гори, у Цариграду и у Србији, крајем XIII и у првој половини XIV века, сликана је специфична генеалогија Исуса Христа у форми хоризонталне слике. У Сопоћанима (око 1265), Богородици Перивлепти у Охриду (1295), Богородичној цркви у Протату на Атосу (око 1300), Богородици Љевишкој у Призрену (1308–1312), Краљевој цркви у Студеници (1314), Грачаницама (1318–1321), Христа Хоре – Кахије џамији, Килисе џамији у Цариграду (1315–1321) и припрати Хиландара (1321). Обично се приказује делимичан родослов телесних Христових предака „Ово је племе Адамово“ (1 Мој. 5, 1), а најважији су, на челу царева, цар Давид и на челу патријарха, Аврам. Христос је, пре свих, Аврамов телесни потомак - оца народа (Мој. 17, 5). Аврам је уз то и отац вере, симбол верности и човек послушан Богу. Христов родослов јеванђелиста Матеј износи по нисходећој, а јеванђелиста Лука по усходећој линији.

О христовом оваплоћењу пишу апостоли и свети оци: „Велика је тајна побожности: Бог се јави у телу“ (1 Тим, 3, 16). У личности Исуса Христа испунила су се сва старозаветна пророштва и праслике о Месији. Родослов Христов и цео Нови завет сведоче да је Он Месија, Син Божји, оваплоћени Бог и Богочовек. Син Аврама, родоначелника изабраног народа, „оца Израиља“ (Ис. 51, 2; Мт. 3, 9), кога је Бог ради очувања праве вере издвојио из свег рода људског и обећао му да ће се „у њему благословити сви народи на земљи“ (1 Мој. 18, 18; 12, 3; 23, 18). Исто обећање Бог је по-

31. J. Chevalier, A. Gherbrant, *Rečnik simbola*, стр. 327.

32. H. Biderman, *Rečnik simbola*, Beograd 2004, стр. 187.

новио Исаку и Јакову (1 Мој. 26, 4), а то значи да се неће преко њих благословити сви народи на земљи, већ у њиховом потомку – Месији. Пре благосиљања својих синова Јаков је рекао: „Скупите се да вам јавим шта ће вам бити до пошљета“. (1 Мој. 49, 1) Предсказао је будућност својим синовима и њиховим потомцима до доласка Месије.³³ Заправо, владарска лоза јеврејских царева једињује Стари и Нови завет и успоставља везу између власти и светости.

И *Лози Јесејевој*, заправо, сврха је да прикаже родослов Исуса Христа, а њено порекло се налази у тексту књиге пророка Исаије: „Исклијаће младица из пања Јесејева, изданак ће избити из његова корена“³⁴ *Лоза Јесејева* постаје симбол Богородице, за коју византијски песници кажу да је „грана од корена Јесејева а цвет њен Христос“. Богородица се тако прославља и као „жезал од корена Јесејева“ а Христ као „цвет његов“. На самом темену се увек налази насликано, као круна пресвете лозе Јесејеве, велико попрсје Христа у мандрлори. Такав је случај и са свим лозама Немањића који од Христа и своје заштитнице Богородице добијају власт.

Предања и пророчанства о настанку нове хришћанске владарске лозе често су преплетена са претхришћанским знамењем дрвета живота. Пророчанство о доласку на власт византијског цара Василија I, оснивача Македонске династије, говори да је једног дана, док су његови родитељи радили, а он заспао на њиви, долетео орао и заклонио га сенком својих великих крила. Прво знамење пре овога био је сан његове мајке. Василијева мајка је у сну видела како из њене утробе израста огромно златно дрво пуно златног цвећа и воћа, а потом јој се у сну јавио Св. Илија Тезбит у виду високог старца беле браде из чијих је уста лизао пламен и предсказао изузетну будућност њеном сину.³⁵ И када Св. Сава евоцира речи свога оца, великог жупана Стефана Немање при предаји престола сину, Стефану Немањи Првовенчаном, користи готово исту фразу о дрвету које израста из тела родитеља: „Овога имајте уместо мене, добри корен који је изашао из моје утробе“.

Много касније, забележена је у српском народу легенда о рођењу Бајиће – Баја Соколовића, потоњег турског великог везира Мехмед-паше Со-

33. Ј. Радовановић, *Радови из иконографије*, Београд 2008, стр. 75–87.

34. Исаја 11, 1–3; Матија 1, 1–17.

35. Ш. Дил, *Византијске слике*, I, Београд 1991, стр. 122–123.

коловића. Док је још носила дете мајка је уснила сан да јој је никако бор из утробе и гранама свет наткрилио.³⁶ Још касније, у вези са појавом Ка-рађорђа као родоначелника нове српске династије, у народу је постојало слично предање и пророчанство. Турски везир је видео у рано јутро како пада звезда на кућу у којој је спавала мајка што је протумачио речима да ће се ту родити дете које ће постати владар Србије. Нешто касније мајка је уснила да јој из stomaka израста велики црни бор који се ширио да свет наткрили.³⁷

Још у раном преисторијском времену, када је божанство замишљано као тајанствена сила у природи, људи су сматрали да је боравило у дрвећу, не у било каквом већ у оном с натприродним особинама.³⁸ Тако се раширило веровање у постојање дрвета живота које је стајало у средишту раја (Постање 3, 22). У овом типу легенди с дрветом живота, као пра-старим фаличним симболом, алудира се на израстање и успостављање новог родоначелника и династије из мајчине или очеве утробе.³⁹ Стабло се сматра митским претком, претком који се изједначава и са месецом. Један од најпознатијих снови о стаблу је сан цара Навукодоносара: „Погледам, кад ево једно стабло у сред земље врло велико. Стабло порасте, постаде снажно, висина му досеже небо...“. Овај сан пророк Данило тумачи на следећи начин: „Стабло које си видео... то си ти, о краљу...“⁴⁰ Још зна-

36. М. Вукићевић, *Знаменити Срби муслмани*, Београд 1998, стр. 3; Р. Самарџић, *Мехмед Соколовић*, Београд 1995, стр. 18. Око Крушевца је забележено предање да је кнегиња Милица засадила два бора у селу Ракље када је родила сина Стефана (Л. Павловић, *Култови лица код Срба и Македонаца*, Смедерево 1965, стр. 309).

37. Ж. Андрејић, *Карађорђеви претци из архива Андрије Лубурића*, Архивско наслеђе 2, Зајечар 2004, стр. 18.

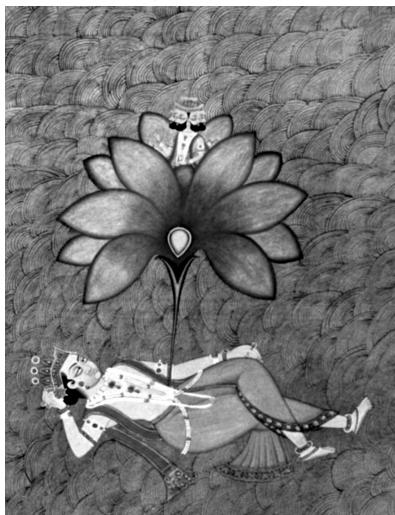
38. Наши преци су сматрали да су људи настали од дрвећа и у њима су видели људска бића. (Л. Павловић, *Култови лица код Срба и Македонаца*, Смедерево 1965, стр. 308)

39. У нашим народним приповеткама типа „гоњене жене“, у којима се приповеда да су из убијене царичине деце изникли борови, или оне у којима се човек упоређује са бором и неке где се бор приказује као седиште змаја, виле и божанства. Осим тога, дрво бора се сматра божанством. (В. Чајкановић, *Речник српских народних веровања о биљкама*, Београд 1994, стр. 34–35) Бор код свих народа представља бесмртност душе и вечност. Бор се у старогрчком културном кругу, коме су припадали и наши престори, повезивао са богом Дионисом, Атисом и богињом плодности Кибелом. Бор је симболизовао тело мртвог и ваксрслог Бога и божанског претка. (J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Riječnik simbola*, стр. 59)

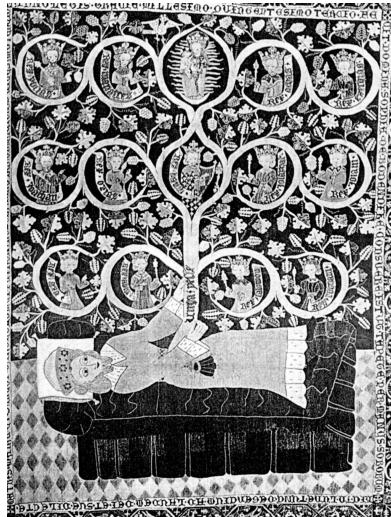
40. В. Шулец, *Zašto Slaveni poštiju lipu?*, Rad JAZU XLIII, Zagreb 1878, стр. 628, 156, 158.

чајнија симболика стабла се проширила у време хришћанства преко Исајиног текста о Јишају. Јишајево стабло означава Девицу Марију, нову Еву, која је Христа и све хришћанске народе зачела по божјој милости. Стабло расте из пупка – stomaka и уста Јишајевих и има гране на којима су краљеви Јудеје, христови преци. Јишајево стабло је један од најомиљенијих мотива цистерцитског католичког реда који исказује велику оданост Богородици. Пророчка визија о рађању владара се исказује: „Ево, зачеће ће девица и родити сина...“ чиме се метафорично алудира на владарску лозу.⁴¹ Тако, из пупка прастарог индоведског врховног бога Вишнуа, док се одмара на површини првобитног океана и сања Свет, израста цвет – стабло лотоса и Брама који седи у његовој крошњи.⁴² Још у Старом Египту се сматрало да стабло симболизује раст породице, народа и власти. Познато је генеалошко стабло утравирано на зиду у храму у Карнаку и три у храму Дер-ел Бакри.⁴³.

У средњем веку се мотив дрвета живота из палеохришћанске уметности сјединио са генеалогијом старозаветног првосвештеника Јесеја. Из уста, из груди или stomaka Јесејевог израста дрво пуно лишћа, цветова и плодова из чијих грана излазе краљеви Јудеје, праоци Христови.

Из stomaka бога Вишнуа израста свето „дрво“ лотоса

Из Јесејевог stomaka израста дрво, средњовековна таписерија

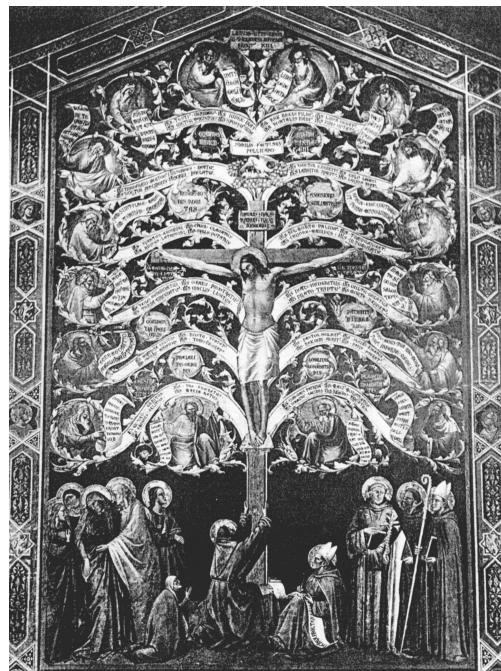
41. Исто, стр. 630.

42. F. Kont, *Larousse mitologije sveta*, Beograd 2006, стр. 196.

43. *** *Enciclopedia Italiana* II, Roma 1949, стр. 170.

Лоза Јесејева, Псалтир Џона од Бедфорда, 1411-13243. године

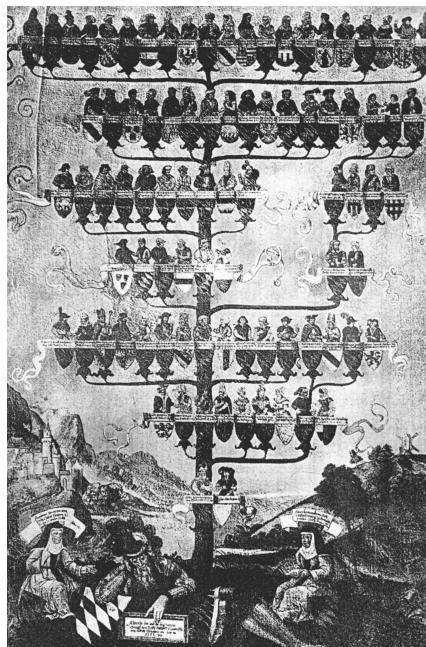
Голготски крст - Генеалошко стабло Христово, Фиренца

Богородично генеалошко стабло

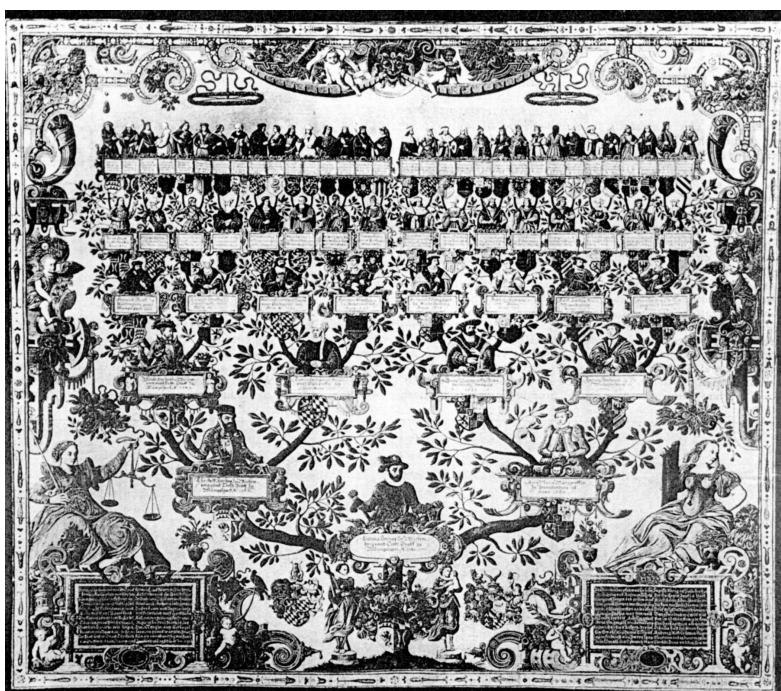
Генеалошка слика Фридриха II, XIII век

Генеалошко стабло Дуке ди Тек

Генеалогија Фернанда Арагон од Португалије, 1507-1534. године

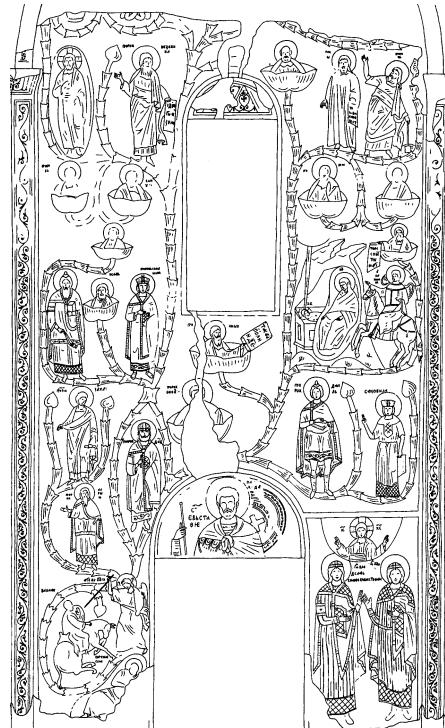
Генеалошко стабло Лудвига Виртембершког, 1585. године

Јесејева лоза, црква Св. Тројице у Сопоћанима, 1265. године

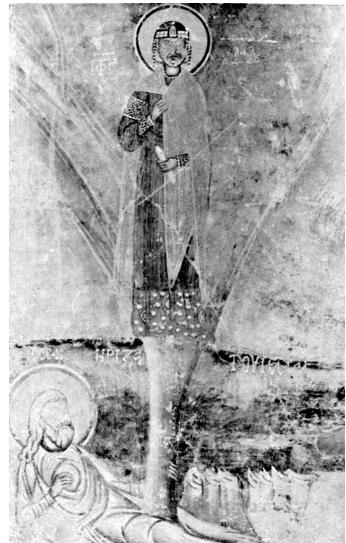
Јесејева поза, Морача 1251. године

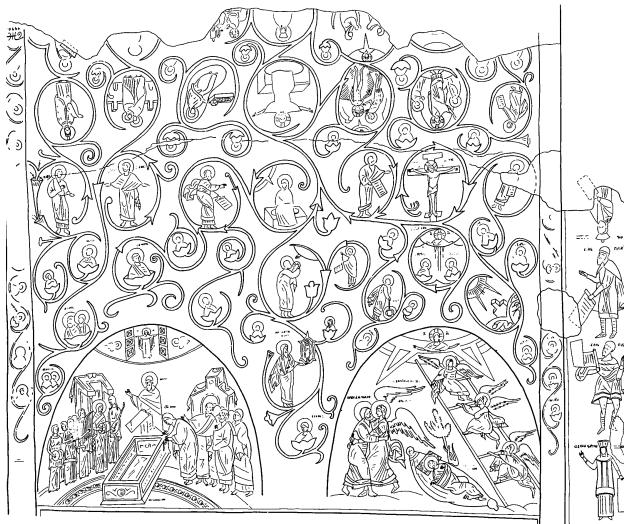
Јесејева поза, Априље 1296. године

Св. Софија у Трапезунту, 1260-1270.

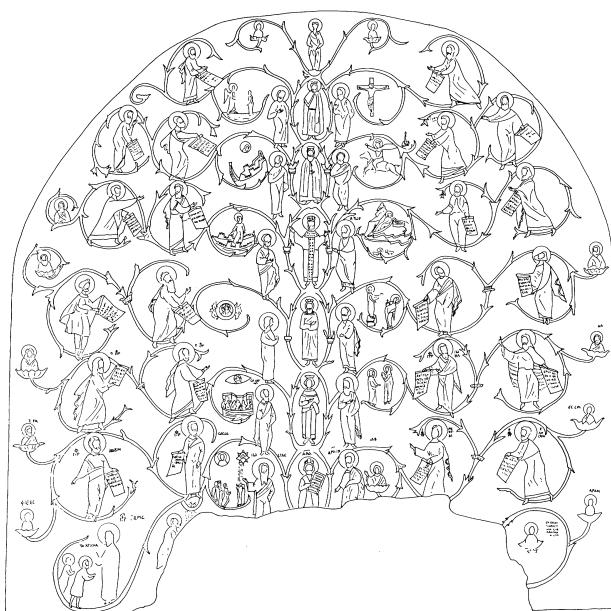
Св. Никола, Манастир у Македонији, 1271. године

Јесејева лоза, Богородица Љевишка у Призрену,
1312-1314. године

Лоза Јесејева, Св. апостоли у Солуну,
1315-1320. године

Лоза Јесејева, Дечани,
1349. године

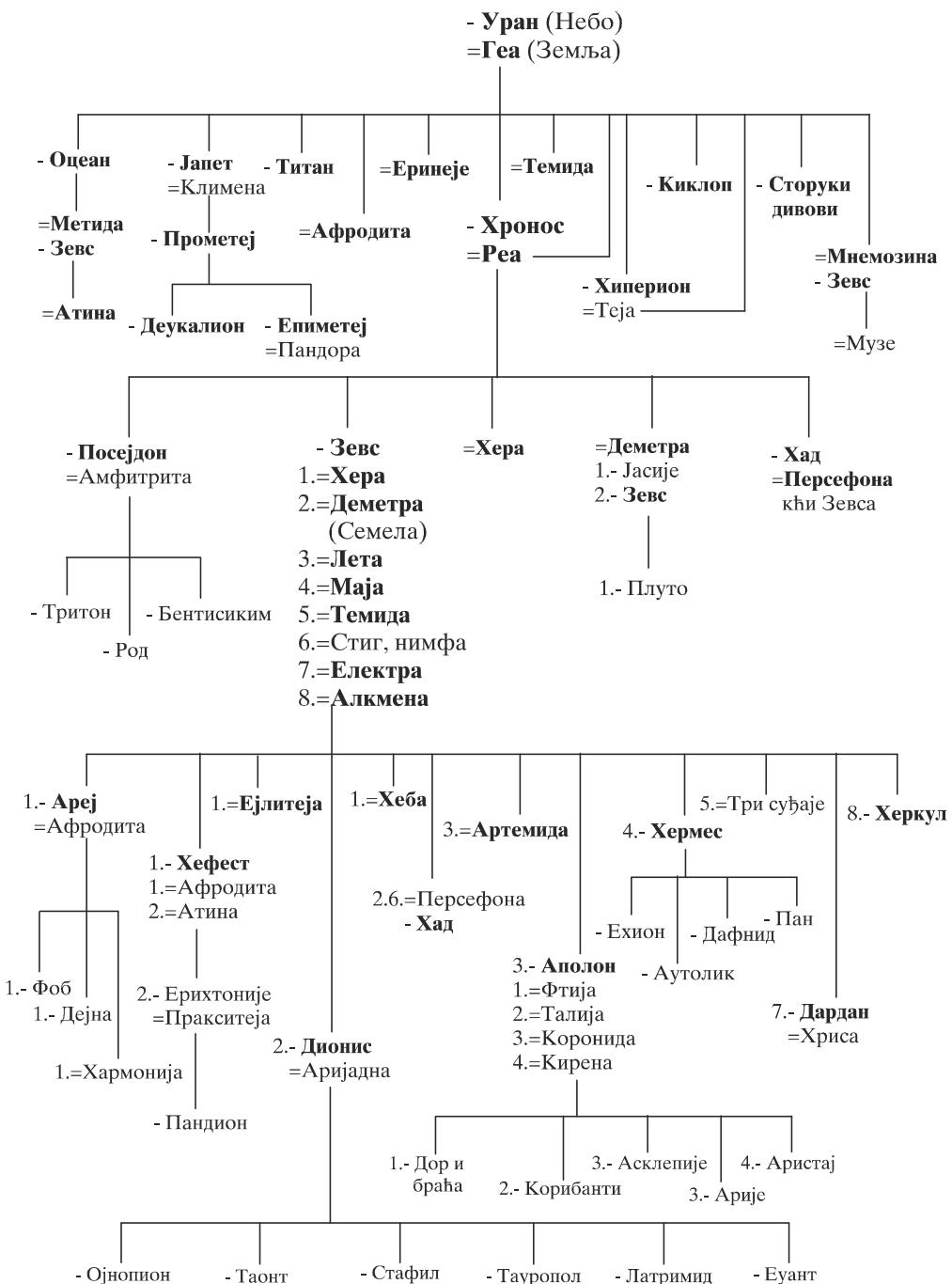

Лоза Јесејева, Св. Петар и Павле у Великом Трнову

*Лозе обожених људи, богова и
божанских владара*

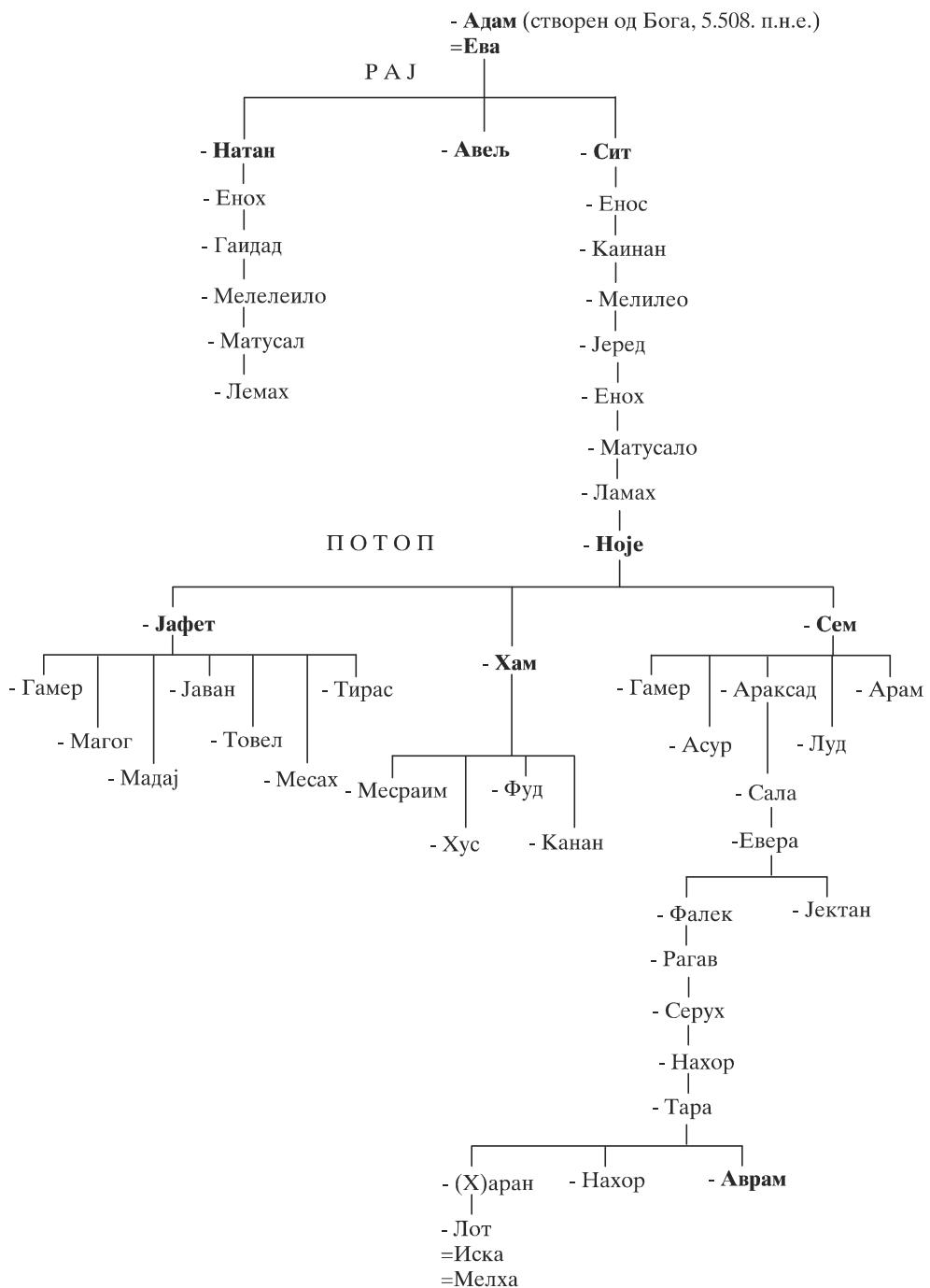
Живојин Андрејић

Дрво живота – света српска лоза

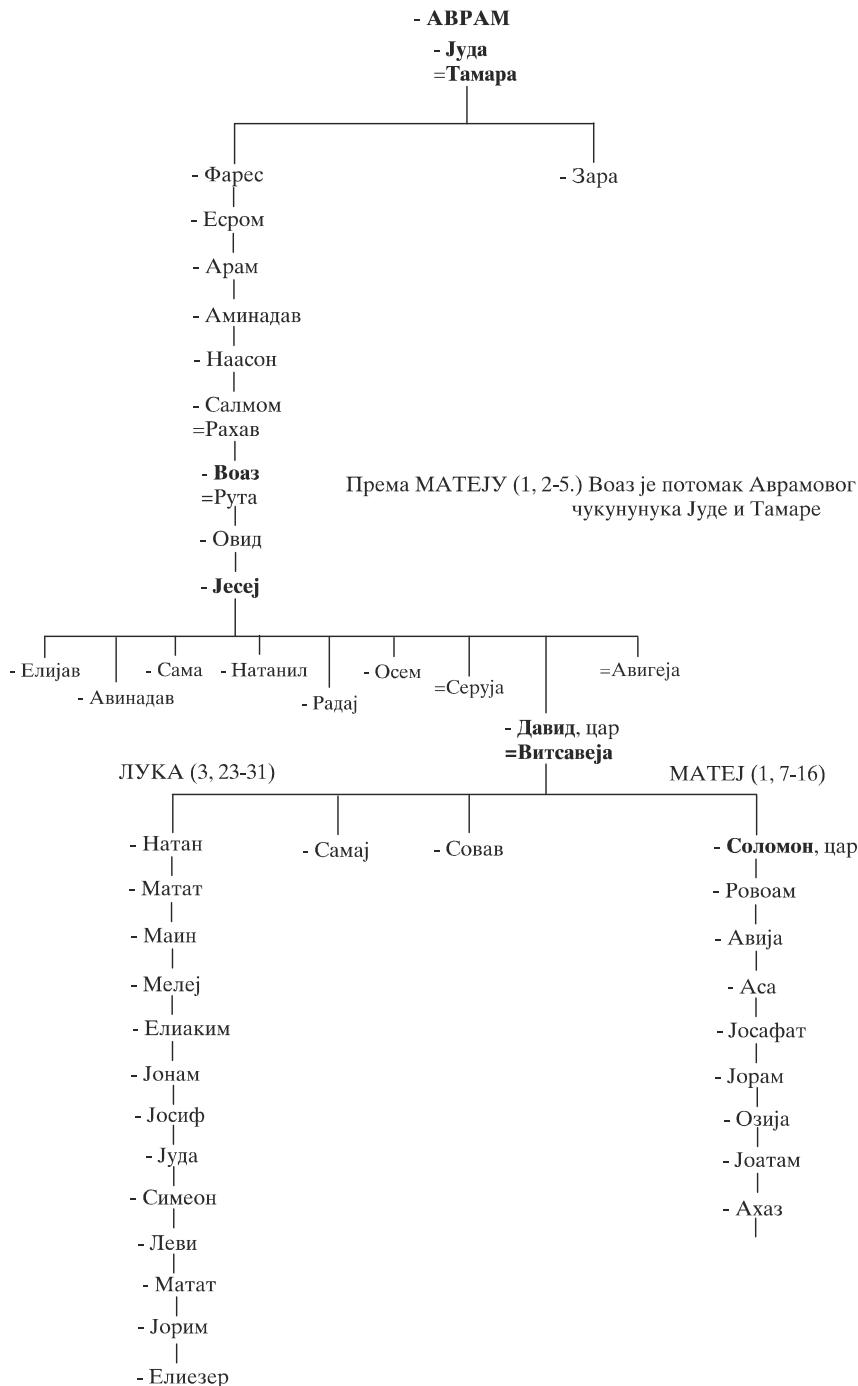
Родослов старогрчког врховног бога Зевса, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

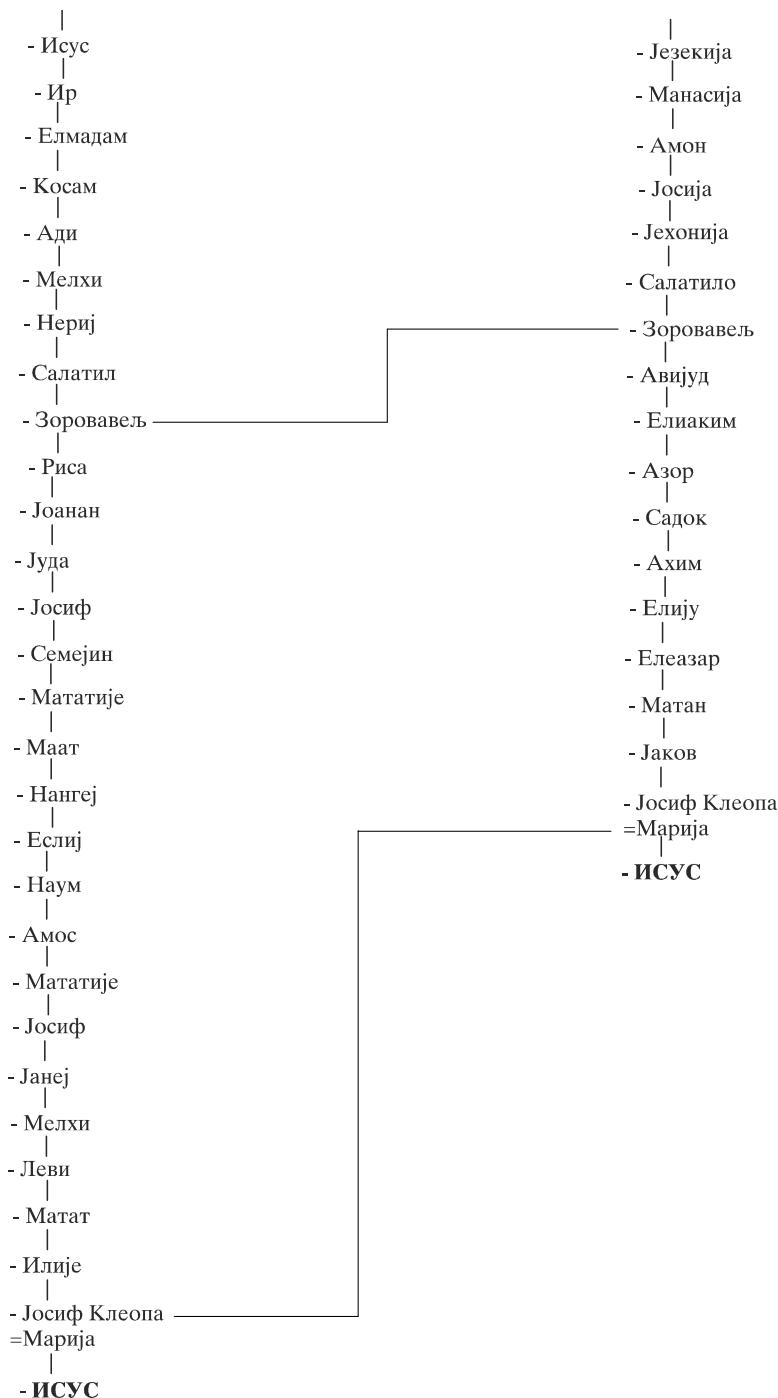
Родослов прввог људског рода - Адама и Еве, према Ж. Андрејић

Дрво живота – света српска лоза

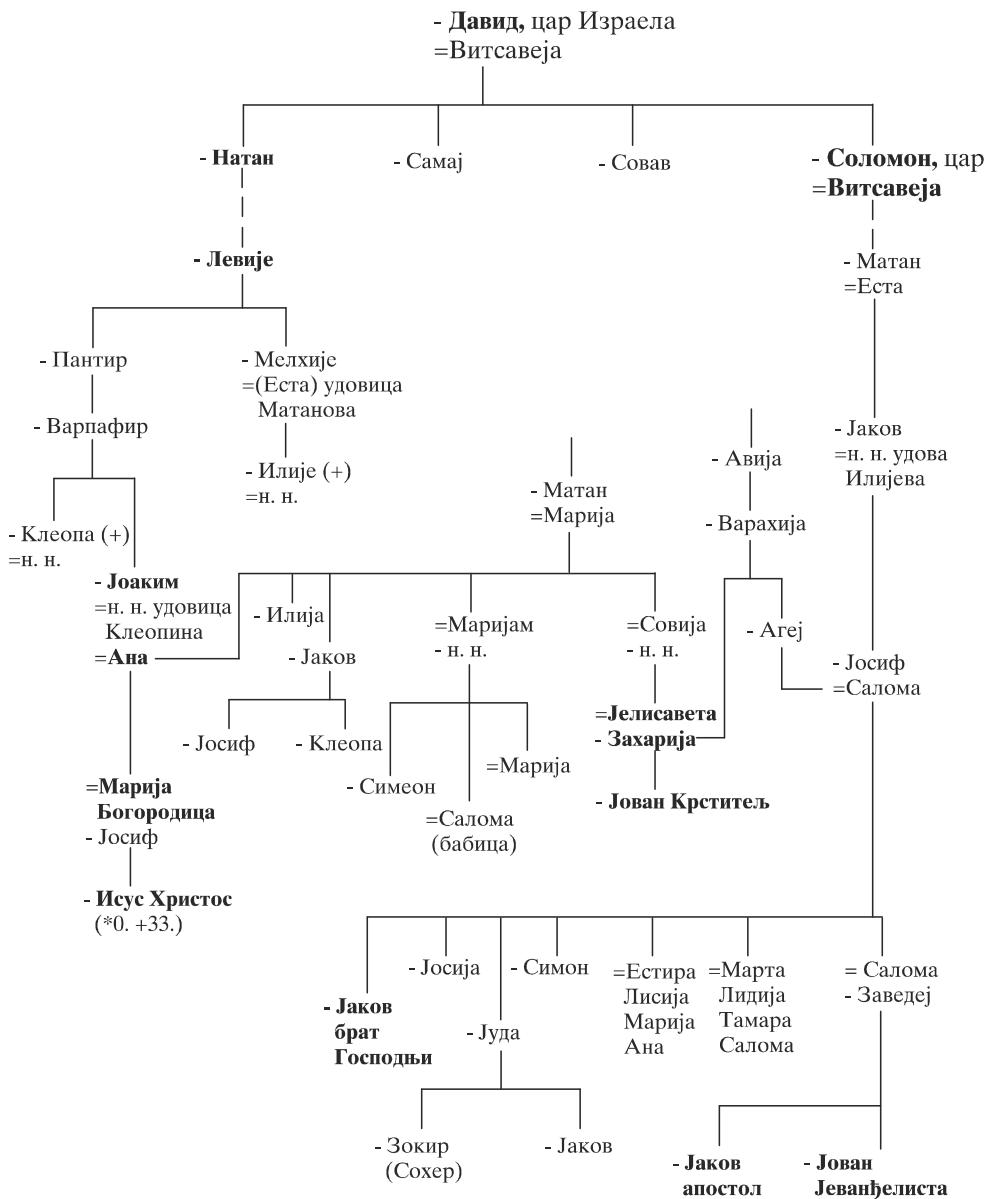
Старозаветна лоза Јесејева (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

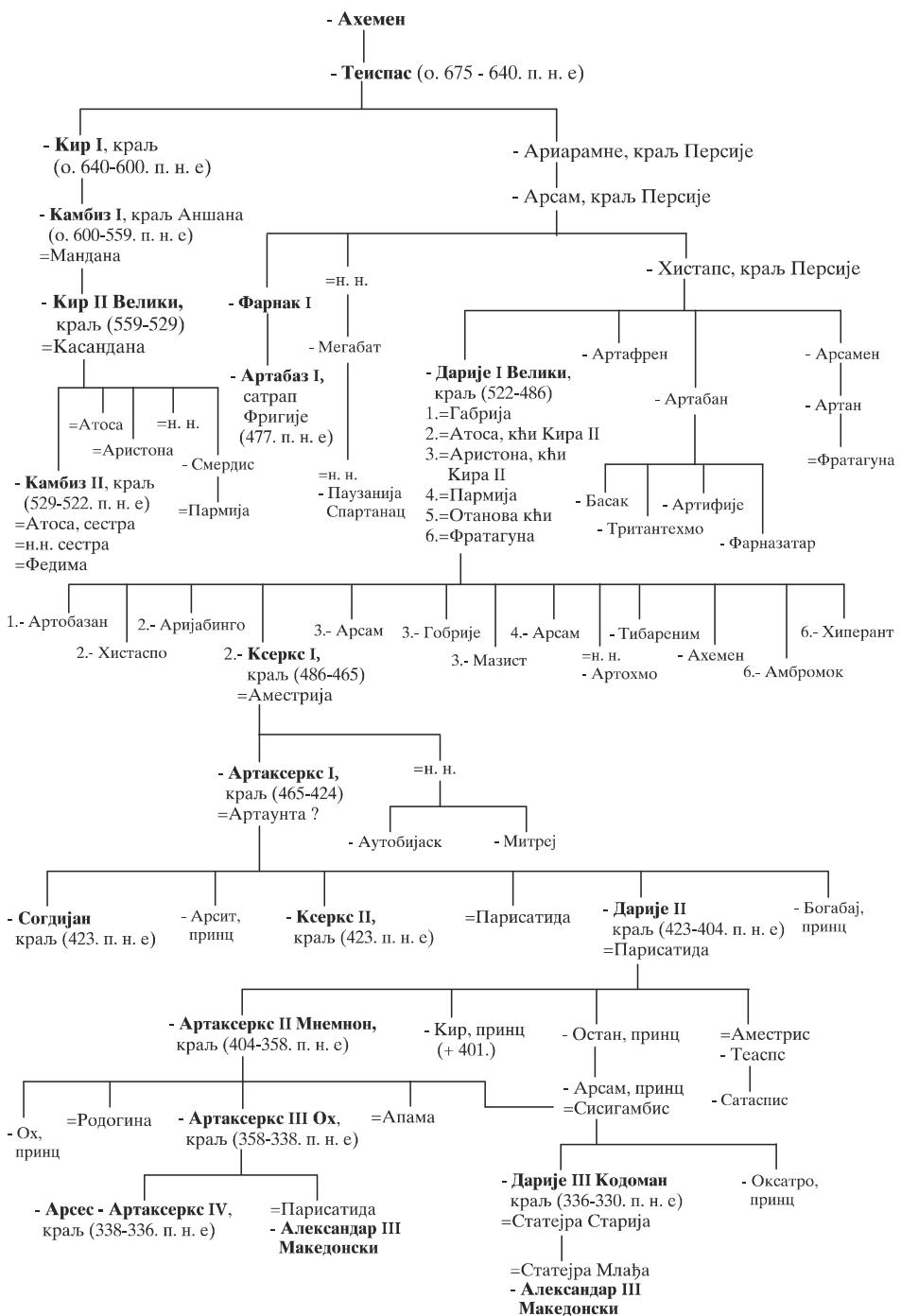
Лоза Јесејева (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

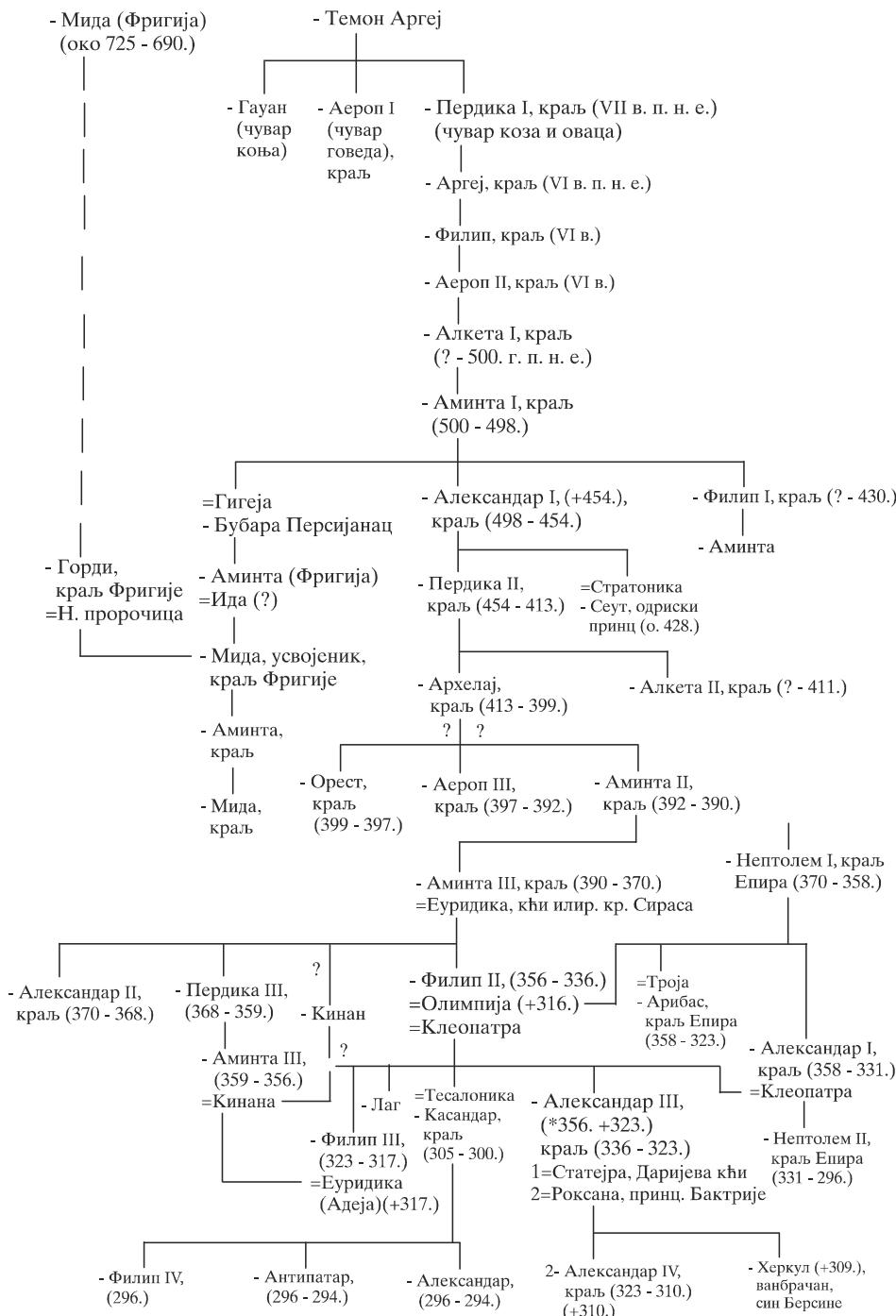
Родослов Пресвете Марије Богородице

Живојин Андрејић

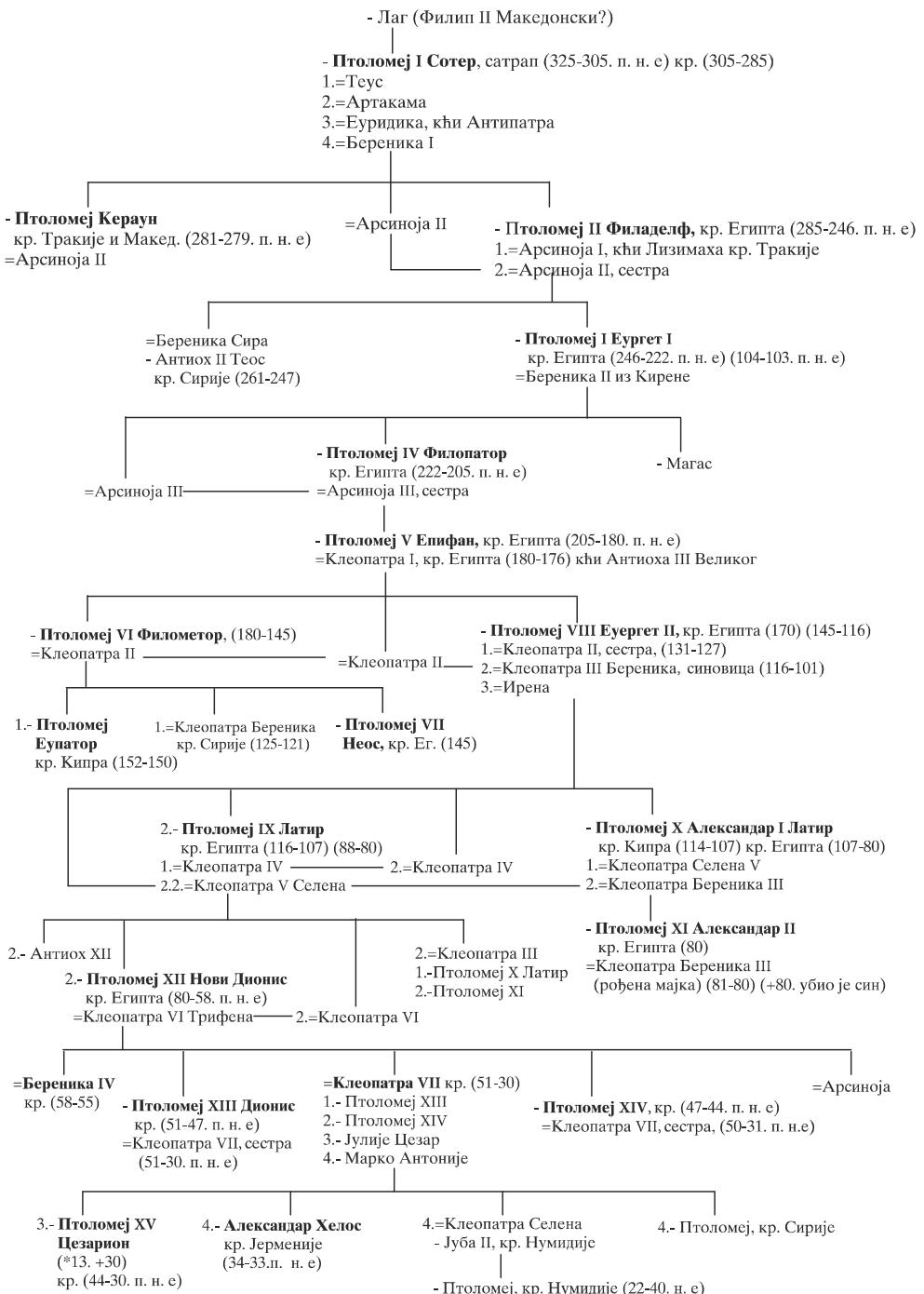
Родослов персијске династије Ахеменида, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

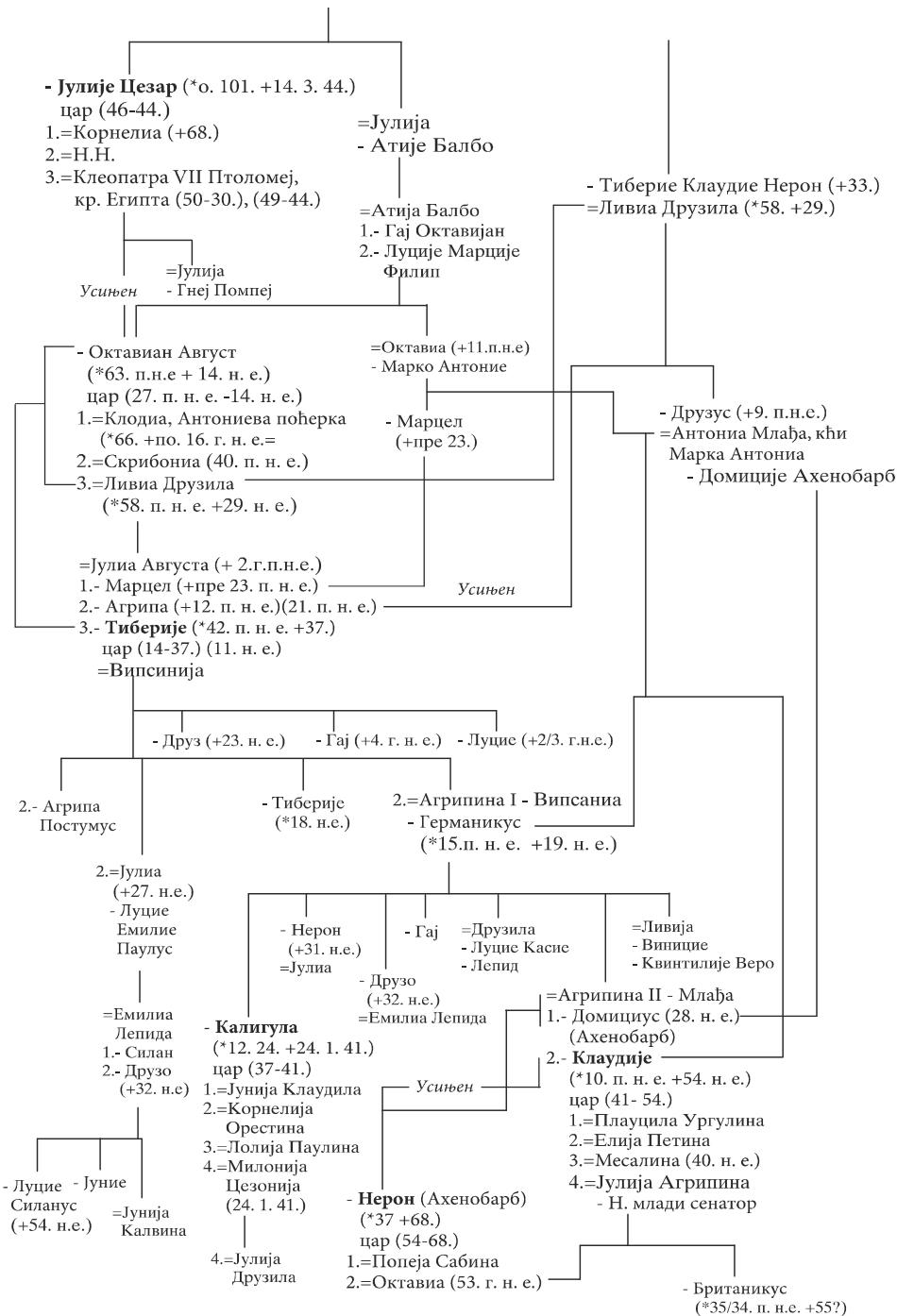
Родослов динстије грчких Аргејда - Александра Македонског, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

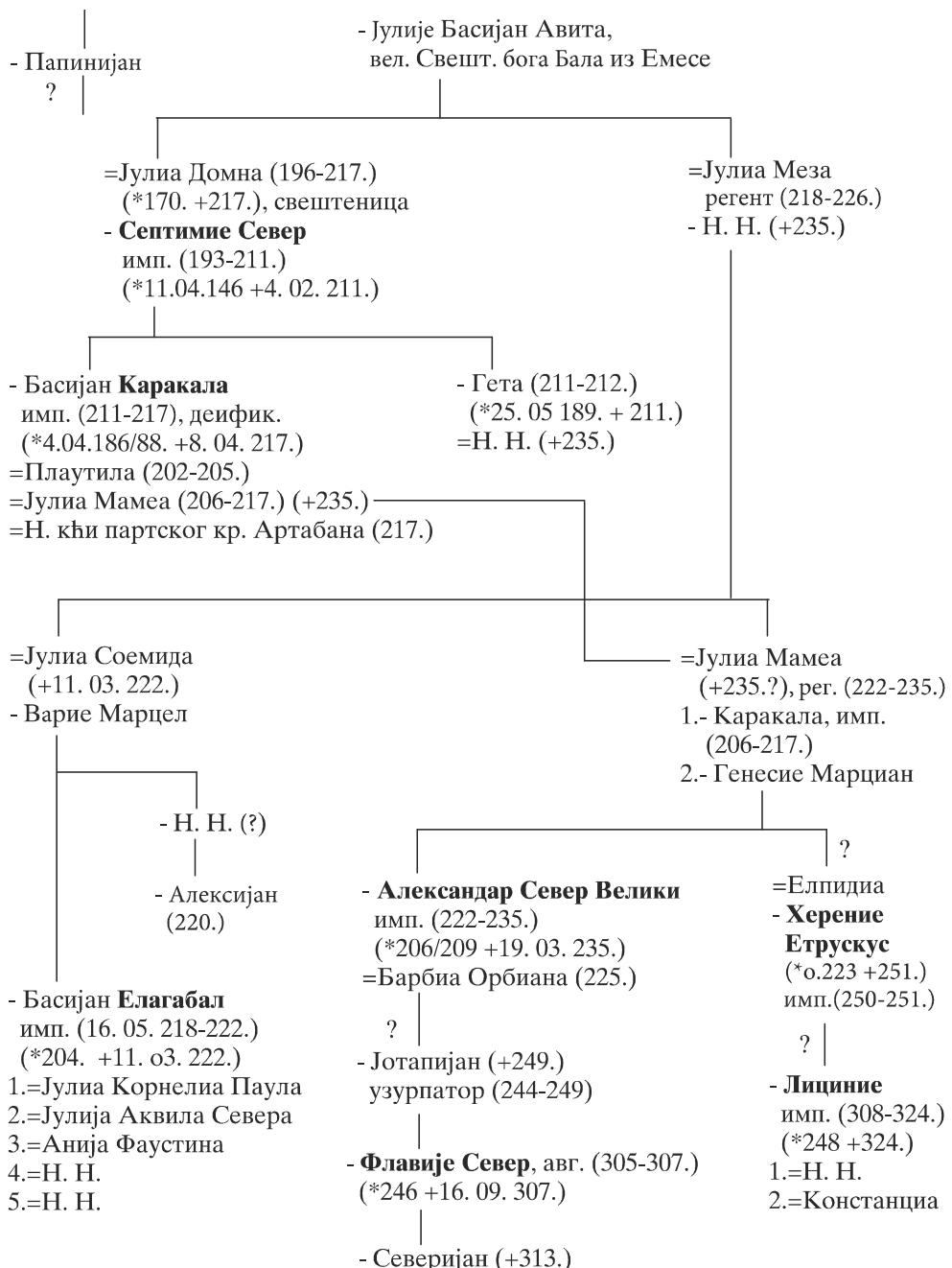
Родослов египатско-хеленске династије Птоломеја, према Ж. Андрејићу

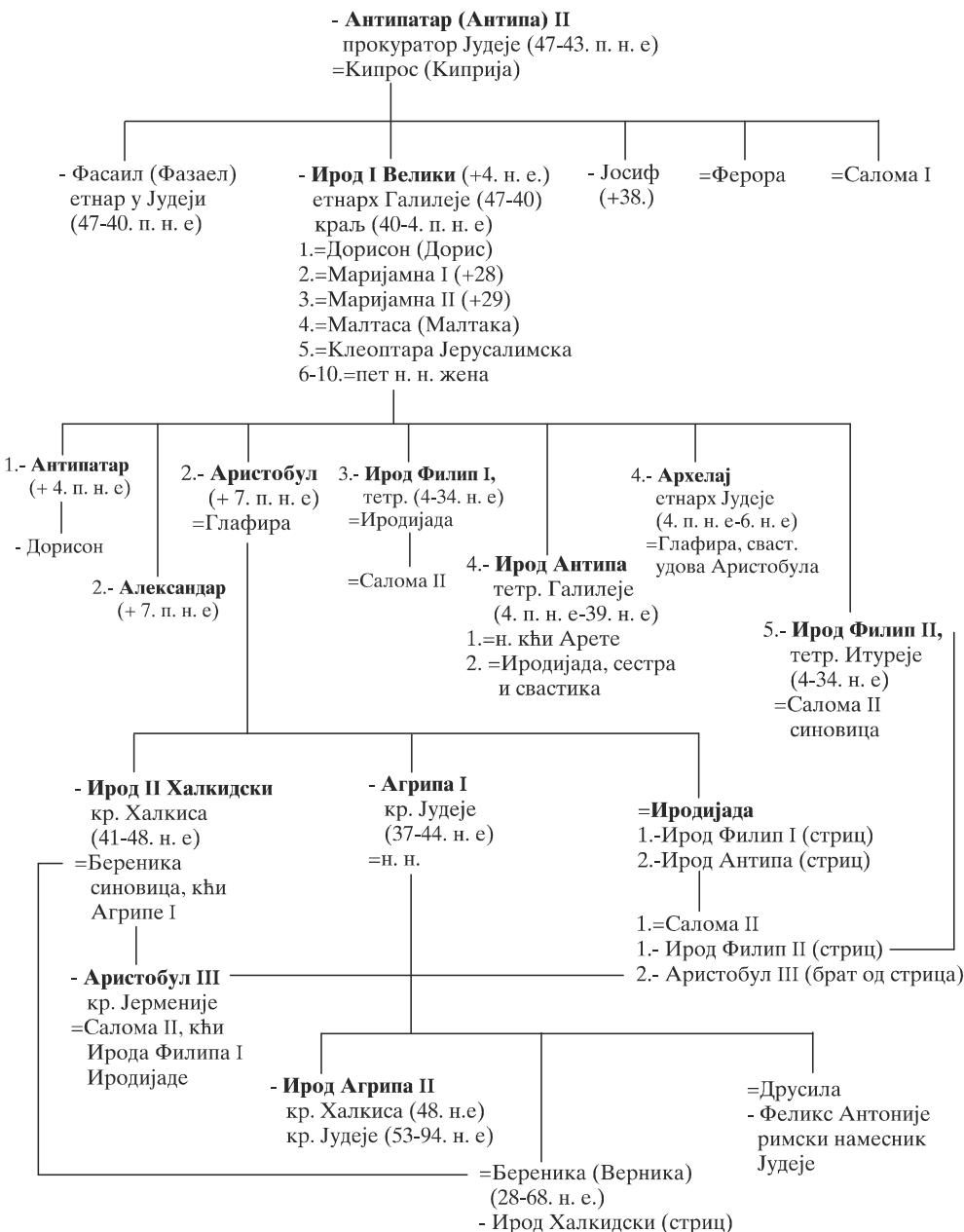
Дрво живота – света српска лоза

Родослов династије Јулијевица-Клаудијевица, императора Рима, према Ж. Андрејићу

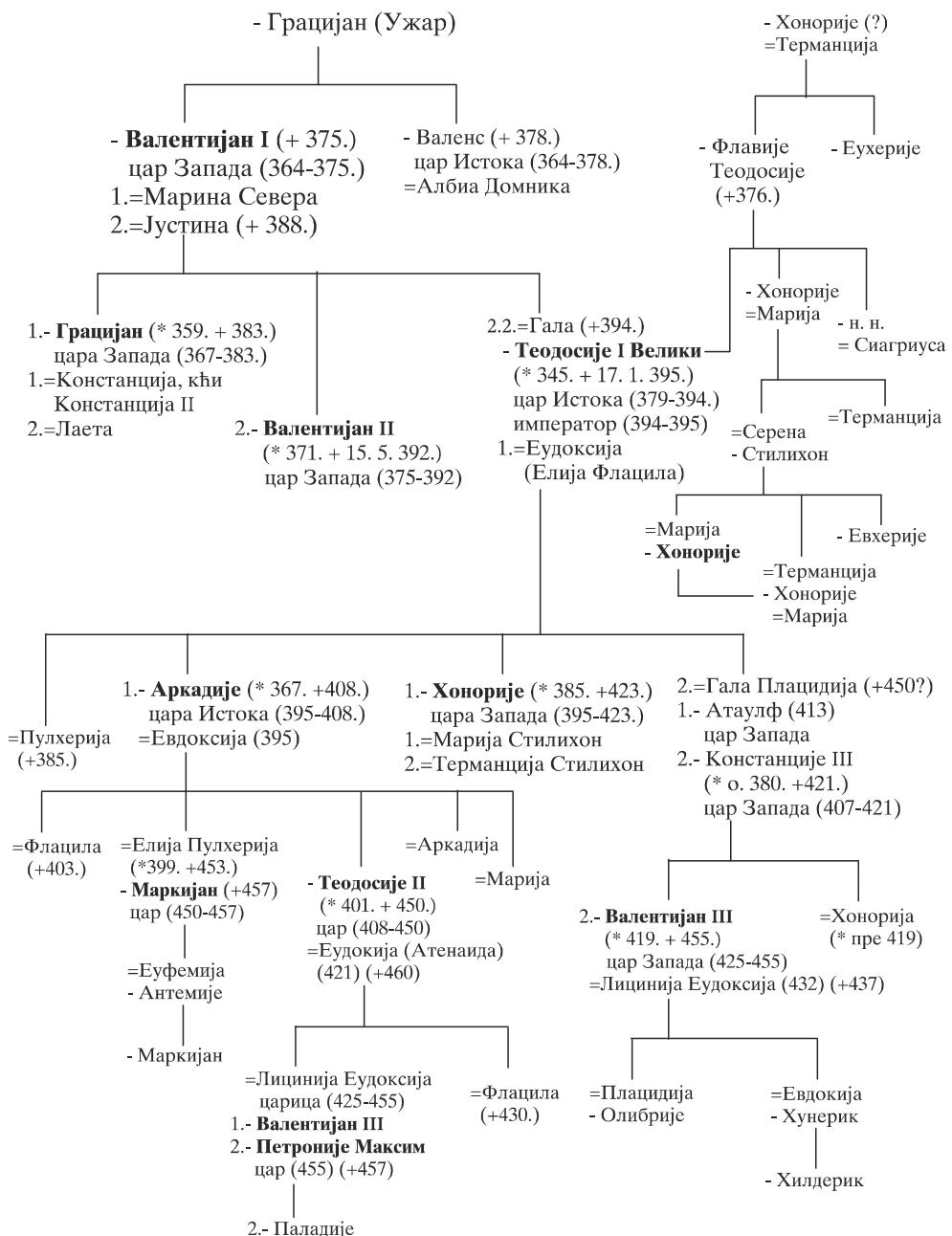
Живојин Андрејић

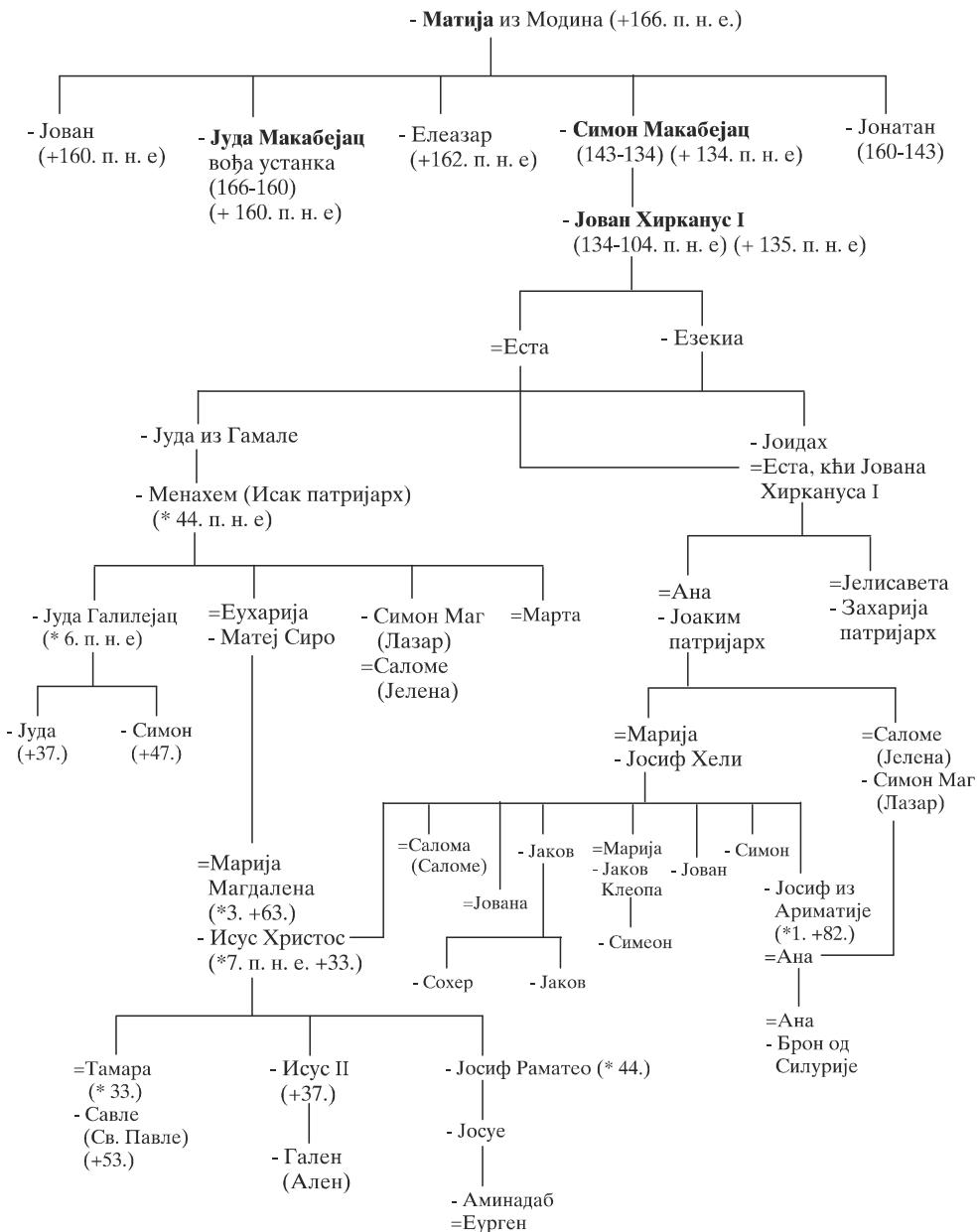
Родослов јудејске династија Идумеја, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

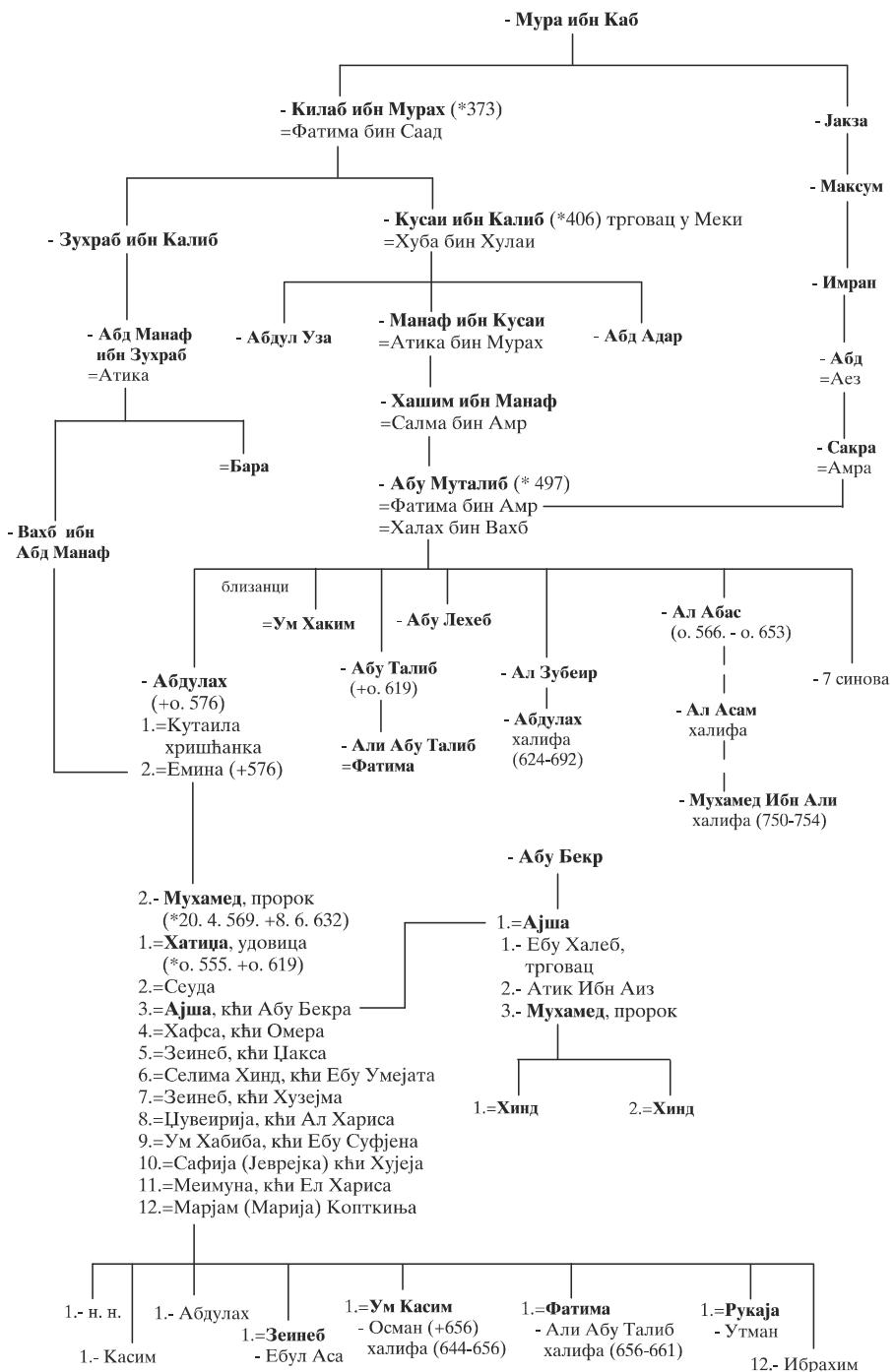
Родослов римских царева Валентијана и Теодосија I Великог, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

Апокрифни родослов јудео-макабејских предака Меровинга

Живојин Андрејић

Родослов пророка Мухамеда, према Ж. Андрејићу

Света и златна лоза Немањина колена

Представа Христа и вишњих сила над акантусовом лозом српских династа означава их као богом изабране. Још у *Старом завету* земаљска власт владара доводи се у везу с Богом, схватањем да Бог врши избор краља као посредника између народа и себе, при чему га божји дух испуњава и покреће на велике подухвате. У средњем веку се у дворској и црквеној олигархији ствара икона непобедивог владара коме сам Бог даје моћ посредника између неба и хришћанске екумене.

Од првих светих владара Немањина колена и првих поглавара српске цркве, од Стефана Немање I, Стефана Немање II Првовенчаног и св. Саве, односно св. Симеона Мироточивог и св. Симона краља, у њиховим задужбинама, где се још увек није идејно и сликарски уобличила развијена вертикална генеалошка слика у виду лозе, у Жичи, Сопоћанима, Морачи и Богородици Љевишкој, изнад или у близини ктиторских поворки слика се *Лоза Јесејева*, као алегорија о успостављању свете лозе на српски трон. Та веза је још уочљивија у Дечанима, Матеичу и кули Студенице. *Лоза Јесејева* у Дечанима се налази на западном зиду наоса, а лоза Немањића на полеђини истог зида у припрати. У Матеичу су две лозе размештене као пандани на западном зиду цркве, а у пролазу куле Студенице једна наспрам друге.

Преко светих владара државе и цркве успоставила се свеукупна светост крви Немањина колена. Сматра се да је код Срба прва појава светих владара у вези са св. Симеоном Немањом, иако у то време долази до опадања сакрализације нових светих на Истоку и до усложњавања поступка канонизације, а нови, малобројни свеци потичу из друштвене елите. Ка-да је у питању сакрализација Симеона Немање примењен је архаични модел одрицања од круне ради духовног живота. Пре ове појаве у Србији, у Угарској, од 1083. године, присутно је везивање наследности и светости.⁴⁴ Имајући у виду време и почетк ове праксе у Угарској, вальа приметити да је у Србији тада на власти лоза жупана Вукана, његовог сина Уроша I и његових потомака, и да је било у току снажно политичко повезивање са Угарском као и орођавање две владарске куће.

Али први српски свети владар био је Јован Владимира чија је светост заснована на раном типу добровољног жртвовања кнезова мученика св. Бориса и Гљеба: „Боље да ја један страдам него толико других људи“. Изговоривши сличне речи: „Боље је, браћо, да ја дам своју душу за све вас...“ на исти начин пострадао је Јован Владимира.⁴⁵ Имајући у виду култ Јована Владимира и идеологију светог краљевства која је постојала на Западу, поставило се питање о коренима култа великог жупана Стефана Немање – св. Симеона. Одређени утицај традиције култа св. Јована Владимира на успостављање новог владарског култа никако се не може одбацити, али ако се има у виду искључиво одсуство узурпације престола од стране претендента који није краљевски потомак, аутократски карактер власти, саветодавна улога црквено-државног сабора и сакрализација владара уз одобрење Српске цркве „више упућује на појам владара-монарха западног типа“.⁴⁶ Заправо, на модел сакрализације који је уочљив у Угарској још од канонизације светих Стефана и Ладислава.

Позивање на старозаветне владаре практикује велики жупан Немања у Хиландарској повељи⁴⁷: „као што благослови Исак Јакова... сваким благословом“ позивајући се на „Прву књигу Мојсијеву“, када бог Јахве даје Јакову име Израиљ и обећава да ће га учинити оцем народа: „... цареви ће

44. С. Марјановић-Душанић, *Свети краљ*, Београд 2007, стр. 79–80.

45. Б. Бојовић, *Краљевство и светост*, стр. 267–268.

46. *Исто*, стр. 332–333.

47. А. Соловјев, *Хиландарска повеља великог жупана Стефана*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор V, Београд 1925, стр. 68.

изаћи из бедара твојих“. Развијенија метафора употребљава се у *Похвали св. Симеону*: „Радуј се цвете небесног вртограда! Радуј се умни граде отаџства својега! Радуј се лозо доброплодна, која нам истиче весеље! Радуј се грозде сазрели.“ И код Доментијана: „Подобниче боговидног Јакова, из тебе ће прорости други Израиљ... и паства твоја Богом узраставши назваће се изабрање Божје...“ Приповедање о Јакову и Јосифу се на више начина преклапа са животима родоначелника Немање и његових потомака, поготову у чину благосиљања потомака када млађи син добија првенство.

За родоначелника, великог жупана Стефана Немању, Доментијан каже: „од великих велики, од славних славан и од доброг корена красан цвет... изиђе из бедара оних који су господовали српском земљом. Међу свом својом браћом по рођењу најмањи...“⁴⁸ И у Хиландарској повељи се Немање позивају на дарове „нашим прадедовима и нашим дедовима овладати овом српском земљом“. „Доментијан сасвим јасно каже да је Стефан Немања – св. Симеон Мироточиви – потомак ранијих српских владара и да је од њихове лозе: „изиђе из бедара оних“. Успостављање династије Немањина колена се посведочује тек после смрти новог родоначелника и његовог посвећивања при чему се врши легитимисање предводничке Немањине улоге у процесу стварања српског Израиља. Свети Сава у *Служби св. Симеону* пише: „Као многоплодна лоза / грозд процвета, оче Симеоне.“, а у сцени Немањине предаје власти сину Немањи II, у *Животопису св. Симеона* каже: „Овога имајте уместо мене, добри корен који је изашао из моје утробе...“⁴⁹ У *Житију светог Симеона*, насталог, највероватније, 1208. године, Сава га назива само блаженим и преблаженим, а његов живот описује само као монаха и ктитора манастира Студенице. Према Доментијану, прва *Служба светом Симеону*, коју је написао Сава одржана је у Хиландару 3. фебруара 1202. године на дан Св. Симеона Богопримца. Доментијан каже да „Сви светогорски монаси видеше чудеса... записаше овога у ред светих и преподобних отаца, још и чудотворца и поклонише му се као и свим светим и служише... установише празник Симеону Новом Мироточцу и прибројаше га Симеону Богопри-

48. Л. Мирковић, *Животи Св. Саве и Св. Симеона*, Београд 1938, стр. 223.

49. Сава, *Служба св. Симеону*, Србљак I, Београд 1970, стр. 17.

мцу, који има култ истог дана. После одредише нашег кир Саву да му напише канон и стихире и чудотворења његова“.

Посвећење Симеона Немање је у то време могло бити извршено само одлуком охридског архиепископа и цариградског патријарха. Произила-зи да у периоду 1202–1208. године није извршена канонизација Симеона Немање. Сава је мироточиве мошти Симеона Немање, на позив и молбу своје браће, Вукана и Стефана Немање Другог, пренео у манастир Студеницу, 1208. или 1209. године. Велики жупан Стефан Немања Други пише *Житије Симеона Немање*, 1216. године. Уследило је слање легата папе Хонорија III у Србију који је септембра 1217. године крунисао Немању Другог за краља. Исте године, смишљено и уз припрему, Сава напушта Студеницу и одлази у Хиландар, а потом у Никују где добија аутокефалност српске цркве, 1219. године. Преко Свете Горе и Солуна враћа се у Србију где је у Жичи, на дан Христа Спаса – Спасовдан, на дан храмовне славе, прогласио епископије и рукоположио епископе. Сава одлази у Никују где је рукоположен за првог српског архиепископа, на Васкрс, 29. марта 1220. године.⁵⁰ Чини се да су тада настали сви услови да српска црква изврши канонизацију Симеона Мироточца, уз сагласност византијског патријарха са седиштем у Никуји.

Увођењем српског рода у крило православне цркве од стране Стефана Немање и заснивањем његовог култа створен је узоран образац: владар – монах – светац. Тако је Стефан Немања – свети Симеон Мироточац постао почетак и корен спасења српског племена. Из старог „доброг корена и бедра“ изникао је поново свети ластар вере, а династија Немањина колена је остварила право на светородност. Одмах затим, могло је уследити посвећивање Немањине супруге и мајке, Ане Комнен Арпад Мономах, монахиње Анастасије, која је умрла 21. јуна 1200. године.

Пред смрт, 24. септембра 1228. године, краља Стефана Немању II Првовенчаног под именом Симон замонашио је архиепископ Сава I. Сахрањен је у Студеници а када је, како каже Доментијан, по повратку са првог пута у Палестину, на годишњици смрти, 24. септембра 1229. године, архиепископ Сава обавио литургију и помен, отворио је гробницу. У

50. М. Живојиновић, *О боравцима Светог Саве у Солуну*, Историјски часопис XXIV, Београд 1977, стр. 68; Ж. Андрејић, *Србија и свети Сава између Византије, Угарске и Бугарске*, Братство XIII, Београд 2009, стр. 55.

њој су пронађене Симеонове целе мошти и потом пренете у Жичу. Теодосије назива Симона свети краљ, 1307–1310. године. Био је то први свети краљ новоуспостављене династије.⁵¹ Већ краљ Немања Урош I назива свог оца „свети(м) краљ(ем) Стефан(ом)“.

Пред свој други пут у Јерусалим и Свету Земљу, у фебруару 1235. године, архиепископ Сава је изабрао „својим светим прозрењем“ за свог наследника Арсенија Сремца, свог сестрића по оцу, на Божић, 22. децембра 1234. године.⁵² У Јерусалиму, на Васкрс, 8. априла 1235. године, у цркви Васкрсења – Светог Гроба, јерусалимски патријарх Атанасије је почастовао и прогласио Саву за патријарха Бугара и Срба. Признали су га потом патријарх Александријски Григорије, патријарх Антиохијски Симеон и, прећутно, патријарх никејски Герман II. Сава се преко Цариграда и Никеје упутио ка Светој Гори и Србији. У Цариграду, којим су владали Латини, добио је сугестије да се упути у бугарску престоницу Трново. Ту је на Богојављање, 6. јануара 1236. године, прогласио и освештао Јована Асена II за бугарског цара. Доментијан и Теодосије кажу да је Сава I умро „у први сат када је свањавало на Васкрсну Недељу“, а то значи на Васкрс, 30. марта 1236. године.⁵³ Међутим, сматра се да је умро већ следеће недеље, „вероватно“ 14. јануара.⁵⁴ Сахрањен је у трновску царску цркву Четрдесет мученика одакле је пренет и сахрањен у манастир Милешево, 6. маја 1240. године.⁵⁵ Прво кратко *Пролошко житије светог Саве* написао је архиепископ Арсеније, а потом је *Велико житије* написао хиландарски монах Доментијан, 1243. или 1254. године. Био је то први свети оснивач

51. Не можемо се сложити са ставом Л. Павловића, који је на основу податка патријарха Пајсија, прихватио да је Стефан Немања Првовенчани канонизован тек 1629. године (Л. Павловић, *Култovi лица код Срба и Македонаца*, Сmederevo 1965.) Мора се узети у обзир могућност да је сакрализација Стефана Првовенчаног извршена под утицајем култа угарских светих краљева (Б. Бојовић, *Краљевство и светост*, стр. 328).

52. Ж. Андрејић, *Размишљање о датуму смрти и хиротонисању светог Саве за првог патријарха Срба и Бугара*, Братство XII, Београд 2008, стр. 73; Исти, *Размишљање о датуму смрти светог Саве према подацима Доментијана и Теодосија*, Известија ХХIII, Велико Тарново 2008, стр. 80.

53. *Исто*, стр. 74–85, 89; *Исто*, стр. 82–91.

54. С. Милеуснић, *Свети Срби*, Крагујевац 1989, стр. 48.

55. Ж. Андрејић, *Размишљање о датуму смрти и хиротонисању светог Саве за првог патријарха Срба и Бугара*, стр. 87; Исти, *Размишљање о датуму смрти светог Саве према подацима Доментијана и Теодосија*, стр. 89–90.

српске цркве. Потпуна светост корена лозе Немањина колена и првих изданака, светост изабраног српског рода и цркве, била је успостављена.⁵⁶ Већ тада, кроз старозаветни мотив *Јесејеве лозе*, успостављена је метафора лозе и свете династије Немањина колена. Појам светородне лозе и светог изданка јесте јеванђeosка метафора о мистичном телу цркве, која потиче од Исуса Христа, утрађена је и у владарску идеологију. Комплекс владарске идеологије има две одлике које се успостављају кроз метафору лозе и светости династије. Међутим, династија Немањина колена и њихова идеологија заузима специфичан и недовољно одређен положај који је поставља између институције светог краљевства Запада и царизма Византије. У лози Грачанице са светачким нимбом осликовају само оне личности које су посвећене. У каснијим лозама, у Пећи, Дечанима, Матеичу и кули Студенице све личности из рашке лозе Немањина колена, како мушки тако и женске, сликане су са светачким нимбовима. На овај начин се, без обзира на фактичко стање, слала порука о свеукупној светости династије и сваког члана и вечног права на српски трон. Пре смрти краља Милутина, у другој деценији XIV века, окончавао се процес успостављања светитеља српског пантеона „сабора српских светих“ у исто вре-

56. Први српски свети владар био је зетски краљ Јован Владимир (4. јун / 22. мај). А, осим Стефана Немање I, његове друге супруге Ане, његових синова: Стефана Немање II Првовенчаног краља и првог српског архиепископа и патријарха Саве I, из ове династије за светце су проглашени следећи црквени прелати, владари и монаси: Вука, најстарија кћи Немањина, као преподобна Јефимија (?); светитељ архиепископ Арсенije I Сремац (10. новембар / 28. октобар); свети краљ Стефан Владислав I (7. октобар / 24. септембар); свети кнез Стефан Урошић (24. / 11. новембар); преподобни Давид – кнез Димитрије (7. октобар / 24. септембар); света краљица Јелена (Анжујска) (12. новембар / 30. октобар); архиепископ Сава II светитељ (21. / 8. фебруар); преподобни Теоктист – краљ Драгутин (12. октобар / 29. септембар); свети краљ Милутин (12. новембар / 30. октобар); свети краљ Стефан Урош III Дечански (24. / 11. новембар); преподобна Јелена Дечанска (3. јун / 21. мај); архиепископ Никодим I светитељ (24. / 11. мај); свети цар Стефан Немања VII Урош V (15. / 2. децембар); свети великомученик Лазар кнез (28 / 15. јун); преподобна Јефросинија, Јевгенија – кнегиња Милиција (1. август / 19. јул); преподобни Јоасаф српски Метеорита (3. мај / 20. април); свети деспот Стефан Лазаревић (1. август / 19. јул); свети деспот Стефан Слепи Бранковић (22. / 9. октобар); преподобна Ангелина деспотица (12. август / 30. јул, 23. / 10. децембар); архиепископ Максим светитељ – деспот Ђорђе Бранковић (31. / 18. јануар); митрополит ердељски Сава II Бранковић (7. мај / 23. април) и свети Јован Нови деспот Бранковић (23. / 10. децембар). (С. Милеуснић, *Свети Срби*, стр. 219–220)

ме када се ишло у сусрет стогодишњици проглашења краљевине, 1217–1317. Коначну светост целокупне лозе се успоставила у време Стефана Дечанског, односно краља Душана, око 1346. године. Тиме се хтело рећи да су држава и лоза божанским даром на власт свезани нераскидиво. Вечност лозе и државе је била обезбеђена. На власт у држави није могао доћи неко ко није из основне вертикалне лозе Немањина колена, по мушкиј или женској линији. То се никада није догодило ни пре тога без обзира шта о томе, ко и како, мислио. Али, ни долазак на власт из бочних грана, уколико би главна вертикална усахла, није била искључена као што је то случај после цара Стефана Немање Уроша V.

У првој развијеној и вертикалној Лози Немањића у Грачаници из кука – бедара светог Стефана Немање I, приказаног у краљевском орнатуре, избијају две јаке гране, кнез Вукан и архиепископ Сава, да би се из њих издвојиле по једна грана које ће се укрстити изнад Немањине главе а потом обухватити, у другом реду, краља Стефана Немању II Првовенчаног. На исти начин гране лозе по вертикални обухватају краља Немању III Уроша I и, у четвртом реду, краља Милутина, ктитора Грачанице и актуелног владара изнад кога Христос са анђелима врши инвеституру на власт. У Пећкој генеалошкој слици свети Симеон Немања, као монах, у обема рукама држи по један корен акантуса из којих избијају по две гране, на лево и десно и две на горе. И у Дечанској генеалогији је поновљен истоветан образац као у Пећи: свети монах Симеон у рукама држи, али овога пута, по један цвет акантуса. У вертикални другог реда Лозе у Дечанима, изнад Св. Симеона, насликан је свети краљ Милутин, потом, у трећем реду, актуелни цар Душан, а сви остали су смештени у бочне хоризонталне редове. На овај начин је успостављена скраћена представа владарске и свете вертикалне династије Немањина колена. Међутим, успостављање овакве скраћеног низа владара у вертикалној лози Немањића колена као да је обављено од стране Душана нешто раније, у хоризонталној поворци владара у Богородичној цркви у Карану, 1339. године: Св. Симеон Немања, Св. Сава, свети краљ Милутин и краљ Душан. Пре- ма томе у Карану је прва и најстарија представа краља Милутина као светог. Треба имати у виду да је посвећење краља Милутина извршено између 1324. и 1332. године у време краља Стефана Дечанског и младог краља Душана. За овакав начин представљања краља Милутина треба имати у виду и став Данила Старијег који је био привржен посебном ис-

тицању култа краља Милутина који је „подигао четрдесет цркава“. Шта више, може се претпоставити, да разлог за успостављање верикале: Немања – Милутин – Душан треба тражити у томе да је до Милутинове сакрализације дошло у време самосталне власти краља Душана, после свргавања с престола Стефана Дечанског. У складу са тим повеље за манастир Хиландар говоре о цару Душану као „изданку благог корена“. Смисао позывања краља Душана на краља Милутина треба видети у државно-правној активности која је представљала „праскозорје идеје о царству код Срба“⁵⁷.

Ктиторски ансамбл владара у Милешеви као скраћена родословна слика,
1222-1225. године

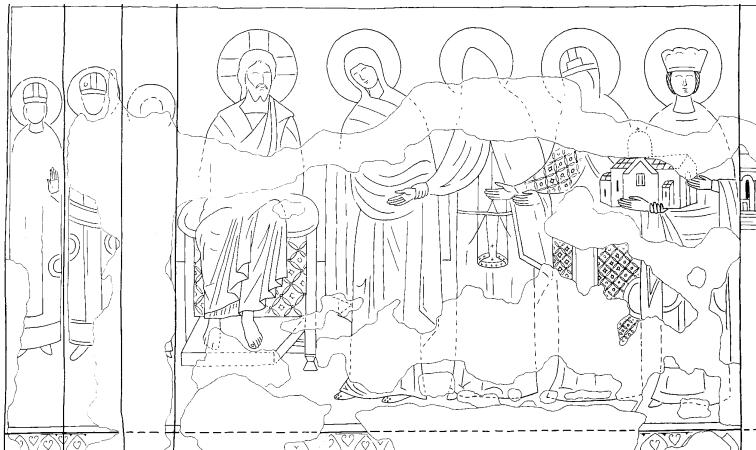
57. Љ. Максиновић, *Краљ Милутин и царица Ирина: праскозорје идеје о царству код Срба*, Манастир Бањска и доба краља Милутина, Ниш–Косовска Митровица–Манастир Бањска 2007, стр. 13–17.

Скраћена хоризонтална генеалошка слика Немањића у Богородичној цркви манастира Студенице, 1230-1232. године

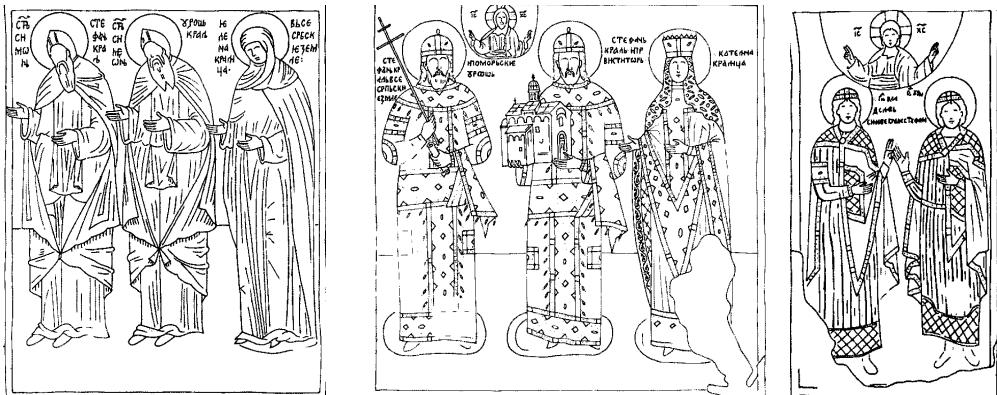
Ктиторски ансамбл као скраћена хоризонтална родословна слика, Св. Тројица у Сопоћанима, 1265. године

Скраћена хоризонтална генеалошка слика у Градацу, 1270. године

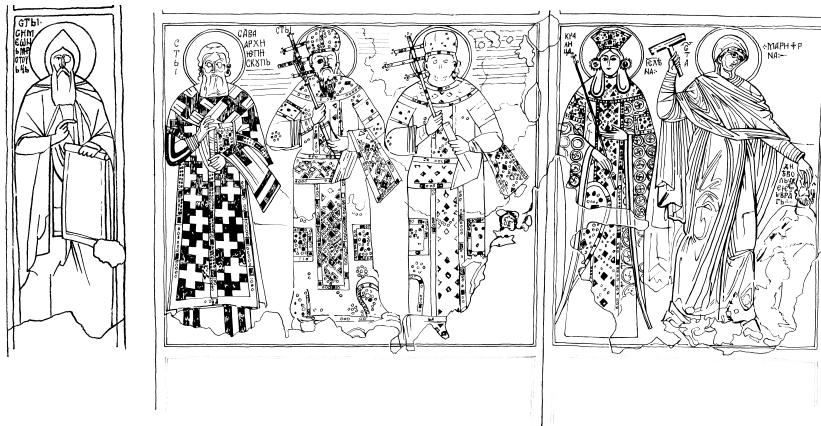
Хоризонтална родословна слика у капели Ђурђевих Ступова, после 1282.

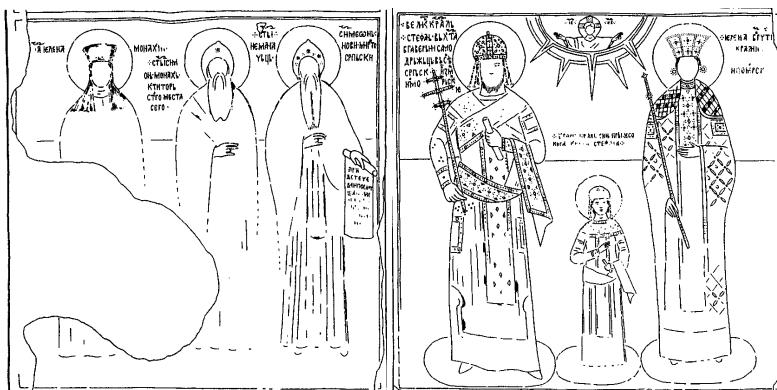
Хоризонтална генеалошка слика у Св. Ахилију у Ариљу, 1299. године

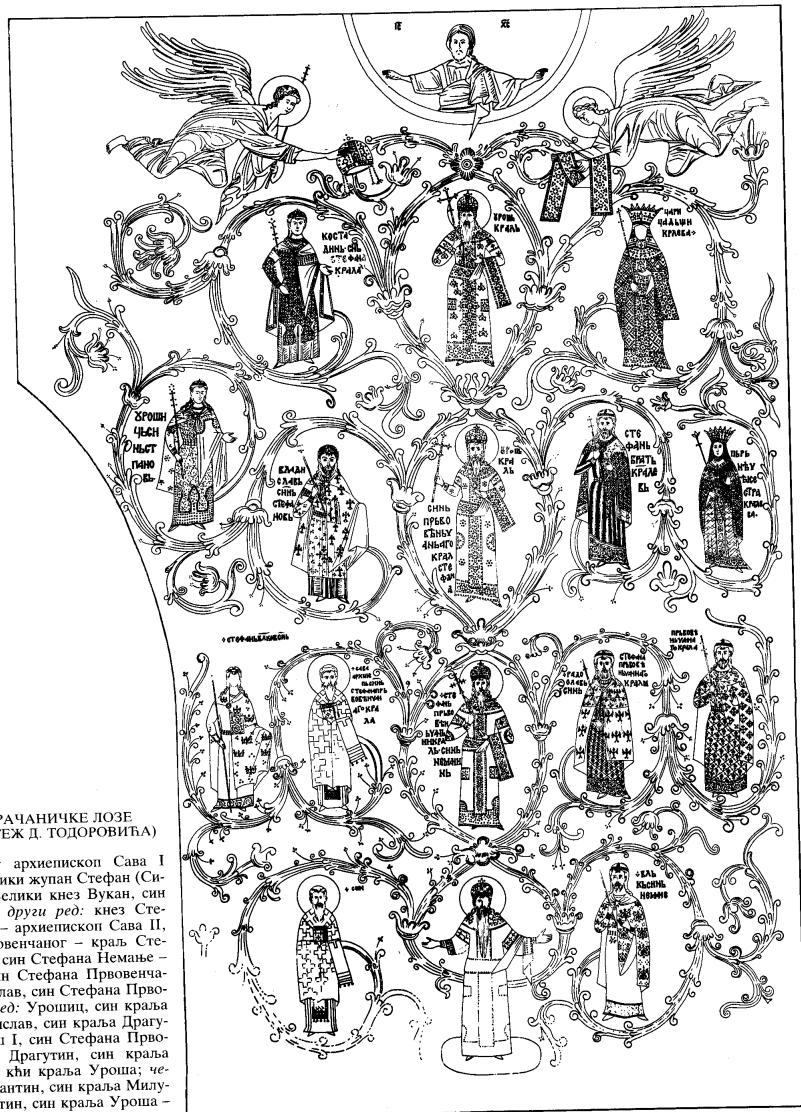
Врло скраћена хоризонтална лоза у Богородици Љевишикој, 1312-1314. године

Хоризонтална лоза у Богородичној цркви у Карану, 1339. године

Хоризонтална лоза у Сопоћанима, 1342-1345. године

ЛИКОВИ ИЗ ГРАЧАНИЧКЕ ЛОЗЕ
НЕМАЊИЋА (ЦРТЕЖ Д. ТОДОРОВИЋА)

Први ред одоздо: архиепископ Сава I (Свети Сава) – Велики жупан Стефан (Симеон) Немања – Велики кнез Вукан, син Стефана Немање; други ред: кнез Стефан, син Вуканов – архиепископ Сава II, син Стефана Првовенчанијог – краљ Стефан Првовенчани, син Стефана Немање – краљ Радослав, син Стефана Првовенчанијог – краљ Владислав, син Стефана Првовенчанијог – трети ред: Урошница, син краља Драгутина – Владислав, син краља Драгутина – краљ Урош I, син Стефана Првовенчанијог – краљ Драгутин, син краља Уроша – Бријача, кћи краља Уроша; четврти ред: Константин, син краља Милутина – краљ Милутин, син краља Уроша – Царица, кћи краља Милутина

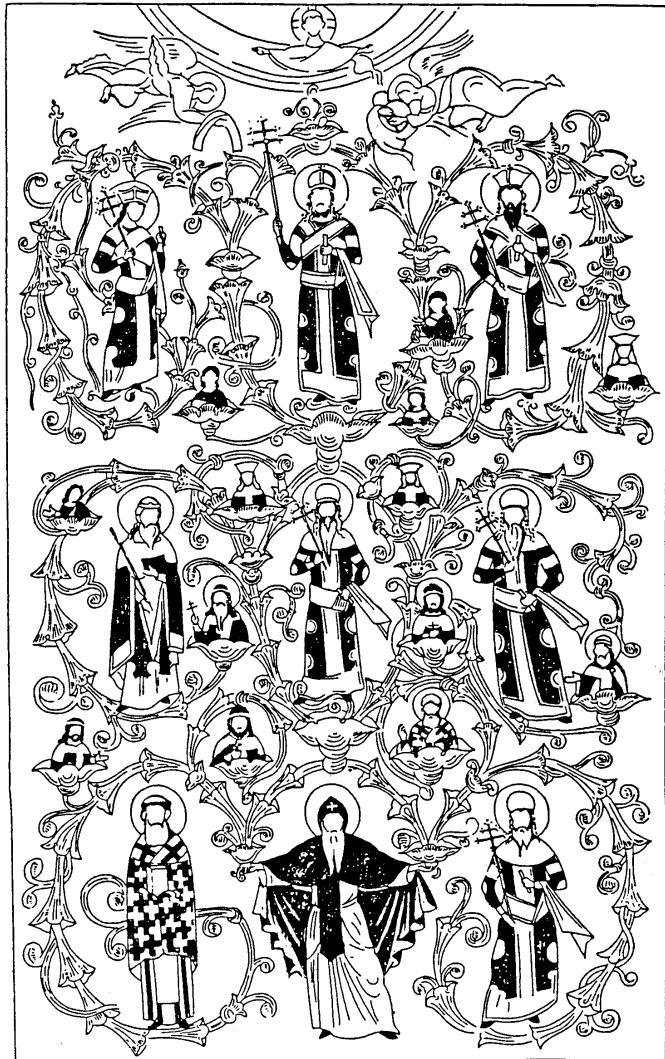
Развијена вертикална лоза Немањина колена у Грачаници, 1319-1321. године

ЛИКОВИ ИЗ ПЕЋКЕ ЛОЗЕ НЕМАЊИЋА (ЦРТЕЖ Д. ТОДОРОВИЋА)

Први ред одоздо: Ана (Анастасија), жена Стефана Немање – Свети Сава – Стефан (Симеон) Немања – велики кнез Вukan, син Стефана Немање – Јефимија, кћи Стефана Немање; *други ред:* Стефан, син Вуканов – архиепископ Сава II, син Стефана Првовенчаног – краљ Стефан Првовенчани – краљ Радослав, син Стефана Првовенчаног – краљ Владислав, син Стефана Првовенчаног; *трећи ред:* Урошиц, син краља Драгутина – Владислав, син краља Драгутина – краљ Урош I, син Стефана Првовенчаног – краљ Драгутин, син краља Уроша – Брњача, кћи краља Уроша; *попрса изнад трећег реда:* Јелена, кћи Стефана Дечанског – Душман, син Стефана Дечанског – Царица, кћи краља Милутина; *четврти ред:* Симеон, син Стефана Дечанског – краљ Душан, син Стефана Дечанског – краљ Милутин, син краља Уроша – краљ Стефан Дечански, син краља Милутина – Константин, син краља Милутина

Развијена вертикална лоза Немањина колена у Пећи, око 1333. године

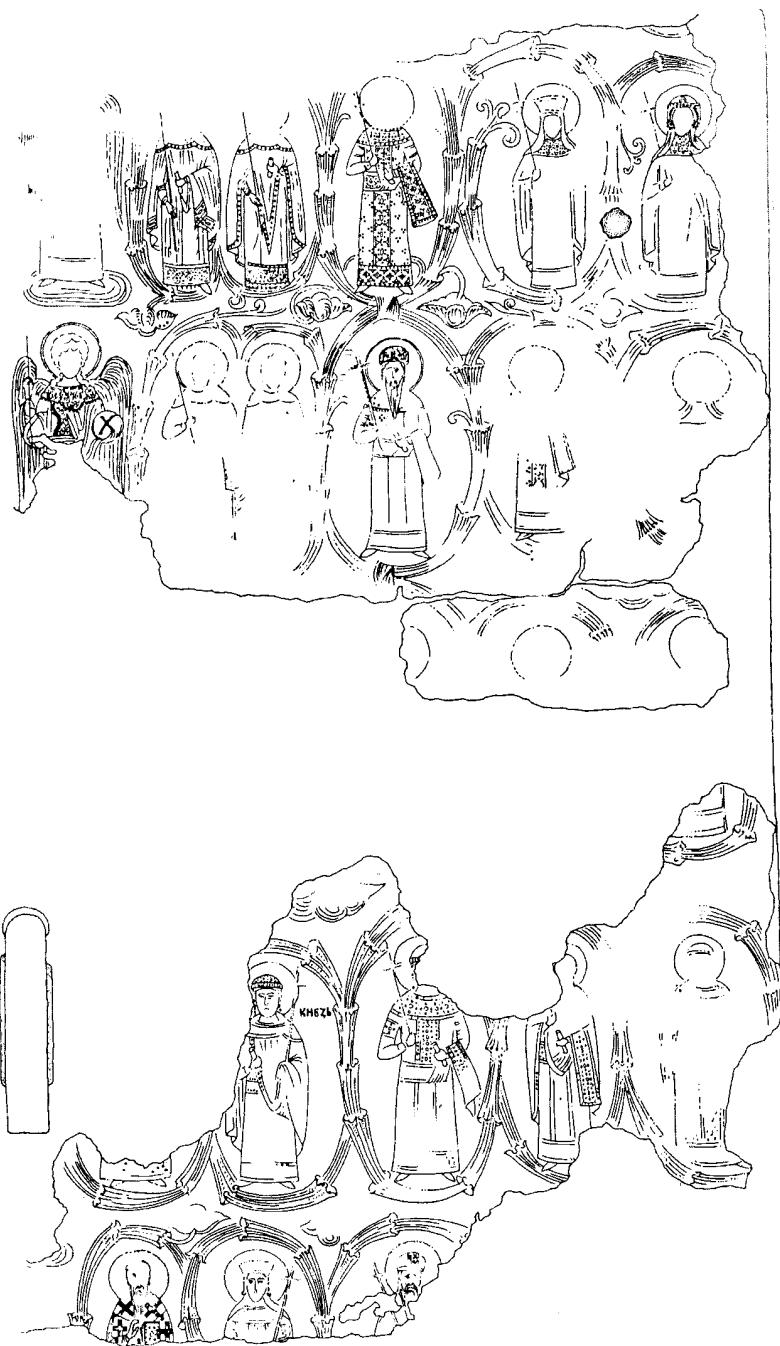
ЛИКОВИ ИЗ ДЕЧАНСКЕ ЛОЗЕ НЕМАЊИЋА (ЦРТЕЖ С. МАНДИЋА)

Први ред одоздо: Свети Сава – Стефан (Симеон) Немања – краљ Стефан Првовенчани; попрса изнад првог реда: кнез Стефан, син Вуканов – велики кнез Вукан, син Стефана Немање – архиепископ Сава II, син Стефана Првовенчаног; други ред: краљ Драгутин, син краља Уроша – краљ Милутин, син краља Уроша – краљ Урош I, син Стефана Првовенчаног; попрса у другом реду: Владислав, син краља Драгутина – краљ Радослав, син Стефана Првовенчаног – краљ Владислав, син Стефана Првовенчаног; попрса изнад другог реда: Урошица, син краља Драгутина – Царица, кћи краља Милутина – Брњача, кћи краља Уроша; попрса испод трећег реда: Душман, син Стефана Дечанског – Тодора, кћи Стефана Дечанског – Јелена, кћи Стефана Дечанског; трећи ред: краљ (каснији цар) Урош, син цара Душана – цар Душан, син Стефана Дечанског – краљ Стефан Дечански; попрса у трећем реду: Симеон, син Стефана Дечанског

Развијена вертикална лоза Немањина колена у Дечанима, 1349. године

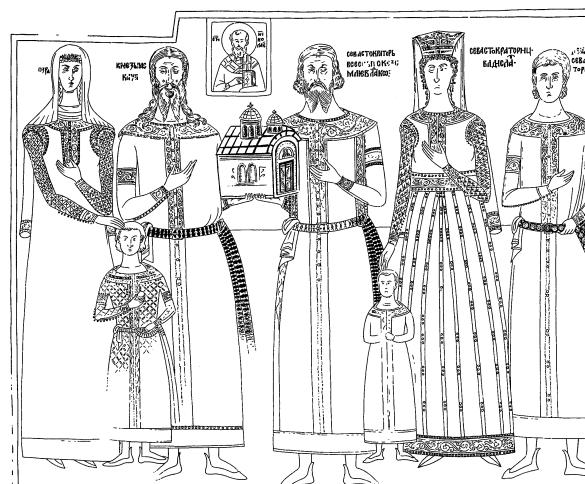
Развијена вертикална композитна лоза Немањина кољена, Асена и Комнена, Матејч, 1348-1352. године

Развијена вертикална лоза Немањина колена у време кнеза Лазара и деспота Стефана, кула Студенице, 1420-1427. године

Хоризонтална генеалошка слика Константина Драгаша, Богородичина црква у Велући, 1370-71. године

Хоризонтална родбинска слика
кнеза Паскала у Псачи,
1365. године

Хоризонтална родословна слика деспота Стефана Немање
у Љубостиња, 1410. године

Живојин Андрејић

РОДОСЛОВНО СТАБЛО

СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ ДИНАСТИЈЕ

до Стефана Немање I.

Семовлад I.

Стројимир I.

Сековлад II.

Сељимир

Влатен

Ратимир

Вишеслав I.

Радослав I.

Простој

Властимир

Мутимир

Прибислав

Бран Стефан I.

Цепрвје

Лепена

Лаптава

Мрпова

Мрпова

Бор. Јакнинра

Логопова

Мрпова

Харнинра

Харнинра

Саганци

Харнинра

Радослав I.

Михаило II.

Петар III.

Владимир I.

Петар IV.

Драгомир.

Мирослав I.

Стефан II. Болеслав = Крајина (Крајина).

Кончаник. Петар II. Ђакимир I. Болеслав.

Чешав. Чудимир (Губимири).

Хвалимир II.

Петар III. Драгомир. Мирослав I.

Владимир I. Н.Н. кнери. Добротлав I. (Стефан II. Водисав)

Саганци. Радослав II.

Харнинра. Радослав III.

Кохарев. Логопова

Логопова III.

Михаил I.

Н. Витезин

Бијеслав II.

Бела-Урош I. (Павле I.)

Драгослав.

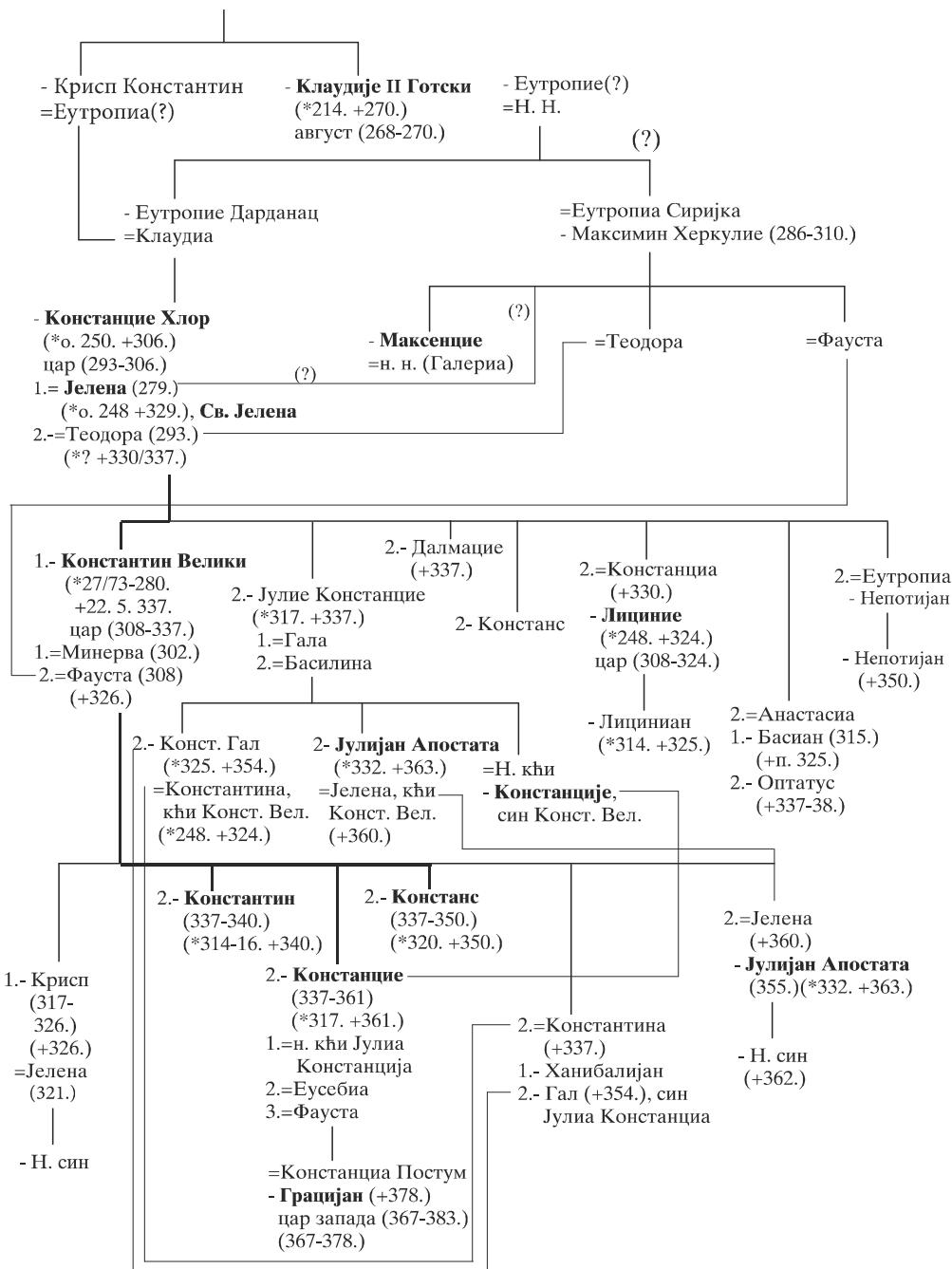
Свездак.

И. Витезин

Михаил I.

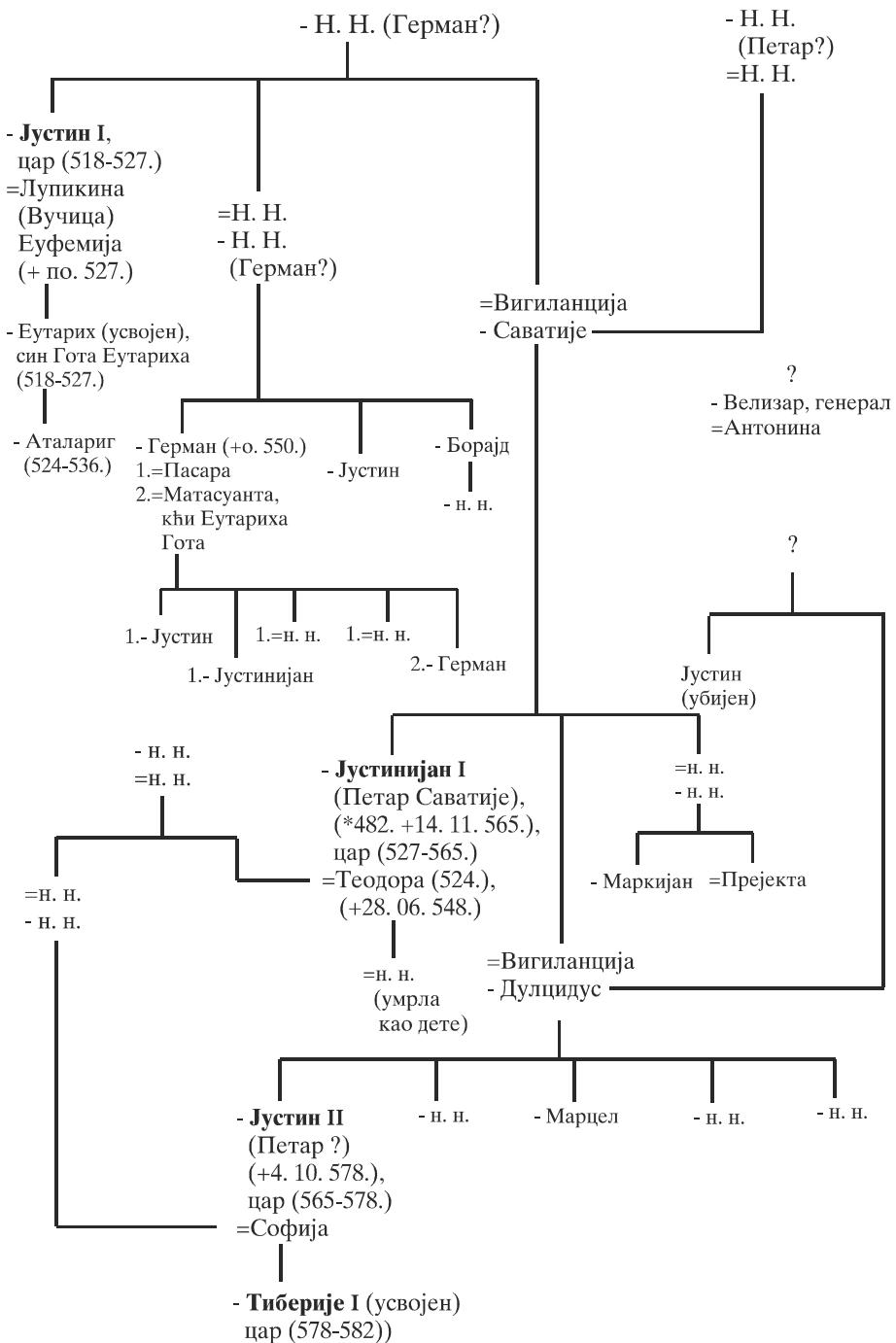
Бијеслав II.

Родослов Стефана Немање по Барском летопису Константина Николајевића

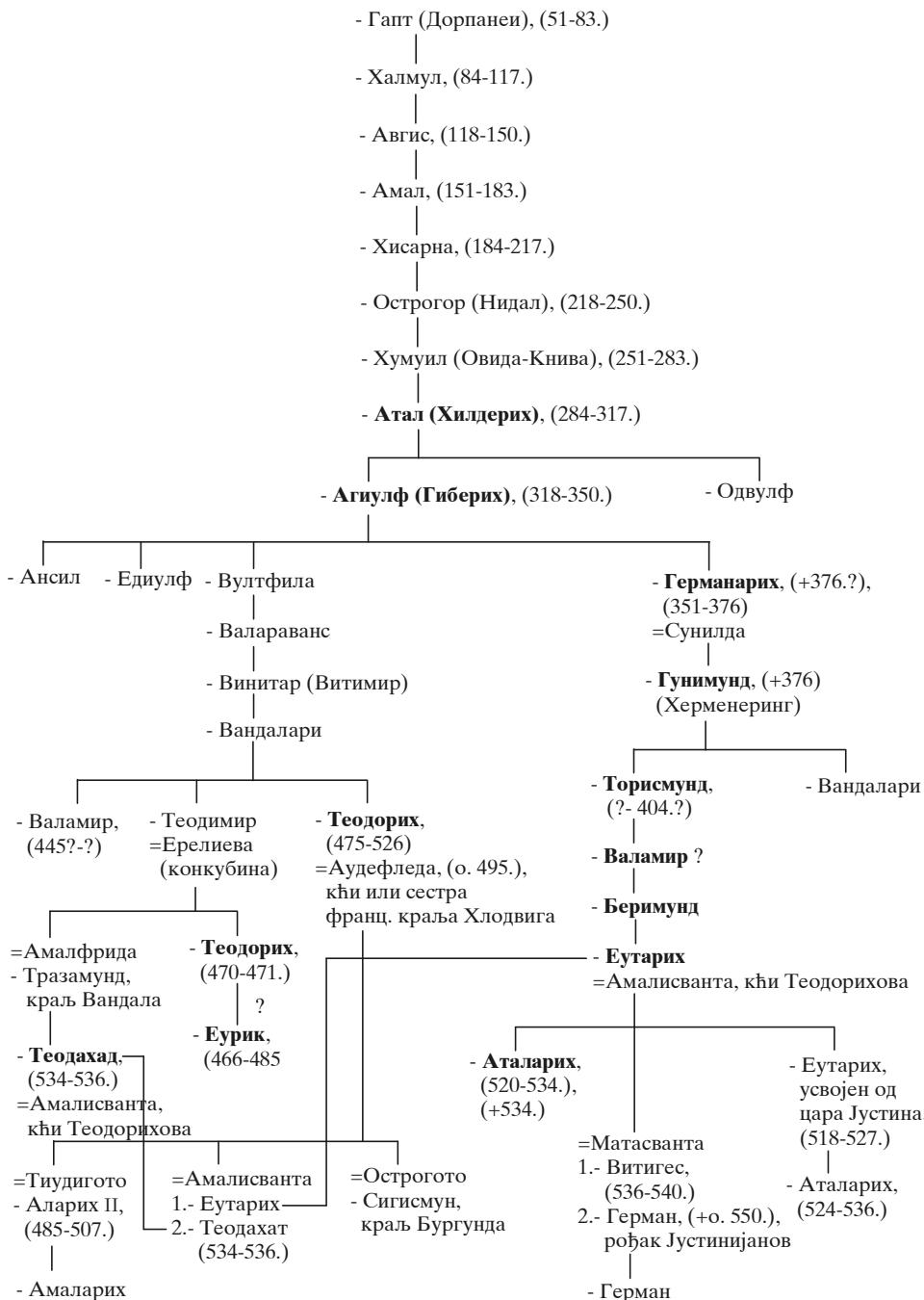
Родослов Константина Великог, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

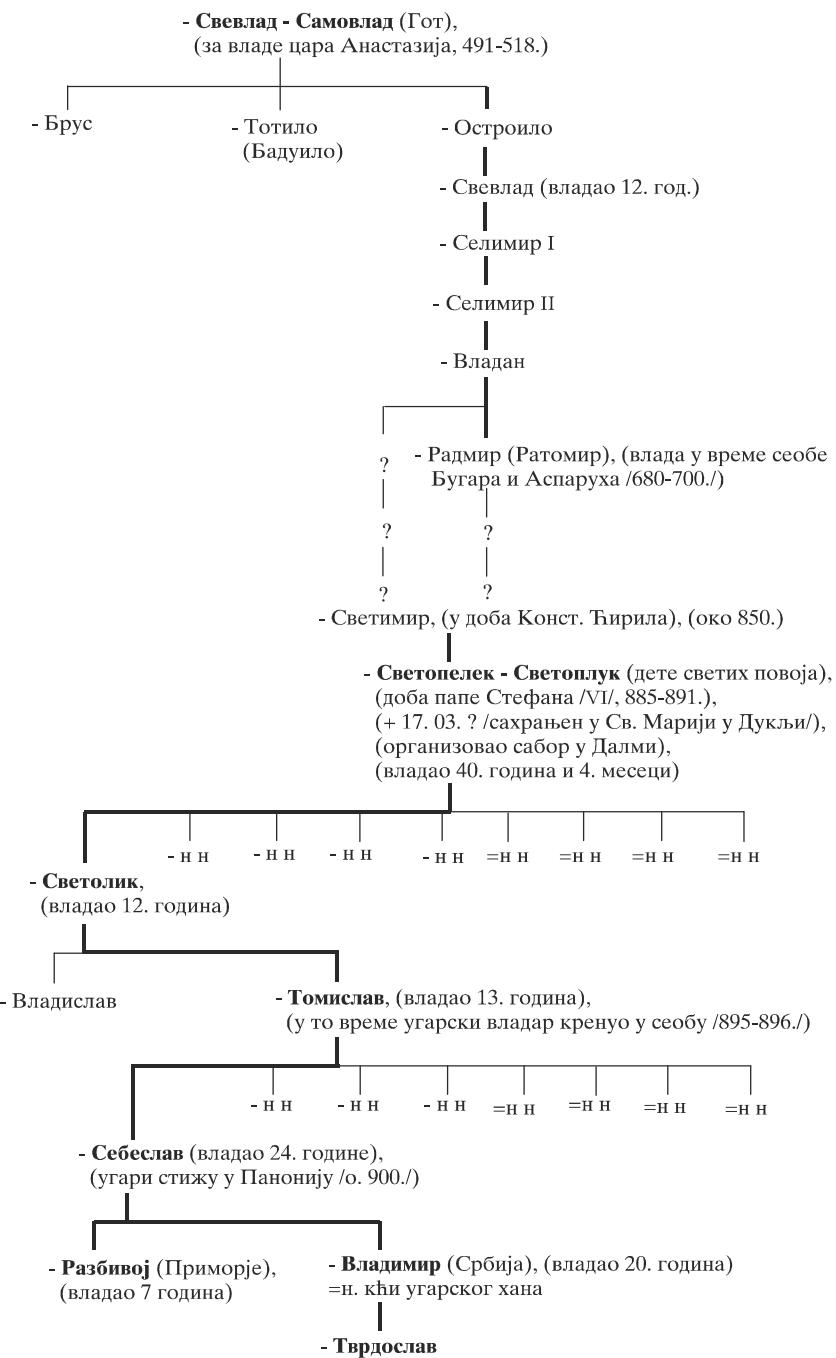
Родослов византијског цара Јустинијана, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

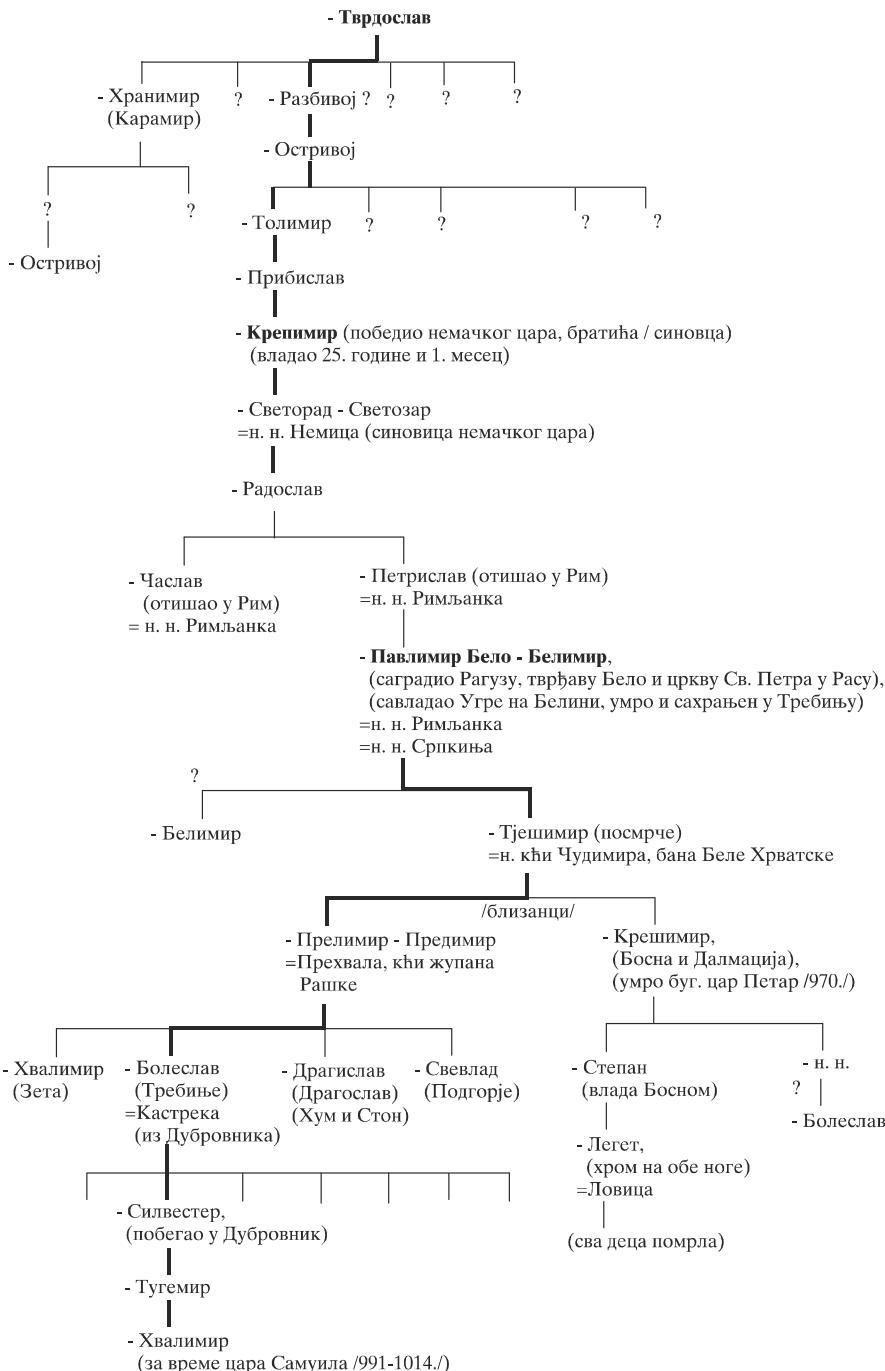
Родослов Готских владара, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

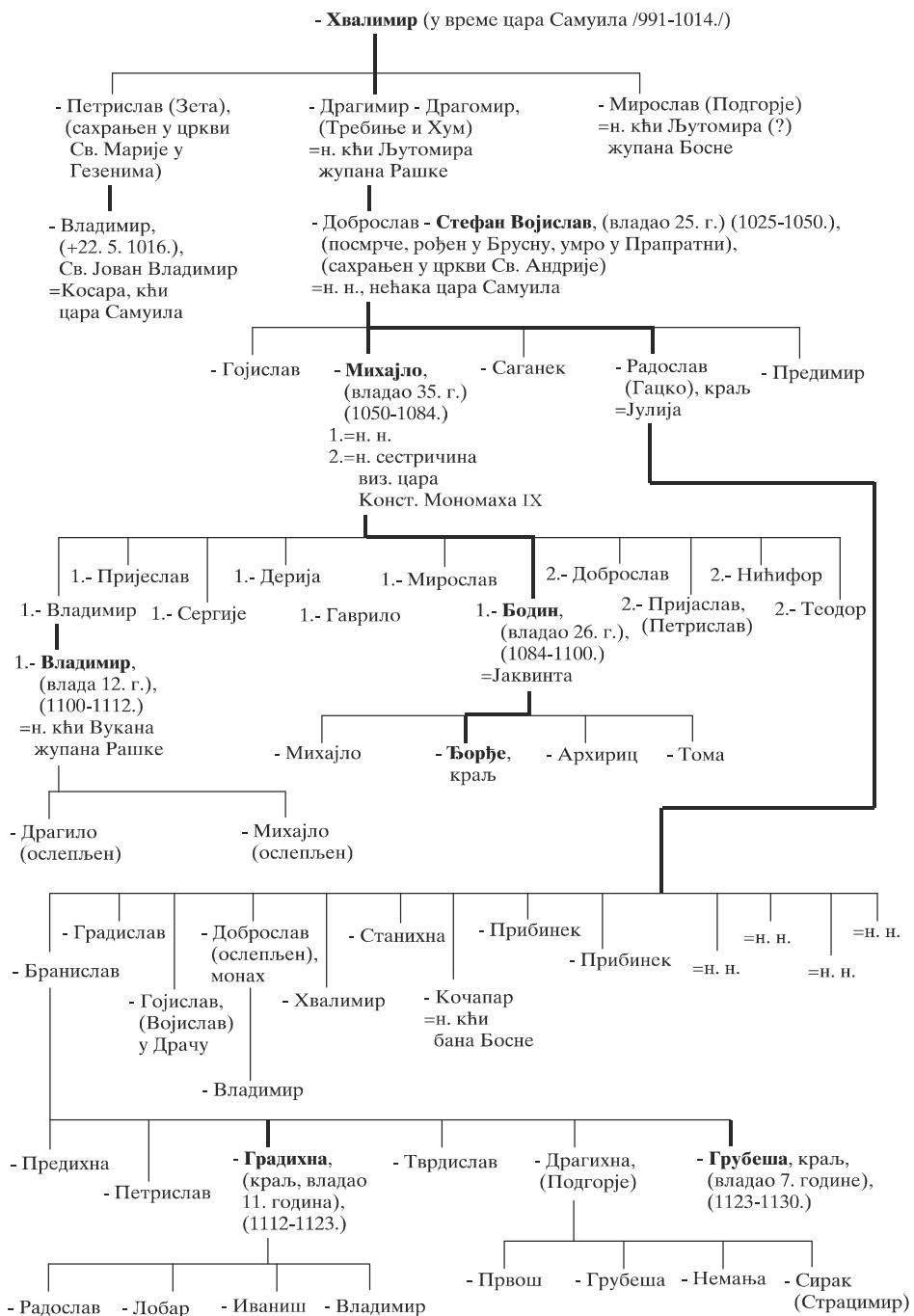
Родослов српских владара по Дукљаниновом летопису (1),
према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

*Родослов српских владара по Дукљаниновом летопису (2),
према Ж. Андрејићу*

Живојин Андрејић

*Родослов српских владара по Дукаљиновом летопису (3),
према Ж. Андрејићу*

Родослов Стефана Немање, према Мавру Орбину, 1601. године

Родослов лозе Немањине колена

Родословне податке налазимо и у свим Житијима српских владара и високог клира: *Житије кнеза Владимира попа Дукљанина* (XII век); *Житија Св. Симеона од Св. Саве* (у склопу *Студеничког типика*, 1208), Стевана Првовенчаног (1216), Доментијана (1264); *Житија Св. Саве од Доментијана* (1243. или 1254), Теодосија (1307–1310), непознатог студеничког монаха и архиепископа Арсенија I; *Животи краљева и архиепископа српских* од Данила II и његовог настављача (Житија владара: краља Уроша I, краља Драгутина, краља Милутина, Стефана Дечанског, краља Душана и Житије краљице Јелене) (Житија архиепископа: Арсенија I, Јоаникија, Јевстатија I и Данила II) (XIV век); *Житије патријарха Јефрема* од Марка Пећког (XIV век); *Житије кнеза Лазара* од Данила III и тројице непознатих аутора (XIV–XV век); *Житије деспота Стефана Лазаревића* од Константина Филозофа (1433); *Житије Стефана Дечанског* од Константина Цамблака (XV век); *Житије деспота Стефана Бранковића* од непознатог монаха (крај XV века).

Од XII века код нас је почело писање и летописа и родослова. Најстарији наш родопис је *Летопис попа Дукљанина* или *Барски летопис*, писан у XII⁵⁸ а преписан и редигован у XIII–XIV веку.⁵⁹ До данас су откривиени следећи родослови Немањине лозе: Карловачки, Загребачки, Пајсијев, Врхобрезнички, Константинов, Пејатовићев, Ђоровићев, Руварчев I, Руварчев II, Срећковићев, Новаковићев, Хаци-Јорданов, Пивски, Општи лист патријаршије пећске, Софијски I, Софијски II, Реметски, Ва-

сићев, Подгорички, Вукомановићев, Сеченички, Магарашевићев, Хиландарски, Остојићев, Дорпатски, Рачански, Верковићев, Јанков, Дечански, Никољски, Бранковићев и Троношки. Али, први родослов Немањићих предака, иако скраћен, налази се код Константина Филозофа у *Житију деспота Стефана*, писаног 1433–1436. године.

Расправљајући о времену настанка и развоју старих српских родослова Ђорђе Сп. Радојчић је закључио да је тај развој текао на следећи начин: 1. родослов бана Твртка I (између 1374. и 1377), 2. родослов деспота Стефана Лазаревића, 3. родослов деспота Ђурђа (1433–1446), 4. родослов сремских Бранковића (1506–1509) и родослов Јакшића (1563–1584).⁶⁰

Најстарије податке о пореклу великог жупана Стефана Немање, кнеза Лазара и деспота Стефана записао је Константин Филозоф.⁶¹ Генеалогију – родослов Немање и великог кнеза Лазара Филозоф започиње са „онима чија су дела вишег реда, који анђеоски живот подражавају (монасима)“ а потом наставља тврђњом да од ових монаха „потекоше и велики Симеон (Немања) и Сава“.⁶² Произилази да су Немањини претци после силаска са власти постали монаси. Константин Филозоф као да стоји пред неком сликаном лозом српских владара која није довољно јасна и каже: „да отуда видимо ко су и откуда су и којих су корена гране; и како је (грана) која процвета у наше доба владала“. И пошто је укратко описао први степен,

58. I. Lucii, *De regno Dalmatiae et Croatiae*, Amstelodami 1668; J. G. Schwandtner, *Scriptores rerum hungaricarum, croaticarum, dalmaticarum et slavonicarum*, III, Vindobonae 1748, стр. 486–509; Ф. Шишић, *Летопис попа Дукљанина*, Београд 1928; Н. Радојчић, *О најтамнијем одељку Барског родослова*, Цетиње 1951; С. Мијушковић, *Летопис попа Дукљанина*, Титоград 1967; Н. Банашевић, *Летопис попа Дукљанина и народна предања*, Београд 1971; Е. Регчић, *Ljetopis popa Dukljanića*, Bar 1999.
59. Т. Живковић сматра да је *Барски летопис* груб фалсификат барског архиепископа Ругера учињен по поруџбини хрватског бана Павла Шубића да би тиме остварио аспирације на Босну и Рашку. Тиме је учињен, оправдано или не, покушај потпуног обезвређивања *Барског летописа* као извора. (Т. Живковић, *Gesta regum sclavorum*, књ. 1, Том II, Београд 2009.)
60. Ђ. Сп. Радојчић, *Доба постанка и развој старих српских родослова*, Историјски гласник 2, Београд 1948, стр. 36.
61. Врло је чудно, али, никакве податке о пореклу свог оца, великог жупана Стефана Немање, нису нам оставили ни његови синови архиепископ Сава и краљ Стефан Немања Други – Првовенчани а ни Данило и Теодосије.
62. Цитирање делова из Житија деспота Стефана, које је написао Константин Филозоф, око 1433–1439. године, вршићемо према преводу Гордане Јовановић (Жито *Стефана Лазаревића деспота српског*, Београд 2007, стр. 21–23.)

претке Симеона и Саве, а потом други степен, потомке њихове, Филозоф каже: „Сада се треба дотаћи трећег степена“, односно Лазара и његових потомака: „...о овом божанственом мужу (деспоту Стефану), који од почетка, из рода у род, чува своја обећања“. Стиче се утисак као да је Константин Филозоф стајао пред Лозом Јесејевом и композитном сликом Лозе Немањина колена са кнезом Лазаром у улазној кули манастира Студенице⁶³ или, евентуално, пред композитном лозом у Матеичу.⁶⁴ Обе ове лозе до нашег времена су доспеле у јако жалосном стању и не дају нам разрешење. Имајући у виду даље описивање предака Немање и кнеза Лазара чини се да ова Лоза није била довољно јасна ни Филозофу.

Филозоф одмах каже да је: „(Деспот) сродник благочаствивог (и) равнопостолног цара Константина“ и пошто га препознаје као првог хришћанског цара, Константина Великог, Филозоф описује његово порекло и његове потомке. А затим, упозорава да је цар Константин удао своју сестру Констанцију за свог савладара Ликинија (Лицинија) који беше „далматински господин, родом Србин“. Ликиније са констанцијом „роди си на Белу Уроша; а Бела Урош роди Тихомила, Тихомил роди светог Симеона (Немању)...“⁶⁵ Помињање само Бела Уроша, Тихомила и Симеона Немање не мора да значи да су они непосредни потомци и претци, већ да је у питању набрајање личности главне вертикалне неке сложене династичке слике. Потом описује Немањине потомке све до цара Уроша који „није имао деце и без потомства оста лоза та“. Доиста је после 1365. године дошло до једне потпуно нове ситуације у српској царевини. Успостављена је нека врста триумвирата: цар Урош – краљ Вукашин – млади краљ Марко који је наговештавао промену владарске династије Немањића на колена једном новом о чијем се претку и пореклу ништа не говори. У повељама краља Вукашина не помињу се по имени Св. Симеон и Сава а

63. В. Ђурић, *Лоза српских владара у Студеници*, Зборник у част Војислава Ђурића, Београд 1992, стр. 65–97.

64. Н. Мавродинов, *Родословно дрво на царица Елена в Матеиче*, Известија на Балгарското историческо дружество XXII–XXIII, Софија 1948, стр. 203–213; И. Божилов, *Фамилијата на Асеновци*, Софија 1985, стр. 451–459; Е. Димитрова, *Манастир Матеиче, Ктиторска композиција и ново датовање живописа у цркви Свете Богородице у Матеичу*, Зограф 29, Београд 2003, стр. 181–190.

65. Г. Јовановић, *Живот Стефана Лазаревића деспота српског*, стр. 23–24.

то се сматра почетком гашења њиховог култа и губљења на политичкој важности.

По свему судећи, Филозоф је податке о Константину Великом и камељење на лажне генеалогије пронашао код Зонаре који их је преписао од Константина Порфирогенита.⁶⁶

Пошто је описао прву грану лозе Немањина колена, гране краља Стефана Првовенчаног, Филозоф приступа описивању друге гране, гране великог кнеза Вукана, кога нетачно назива другим сином светога Симеона. Опис ове гране иде до Милице, ћерке кнеза Вратка а „Она је била супруга великог кнеза Лазара; родила је три сина: овога преславног деспота Стефана, и Вука и Добровоја“. Дакле, описивање прве и друге гране лозе Немањина колена показује нам јасно које је порекло мајке деспота Стефана и износи подatak да је родила три сина, а не два. Остајемо потпуно зачуђени јер о пореклу кнеза Лазара и његовој сестри Драгињи – Драгани не каже ништа иако га је Филозоф, по свему судећи, морао знати. И Филозоф је, дакле, дао скраћен родослов деспота Стефана. Шта је тиме скривано: неко Лазарево ниско порекло, или нешто друго? Ако се има у виду да је велики кнез Лазар, још 1373–1375. године, примио „начелство српско“ на црквено-државном сабору у Пећи, „засенио два цара, да би управо он продужио њихову лозу“ и, да додамо, проглашеног српског краља Марка, не би се рекло да је у питању прва претпоставка. Михаљчић сматра да су средњовековни списатељи прибегавали различитим исказима настојећи да „увере и себе и савременике како светорона лоза није искорењена“ и да није могуће историјским чињеницама бранити мишљења да је кнез Лазар једини наследник светородне династије.⁶⁷

Данас се и даље заступа став Љ. Стanoјevићa да се стари српски родослови појављују после наводног изумирања главне гране Немањине династије, а настанак првих родослова објашњен је тежњом босанског бана Твртка да оправда претензије на српски престо и круну, пре крунисања за краља Срба и Босне. Исто важи и за мишљење да су родослови прерађени у првој половини XV века да би се династија Немањина колена довела у везу са деспотом Стефаном и деспотом Ђурђем: првобитни ро-

66. Б. Крсмановић, Н. Радошевић, *Легендарне генеалогије византијских царева и њихових породица*, Зборник Византолошког института 41, Београд 2004, стр. 75–94.

67. Р. Михаљчић, Прекид и наставак државног живота у свести старих српских списатеља, *Владарске титуле обласних господара*, Београд 2001, стр. 71.

дослови су проширени потомцима Немањиног сина Вукана тако да од њега потиче кнегиња Милица.⁶⁸ Исто тако, усвојено је мишљење Ђ. Сп. Радојићића, да је *Руварчев родослов* производ исте идеје при чему је ус- постављена непосредна генеалошка веза између тзв. Немањића, Лазаре- вића и Бранковића. *Руварчев родослов* је карактеристичан и по томе што доноси податак да је кнез Лазар ванбрачни син цара Стефана Душана.⁶⁹ Односно, Лазар је незаконити наследник коме се оспоравало право на врховну власт. Са таквом формулатијом о пореклу из ванбрачне везе мо- рао се борити и Стефан Дечански пошто је био рођен у очевом ван „ди- настичком“ браку. На западу су га увек сматрали ванбрачним сином, рођеног у морганатском браку. Преузевши власт после сабора у Дежеви краљ Милутин је склопио нови „династички“ брак, а потом се жени још пар пута. Међутим, пошто је Милутинова прва жена била жива и у време склапања последњег „династичког“ брака са Симонидом Палеолог, око 1300. године, то је све његове бракове означавало незаконитим и нелеги- тимним према византијском закону. Сва оспоравања нису сметала Сте- фану Дечанском, да после свих препрека на које је наилазио, наследи оца на власт а потом је легитимност синова Стефана Дечанског била осигу- рана јер су оба његова брака била „династичка“, са царским принцезама Бугарске и Византије.

Али, превиђа се да истицање Миличиног порекла од Стефана Немање има за циљ легитимизовање деспота Ђурђа а не већ покојног деспота Стефана. Као што је познато, деспот Ђурђе је унук кнегиње Милице и кнеза Лазара преко њихове кћери Маре. *Руварчев родослов* тврди и да су претци Вука, сина севастократора Бранка, унука војводе Младена, кнез Вукан, односно Стефан Немања.⁷⁰

Као историјско штиво грбове и родослове српских владара и властеле први је објавио Мавро Орбин, али су они у били конфузни и потпуно не-

68. Љ. Стојановић, *Стари српски родослови и летописи*, С. Карловци 1927, стр. 36–39, 54.

69. Ђ. Сп. Радојићић, *Доба постанка и развој старих српских родослова*, Историјски гласник 2, Београд 1948, стр. 28.

70. И. Руварац, *Вукан, најстарији син Стефана Немање и Вукановићи*, Годишњица Николе Чупића X, Београд 1988, стр. 1–9. Ми смо прихватили да је *Руварчев родослов* приближно тачан. (Ж. Андрејић, *Велућа Драгаша*, Рача–Београд 1996, стр. 132; Исти, *Света српска лоза*, Рача 2005, стр. 21, 63)

тачни.⁷¹ Врло проблематични су и сви остали грбовници: Охмућевића,⁷² Коренић-Неорића и Ритер Вitezовића.⁷³

Обимне родословне таблице саставио је први Јован Рајић.⁷⁴ Ране покушаје успостављања родослова наших старих династија на основу *Летописа попа Дукљанина* учинио је Константин Николајевић,⁷⁵ а прве наше комплетне родословне таблице сачинио је Алекса Ивић на основу наше историографије тога доба, а пре свега према таблицама из заоставштине Константина Јиречека.⁷⁶ Генеолошким питањима бавили су се сви наши историчари почев од Пантелије Срећковића, потом Илариона Руварца, Стојана Новаковића, Јована Томића, Љубе Стојановића, Јована Радонића, Љубе Ковачевића, Стanoја Стanoјeviћa, Михаила Ласкариса, Радослава Груjiћa, Ђорђа Радојичића... После Другог светског рата генеологијом наших владара и њихових породица бавио се једино Миодраг Пурковић.⁷⁷ Велике допуне и дораде Ивићевог родослова и бројне властеле учинили су крајем XX века Душан Спасић, Александар Палавестра и Душан Mrђenović. Они су донели преко шесдесет родословних таблица српских владара и властеле од раног средњег века до данас.⁷⁸

О владарима из тзв. лозе Вукановића, уз пласирање одређених родословних таблица, много је писала Јованка Калић.⁷⁹ Династијама обновљене Србије, Карађорђевићима и Обреновићима, бавили су се Драгољуб Живојиновић и Радош Љушић.⁸⁰ У најновије време Андрија Веселиновић и Радош Љушић сачинили су родослове само владарских династија:

71. М. Орбин, *Краљевство Словена*, Београд 1968, стр. 13, 48, 92, 138, 176.
72. А. Соловјев, *Постанак илирске хералдике и породица Охмућевић*, Гласник скопског научног друштва XII, Скопље 1933.
73. I. Banac, *Grbovi biljezi identiteta*, Zagreb 1991.
74. Ј. Рајић, *Историја разних славенских народов наипаче Болгар, Хорватов и Сербов*, IV, Будим 1823.
75. К. Николајевић, *Критичка покушаји у периоду од првих пет векова србске историје*, Летопис Матице српске бр. 103–113, Нови Сад 1861–1870.
76. А. Ивић, *Родословне таблице српских династија и властеле*, Београд 1928.
77. М. Пурковић, *Принцезе из куће Немањића*, Виндзор 1956; *Кћери кнеза Лазара*, Мелбурн 1957; *Српски владари*, Виндзор 1958.
78. Д. Спасић, А. Палавестра, Д. Mrđenović, *Родословне таблице и грбови српских династија и властеле*, Београд 1991.
79. Ј. Калић, *Рашики велики жупан Урош II*, Зборник радова Византолошког института XII, Београд 1970; *Књегиња Марија*, Зоограф 17, Београд 1986; *Жупан Белоши*, Зборник радова Визант. инст. XXXVI, Београд 1997.

Властимировића, Војислављевића, Вукановића, Немањића, Котроманића, Мрњавчевића, Балшића, Лазаревића, Бранковића, Црнојевића, Обреновића, Карађорђевића и Петровић – Његоша.⁸¹ Допуне и исправке генеалогије српских владара вршили су Раде Михаљчић⁸² и Душан Спасић.⁸³ Најзад, истичемо наша истраживања генелогије средњовековних српских владара на основу потпуно нове концепције у најновије време.⁸⁴ Такође, и наша истраживања о претцима родоначелника династије Карађорђевић.⁸⁵

Наша историјска наука је прихватила постојање неких династија које се пре пропасти српске средњовековне државе као такве уопште не помињу: Мрњавчевићи, Грчинићи, Лазаревићи, Бранковићи, Драгаш-Дејановићи... Њих је под тим династичким презименима први успоставио Мавро Орбин и наша наука доба романтизма, а неаргументовано прихватила и наша модерна, тзв. критицистичка историјска наука с почетка XX века. Чак се ни Немањићи у свом времену не помињу под тим презименом. Они своје династичко порекло у изворима означавају са „Немањино колено“ и зато ћемо их и ми тако називати.

На основу, за многе, непоузданых података *Родослова попа Дукљанина* (*Барски родослов*), Порфирогенита и других раних византијских извора успостављене су родословне таблице раних српских владарских династија: Властимировића и Војислављевића. Када су у питању рашке владарске династије сви поменути родослови инсистирају на старијој династији коју означавају као Вукановиће (иако је несумњиво њихов родоначелник жупан Марко) и Немањиће. Вукановићи (Марковићи) трају од краја XI до краја XII века, а Немањићи од почетка XII до друге половине XIV века. Тако је практично успостављена теорија дисконтинуитета српских владарских династија, те према томе, и државе. А то, по свему неће бити тако, што показују наша истраживања, овај текст и родослов. Наша наука је

-
80. Р. Љушић, *Обреновићи и њихов родослов*, Г. Милановац 1998; Д. Живојиновић, *Карађорђевићи*, Топола 2001.
 81. А. Веселиновић, Р. Љушић, *Родослови српских династија*, Београд 2002.
 82. Р. Михаљчић, *Мара Хребељановић*, Даница за годину 2000, Београд 1999, стр. 127–147.
 83. Д. Спасић, *Вукановићи*, Даница за годину 2007, Београд 2006, стр. 201–218; Исти, *О породичним приликама краља Владислава*, Даница за годину 2009, Београд 2008, стр. 253–263.

још почетком XX века заузела став да је отац великог жупана Стефана Немање, родоначелника династије, загонетна личност Завида о чијем пореклу се не зна ништа. И тако сви наши родослови Немањића почињу нетачно са Завидом.

Наше посебно важно сазнање јесте да треба елиминисати заблуду наших историчара да су наши извори: *Барски родослов*, Мавро Орбин, наши старији и млађи Родослови и Летописи потпуно нетачни и непоуздана што се објашњава недоследношћу при тумачењу аутентичних летописца, каснијих преписивача и слично. Ни једна национална историјска наука у свету није тако као наша на овакав начин елиминисала и прогласила некомпетентним своје изворе, шта више и многе стране извештаче, што је потпуно апсурдно и не чуди што су направљене многе грешке, а све у име критицистичке историографије. Из тих разлога било је потребно извршити критичку ревалоризацију грешака критицистичке историјске школе.

Своја велика права на македонски и бугарски престо Војислављевићи су заснивали преко кћери и унуке цара Самуила (удата за кнеза Стефана Војислава и преко Самуилове унуке, кћери Теодоре – Косаре, уdate за српског краља Михајла) и српског краља Јована Владимира, светог Јована

84. Ж. Андрејић, *Велућа Драгаша*, Рача–Београд 1996; Исти, *Манастир Велуће*, Рача 2002; Исти, *Тихомири, Уроши, Вукани, Мирослави, Завиде и Немање, или о пореклу жупана Стефана Немање*, Новопазарски зборник 26, Нови Пазар 2002; Исти, *О српском царском челинику Муси и његовом пореклу*, Рашка 38–39, Рашка 2003; Исти, *Црква Свете Богородице у Доњој Каменици и област 'Дендра' великог жупана Десе и његових потомака*, Развитак 211–213, Зајечар 2003; Исти, *Српски средњовековни династи и и црквене прилике у Источној Србији и сверозападној Бугарској у XII–XV веку*, Баштиник 6, Неготин 2003; Исти, *Монахиња Јефимија, ћерка ћесара Војихне, унука Владислава II и праунука краља Драгутина, Јефимија 14*, Трстеник 2004; Исти, *Свети Сава*, Рача 2004; Исти, *Хумски кнез Мирослав*, Одзиви 127, Бијело Поље 2005; Исти, *Прилог истраживању о великим жупанима Примиславу и Белушу и претпоставка о њиховим могућим потомцима*, Митолошки зборник 13, Рача 2005; Исти, *Света српска лоза*, Рача 2005; Исти, *Размишљања о раним бановима Босне и неке претпоставке о њиховом пореклу и успостављања родослова*, Гласник 5, Бања Лука 2007; Исти, *Нова сазнања о српском кнезу Стројимиру из IX века ина основу 'архивског записа' са његовог златног печатњака*, Архивско наслеђе 5, Зајечар 2007; Исти, *Средњовековна Топлица, башина жупана Марка и његових потомака, великих жупана Стефана Вукана и Стефана Немање*, Митолошки зборник 20, Рача 2009; Исти, *Старија и новија трагања за пореклом великог жупана Стефана Немање и потпуни преокрет са новим резултатима*, Митолошки зборник 21, Рача 2009.

Владимира. Најмлађи Михајлов син Бодин је 1073. године проглашен за цара Бугарске у Призрену. Рашки жупан Марко био је ожењен сестром бугарског цара и српског краља Константина Бодина Петра III, заправо ћерком краља Михајла и н. н. супругом, ћерком Јована Владимира и Косаре. Рекли би смо, на тај начин светост лозе Војислављевића успостављају се преко Св. Јована Владимира Мироточивог. На та светородна права се позивају и тзв. Вукановићи и Немањићи. Тако је Стефан Немања II Првовенчани, 1215. године, пренео мошти Св. Јована Владимира у Драч, а потом у манастир Свети Јован – Шин Ђон код Коњуха (Елбасан).⁸⁶ Са Војислављевићима је остварио родбинске везе још рашки жупан Техомил II удајом своје кћери за Драгимира, сина Хвалимира Војислављевића. Они су имали сина Стефана Војислава који је био ожењен н. н. ћерком цара Самуила. У Спасићевим Родословним таблицама стоји да је Драгимир био ожењен ћерком рашког жупана Љутомира.⁸⁷

На основу наших дадесетогодишњих истраживања дошли смо до закључка да су тзв. Вукановићи и Немањићи припадници исте династије која се базира на Тихомиру, који је жупан Рашке постао у време српског владара Чaslava (IX век), а да је Немањин отац Стефан Вукан, млађи син жупана Марка, а не Завида.⁸⁸ Исто тако, утврдили смо да су члановима династије Вукановић-Немањића, могло би се краће рећи Тихомировића, припадали и видински Шишмани, влашко-молдавске Бесарабе, Драгаш-Дејановићи, Мрњавчевићи, Лазаревићи и Бранковићи. Поред изузетно обимне историјске грађе у овом раду, као и у нашим претходним радовима, коришћене су и родословне таблице византијских,⁸⁹ бугарских,⁹⁰ влашских,⁹¹ мађарских,⁹² француских, енглеских шпанских, немачких и свих осталих европских династија⁹³ као и турских Османовића,⁹⁴ не мењајући их по сваку цену већ само тамо где смо дошли до нових сазнања.

85. Ж. Андрејић, *Још о пореклу Карађорђа*, Шумадијски записи 2, Аранђеловац 2004;

Исти, *Карађорђево порекло у светлу до сада не коришћених извора*, Митолошки зборник 12, Рача 2004; Исти, *Карађорђева колевка*, Рача 2006; Исти, *Нека питања о Првом српском устанку у вези са запостављеним сазнањима о Карађорђевом пореклу*, Српска слободарска мисао 58, бр. 2, Београд 2007.

86. С. Милеуснић, *Свети Срби*, Крагујевац 1989, стр. 10–15.

87. Д. Спасић, А. Палавестра, Д. Мрђеновић, *Родословне таблице и грбови...*, стр. 28.

88. Ж. Андрејић, *О пореклу великог жупана Стефана Немање*, Братство XIV, Београд 2010, стр. 23–65.

У центру нашег интересовања била је целокупна владарска династија Тихомировића, односно Вукановић-Немањића, њених мушких и женских чланова, тако да је у питању специфичан мушки-женски родослов чиме се из разних правца и најпотпуније осветљавају везе са осталим династијама Европе, а често пута и у оквиру династије. Али, те унутар династичке брачне везе, утврдили смо, никада нису биле родоскрвне јер нису ни могле бити пошто је позорност и непоколебивост Српске православне цркве у вези са тиме била бескомпромисна.

У проучавању наших родослова пре династије Немањина колена пошли смо, не прихватавајући све оне ставове наших истраживача која су са-гласна са тенденциозним тврђњама *Живота краљева и архиепископа српских*, да „пре породице Немањића у српским земљама није билоничега што је вредно помена“, увиђајући да су наши писци из времена власти ове династије свесно заобишли и запоставили њихове претходнике. Глорификација Стефана Немање била је толико удворичка и у функцији идеологије да се тврдило да све по почиње од њега па чак и хришћанство.⁹⁵ Тако се преко родоначелника вршило митологизовање читавог Немањиног рода који је у целини постао светородан. На тај начин се све врсте светости не налазе у сакрализованом лицу једног владара већ влађајуће династије у целини. Истицањем светородне династије Немањина

89. Ch. Hopf, *Inedites ou peu connues publiees avec notes et tables genealogiques par Charles Hopf*, Athen 1961; Nikol, *Byzantine Family of Kantakouzenos*, Washington 1968; *** *Famille des Kantacusene*, у: *Histoire generale des maisons souveraines, princières, ducales, et des autres maisons nobles: des hommes d'état, de guerre, de science et d'art*, I, Paris 1851–52; V. Grumel, *La hronologie, Traité d'études Byzantines*, I, Paris 1958; Г. Острогорски, *Генеолошке таблице византијских династија*, у: *Историја Византије*, Београд 1993; Б. Ферјанчић, *Деспоти у Византији и јужнословенским земљама*, Београд 1960; Б. Ферјанчић, *Севастократори у Византији*, ЗРВИ XI, Београд 1968, стр. 141–190; Д. Никол, *Бесмртни цар*, Београд 1997; Р. Радић, *Време Јована V Палеолога*, Београд 1993; С. Мешановић, *Јован VII Палеолог*, Београд 1996.
90. В. Златарски, *Историја на Балгарската държава през средните векове*, том I-II, Софија 1972; И. Божилов, *Фамилија на Асеновци*, Софија 1985; И. Андреев, М. Лалков, *Българските ханове и царе*, Велико Трново 1996; И. Андреев, И. Лазаров, П. Павлов, *Кои кои е в средновековна България*, Софија 1994.
91. N. Jorga, *Genealogia Cantacuzinilor de banul Mihail Cantacuzino*, Bucuresti 1902; E. Stoian, *Vlad Tepes*, Bucuresti 1989; I. Stavarus, *Povestiri mediavale despre Vlad tepes Draculea*, Bucuresti 1978.
92. S. Jozsef, *Magyar nemzet tortenete*, Budapest 1896; П. Рокай, З. Ђере, Т. Пал, А. Касаш, *Историја Мађара*, Београд 2002.

колена свесно је избрисано раније доба српске историје, владара и њихових потомака из бочних грана.

Такође, требало је одбацити схватање да је усахла лоза Немањина колена смрћу цара Уроша које је настало позивањем на присећање инока Исаије: „у то време и српске господе седми, мислим, род крај прими... не би кнеза, ни вође, ни наставника међу људима ни да их избавља ни да спасава“ јер је реч о илустрацији очекиване пропasti света „на заходу седмог века“, 1491–1492. године.⁹⁶ Непосредна бочна грана Немањина колена, Синише Симеона Немањић-Палеолога била је жива али прогнана, наводно, „због наших грехова оземаљствовани“. У туђој земљи су страдали Мрњавчевићи а „због наших грехова“ а тзв. Лазаревићи су „подручници ономе који им је оца убио“. Негирана је исправност проглашења Српског царства и уздизање на ранг Патријаршије а преко Даниловог настављача и осуђена позивањем на проклетство архиепископа Саве које је, у најмању руку, измишљено. Митологизација и деструкција је почињена од стране неких црквених кругова ради превазилажења црквеног раскола са Цариградском патријаршијом и скидања анатеме: српска црква је „тонула у зло“. Канонизација цара Душана, најмоћнијег и највећег српског владара Немањина колена, била је онемогућена а то је имало консеквенце и по његове потомке од којих су неки, као кнез Лазар, морали да мукотрпним потезима изборе нов легитимитет. Краљевска круна Србије,

-
93. V. Grumel, *La hronologie, Traite d'études Byzantines*, I, Paris 1958; E. Zollner, *Geschichte Österreichs*, München 1990; J. Louda, M. Maclagan, *Les dynasties d'Europe*, Paris 1995; C. Wenzler, *Genealogie de rois de France et épouses royales*, Rennes 2001; K. Тешић, *Бурбони – француски – Родослов*, Београд 2005; *** *Enciclopedia Britannica*; G. C. Rothery, *Concise Encyclopedia of Heraldry*, London 1985; *** *Nouveau Larousse illustre*, Paris; C. Пеинтер, *Историја Средњег века (284–1500)*, Београд 1997; И. Ђ. Ковачевић, *Историја Енглеске*, Београд 1971; R. Griffits, *The Oxford illustrated history of the British monarchy*, Oxford 1988; R. Lewis, *Kings and Queens*, Lewinston Main 1986; К. Тешић, *Енглески краљеви (1066–1485) – Родослов*, Београд 2006; Фе Б. Алварес, Х. Пећароман, *Историја Шпаније*, Београд 2003; F. Šišić, *Povijest Hrvata*, Zagreb 1920; К. Тешић, *Хабзбурзи – Родослов*, Београд 2005.
94. Е. Мильковић, *Османлије – родослов*, Београд 2007.
95. Ђ. Сп. Радојичић, *Доба постанка и развој старих српских родослова*, Историјски гласник 2, Београд 1948, стр. 21–36.
96. Dj. Sp. Radojičić, *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, Beograd 1960, стр. 99–101; S. Ćirković, *Kraj veka – kraj sveta*, Jugoslovenski istorijski časopis 1–2, Beograd 1996, стр. 11–24.

коју је носио краљ Вукашин, а потом његов сина Марко постала је спорна јер је није носио потомак Стефана Првовенчаног. Свима је било јасно да Маркова краљевска круна нема право значење. Душан је краљевску круну предао потомцима великог жупана Примислава, најстаријег брата Симеона Немање, а другим својим рођацима из бочних грана највиша царска достојанства, тако је ујединио Немањин род а то јединство је учинило Србију изузетно моћном. После Душана и Уроша Србија није више била у прилици да краљевску круну добије са Запада а о царској није ни могло бити говора. Једини легитимни и на црквено-државном сабору потврђени Душанов наследник на основу крви и лозе, кнез Лазар, морао је у сложеној ситуацији да се позива само на титулу великог кнеза, ону коју су српски владари имали још у IX–X веку. Дошло је до прекида и дисконтинутитета државног живота и губитка светlostи. Лазар је повратио црквени мир али је казна била неумољива и жестока.

На основу права крви и лозе српски црквено-државни сабор је могао једино у кнезу Лазару видети личност достојну Божје благодати и то је и учинио. Свако друго решење носило би још дубље консеквенце и могућност избијања унутрашњих сукоба. Као што је познато, до оспоравања није дошло ни од стране краља Марка, краља Твртка I и Константина Драгаша. Лазар је необјашњиво, сматра се у нашој историографији, иако само кнез, „засенио два цара да би управо он продужио њихову лозу“. Зато се тврди да су наши средњовековни „списатељи“ прибегавали различитим исказима „настојећи да увере и себе и савременике како светородна лоза није искорењена“.⁹⁷ Због свега претходног, треба одбацити оваква тумачења и „утеривање у лаж“ повеље деспота Стефана, Константина Филозофа и многе друге, чак и два византијска савремена историчара, Дуке и Халкохондила, да кнез Лазар није син краља Душана.

Износи се схватање да су за свете могли бити канонизовани само личности из Немањина рода – свете лозе Немањина колена и да би се у том смислу објаснила канонизација кнеза Лазара она се проглашава „спонтаном“ а пошто је до ње као такве и дошло то је, ето, и довело до његовог изједначавања са Немањићима.⁹⁸ Постоје тумачења и да је канонизација кнеза Лазара почетак новог династичког култа и чини „откриће“ да је ти-

97. Р. Михаљчић, *Владарске титуле обласних господара*, Београд 2001, стр. 71.

98. Исто, стр. 72.

ме дошло стварања „нове димензије 'мистичне државе' испоњену у виду једног процеса који се може означити као почетак демократизација посвете. Светост сада може да припадне људима који су умирали мученичком смрћу за веру и отаџбину“(!).⁹⁹ Али, овај тип новог светитеља је усостављен са канонизацијом краља Стефана Немање Дечанског. Лазар је био и остао само „некадашњи високи достојанственик на двору цара Душана“ али је „добио подршку цркве, чиме је постао њен кандидат за наследника посленемањићке (?) династије“.¹⁰⁰ Истрајава се у томе да је „Лазар своје скромно порекло надокнадио браком, узимајући за супругу Милицу, 'светог корена', која је сматрана (?) потомком краљевске породице“.¹⁰¹ Интересантно је навести да се Милица у својим повељама, ни пре ни после Лазарове смрти, ни једног тренутка не позива на те своје претке. Овакво тумачење о Лазаровом адоптирању при наслеђивању светог трона Немањина колена преко супруге, заправо узурпације, у дубокој је колизији са карактером владавине ове династије и одлукама српске цркве које су у потпуности искључивале сваки покушај узурпације престола од стране било ког претендента који није директни потомак светих српских владара. Осим тога, овакво мишљење у дубокој је колизији са ставовима о карактеру и схватањима српских владара и власти.¹⁰²

Тек са добијањем царске титуле деспота, највишег византијског до-стојанства до цара, урученог Лазаревом сину Стефану, 1402. године и потврђеног, 1410. године, Србија је поново признала идеалну надређеност Цариграда. То је тренутак после кога деспот Стефан почиње да себе означава потомком цара Стефана (*Хиландарска повеља*) а то чини и његова породица (натпис на довратнику припрате Раванице). То је време и када византијски историчари Дука и Халкохондило могу да пишу да је „велики Лазар син краља Стефана“.

Дакле, није гашење династије Немањина колена, јер је није ни било, „створила дугу идеолошку и династичку кризу“ већ одлуке српског краља Душана да се крунише за цара и устрајавање његовог сина цара Уроша на том путу. Та одлука је у Цариграду сматрана рушењем хијерархије вавељенске симфоније. Рушење ове симфоније од стране српских владара

99. Б. Бојовић, *Краљевство и светост*, стр. 247–248.

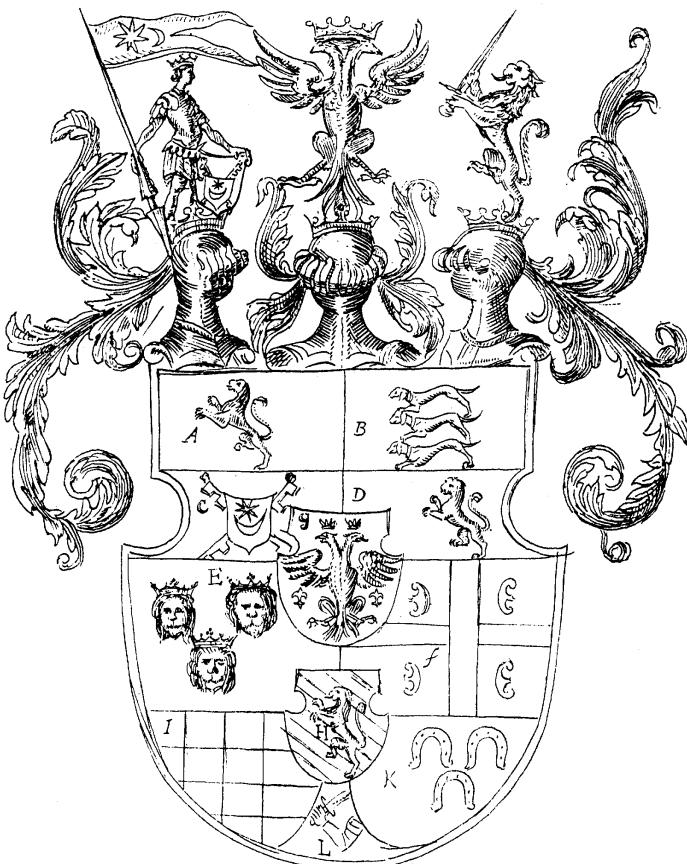
100. *Исто*, стр. 249.

101. *Исто*, стр. 261.

102. *Исто*, стр. 332–333.

лишила их је поседовања хармоније двеју власти као најбитнији израз средњовековне државне идеологије и свете лозе. Посвећивање Душановог потомка, ради тога, морало се заснивати на новом моделу, не на благодати већ на мучеништву. Тада је пронађен у жртвеном обрасцу краља мученика Стефана Дечанског и, много старијег, српског кнеза мученика Јована Владимира.

ГРБОВИ РАШКОГ КРАЉА И ЦАРА
СТЕФАНА НЕМАЊЕ

Грб српског цара Стефана Немање Уроша V, према Мавру Орбину, 1601. године

A. ГРБ БУГАРСКОГ КРАЉЕВСТВА	G. КУЋЕ НЕМАЊИЋА
B. СЛАВОНИЈЕ	H. КОТРОМАНИЋА
C. БОСНЕ	I. ХРВАТСКЕ
D. МАКЕДОНИЈЕ	K. РАШКЕ
E. ДАЛМАЦИЈЕ	L. ПРИМОРЈА
F. СРБИЈЕ	

Сачувани портрети владара и светих српске лозе Војислављевића и Вукановића и њихових наследника, владара Бугарске и Влашке

Краљ Јован Владимири, зет цара Саве и тајст краља Михајла, свети Јован Владимири, ман. Рила

Краљ Михајло, црква Св. Михајла у Стону

Велики жупан Деса, црква Св. Петра у Бијелом Пољу

Марија, кћи жупана Уроша I, капела у Знојму - Чешка

Бугарски цар Константин Тих, праунук жупана Десе

Бугарски цар Михајло III Шишман, унук Константина Теха, Д. Каменица

Влашки војвода Мирча Стари, праунук Константина Теха, ман. Козија

**Владари и свети Срба
Немањина колена**

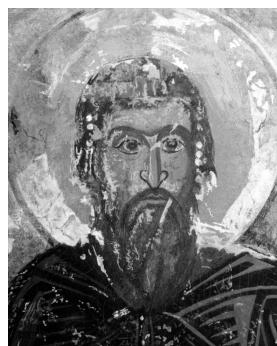
Велики жупан Стефан Немања I као монах и краљ, Св. Симеон Мироточићи, манастир Студеница

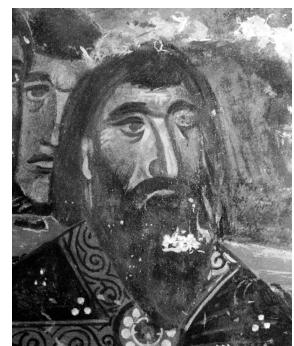
Ана, друга супруга Немањина, Св. Анастасија, Студеница

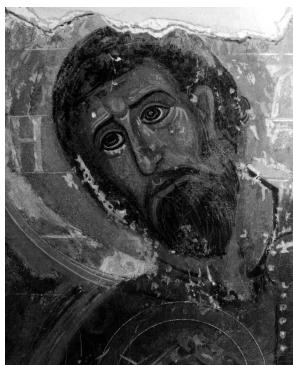
Архиепископ и патријарх Сава I, Св. Сава, Милешева

Краљ Стефан Немања II, Св. Симеон, Студеница

Стефан Вукан I, велики жупан и краљ, Студеница

Краљ Стефан Радослав, манастир Студеница

Краљ Стефан Владислав I, Св. Владислав, Милешева

Краљ Стефан Немања III Урош I, Сопоћани

Јелена Комнен-Куртне-Анжу, Св. краљица Јелена, Грачаница

Архиепископ Арсеније I Сремац, унук Стефана Немање, Св. Арсеније, Пећ

Стефан Немања IV, краљ Дукље, манастир Морача

Архиепископ Сава II, Св. Сава II, Сопоћани

Краљ Стефан Драгутин, Св. Теоктист, Ариље

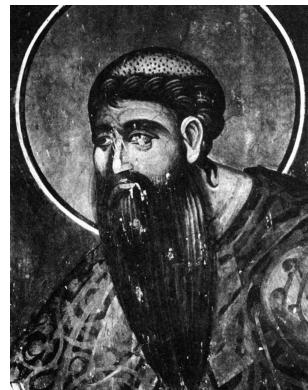
Краљ Стефан Милутин, Св. Милутин, Хиландар

Противкраљ Стефан Вла-
дислав II, лоза у Дечанима

Стефан Урошић, Св. Сте-
фан Урошић, лоза, Дечани

Архиепископ Данило II, Св.
Данило, Пећ

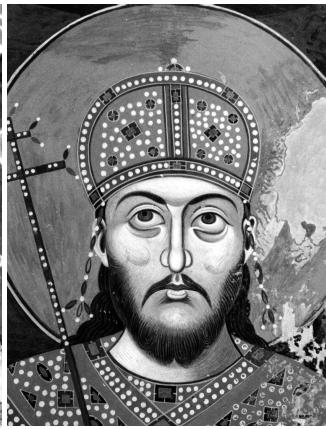
Живојин Андрејић

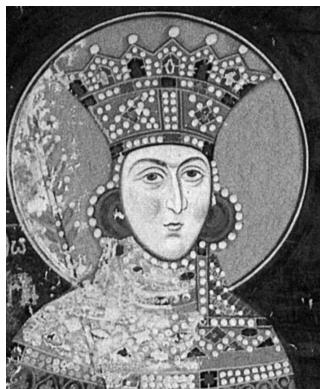
Краљ и противкраљ Константин, лоза у Пећи

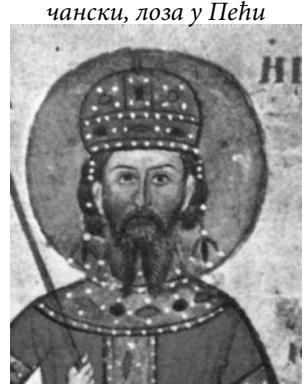
Краљ Стефан Немања V
Уроши III, Св. Стефан Дечански, лоза у Пећи

Цар Стефан Душан Уроши
IV, манастир Лесново

Царица Јелена - Александра,
манастир Лесново

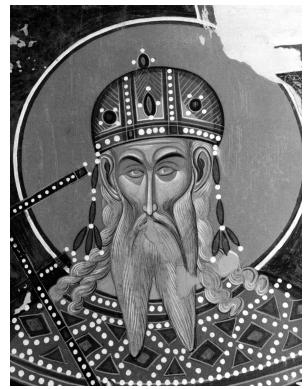
Бугарски цар Александар,
Лондонско јеванђеље

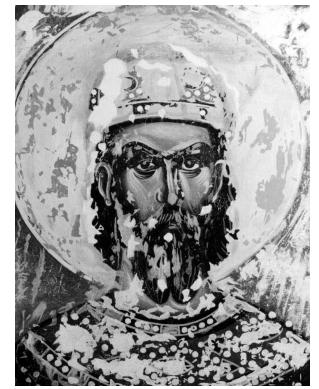
Цар Стефан Немања VI
Уроши V, Св. цар Уроши

Цар Симеон - Синиша,
манастир Дечани

Краљ Вукашин,
Псача

Краљ Марко,
Марков манастир

Кнез Лазар, Св. Лазар великомученик, Раваница

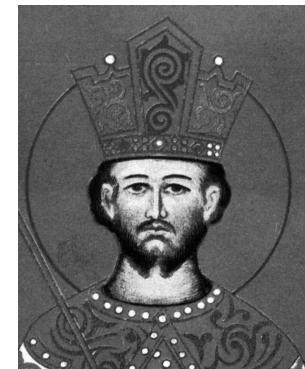
Књегоња Милица, Св. Јевгенија, манастир Раваница

Деспот Стефан Немања VII,
Св. Стефан Високи, манастир Манасија

Господин Константин Драгаш, манастир Велуће

Деспот Ђурђе,
Есфигменска повеља

Деспот Лазар,
Есфигменска повеља

Деспот Стефан Слепи, Св.
Стефан Слепи, икона
Свети Бранковићи

Деспот Ђорђе, архиепископ
Максим, Св. Максим, икона
Свети Бранковићи

Деспот Јован, Св. Јован Но-
ви, икона Свети Бранковићи

Живојин Андрејић

Влашки војвода Бесараба,
манастир Арбор

Јелена Бранковић-Пареши,
манастир Хомор

Влашки војвода Јован Радул
IV, манастир Ватопед

Јелена Шубић, сестра цара
Душана, манастир Крка

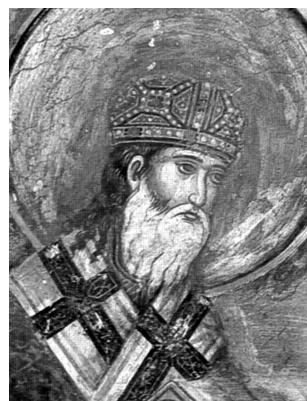
Босански краљ Твртко I,
надгробник из Бобовца

Босански краљ Стефан То-
машевић, Белини

Катарина Косача,
Белини

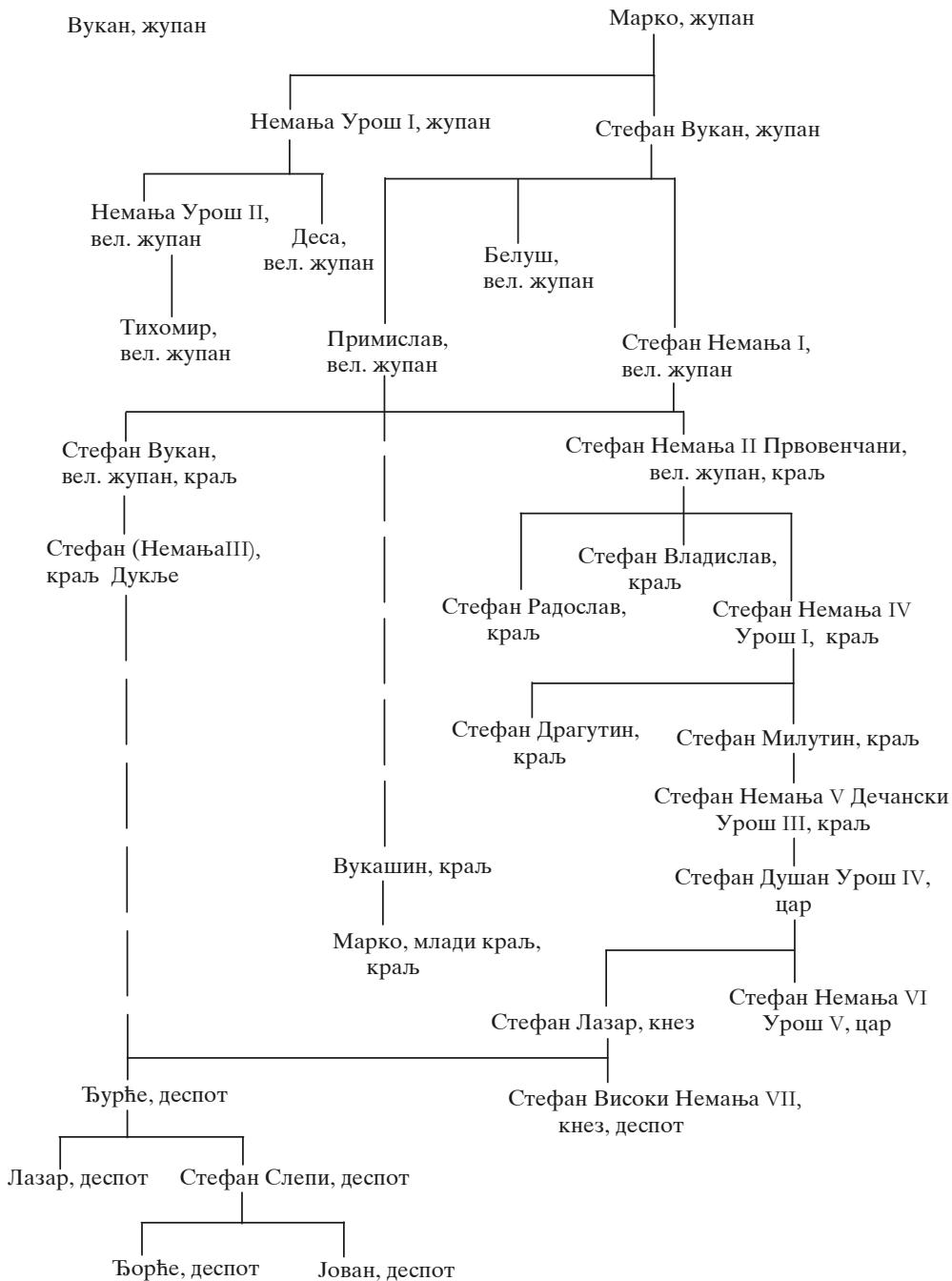

Српски патријарх Мака-
рије Соколовић, Пећ

Велики везир Махмед паши
(Бајо) Соколовић

Дрво живота – света српска лоза

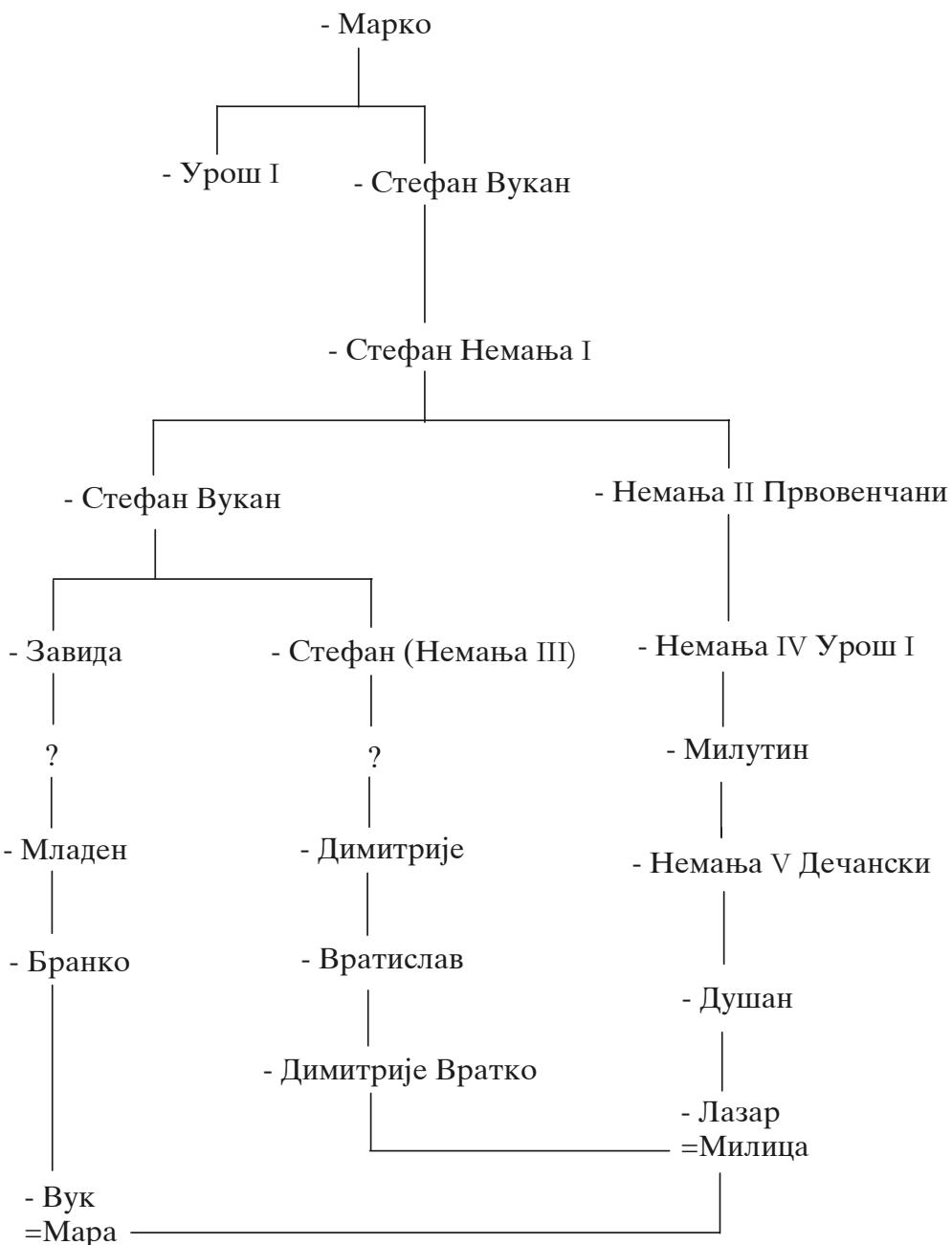

Вертикална владара Србије из рашке династије жупана Марка, према Ж. Андрејићу

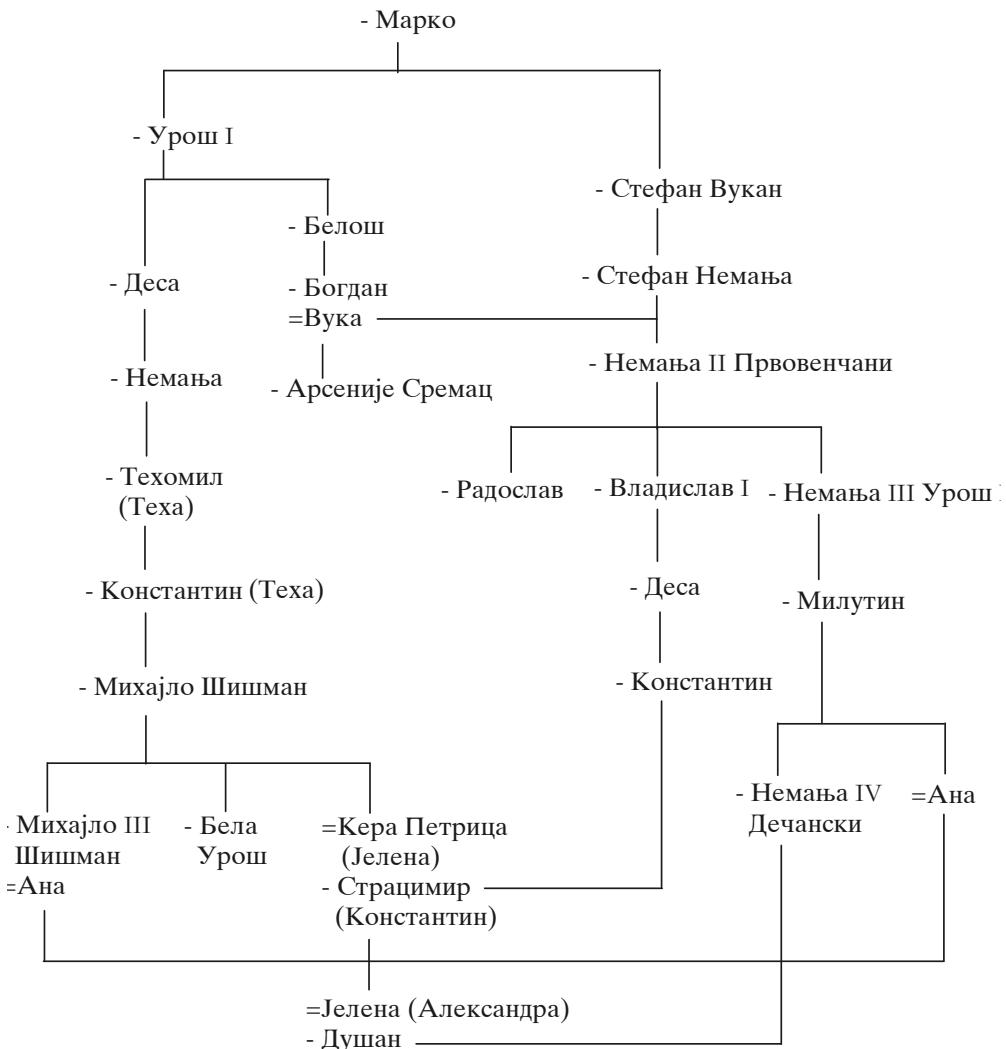
Живојин Андрејић

Неродоскрвна орођавања рашких, угарских и босанских владарских лоза

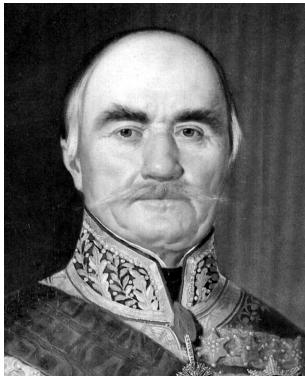

Неродоскрвна орођавања унутар ратнице владарске лозе (1), према Ж. Андрејићу

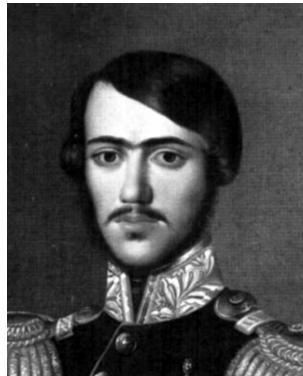

Неродоскрвна орођавања унутар ратнике владарске позе (2), према Ж. Андрејићу

Владари нововековних српских династија

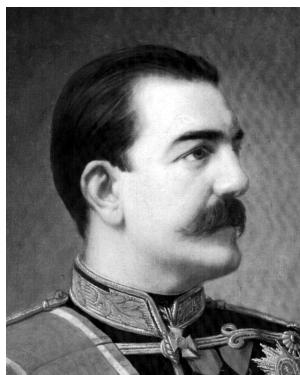
Српски кнез Милош
Обреновић

Српски кнез Милан
Обреновић

Српски кнез Михајло
Обреновић

Српски краљ Милан
Обреновић

Српски краљ Александар
Обреновић

Црногорски митрополит
Петар I Петровић Његош

Црногорски владика Петар
II Петровић Његош

Црногорски кнез Данило
Петровић Његош

Црногорски кнез и краљ Ни-
кола Петровић Његош

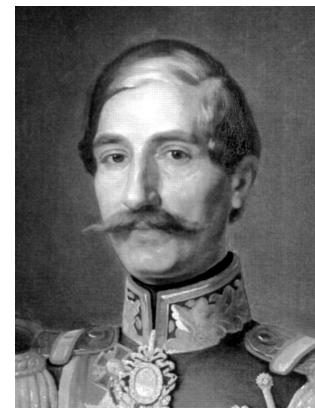
Живојин Андрејић

Српски Вожд Ђорђе
Петровић - Карађорђе

Јелена Петровић, супруга
Карађорђева

Српски кнез Александар
Карађорђевић

Кнегиња Персида
Карађорђевић

Српски краљ Петар I
Карађорђевић

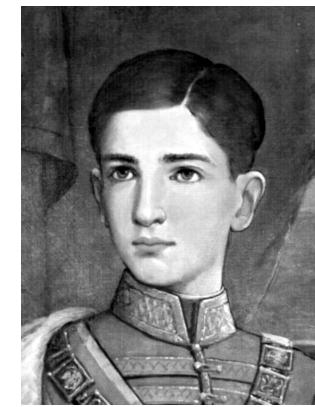
Кнегиња Зорка Његош
Карађорђевић

Александар I Карађорђевић,
краљ СХС и Југославије

Краљица СХС и Југославије,
Марија Карађорђевић

Петар II Карађорђевић
краљ Југославије

Родословне таблице српских владара и властеле

Важан закључак представља сазнање да је у XII веку било најмање пет српских владара и принчева под именом Немања у којима су сви претходни историчари препознавали и имали у виду само једног Немању, великог жупана Стефана Немању. Поред њега на историјској сцени као његови савременици појављују се принц Немања, један од синова рашког жупана Десе; принц Немања, један од синова дукљанског принца Драгихне; принц Немања, унук рашког жупана Уроша II и принц Немања (Стефан Првовенчани), потоњи велики жупан и краљ, син великог жупана Стефана Немање. То је нашу историјску науку одвело у правцу беспутног лутања и коначно на стрампутицу, стварање потпуно нетачних антиципација од којих је круцијална да је извесни Завида био отац великог жупана Стефана Немање.

Усвојени су као потпуно тачни подаци да је жупан Деса имао следећу децу: Мирослава, Константина, Немању, Завиду и н.н. кћер; да је од сина Немање имао унуке: Техомила и Симеона, а од сина Завиде: унука Мирослава и да је од унука Техомила имао праунука Константина Теха (бугарског цара), односно чукунунука Михајла (деспота видинске области). Такође, рашки жупан Урош II имао је синове: Тихомила и Чудомила, а од првог сина унуке: Завиду (Давид), Константина (Страцимир), Првослава и Немању. Тиме се дошло до тога да је рођени брат

жупана Уроша I, жупан Стефан Вукан отац великог жупана Стефана Немање. Њихов отац био је жупан Марко, а мајка сестра српског краља Бодина и једно време бугарског цара под именом Петар Константин Бодин. Жупани Марко и Вукан, према нашим доказима, воде порекло од рашког жупана Техомила – Тихомира из времена српског владара Часлава (927–950).

За првог Бодиновог рашког великог жупана Вукана се у нашој науци тврди да није имао мушки деце већ само кћер која је била удата за дукљанског краља Владимира II, унука краља Михајла и да су га из тих разлога на власт у Рашкој наследили Урош I и Стефан Вукан и њихови потомци. Ми смо антиципирали да је Вукан I био ожењен ћерком босанског жупана Стефана са којом је имао и још два, ако не и три сина, Уроша, Вукана и Павла. Они се помињу у Троковим угарским изворницима тако што се каже да их је угарски краљ Коломан ослепео истом приликом када је то учинио и свом брату, противкраљу Алмошу и његовом сину Бели II, 1109. године.¹⁰³

Утврђивање порекла великог жупана Стефана Немање од жупана Стефана Вукана доводи до сазнања да његова браћа Тихомир, Страцимир и Мирослав нису његова рођена браћа већ браћа од стрица. Наше антиципације говоре да је Немања имао два брата, велике жупане Примислава и Белуша и сестру која је била удата за дукљанског краља Градихну.

Пошто смо доказима одбацили тврђњу да је Завида отац Стефана Немање, одбачена је и тврђња да је хумски кнез Мирослав његов рођени брат. Као што је познато, кнез Мирослав не помиње великог жупана Стефана Немању као брата ни у тексту ктиторског натписа цркве Св. Петра у Бијелом Пољу, ни *Мирослављевог јеванђеља*, као ни на надгробној (заправо ктиторској) плочи цркве Св. Кузмана и Дамјана у Благају код Мостара,¹⁰⁴ а морао би јер је владар. У току тих доказивања дошли смо и до сазнања да је Теха син Немањин, који је је при сусрету Фридриха Барбаросе и великог жупана Стефана Немање у Нишу 1189. године требао бити ожењен немачком принцезом, од стране наших историчара, а пре

103. Ж. Андрејић, *Старија и новија трагања за пореклом великог жупана Стефана Немање и преокрет с новим резултатима*, Митолошки зборник 21, Рача 2009, стр. 150–154.

104. Р. Михаљчић, *Изворна вредност старе српске грађе*, Београд 2001, стр. 278; Г. Томовић, *Морфологија ћириличних натписа на Балкану*, Београд 1974, стр. 36–37.

свих Ковачевића, погрешно преименован у Тољена, некаквог сина кнеза Мирослава. Тада измишљени Тољен је потом неоправдано повезан са хумском властелом, Петром и Брајком, односно Петровим синовима Николом и Тољеном који живе у XIV веку. По овом Николи, који је имао среће да буде ожењен Катарином, ћерком босанског краља Степана Котроманића, сви се они зову Николићи. Јасно се види да између овог измишљеног Тољена, с краја XII века и Николе, с почетка XIV века, има само једно колено што је јасан доказ да је та конструкција неодржива. Тиме је јасно и да Николићи немају никакве директне везе са лозом Немањина колена. Са Немањиним и Котромановим коленом имају везе преко женске линије. Николина супруга Катарина је била кћер краља Стефана Котроманића и Јелисавете, ћерке краља Драгутина.

Анализирајући малобројне изворе о најранијој историји Босне и легендарне владаре, као и расположиве изворе о раним бановима Босне, XII–XIII века, извршили смо покушај успостављања њихових династичких линија. Осим тога, дошли смо до чврстих доказа да се српска династичка линија банова Босне укрштала врло често са дукљанско-рашком краљевском и великојупанском династијом.¹⁰⁵

Имајући у виду појаву имена Немања код потомака Уроша I и Стефана Вукана треба ово име тражити и код њихових предака, например Стефана (попа), унука Часлављевог жупана Техомила. Стефан је био деда жупана Вукана и Мирослава (Марка) које је краљ Бодин поставио да владају Рашком. Постоји могућност да је онај Стефан, кога је такође Бодин поставио да влада Босном и о коме се незна ништа, управо поменути Стефан (поп) крштеног имена Немања. На основу крштених и титуларних имена чланова династије колена жупана Стефана Немање дошло се до сазнања да је име Немања било често, али га нису сви носили. Тако се успоставља следећи низ: велики жупан Стефан Немања I, велики жупан и краљ Стефан Немања II Првовенчани, краљ Урош I Немања III, дукљански краљ Стефан Немања IV, краљ Стефан Урош III Немања V Дечански и цар Урош V Немања VI.

105. Ж. Андрејић, *Размишљање о раним бановима Босне и неке претпоставке о њиховом пореклу и покушај успостављања родослова*, Гласник 5, Бања Лука 2007, стр. 105–131.

Дошавши до предака и потомака жупана Немање Уроша I и Стефана Вукана сазнајemo и о великим и сложеним брачним везама српских владара унутар саме династије који нису били родосквни, као и орођавањима са немачким, угарским, византијским, бугарским, норманским, па чак, француским и руским двором, од XI до XIV века.

Важна карика у родословима је и сазнање да је Арсеније, други архиепископ српске цркве био Немањић преко мајке Вуке (минохиње Јефимије), а Вукановић преко оца (Богдана?).¹⁰⁶ Свети Сава је Арсенију био ујак и то је био основни разлог што га је поставио за архиепископа када је сишао са трона српске цркве 1233. године. Тада се свети Сава упутио на Исток где је политичким договором владара и цркве хиротонисан за патријарха Бугара и Срба од стране јерусалимског патријарха Атанасија, на Васкрс, 8. априла 1235. године.¹⁰⁷ Светородност лозе Немањина колена успостављена је тако, не само, преко светог Симеона Немање, већ појавише преко светог Саве првог архиепископа и патријарха. И трећи архиепископ српске цркве, Сава II, Немањина је колена. Он је најмлађи син Стефана Немање Првовенчаног, крштеног имена Предислав. И сви остали српски архиепископи и патријарси су морали бити из директних или индиректних линија Немањина колена јер су то била основна правила феудалне државе која су се заснивала на праву власти добијене од Бога једне лозе која је остварила и светородност.

На основу влашких (румунских) хроника сазнајemo да су први средњовековни влашко-молдавски владари били српски династи. На основу свега дошли смо до закључка да су у питању потомци Константина Теха из његовог првог брака са супругом која је највероватније из рода Палеолога или влашко-молдавског порекла. Ову супругу је Константин Тех,

106. Ж. Андрејић, *Архиепископ Арсеније Сремац*, Некудим 7, Смед. Паланка 8. 11. 2004, стр. 17–24; Исти, *Архиепископ Арсеније Сремац, сестрић светог Саве*, Савиндан 17, 27. 01. 2007, Пријепоље, стр. 47–48.

107. Ж. Андрејић, *Размишљање о датуму смрти и хиротонисању Светог Саве за првог патријарха Срба и Бугара*, Братство XII, Београд 2008, стр. 67–91; Исти, *Размишљања о датуму смрти Светог Саве према подацима Доменицијана и Теодосија*, Известија XXIII, Велико Тарново 2008, стр. 77–101; Исти, *Србија и Свети Сава између Византије, Угарске и Бугарске*, Братство XIII, Београд 2009, стр. 43–75.

доласком на бугарски престо 1257. године, одагнао са децом у Никују да би се оженио супругом из династије Палеолог, али чије је порекло, по мушкиј линији, из династије Асен изумрле, преко које је стекао родона-челно право на великотрновски трон. Наследник Константина Теха на трон Другог бугарског царства био је тек његов унук Михајло III Шишман. После Михајловог слома у битци на Велбужду и неуспешлог доласка на власт његовог сина Јована Стефана Бугарском је завладао Александар, његов сестрић. Александар је био син деспота Страцимира (Константина) и сестре Михајла III Шишмана, Кера Петрице – Кераце. У личности Александра су се такође стопиле две гране српских династа. Истоветно стапање и двоструко орођавање је извршено удајом Александрове сестре Јелене (Александре) за српског цара Душана. На основу наших антиципација,¹⁰⁸ овде се стопила линија стричевских српских династа из лозе великог жупана Десе (Кера Петрица) и великог жупана Стефана Немање (деспот Страцимир – Константин). Деспот Страцимир – Константин је унук великог војводе Десимира-Десе који се помиње као деда господина Константина и приложник књиге *Правила Јована Златоустог* која је пронађена у манастиру Зоографу на Светој Гори: „Господин Константин, син господина Константина и унук великог војводе Десимира“.¹⁰⁹ Војводу Десимира смо препознали као Десу, сина српског краља Владислава I и бугарске принцезе Белославе, ћерке бугарског цара Асена II.¹¹⁰ Тако су њихови потомци Константин и Константин-Страцимир били Асени по мајци. На то царско бугарско династичко име је по женској линији стекао право и деспот Страцимир – Константин као и његов син Александар. Ово стапање две гране Немањина колена и Комнена приказано је у лози Матеича.

108. Ж. Андрејић, *Црква свете Богородице у Доњој Каменици и област „Дендра“ великог жупана Десе и његових потомака*, Развитак 211–212, Зајечар 2003; Исти, *Црква свете Богородице у Доњој Каменици*, Рача 2007, стр. 21–26, 40–56; Исти, *О њореклу и њојшомцима десиоша Константина Стракцимира и Кера Петрице - Јелене десиошице*, Баштиник 18, Неготин 2017, стр. 115–128.

109. Ђ. Радојчић, *Манастир Поганово*, Богословље, година II, св. 1, Београд 1927, стр. 301.

110. Ж. Андрејић, *Велућа Драгаша*, Рача–Београд 1996, стр. 191; Д. Спасић, *О породичним прилика краља Владислава*, Даница за 2009, Београд 2008, стр. 253–263.

Дошли смо до сазнања да је син краља Драгутина, противкраљ Владислав II, имао синове Војихну и Радослава, будуће ћесаре и кћи Владиславу, која је у првом браку била удата за деспота Дејана Драгаша. Откривањем ових веза дошли смо до сазнања о немањићком пореклу чувене деспотице Јелене, монахиње Јефимије.¹¹¹ Нашим антиципацијама о краљу Константину Немањићу, млађем сину краља Милутина, претпоставили смо да је краљ Константин имао више деце. Претпостављамо да је деспот Оливер, тзв. Грчинић, његов син. Константинова кћер, госпођа Даница, ктитор Љуботена, била је утада за Теодора Мусакија. Сњима у вези су сазнања о пореклу челника Мусе, зета кнеза Лазара, коме је дата власт, прво над Звечаном са Ситницом, а потом, градом и истоименом жупом Брвеник.

Муса и Драгана (Драгиња) су имали три сина: Стефана и Лазара Мусића (пострадали у боју на Косову 1389) и Јована, епископа топличког. Крећући у потрагу за пореклом челника Мусе извршена је реконструкција могућег родослова арбано-србо-бугаро-влашке породице Мусакија која је једног дренутка владала Албанијом под српским царом Душаном. Ктиторка цркве Св. Николе у Љуботену, госпођа Даница имала је млађег сина Димитрија, господара Звечана 1337. године. Даница је као удова завршила цркву само после годину дана од смрти протосеваста Теодора I Мусакија, брата деспота Андрије II господара Арбане. Постављена је врло уверљива хипотеза да је Даница, кћи краља Константина Немањића, са Теодором Мусакијем имала синове Бојка и Димитрија који је већ тада владао градом Звечаном са Ситницом. Познат је податак да је челник Муса 1363. године морао да замени Звечан за Брвеник са великим царским кнезом Војиславом. Први син госпође Данице Бојко је владао Матком. Он је био ктитор цркве у Малом Граду на Преспи, пре 1345. године, у којој се, 1369. године, као други ктитор, појављује ћесар Новак па се претпоставља да је он Бојков син, унук госпође Данице. На овај начин се откривају јаке обостране везе српске властеле и владара са православним арбано-србо-влашким породицама и владарима почетком XIV века које се настављају све до XVI века.¹¹²

111. Ж. Андрејић, *Монахиња Јефимија, ћерка ћесара Војихне, унука Владислава II, праунука краља Драгутина*, Јефимија 14, Трстеник 2004, стр. 97–108.

Уважавајући у потпуности већи број наших старих родослова и летописа, двојицу византијских историчара, Дуку и Халкохондила, повеље цара Душана, као и наше изучавање ктитора и сизерена манастира Велуће, усвојили смо њихове тврђе да је кнез Лазар син цара Душана.¹¹³ У међувремену смо открили нове директне и индиректне доказе о томе.¹¹⁴ Душан је у другом браку био ожењен ћерком великог деспота Иваниша који је и сам имао високо, али нејасно, порекло као што је то случај и са тзв. лозом Мрњавчевића. Иваниш је, дакле, таст цара Душана и деда кнеза Лазара. Имајући у виду друге податке из извора Душан је имао следећу децу: Лазара, Ирину, н. н. ћехер ујату за султана Мурата I и Уроша V Немању VI. Претпостављамо да је Мурат са Душаном ћерком имао сина Јакуба који је управо због тога убијен после Муратове смрти за време Косовске битке. Ирина је у првом браку била ујата за Прельуба ћесара, а потом за Радослава ћесара који су самим тим и добијали ова висока звања.

Антиципирали смо да су деспот Иваниш и краљ Вукашин „по танкој крви“ Немањин род. Заправо, претпостављамо, и они су пореклом од великог жупана Примислава, најстаријег брата Стефана Немање, који је после свргавања са власти добио на управу Захумље. Имајући у виду борбу за права над великим кнештвом и тврђе извора који је користио Јосиф Троношац успоставили смо и родослов Војиновића од великог жупана Примислава и у вези са њима родослов Растислића.¹¹⁵ Унутар династичке борбе чланова Немањина колена, које су понекад резултирале дуготрајним ратовима (као после смрти краља Милутина, до битке на Велбужду, 1330. године), дефинитивно је мудрим потезима решио краљ

112. Ж. Андрејић, *О српском царском члнику Муси и његовом пореклу*, Рашка 38–39, Рашка 2003, стр. 60–64; Исти, *Српски царски члник Муса и његово ћравославно порекло*, Расински анализи 14, Крушевац 2016, стр. 7–19.

113. Ж. Андрејић, *Манастир Велуће*, Рача 2002, стр. 121–158.

114. Ж. Андрејић, *Размишљања поводом историјских сцена живописа и зиданог иконостаса Беле цркве у Карану*, Ужицки зборник 34–1, Ужице 2010, стр. 7–42; Исти, *Размишљање о изворима и историји кнеза Лазара и десиоша Стефана ћоводом нових чијаша живописа Велуће и Беле цркве у Карану*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности, II, Деспотовац 2011, стр. 113–147; Исти, *Још једном о кнезу Лазару и његовим синовима и ћерима*. У: Расински анализи 15, Крушевац 2017, стр. 39–70.

115. Ж. Андрејић, *Браничевска висока властелина Растислић, њихово порекло и родбинске везе са српским владарским кућама*, Митолошки зборник 26, Рача 2012, стр. 199–229

Душан, а потом као цар, када је све своје ближе и даље рођаке окупио око себе давши им, на основу степена сродности, високе титуле и области на управљање: деспот, ћесар, севастократар, велики кнез, велики војвода, велики челник... Окупио је потомке краља Драгутина, краља Константина, великог жупана и краља Дукље Вукана, укључујући ту и тзв. Лазаревиће и Бранковиће, рођаке из даље прошлости, тзв. Мрњавчевиће, Драгаше и Војиновиће.¹¹⁶ Уз Душана су стали и рођаци, владари Вукановић-Немањић-Асена из Бугарске, Бесарабе из Влашке и Молдавије, Мусаки из Арбаније, Котроманићи из Босне и, највероватније, брибирски Шубићи. Ородио се поново женидбом сина Уроша са Бесарабама а удајом сестре за брибирске Шубиће. Зато је с правом себе Душан могао титулисати: „цар свих Срба и Грка и бугарских страна“ или „цар свесрпске земље, учесник Грком и Романије“ и претендовати на читаво наслеђе Византије.

Тако произилази да не постоји никаква лоза Лазаревића јер се у ста-рим изворима као таква и не помиње а то је случај и са тзв. Мрњавче-вићима, Драгаш-Дејановићима, Бранковићима, Грчинићима... На основу *Руварчевог родослова* и његових промишљања која смо допунили и об-разложили прихватили смо да је тзв. лоза Бранковића такође Немањић-ка и да води порекло од Вукана, најстаријег сина Стефана Немање.¹¹⁷ И Балшићи се позивају на своје „прадедитеље Симеона Немању, првог ми-роточца српског, и светитеља Саву“, па чак кажу „А од којена реченога Немање роди се краљ Балша“. Стога су многи сматрали да Балшићи по женској линији потичу од дукљанског краља Ђорђа, сина Стефана Вука-на¹¹⁸, унука великог жупана Стефана Немање. То је највероватније. На основу овог родослова се види да су се међусобно орођавали, али без ро-доскрвности, и тзв. Лазаревићи, Бранковићи, Бесарабе, Асени, Мрњав-чевићи, Балшићи, Драгаш-Дејановићи...

116. Ж. Андрејић, *Висока српска средњовековна власијела Војиновој колена*, Историјска баштина 21, Ужице 2012, 9-32.

117. И. Руварац, *Вукан, најстарији син Стефана Немање и Вукановићи*, Годишњица Николе Чупића X, Београд 1888, стр. 1-9; Ж. Андрејић, *Велућа Драгаша*, стр. 132.

118. Ђ. Стратимировићи, *О Балшићима*, Годишњица Николе Чупића XV, Београд 1895, стр. 174-177.

Најзад, треба рећи и то, да наш *Родослов свете српске лозе* садржи велике и круцијалне преправке, у појединим сегментима дијаметрално супротне реверификације наше средњовековне историје и родослова династије Немањина колена које признаје наша данашња историјска наука. Свесни тога, не сумњамо у то да ће бити, као и увек у оваквим приликама, великих отпора, противника и скептика. Скептици са позитивним научно-истраживачким ставом који поседују разумевање за поштене и разложне истраживачке намере, попут Стојана Новаковића,¹¹⁹ добродошли су.

Поглавље *Српска лоза* представља свеукупни родослов рашке лозе Тихомировића, односно Вукановић-Немањића. Уводне прилоге представљају родослови Николајевића (давно превазиђен) и Орбинов (такође нетачан) родослов Стефана Немање, родослове првих династија Властимировића и Војислављевића према Спасићу (у нашој науци признатих). Ови родослови имају за циљ да приближе и уpute читаоца на време познатог почетка Рашке лозе и жупана Тихомира из доба кнеза Чaslava. Ту су и родослови, које смо донекле иновирали или самостално сачинили: угарских Арпада, бугарских Асена, Тертера и Светослава, албанских Мусакија, кијевско-руских Мономаха, босанских Котроманића, брибирско-хрватских Шубића и турских Османлија са којима су се чешће и тесније орођавали српски владари рашке лозе. У прилогу су и родослови који имају за циљ да додатно објасне унутар династичке везе, али не родоскрвне.

Поред основних података: године рођења и смрти, године помена, владарских или других титула, периода власти, монашских и великосхимних имена означени су и они чланови лозе који су посвећени – свети.¹²⁰ Код женских чланова лозе означен је и родитељ и његова титула. Пунијом линијом означена је вертикална владарских личности које представљају државно-правни и династички стожер према којему је одређивано наслеђе престола. Као и код поменутих родослова примењени су стандардни симболи за обележавање података у вези са личностима: симбол * озна-

119. С. Новаковић: „Нема сумње да је за историјску науку од велике знатности и да је увек права заслуга исправити и најмању хронологијску, генеалогијску, географску и какву му драго ситницу.“

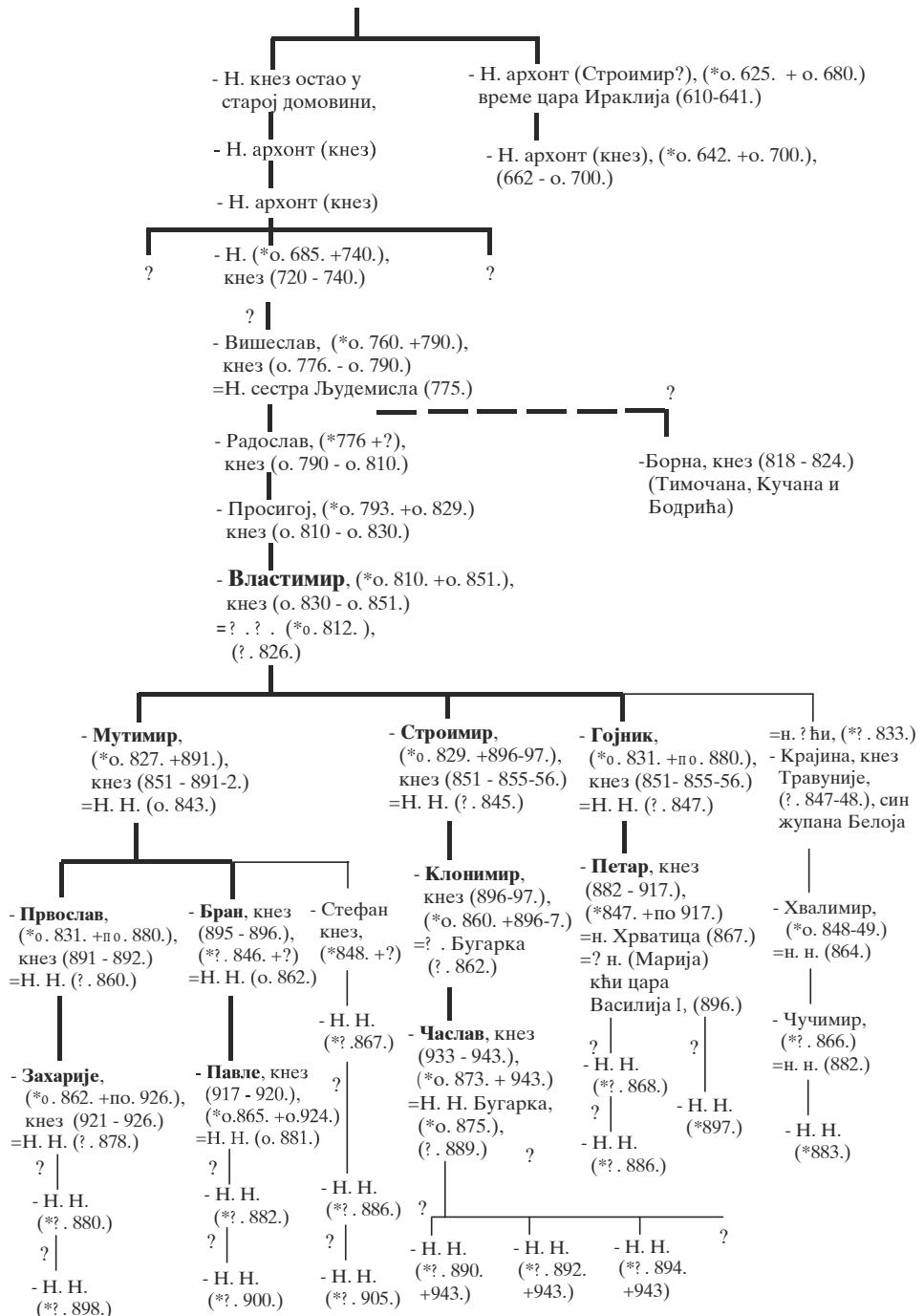
120. С. Милеуснић, *Свети Срби*, Крагујевац 1989.

чава рођење, – супруг (син), = супруга (кћи), а + смрт. Уколико је члан лозе имао више супруга, или мужева испред знака се поставља број 1, 2, 3... Уколико се зна која деца су из ког брака поред њих је уписан адекватан број брака по реду у коме су рођена. Између заграда (-) наведене су године владавине, или године помена у историјским изворима са скраћеницом **пом**. Оне личности чије је име непознато обележене су са **н. н.** (непознат, непозната). Када су у питању непозната деца обележена су са **н. кћи** или **н. син**. Поред ових података дате су титуле владара: цар, краљ, деспот, ћесар, севастократор, војвода... Уколико за неке гране родослова или личности нисмо били потпуно сигурни ту су постављени знаци питања – ?. Са **о.** је означена реч у значењу око, **п.** – пре, **по.** – после, **мон.** – монах, монахиња, **велсх.** – великосхимник, **св.** – свети, **ки.** – кнез, **десп.** – деспот, **госп.** – господар, **кр.** – краљ, **вел.** – велики, **војв.** – војвода, **севаст.** – севастократор, **архиеп.** – архиепископ, **патр.** – патријарх, **буг.** – бугарски, **срп.** – српски, **босан.** – босански, **виз.** – византијски, **дукљ.** – дукљански, **солун.** – солунски, **млет.** – млетачки, **ердељ.** – ердељски, **угар.** – угарски, **тур.** – турски, **енгл.** – енглески, **франц.** – француски...

У родословима владарских династија других земаља, како мушких тако и женских, чланови српских династија Дукље и Рашке су означени курсивом.

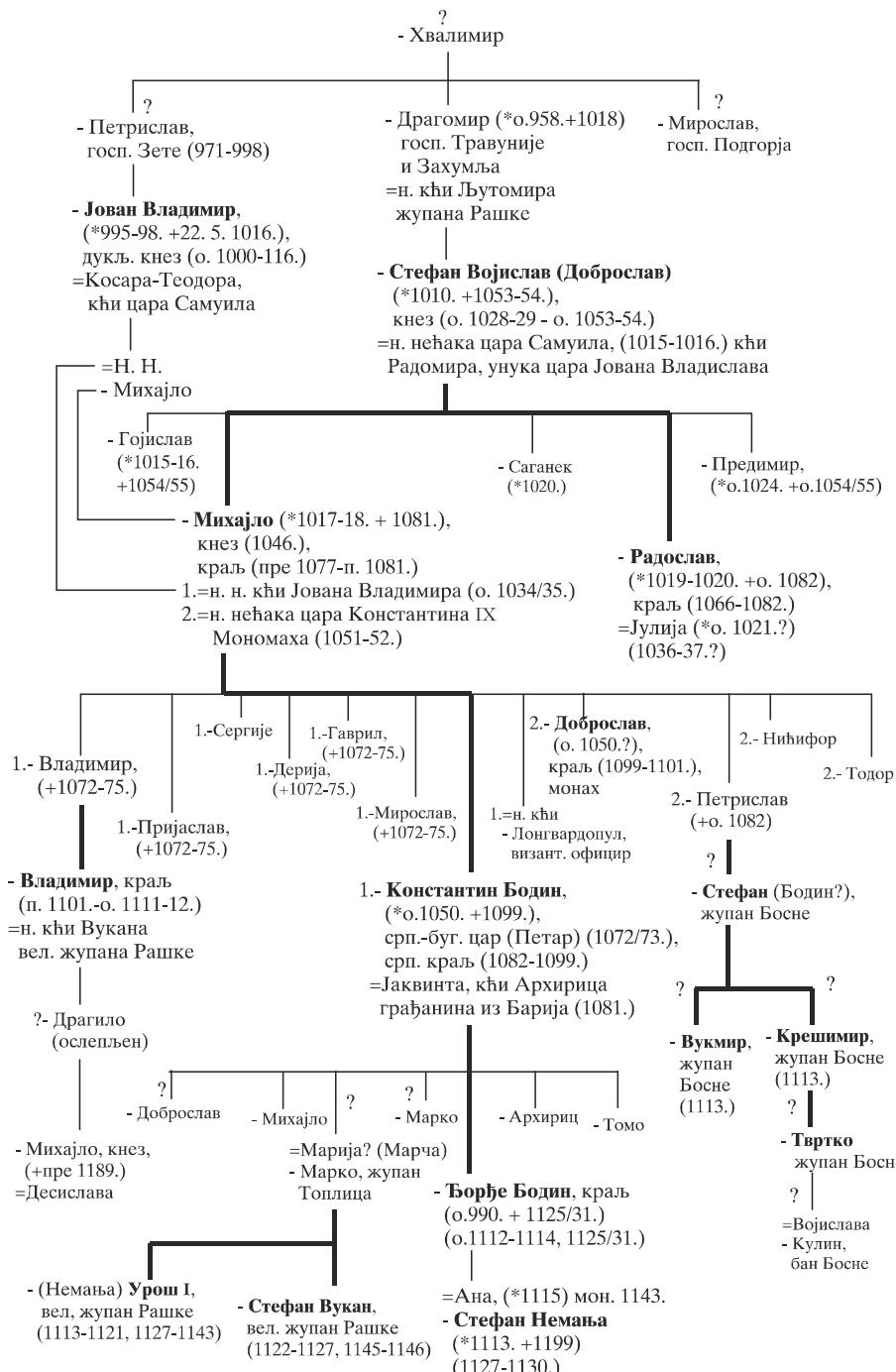
Српска лоза

Живојин Андрејић

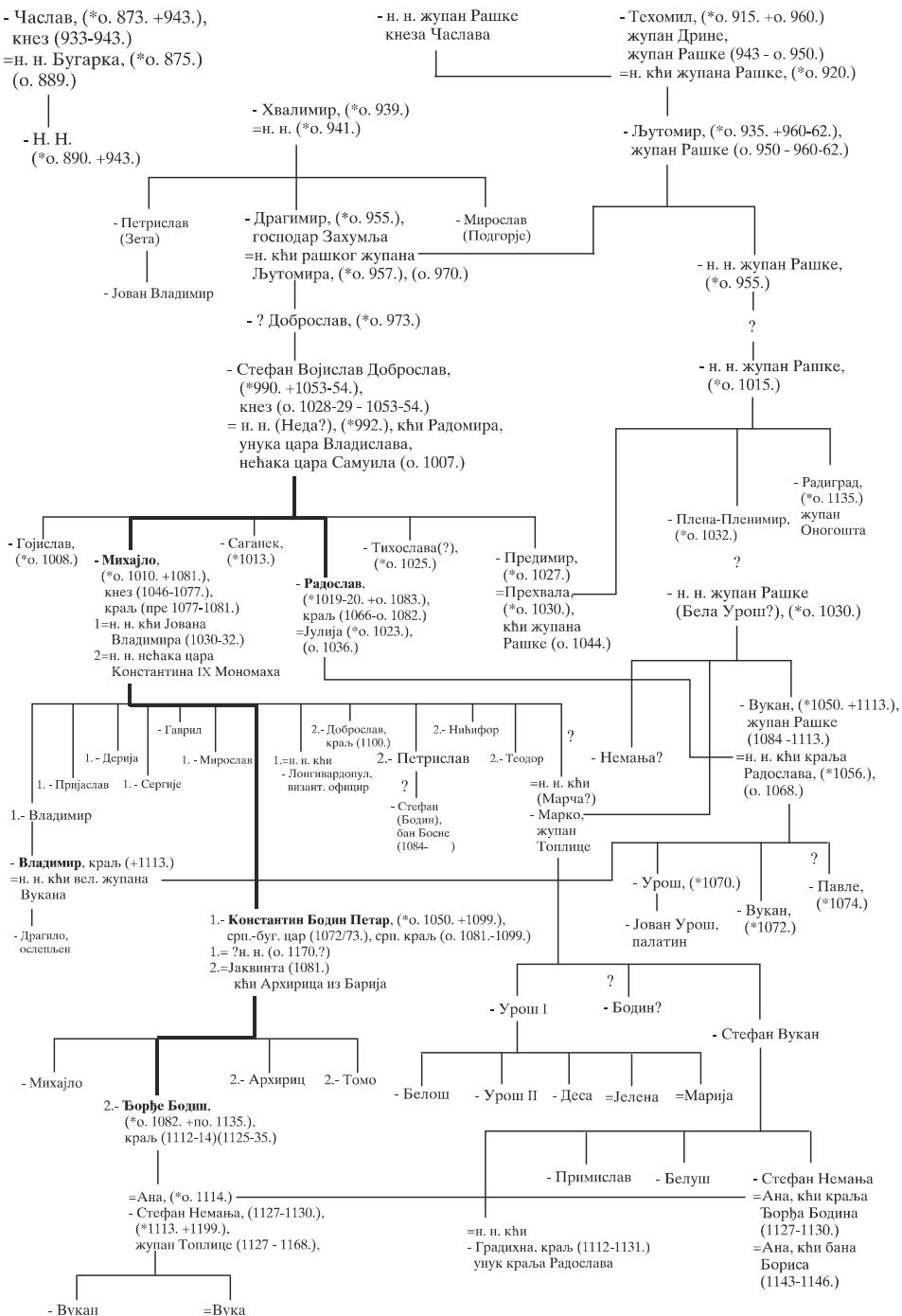
Родослов Властимирића, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

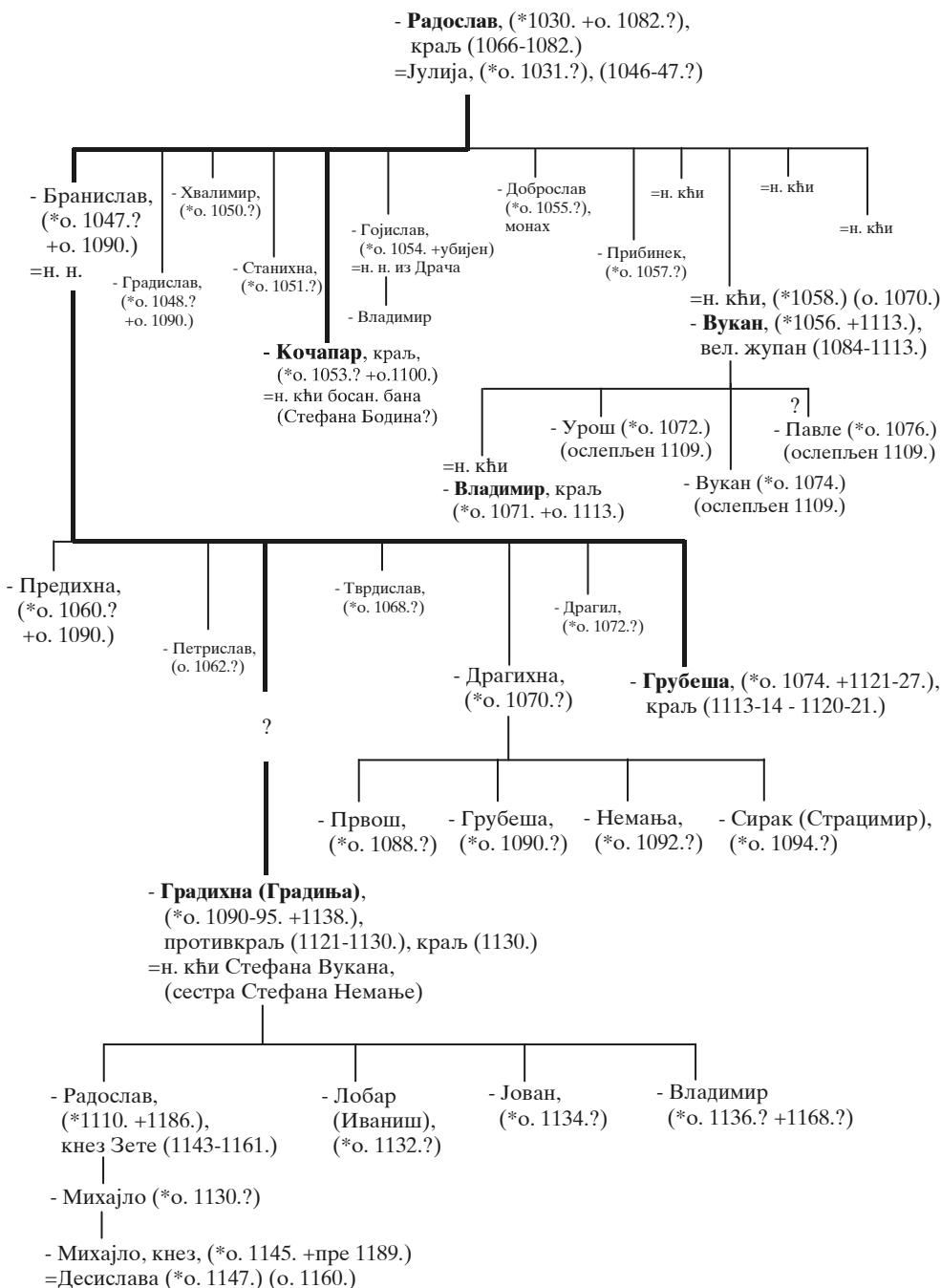
Родослов Војислављевића, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

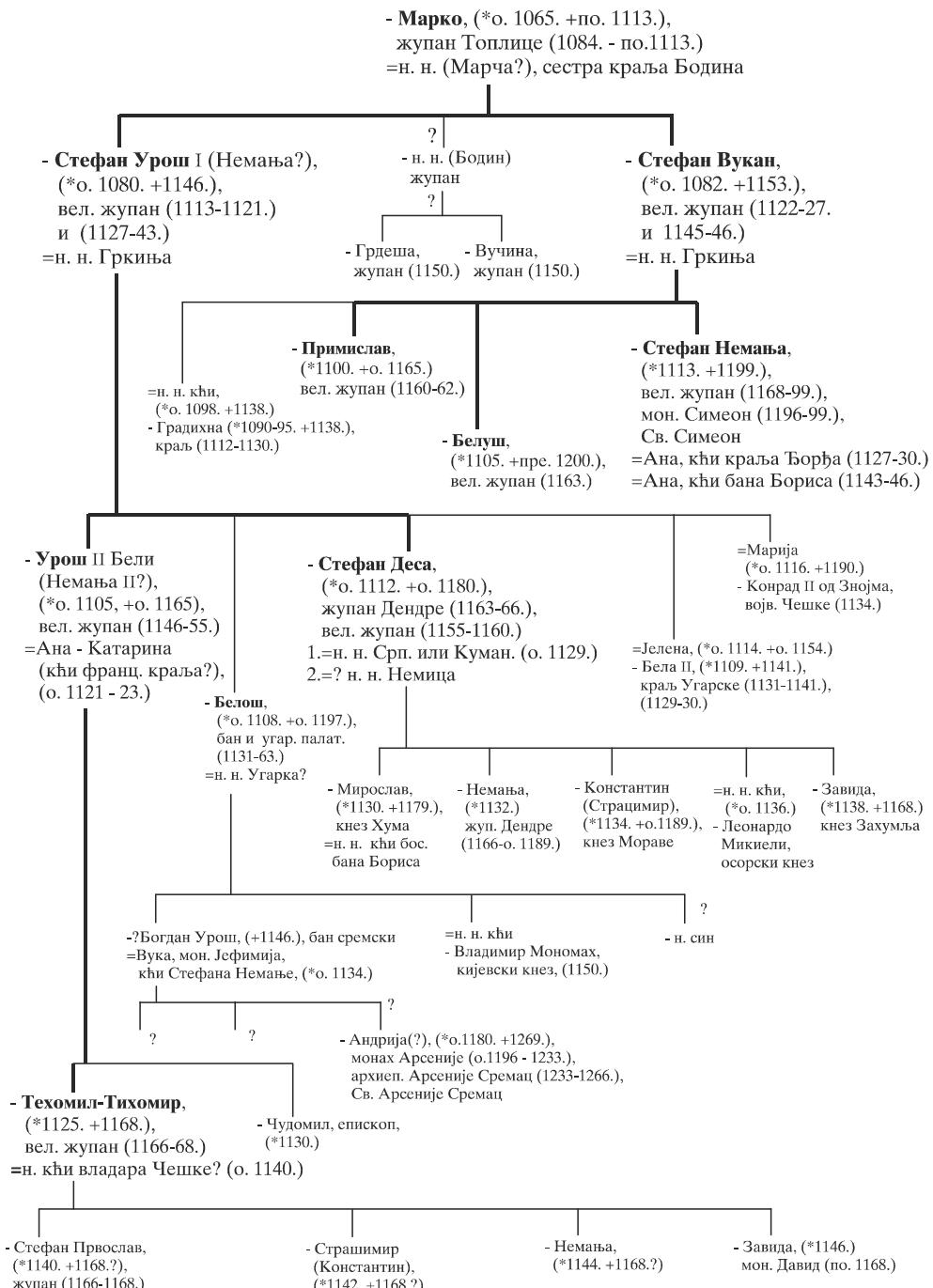
Напоредни родослов Војислављевића и тзв. Вукановића, према Ж. А.

Дрво живота – света српска лоза

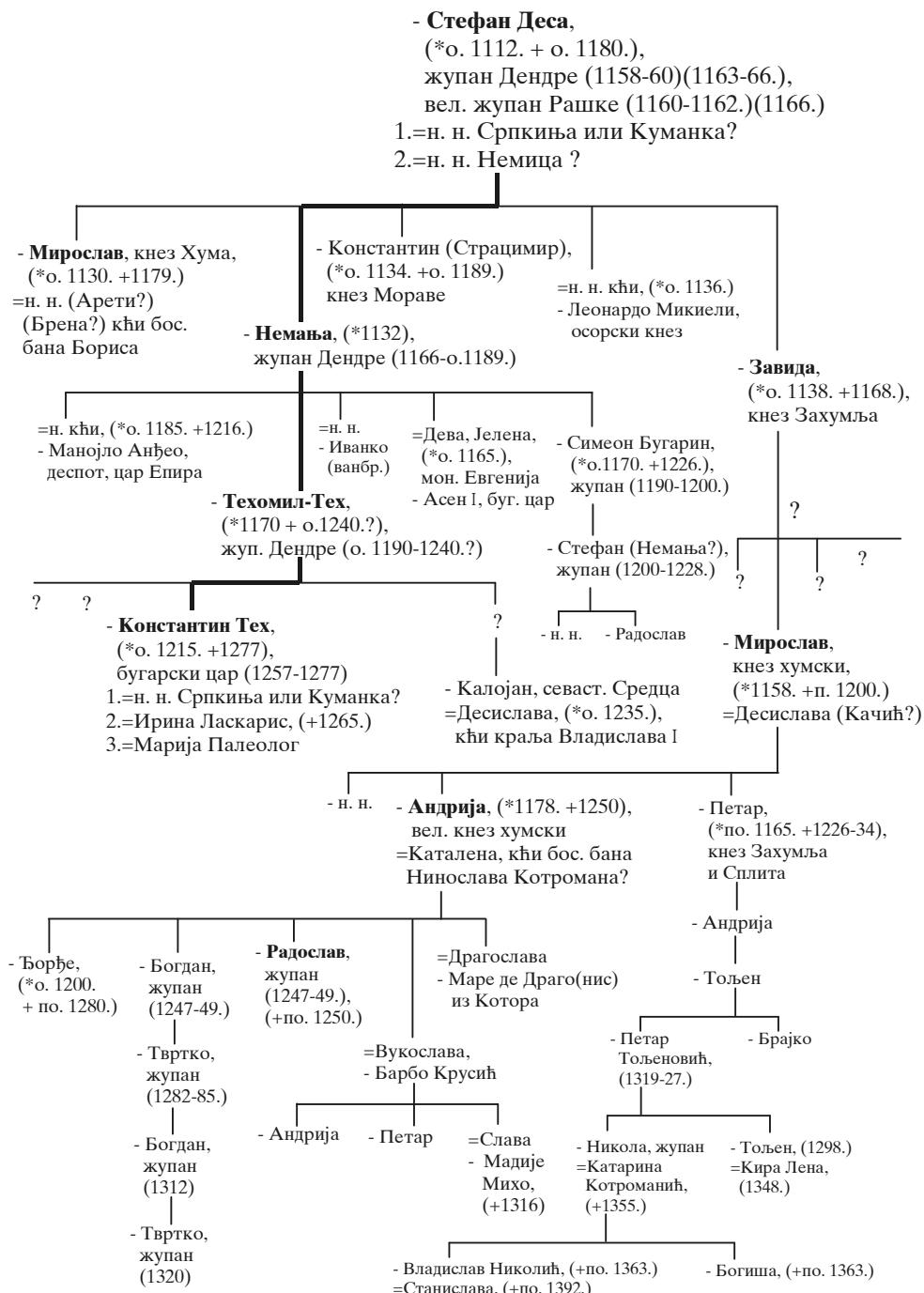

Родослов краља Радослава Војислављевића, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

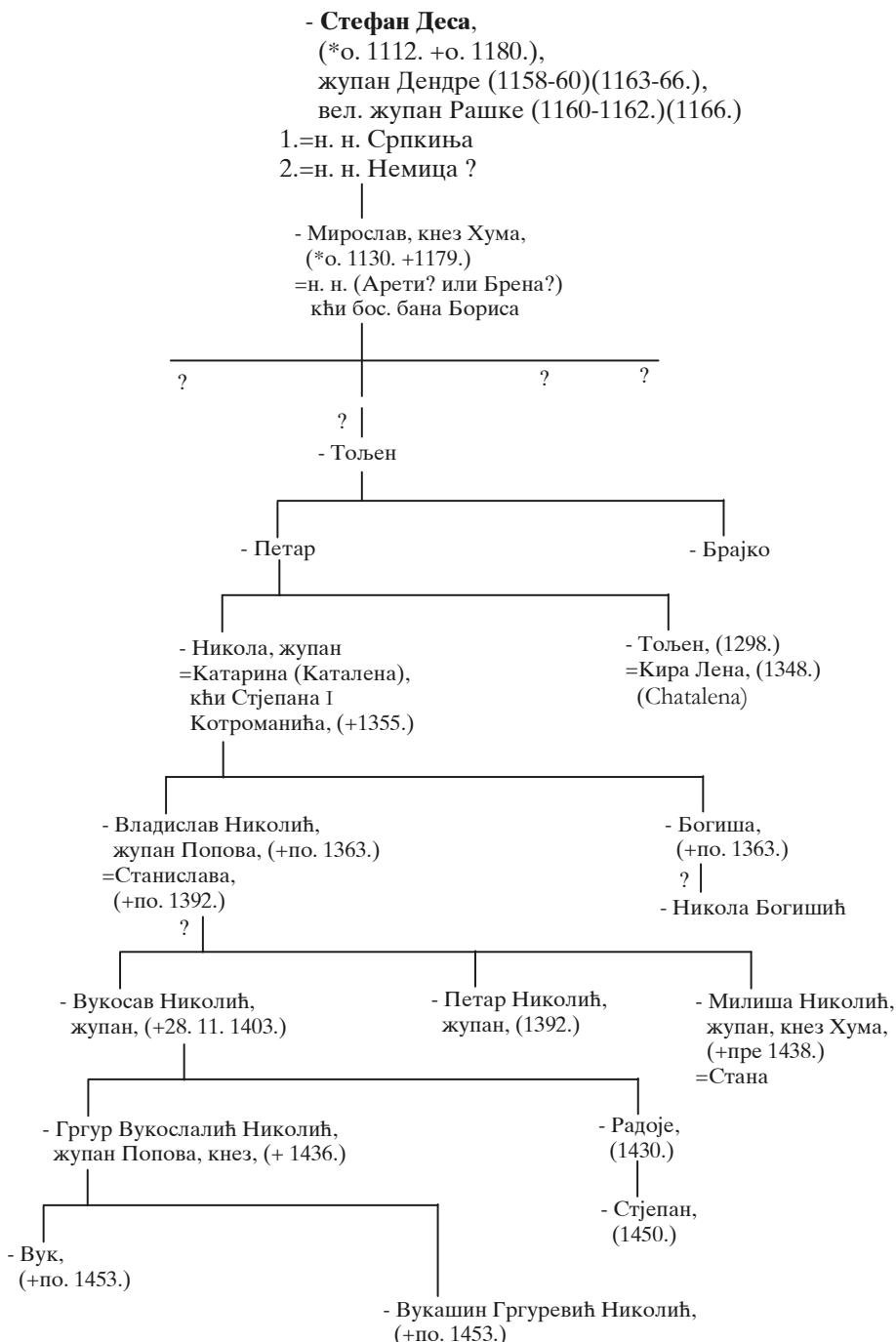

Родослов тзв. Вукановића, према Ж. Андрејићу

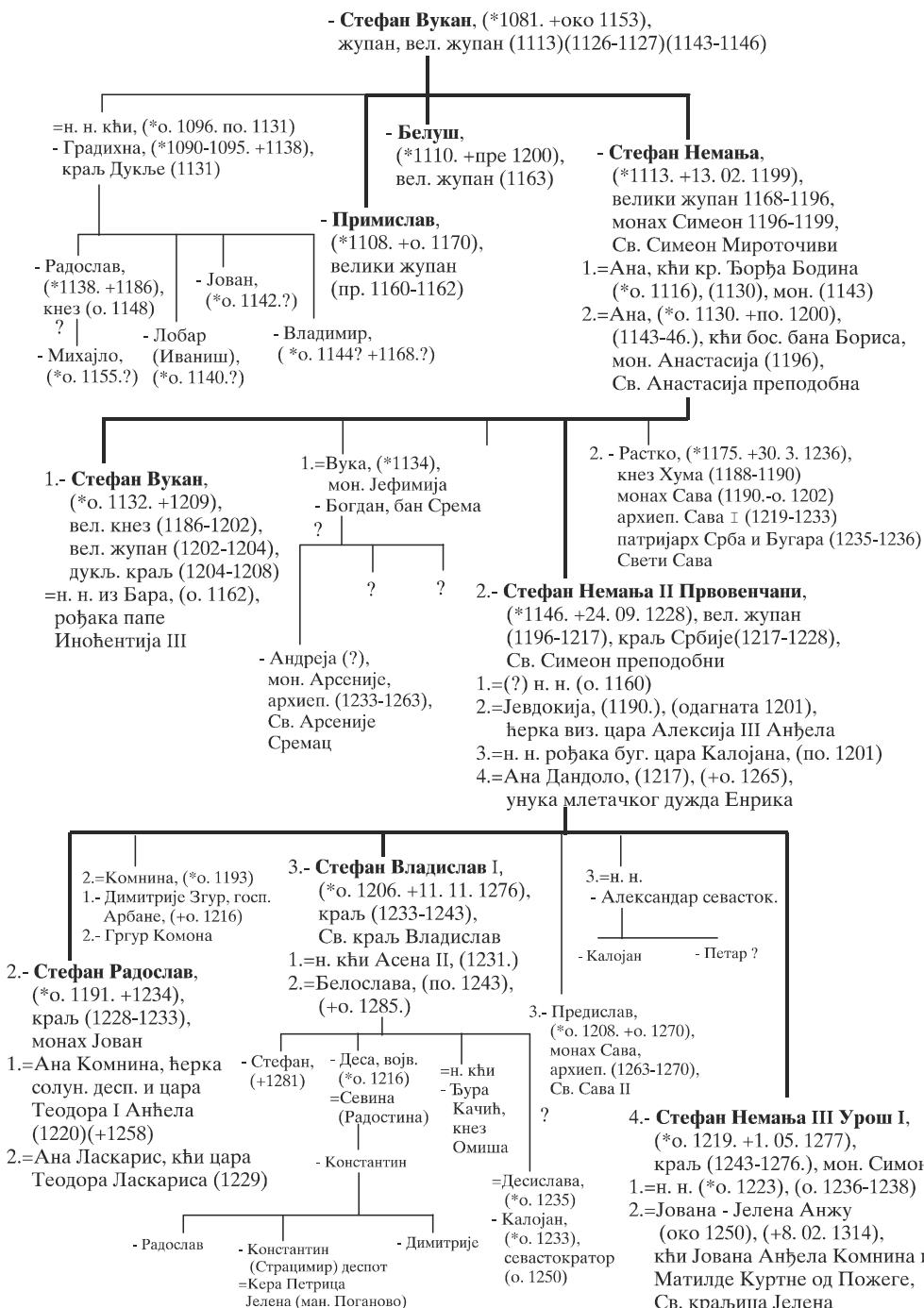
Родослов великог жупана Десе, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

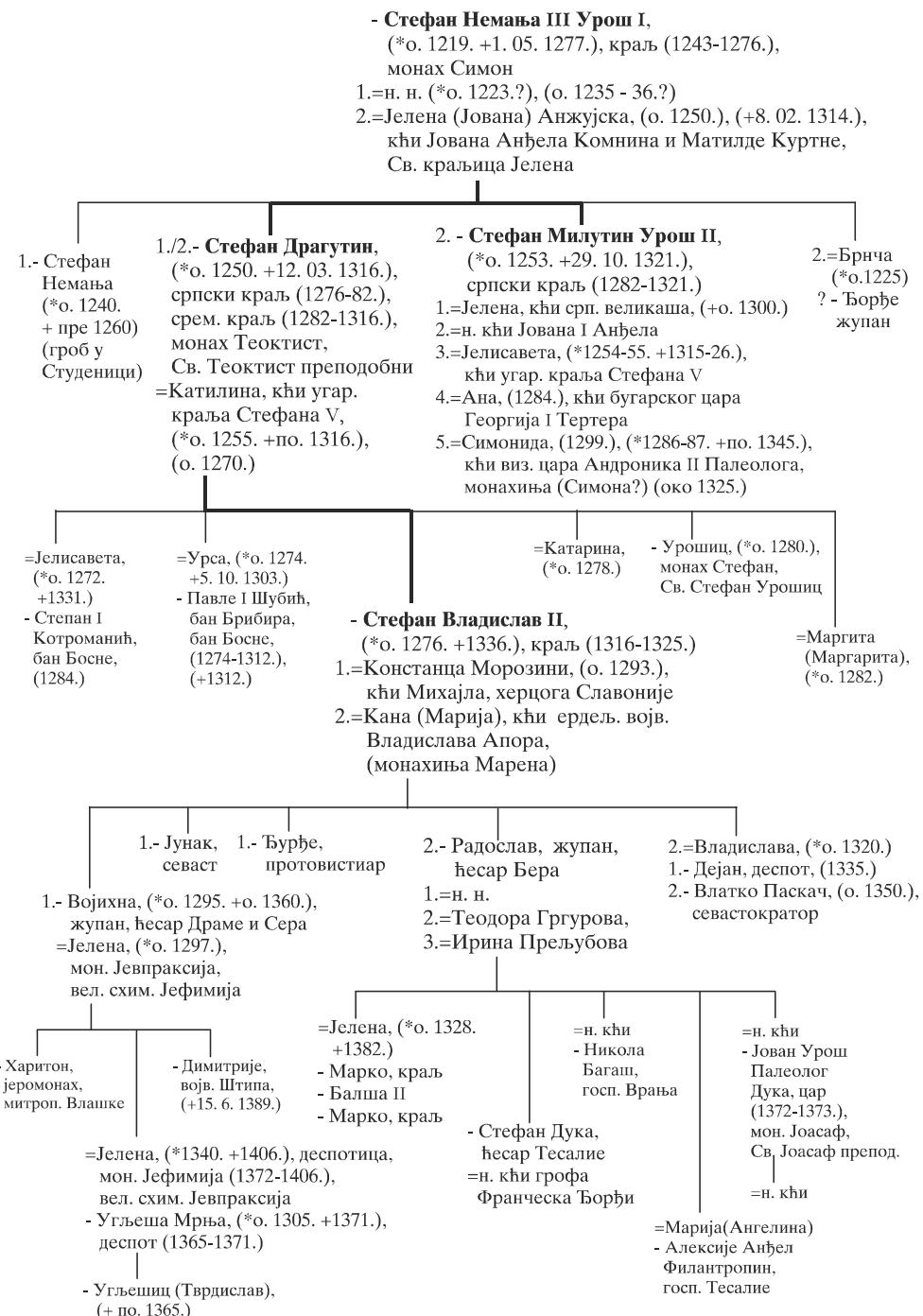
Родослов хумских Николића, потомака кнеза Мирослава, према Ж. Аnderејићу

Дрво живота – света српска лоза

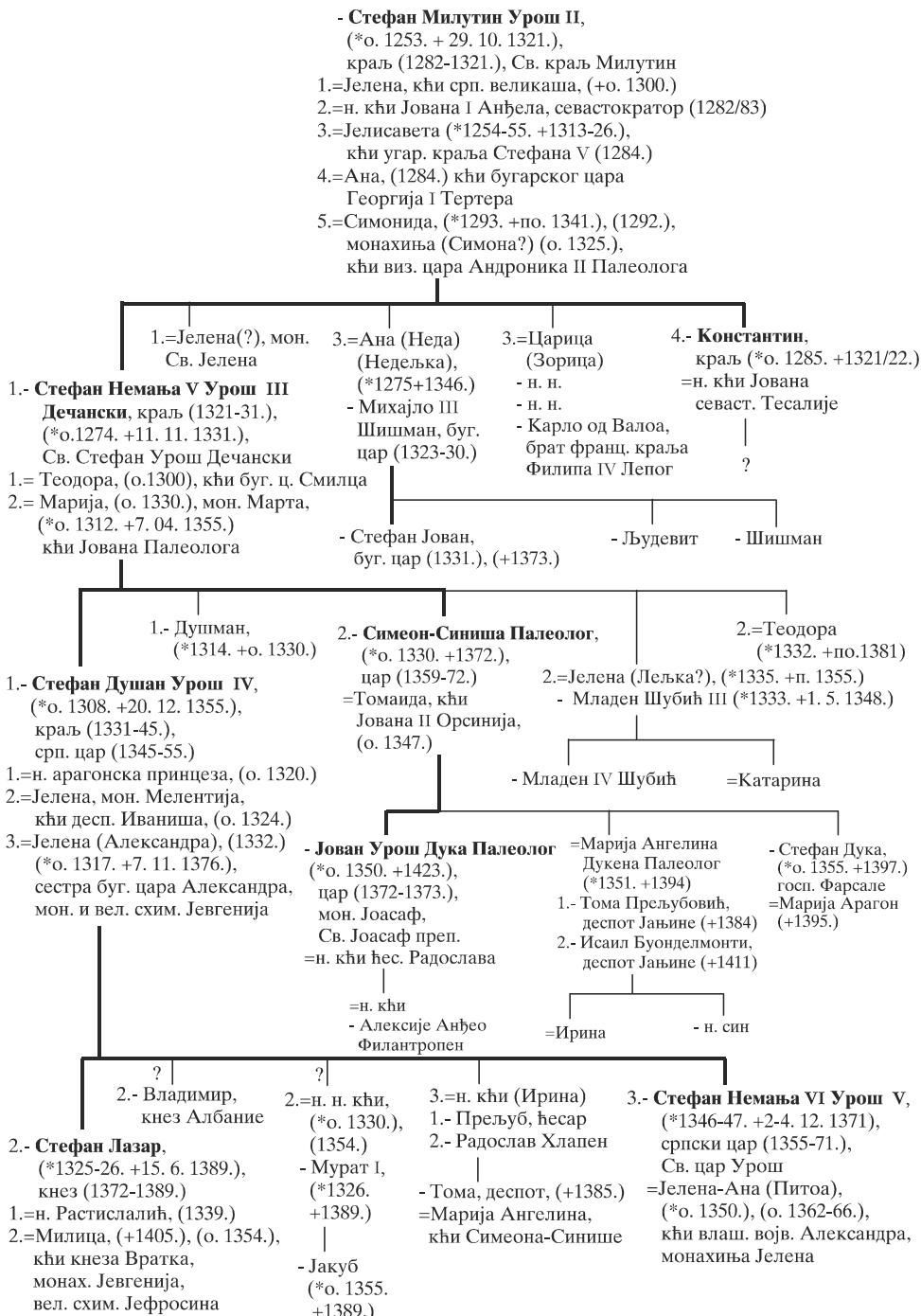
Родослов Немањића (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

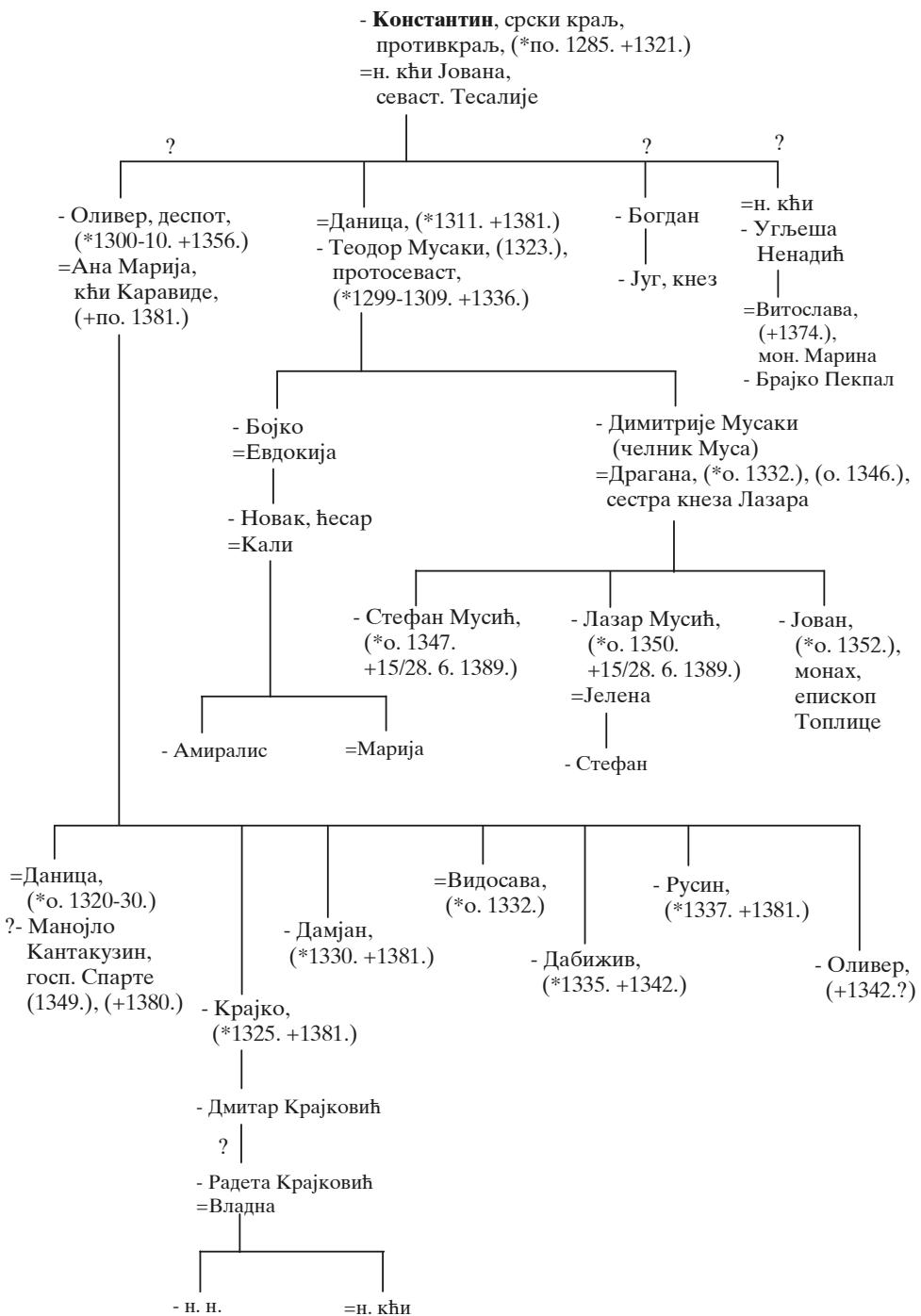
Родослов Немањића (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

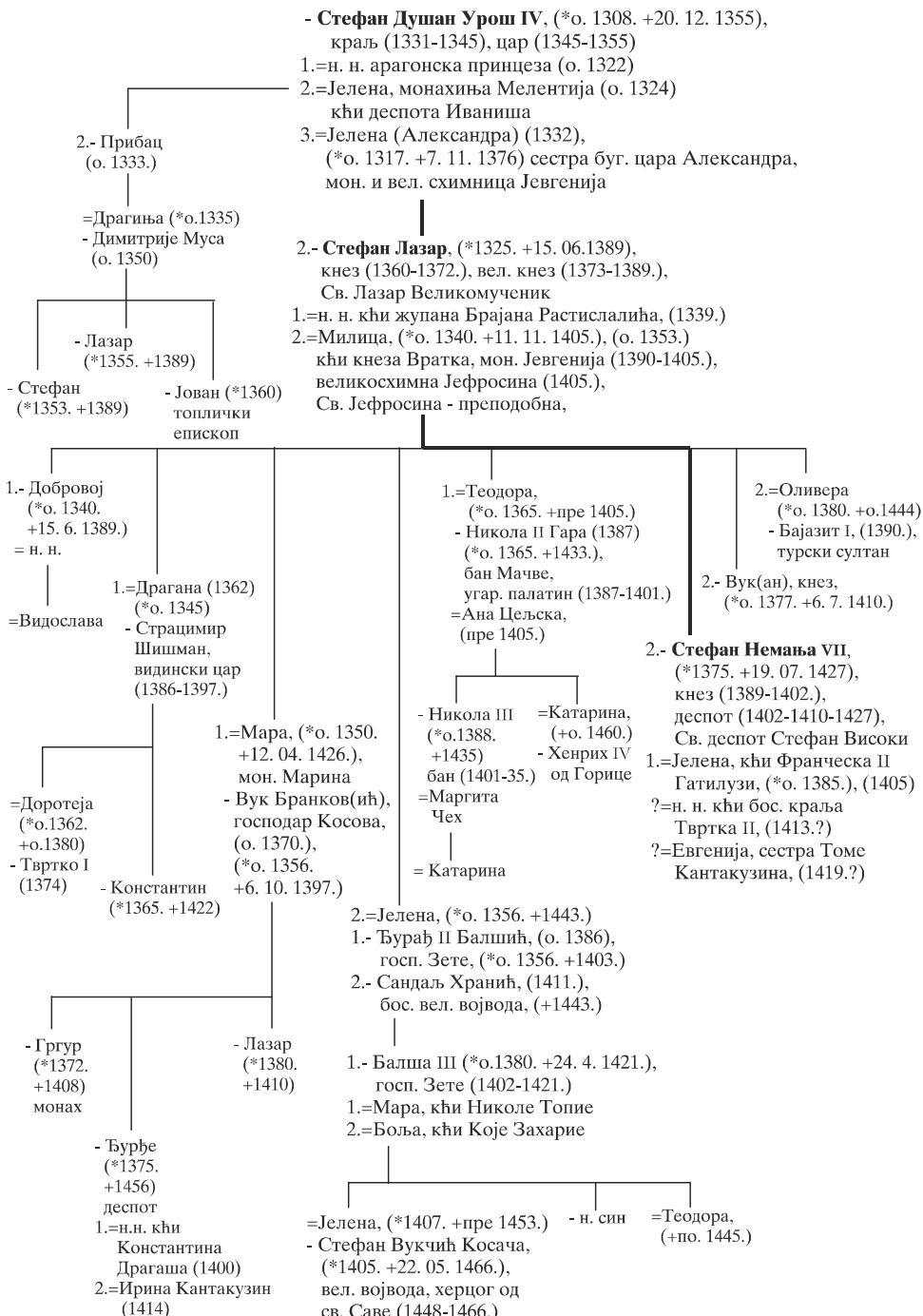
Родослов Немањића (3), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

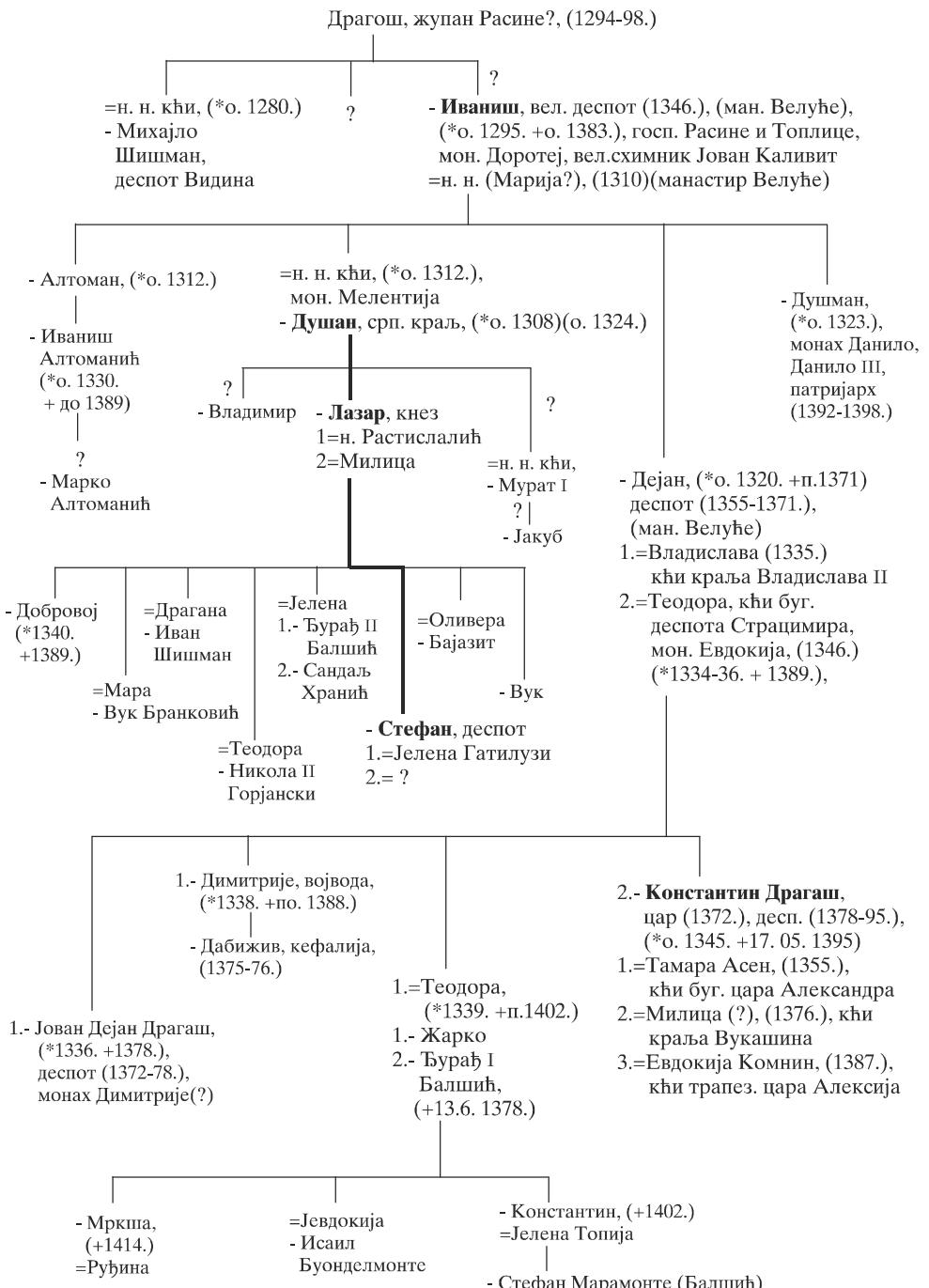
Родослов потомака Константина Немањића, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

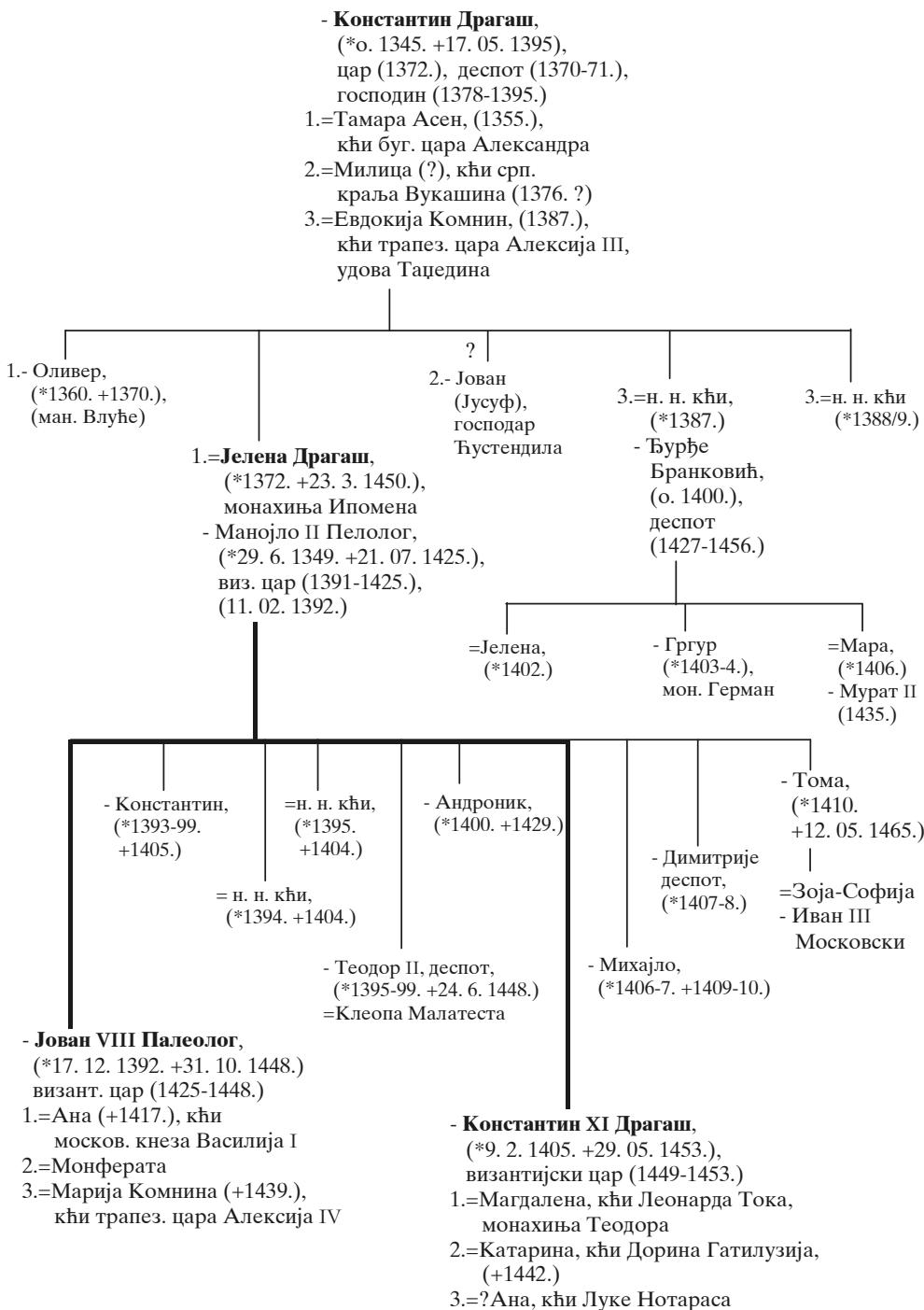

Родослов Лазара Немањића и потомака, према Ж. Андрејићу

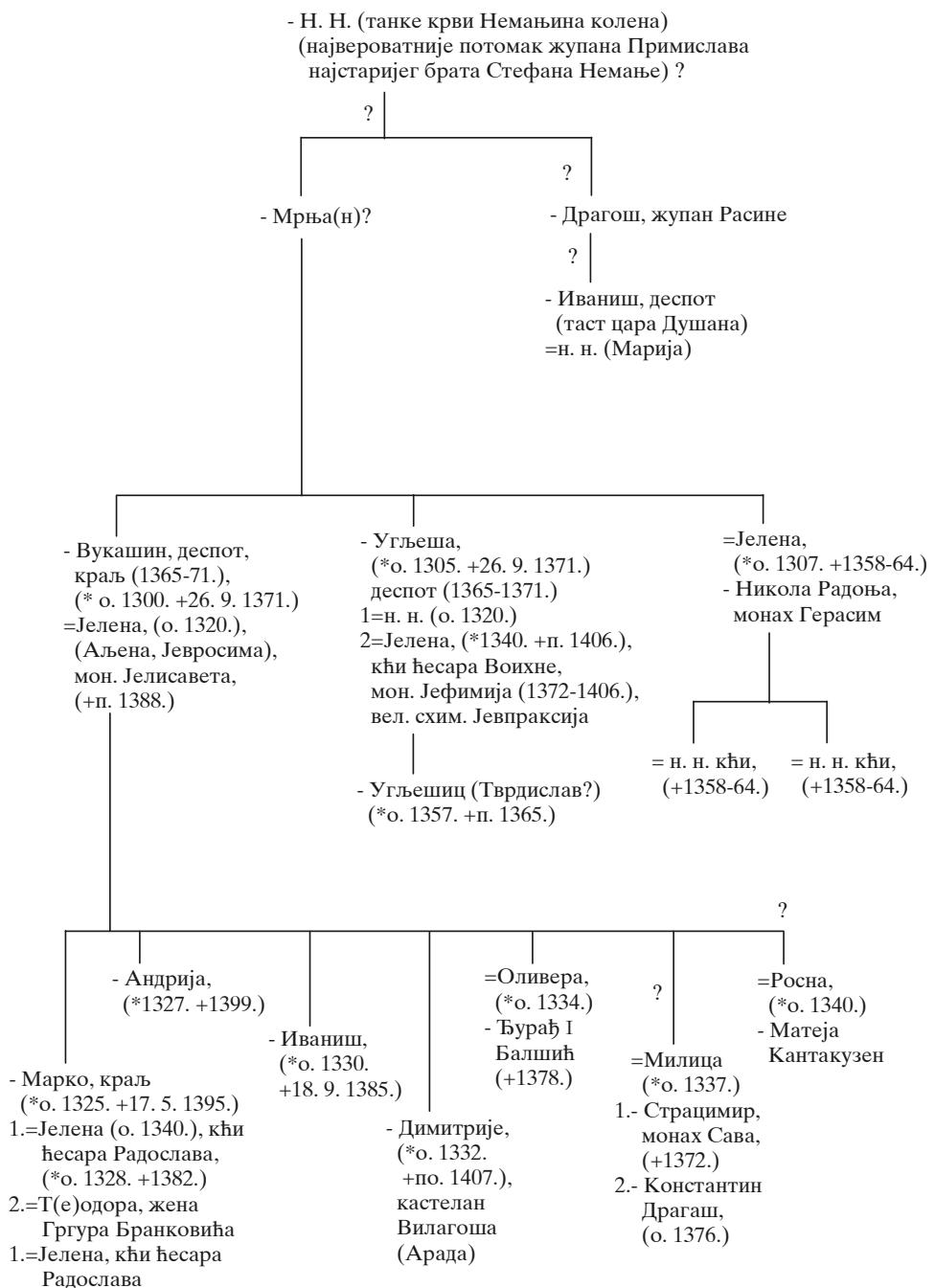
Живојин Андрејић

Родослов царског деспота Иваниша, према Ж. Андрејићу

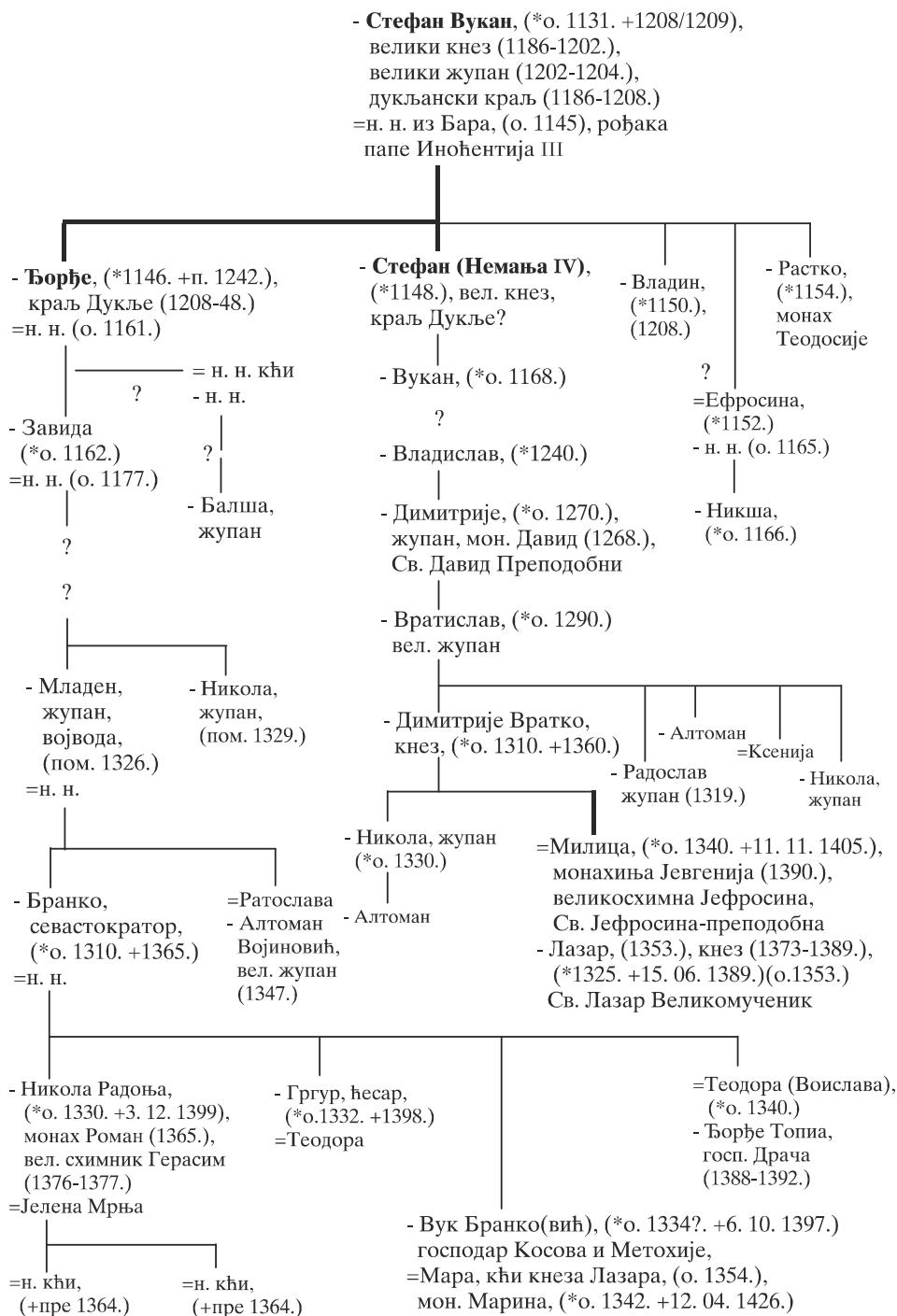

Живојин Андрејић

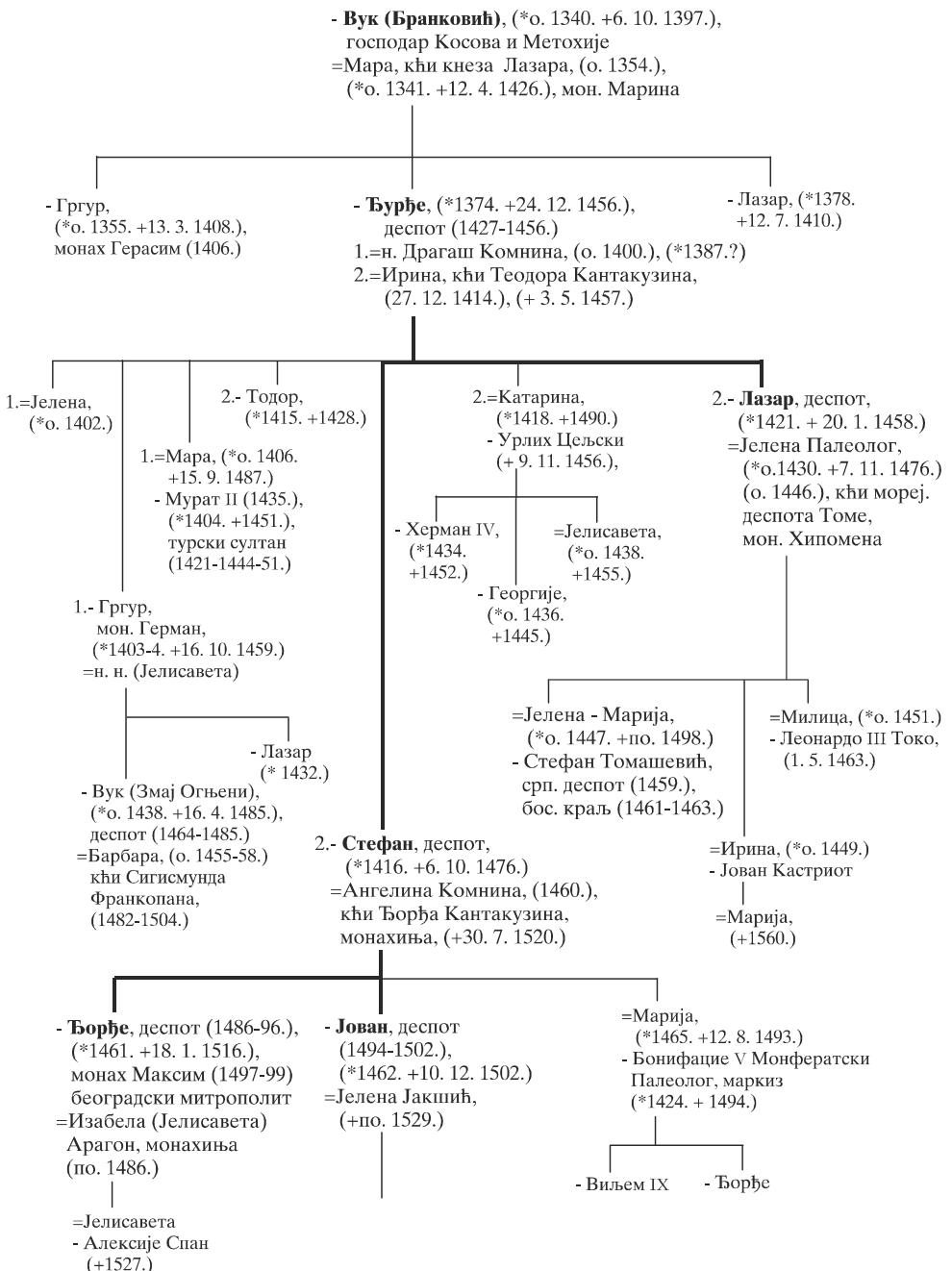

Родослов тзв. Мрњавчевића, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

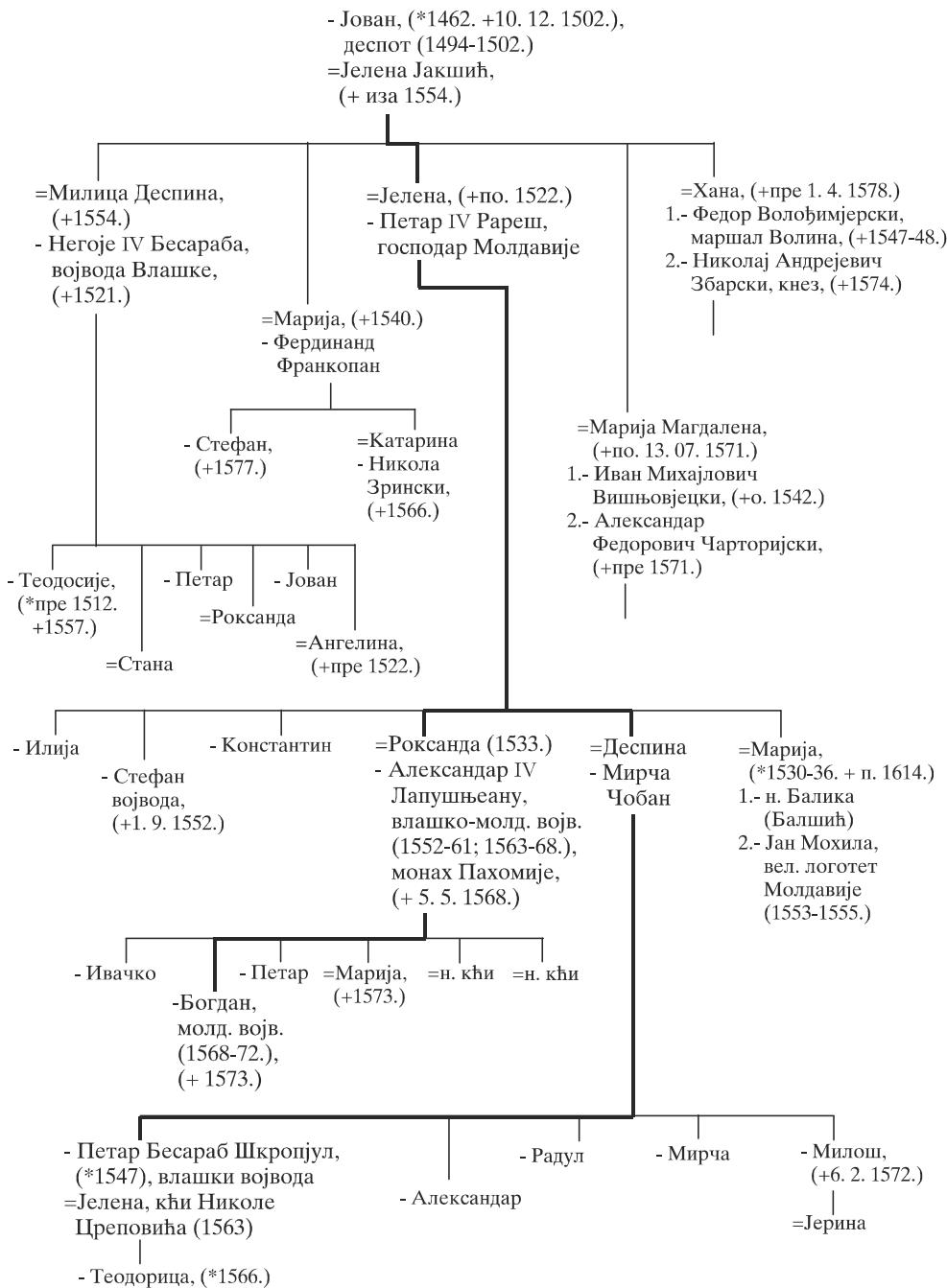

Живојин Андрејић

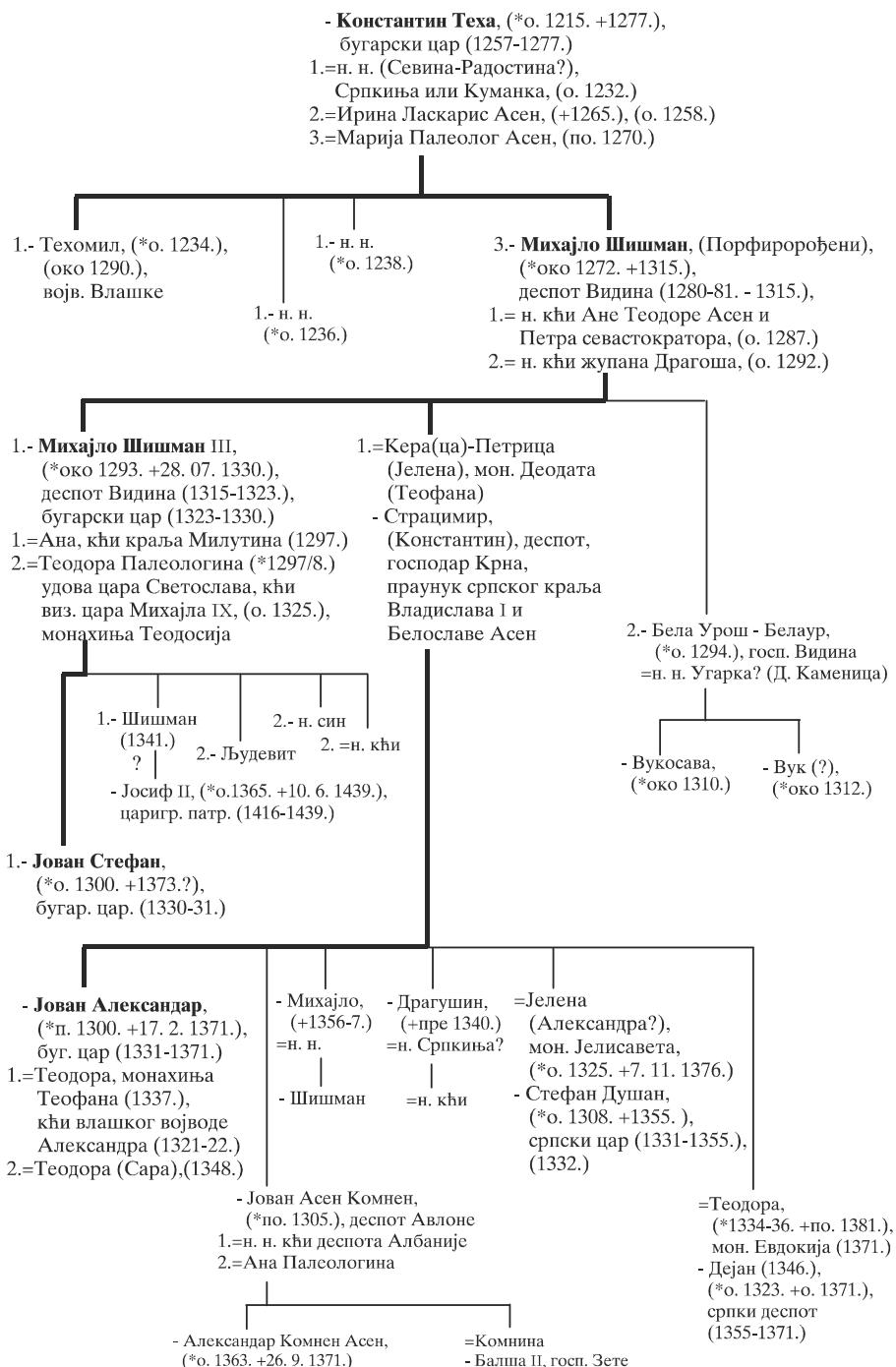
Родослов Бранковића (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

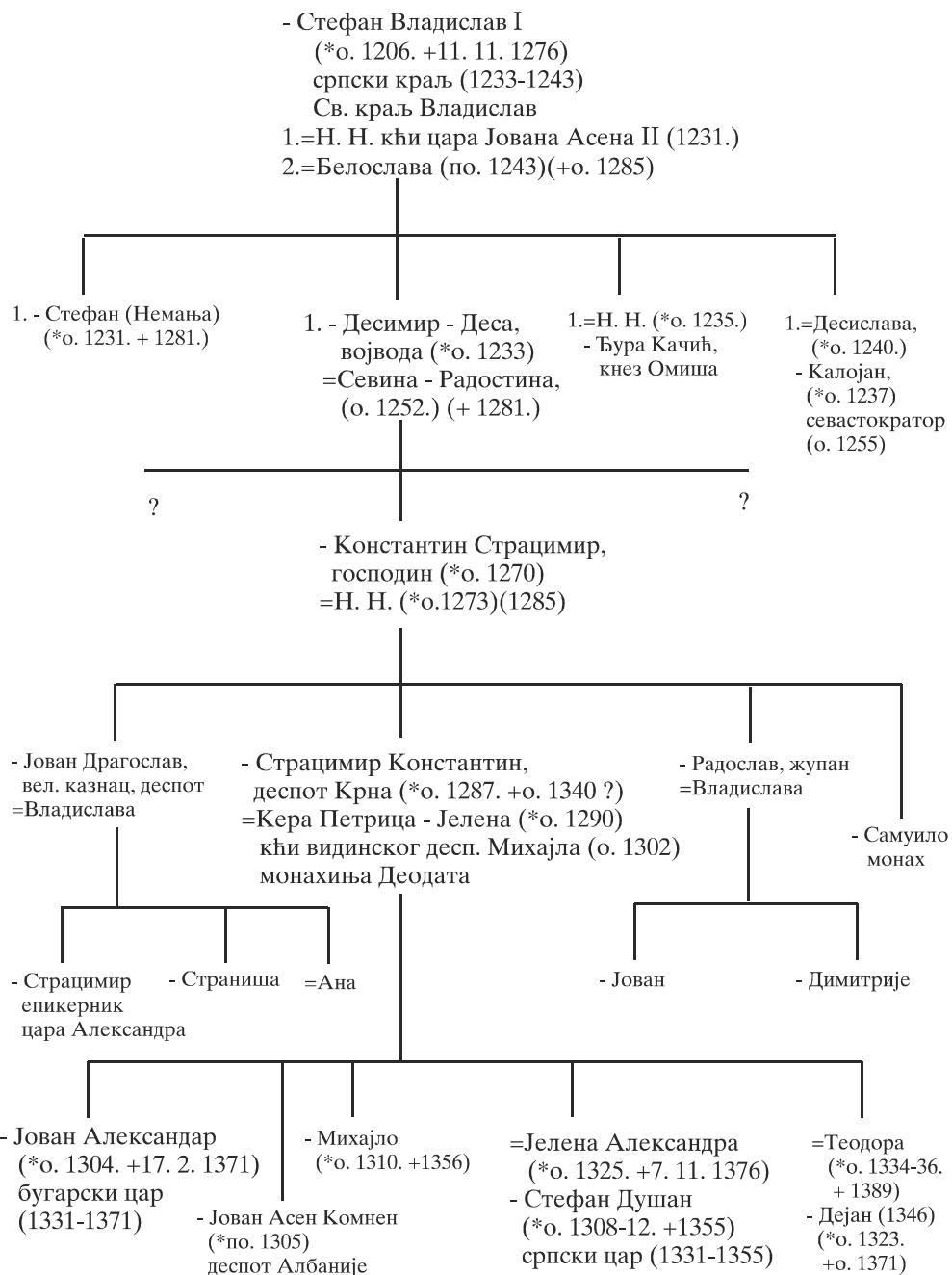

Родослов Бранковића (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

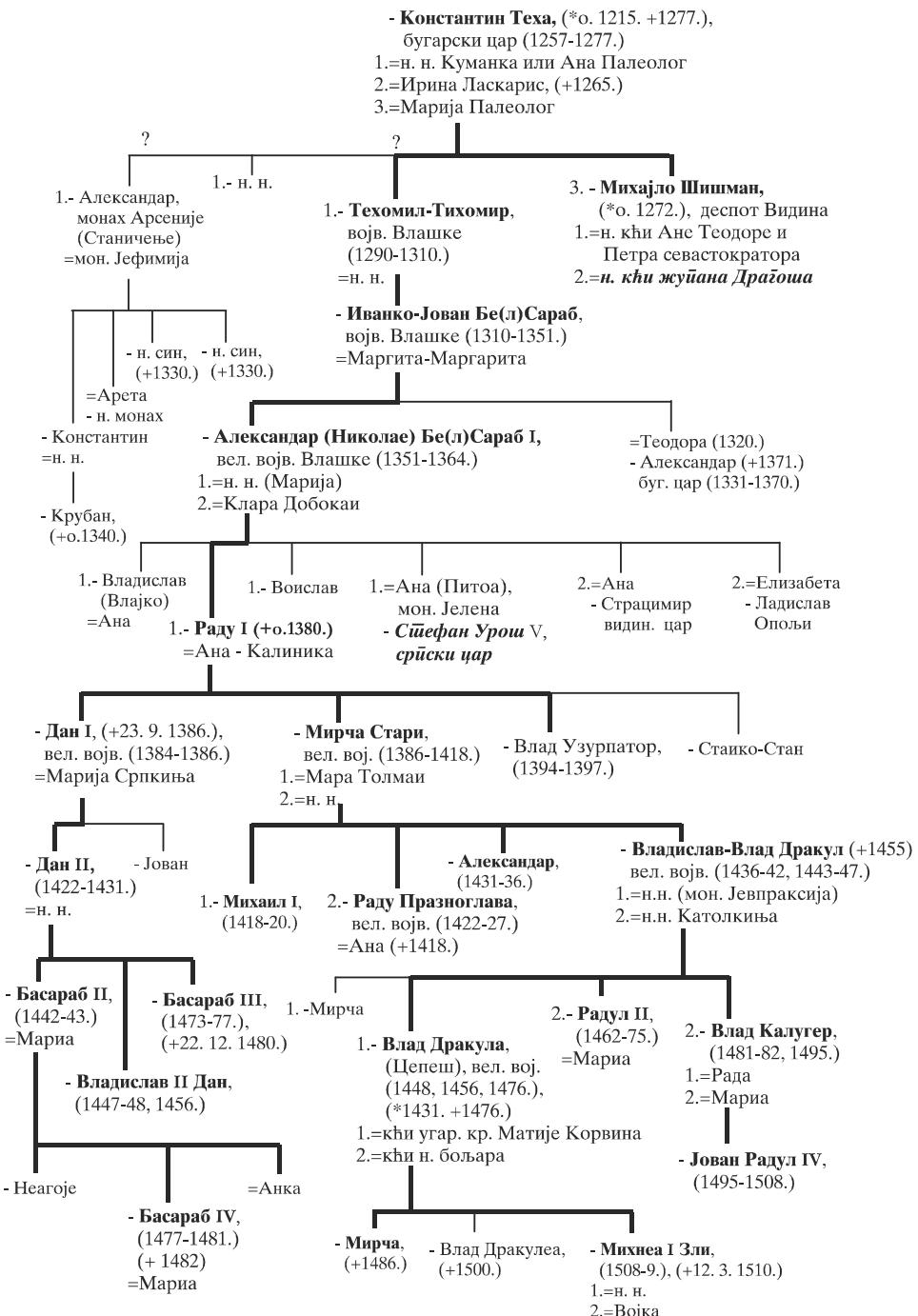

Родослов потомака Константина Тех Вукановића, према Ж. Андрејићу

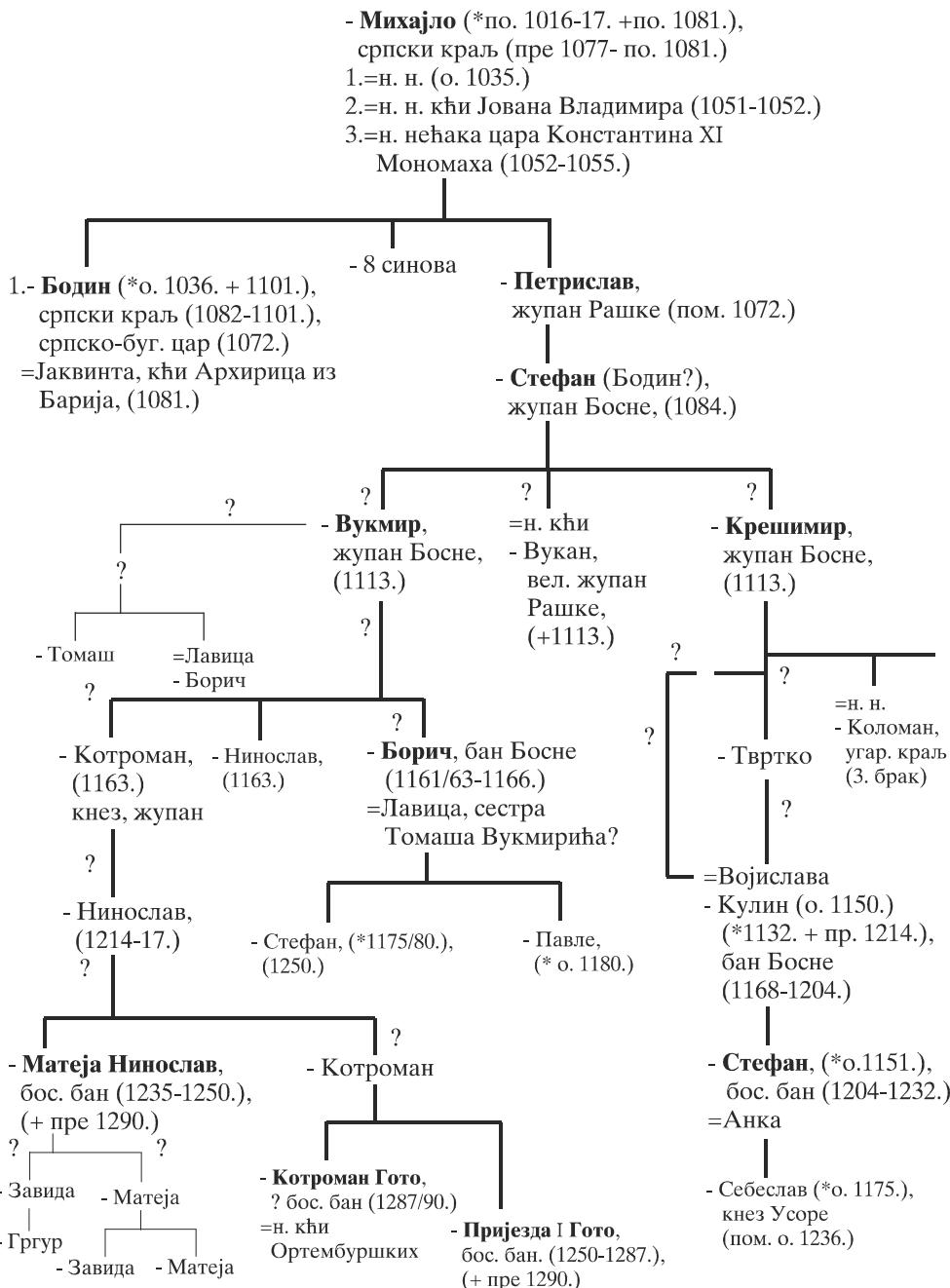

Родослов потомака краља Владислава I у Бугарској, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

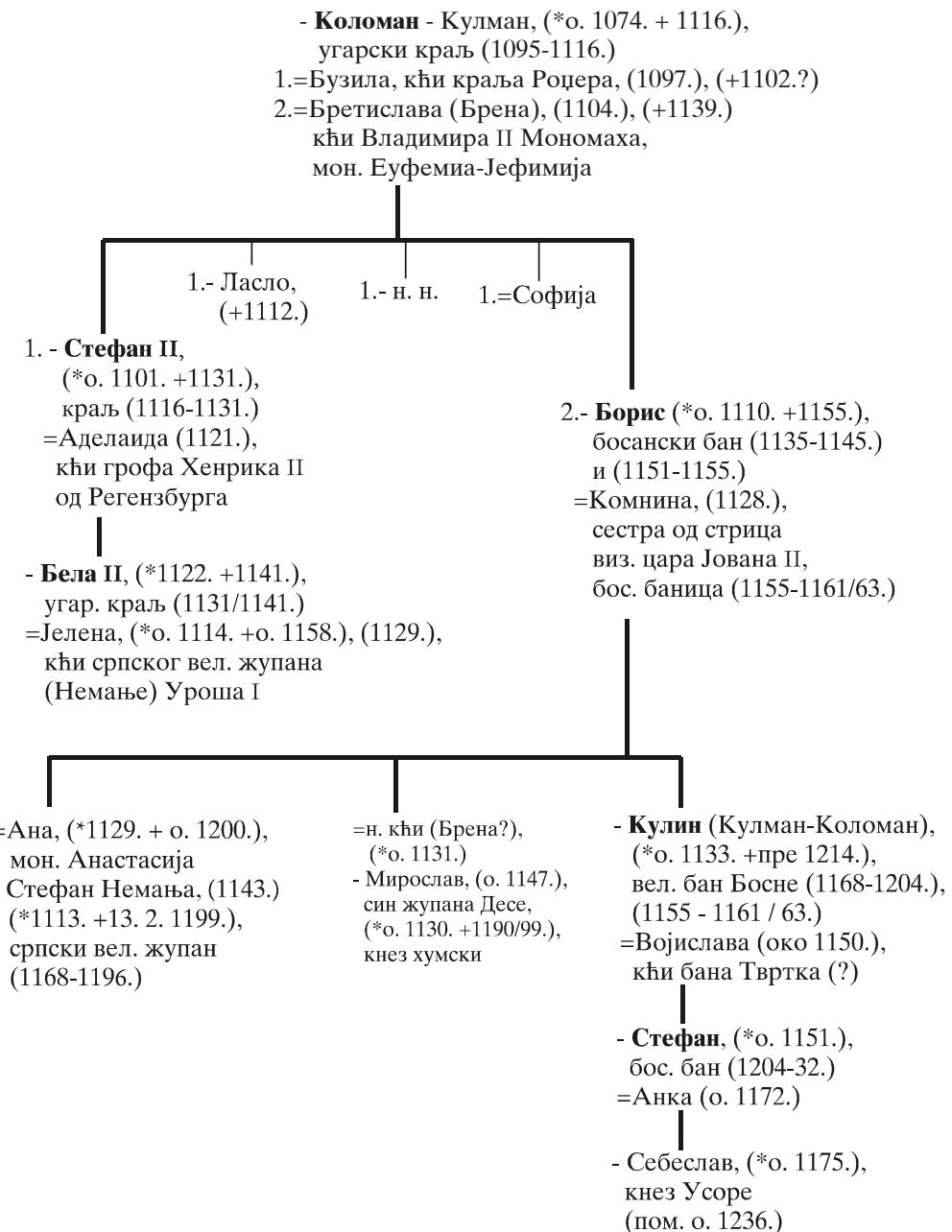

Родослов потомака влашког војводе Тихомира, према Ж. Андрејићу

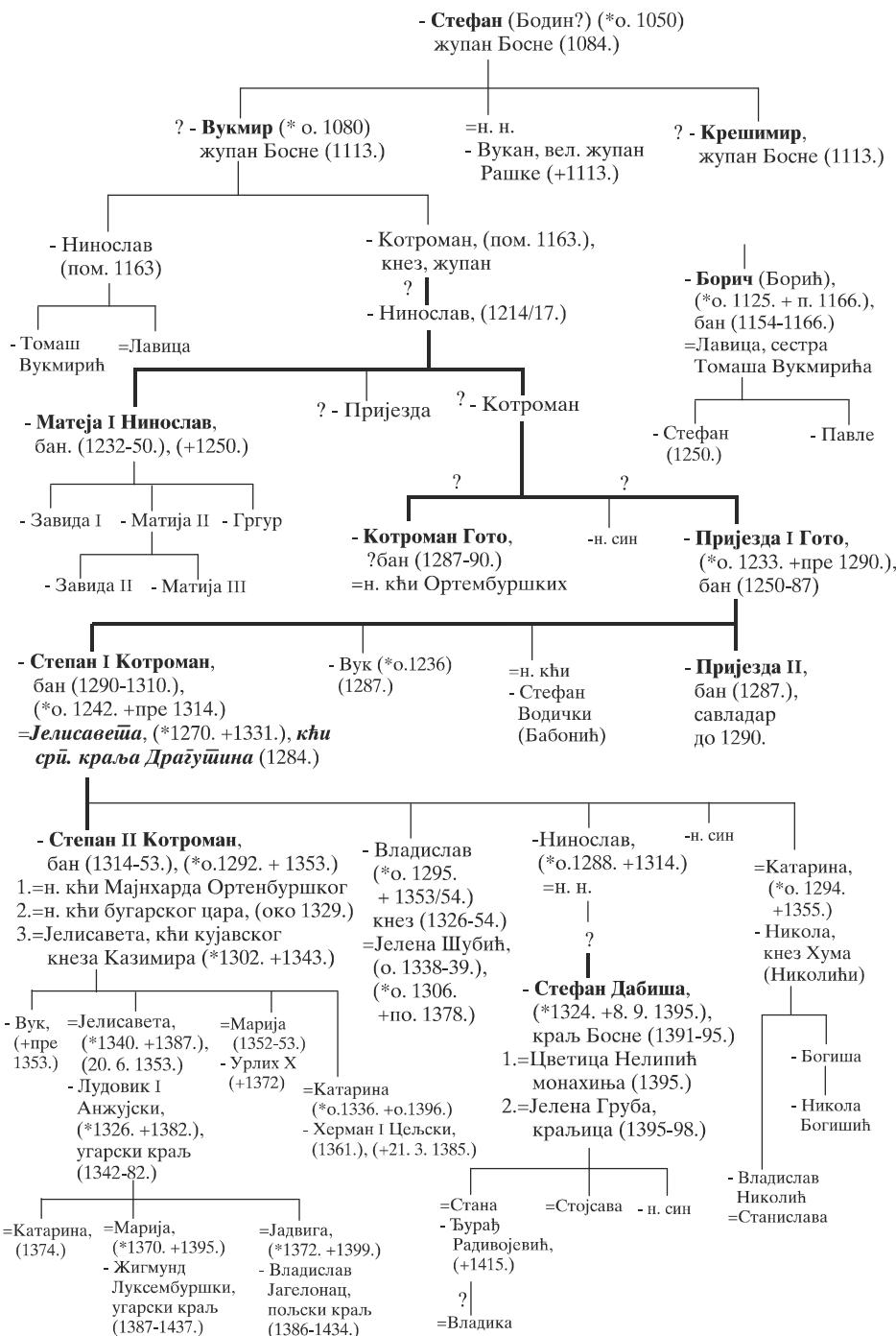
Родслов босанског бана Стефана Бодина, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

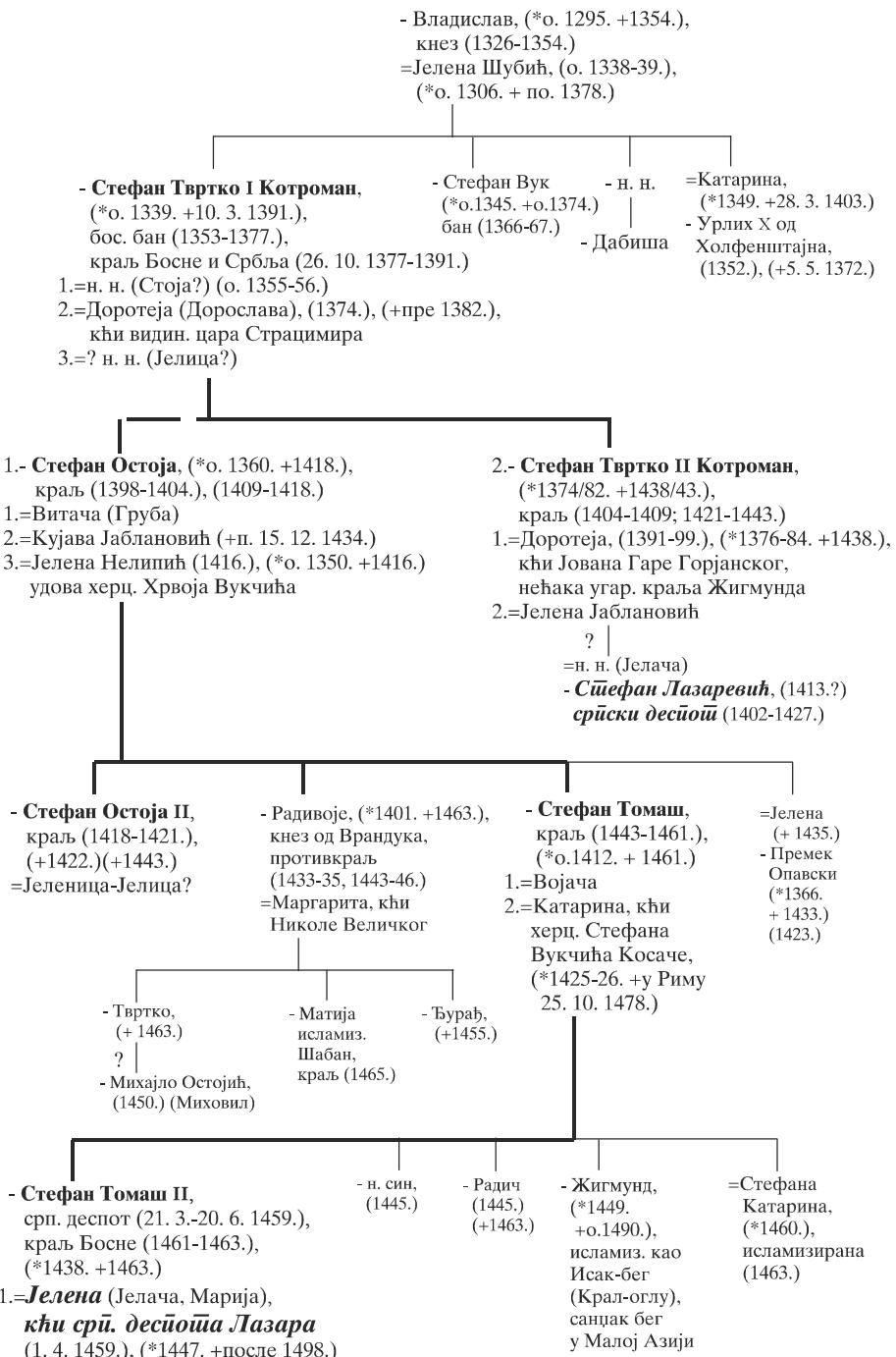
Родослов босанског бана Бориса, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

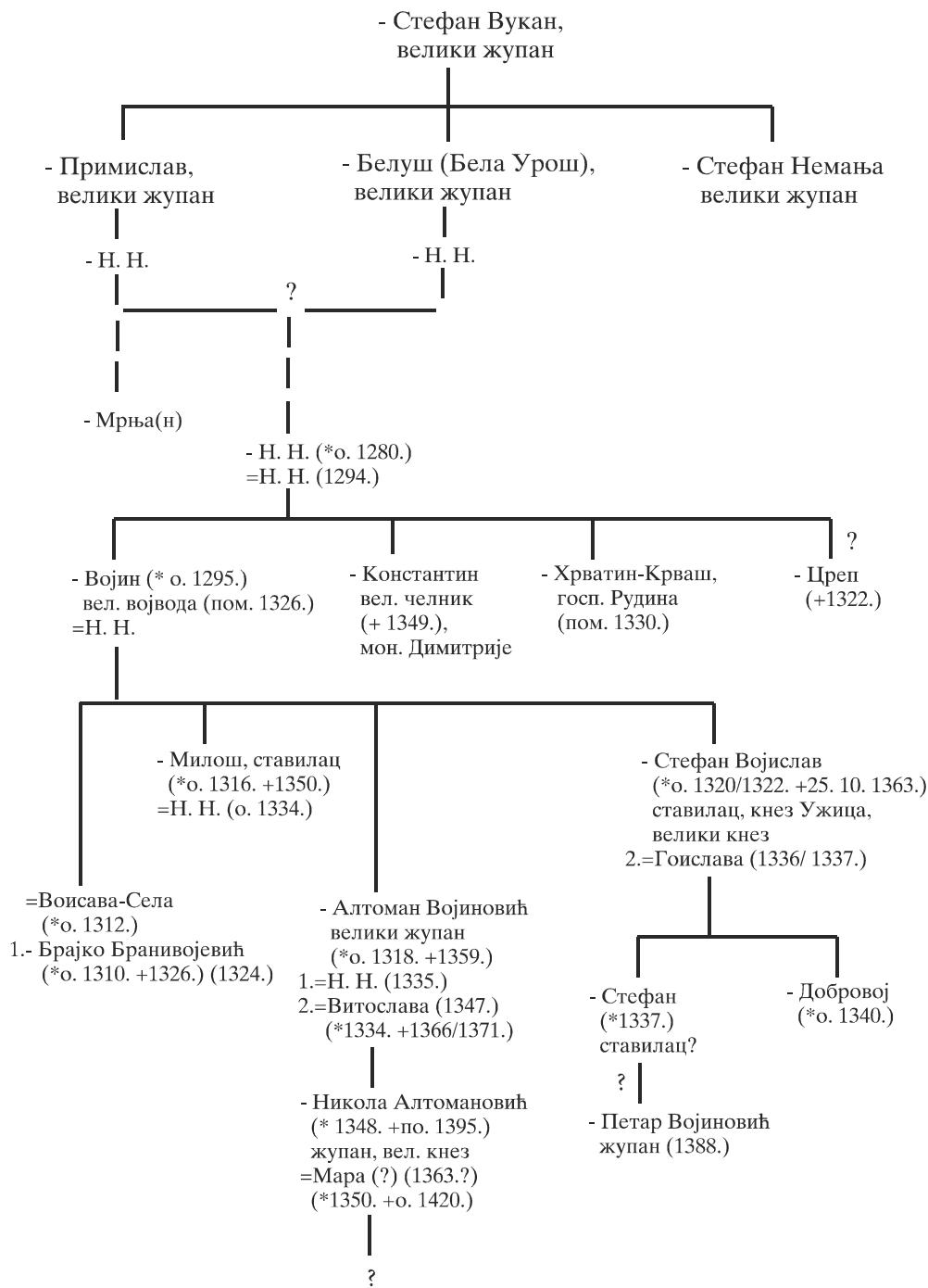

Родослов Котроманића (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

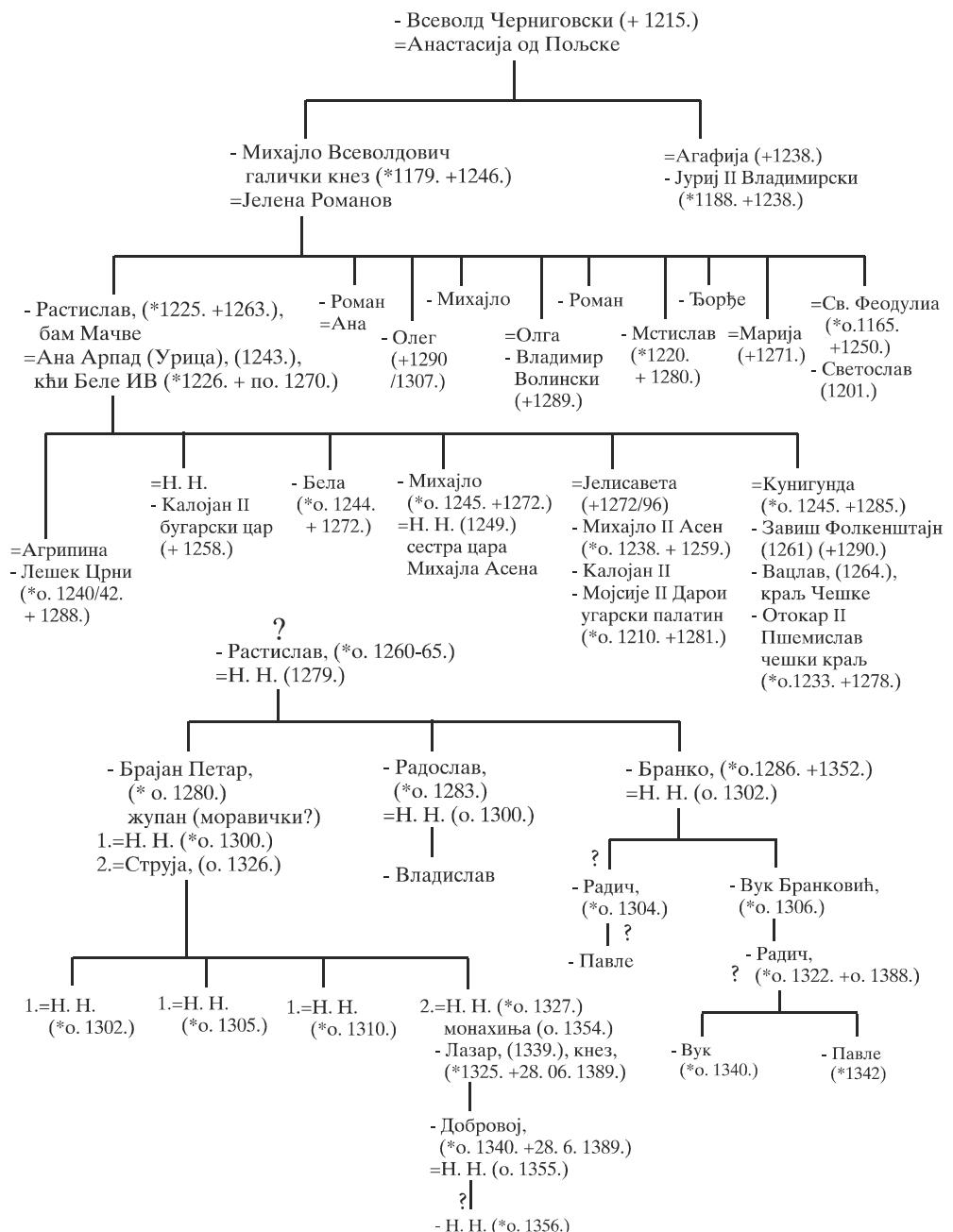

Родослов Котроманића (2), према Ж. Андрејићу

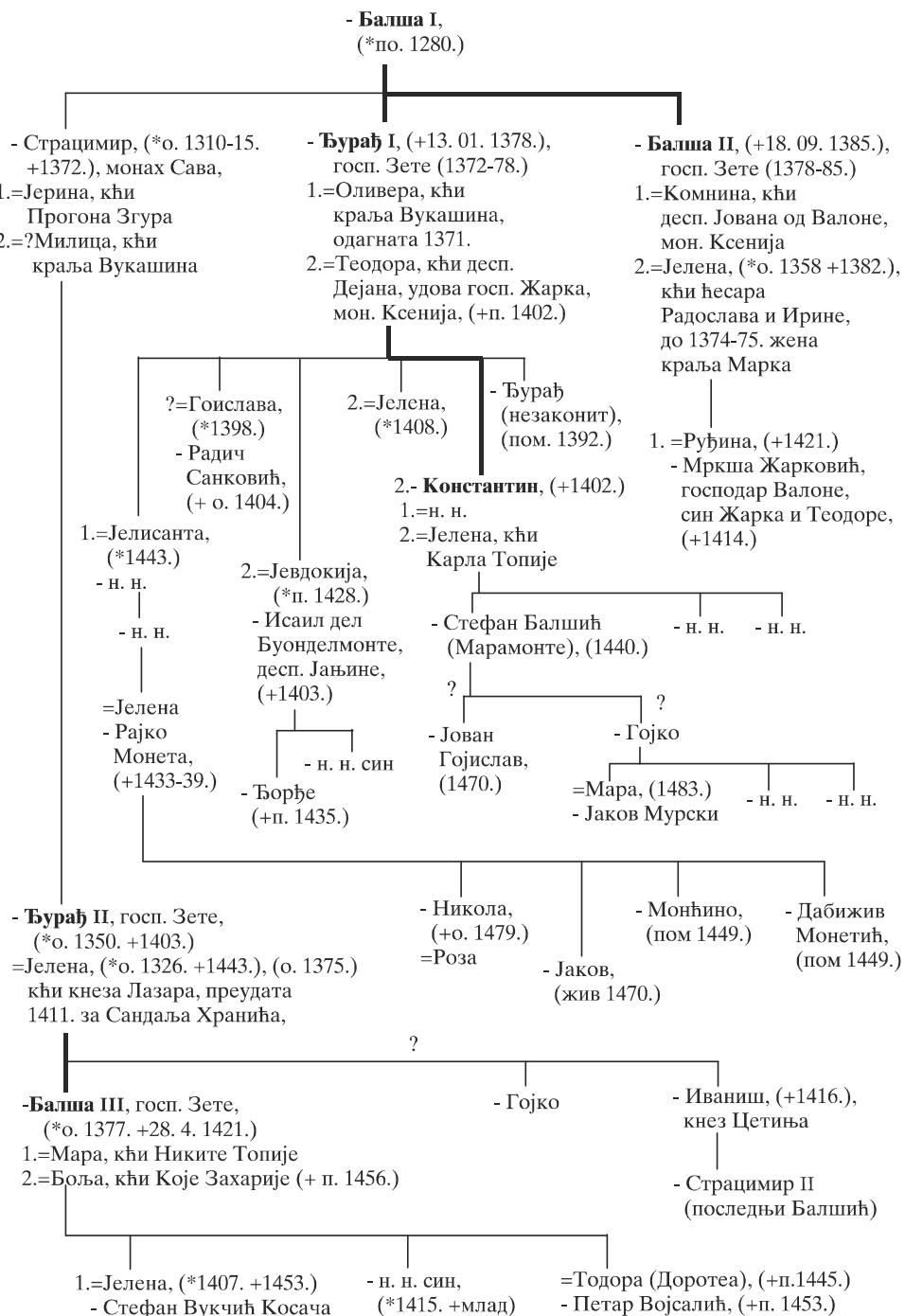
Родослов Вojиновића, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

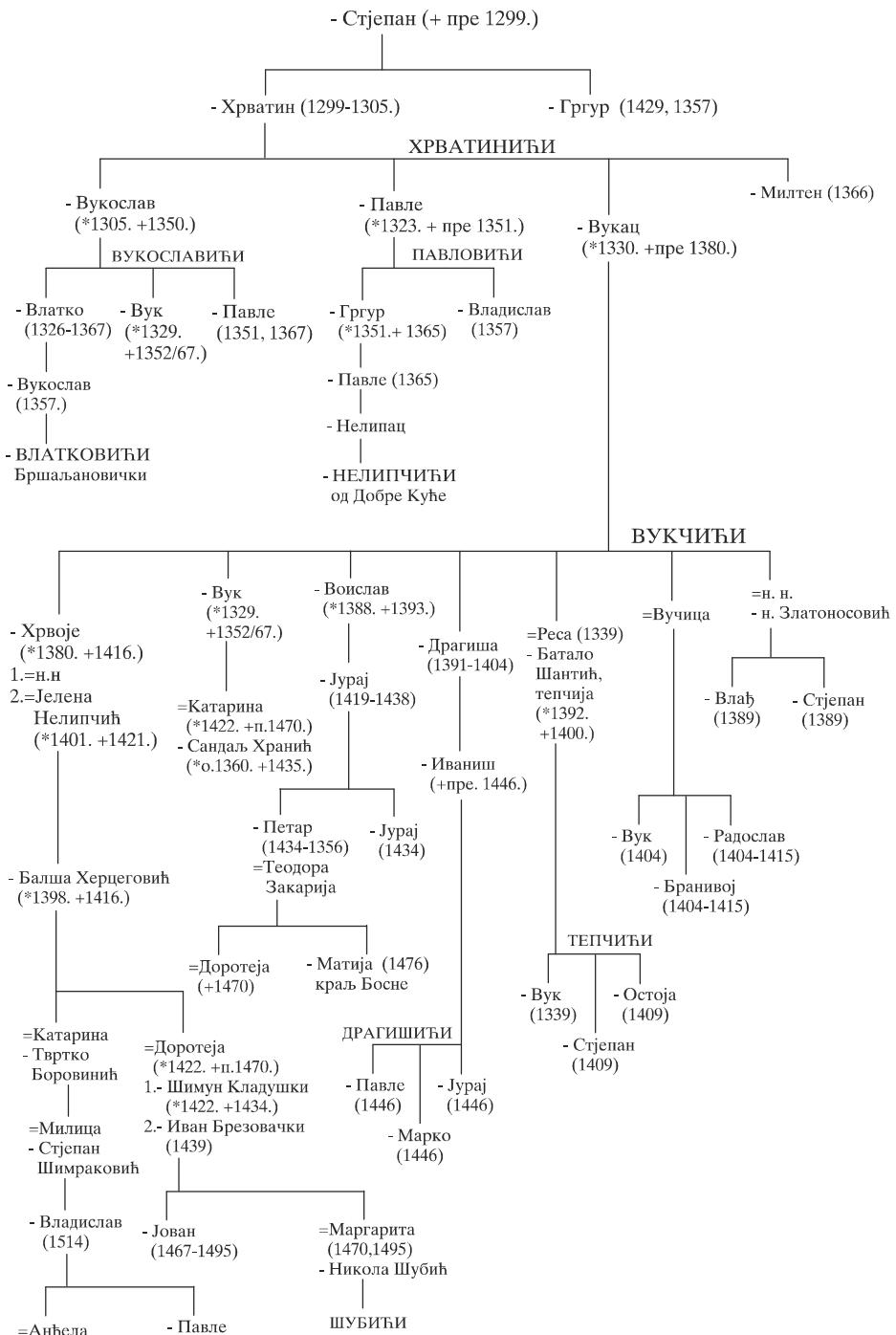
Родослов Растиславалића, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

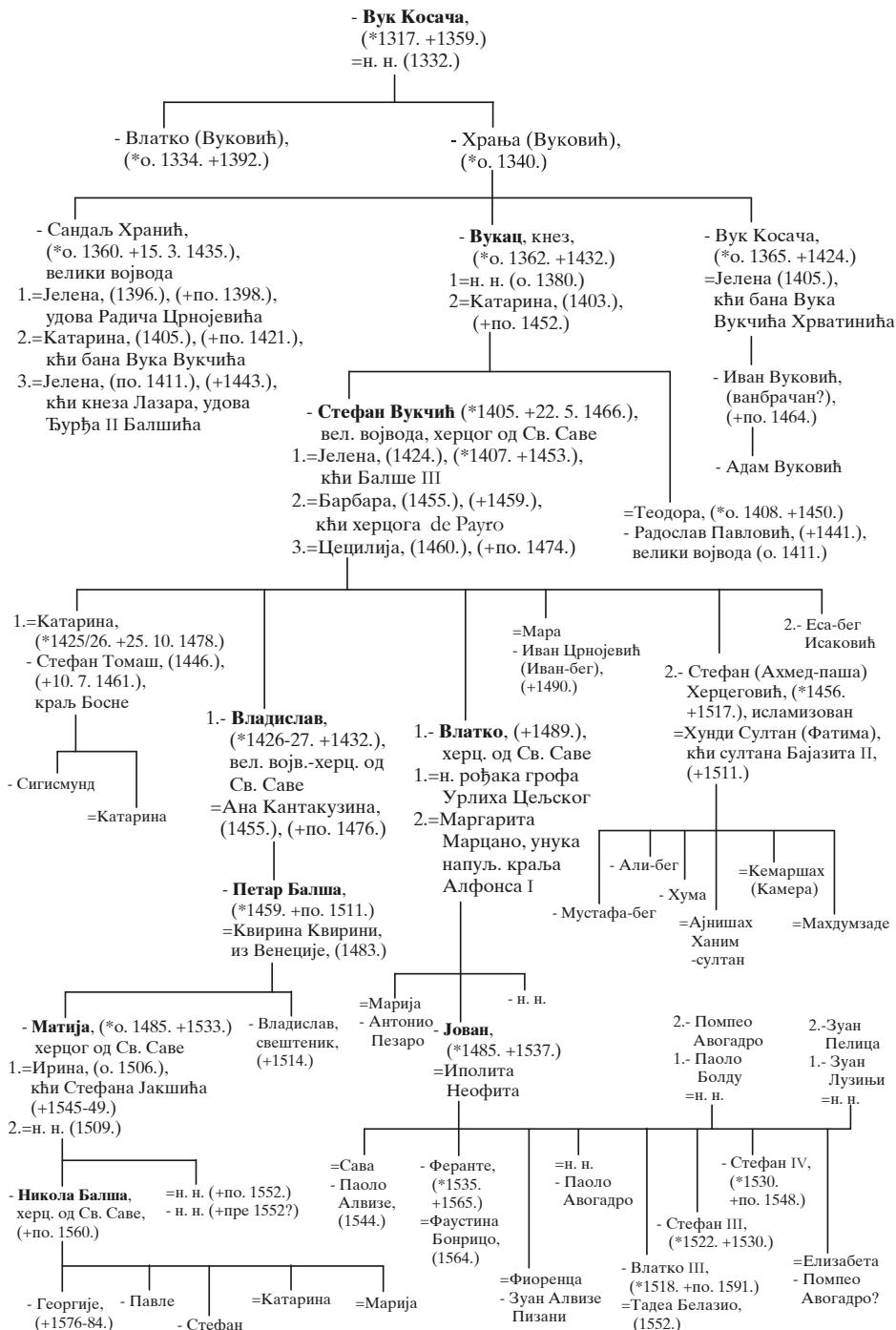
Родослов Балшића, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

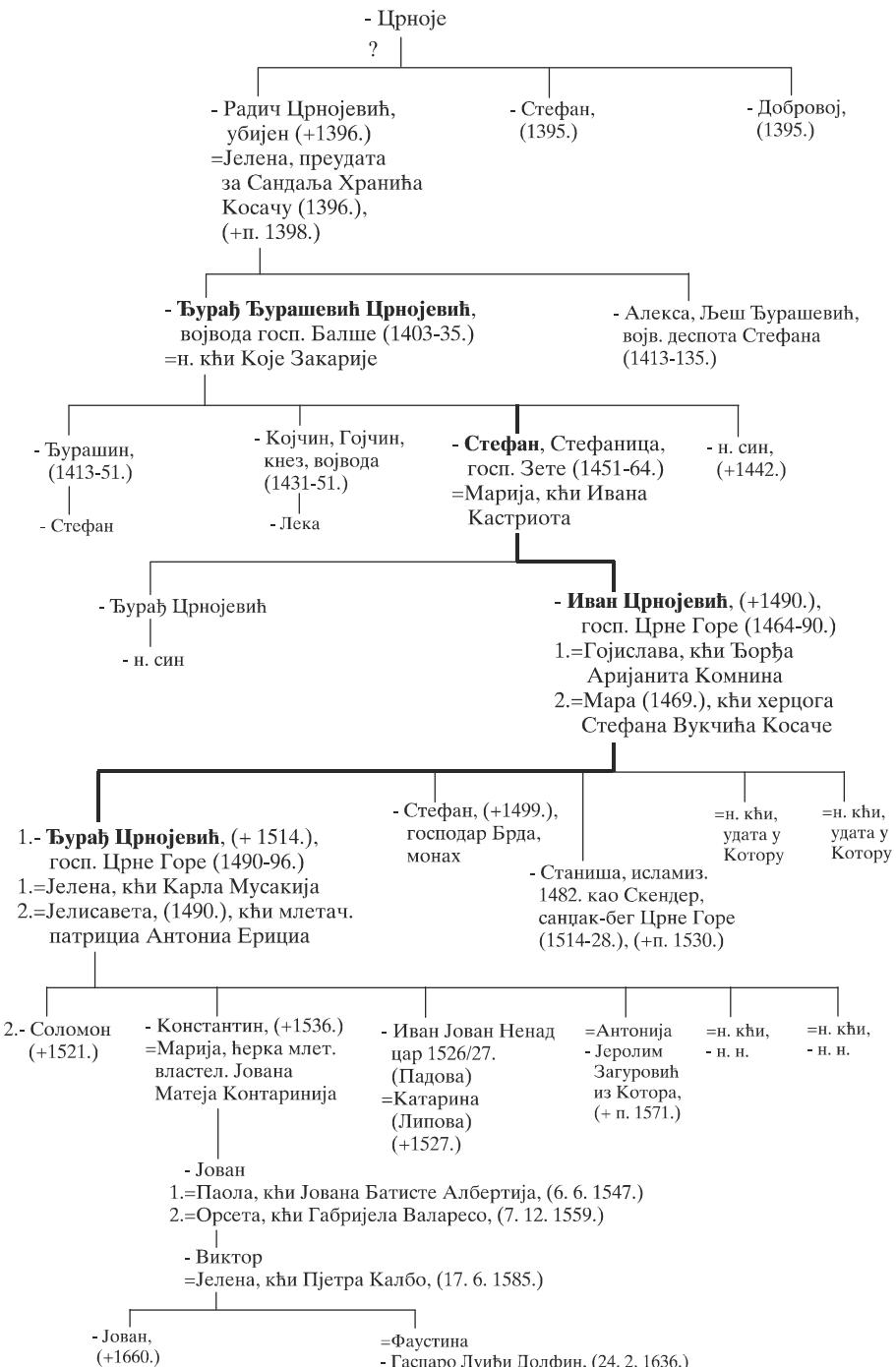
Родослов Вукчић Хрватинића, према Ж. Аnderjeuhi

Дрво живота – света српска лоза

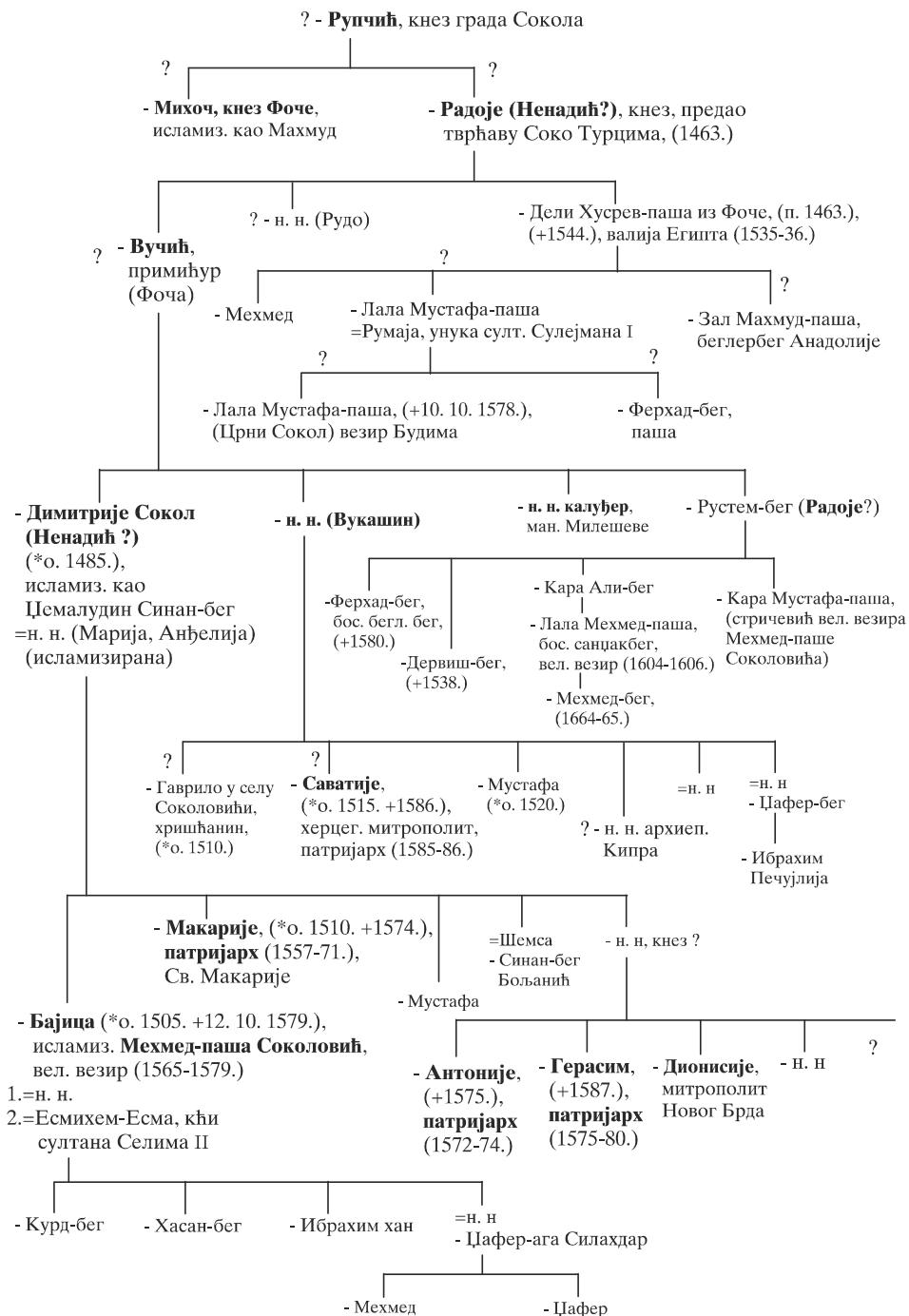
Родослов Вукчић Коасача, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

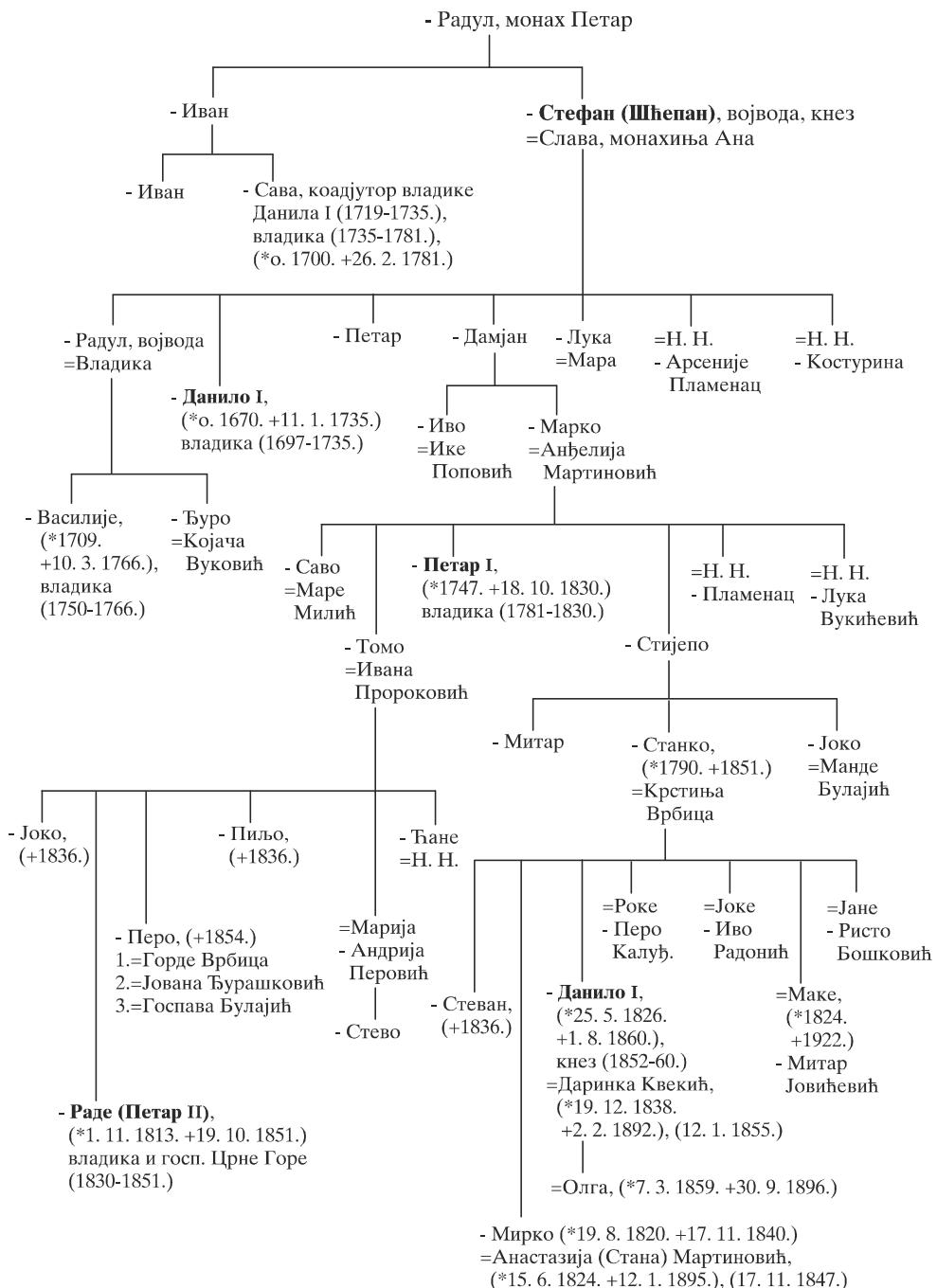
Родослов Црнојевића, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

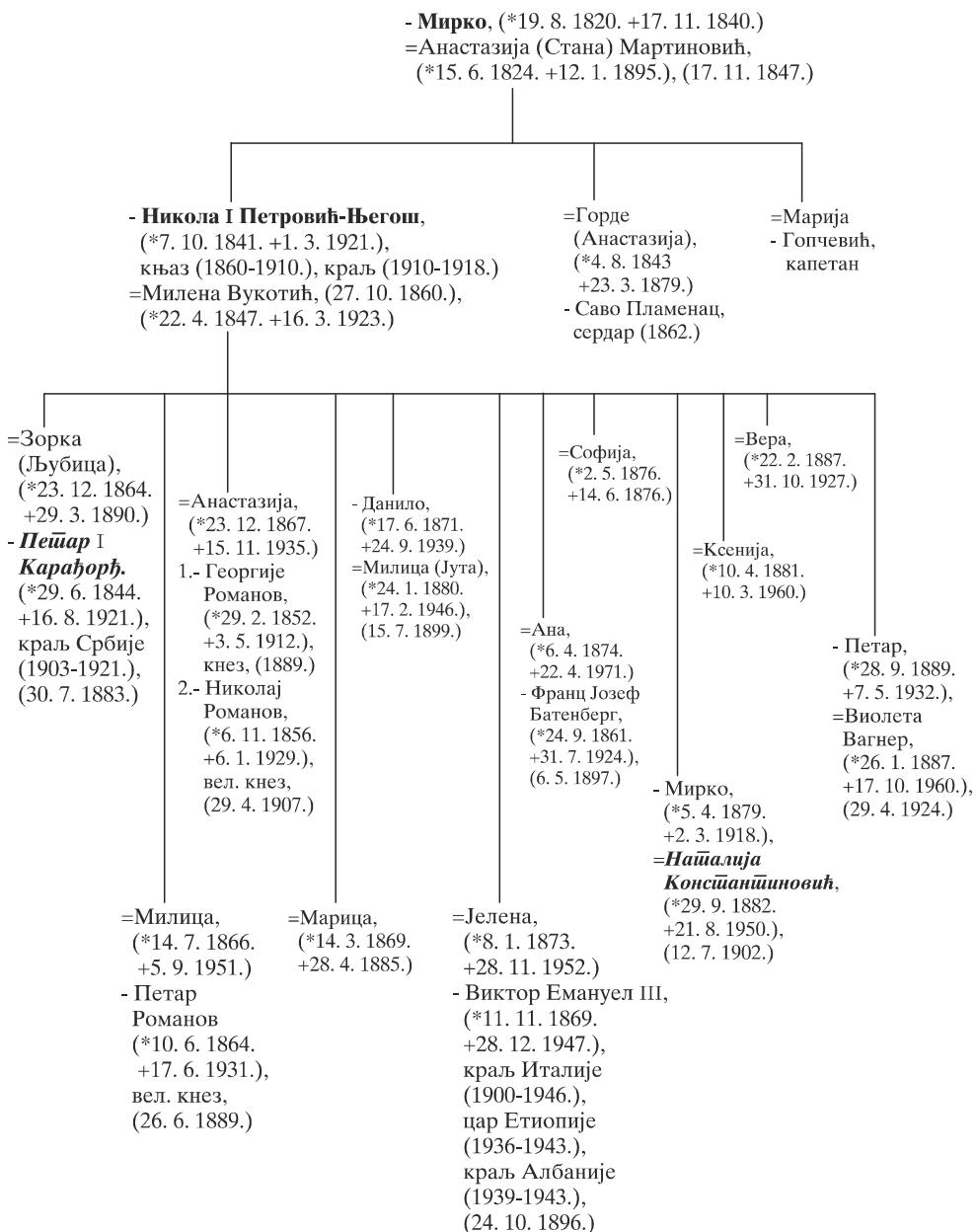
Родослов Соколовића, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

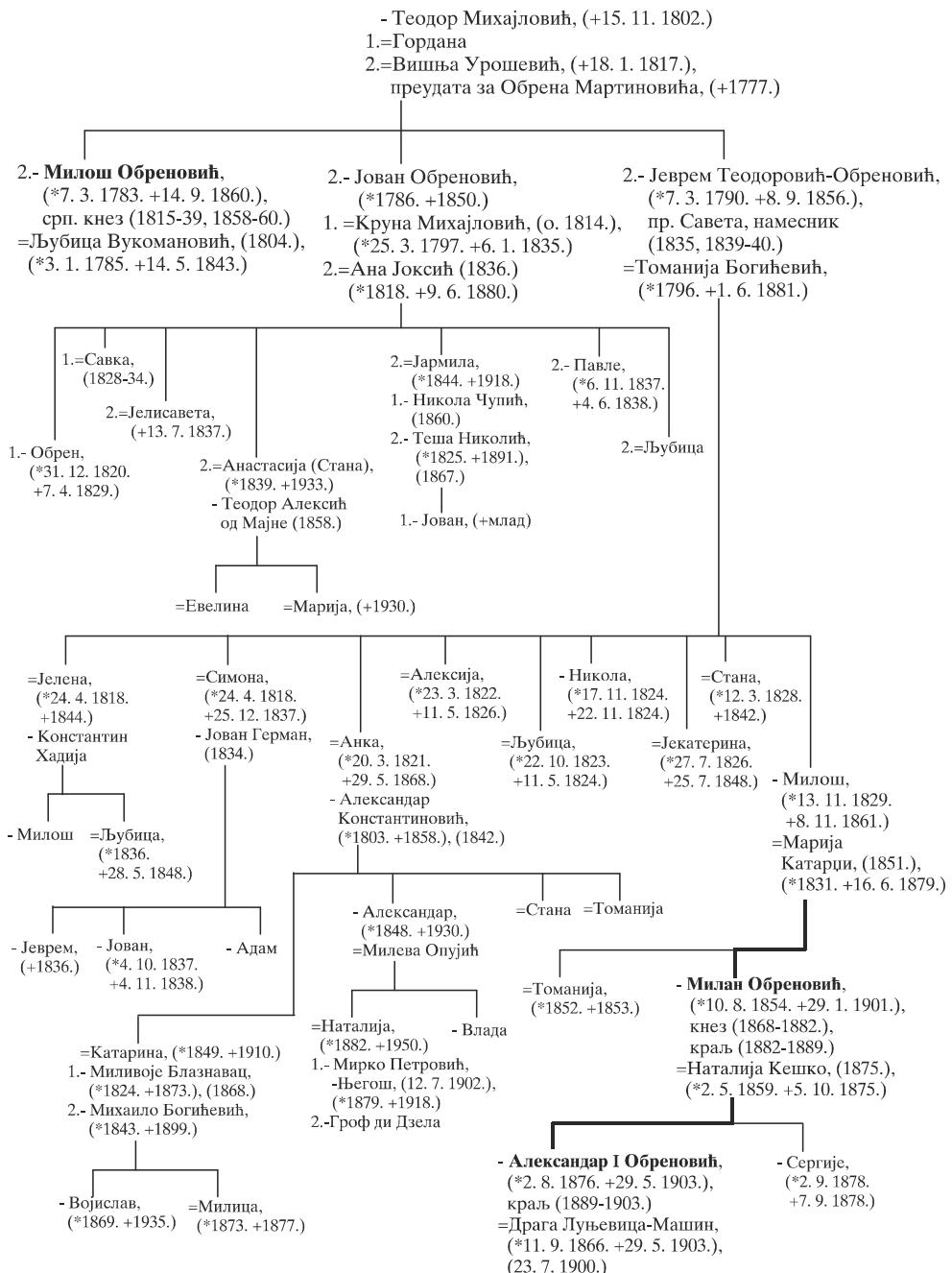
Родослов династије Његуши (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

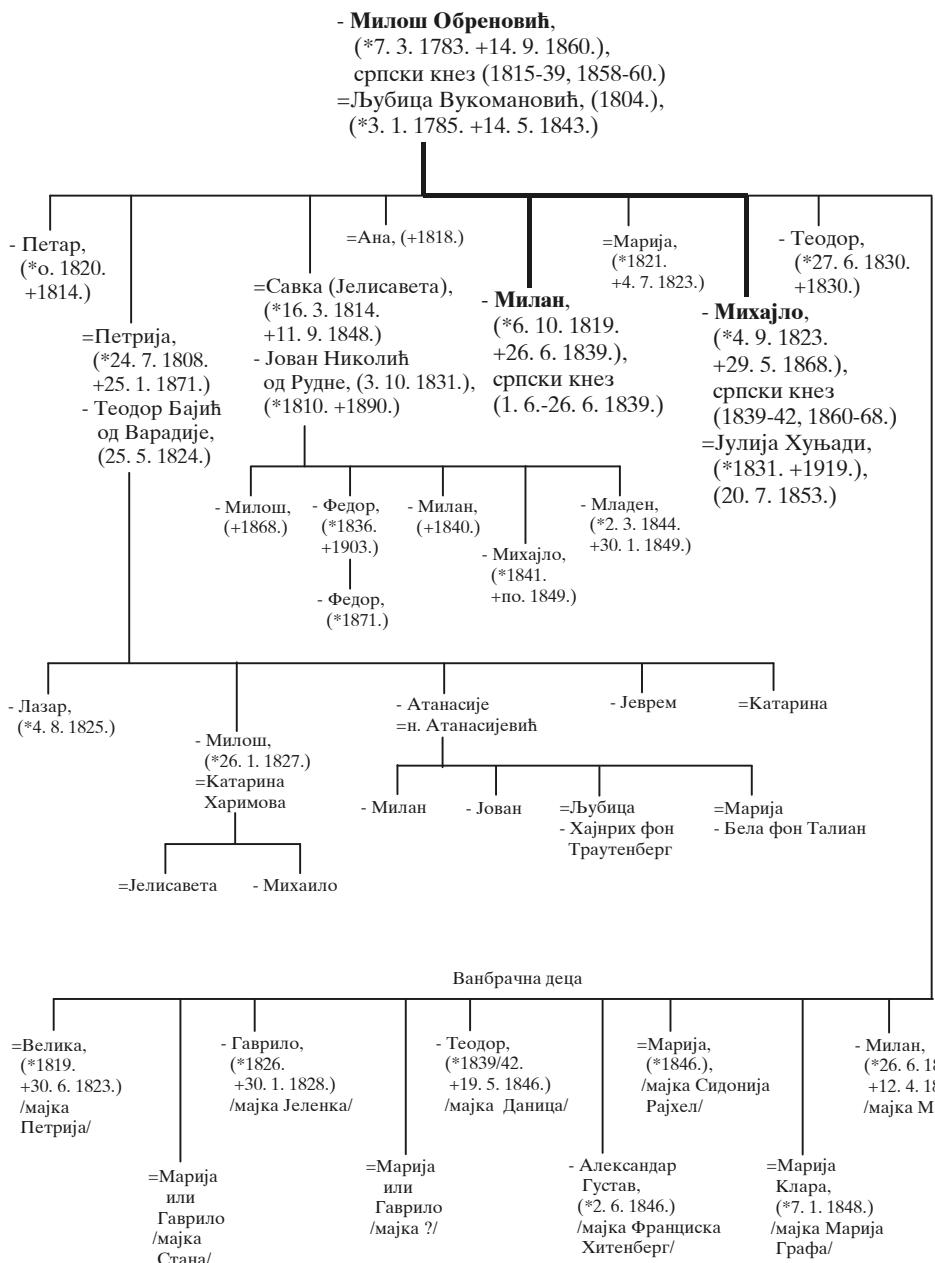
Родослов династије Његуши (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Обреновић

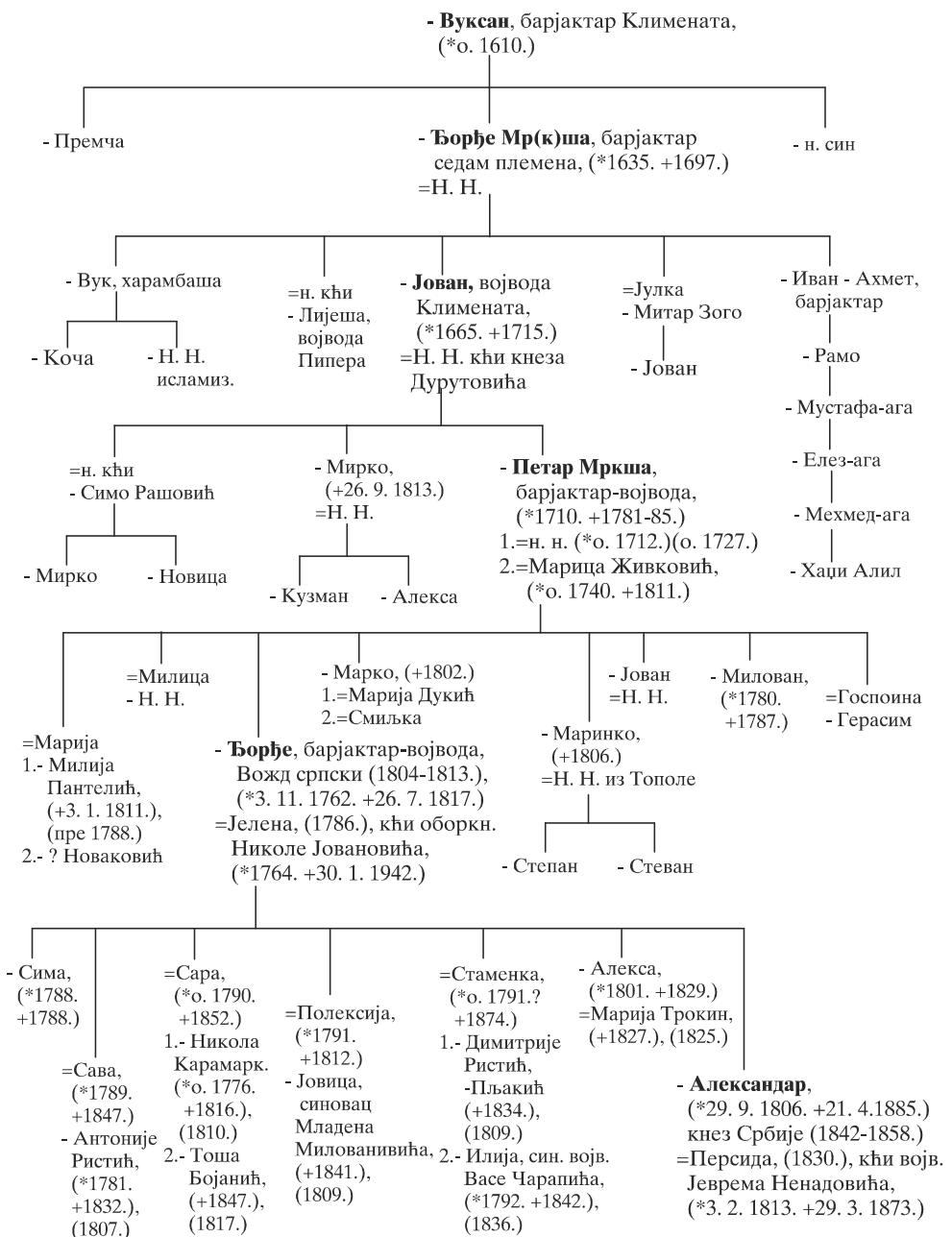

Родослов динстије Обреновић (1), према Р. Љушићу

Дрво живота – света српска лоза

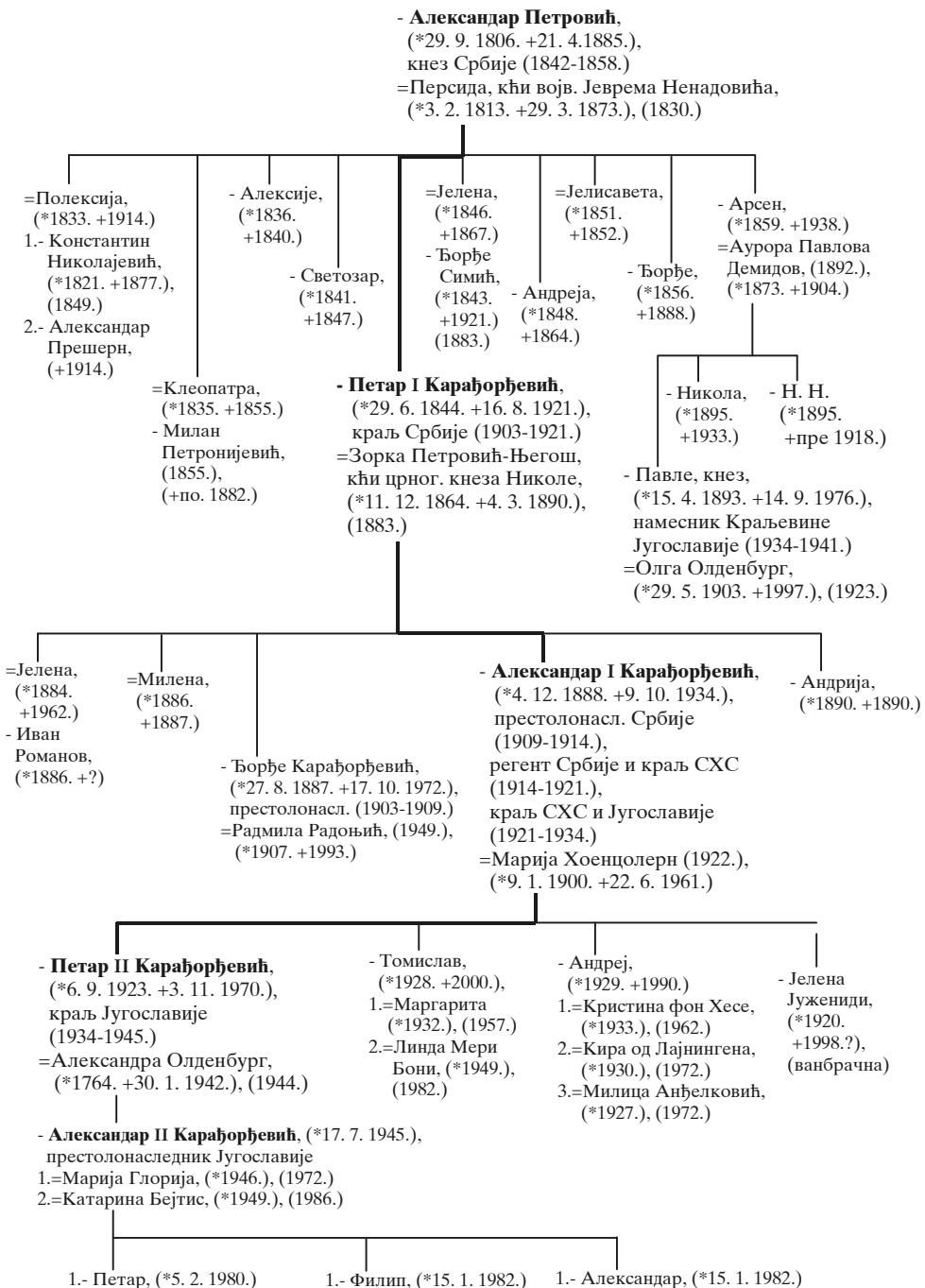

Родослов династије Обреновић (2), према Р. Љушићу

Родослов династије Карађорђевић (1), према Ж. Анђрејићу

Дрво живота – света српска лоза

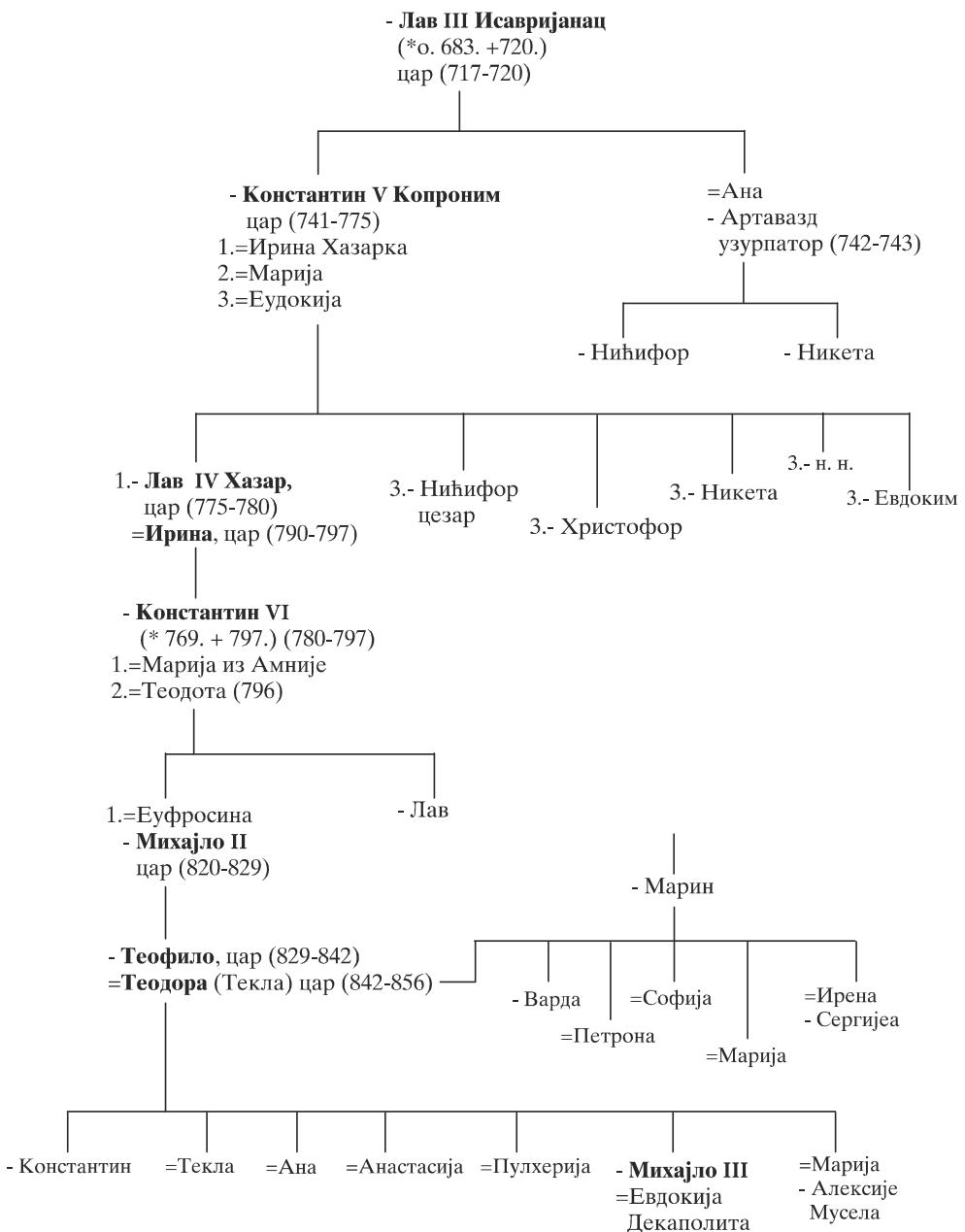

Родослов династије Карађорђевић (2), према Д. Живојиновићу

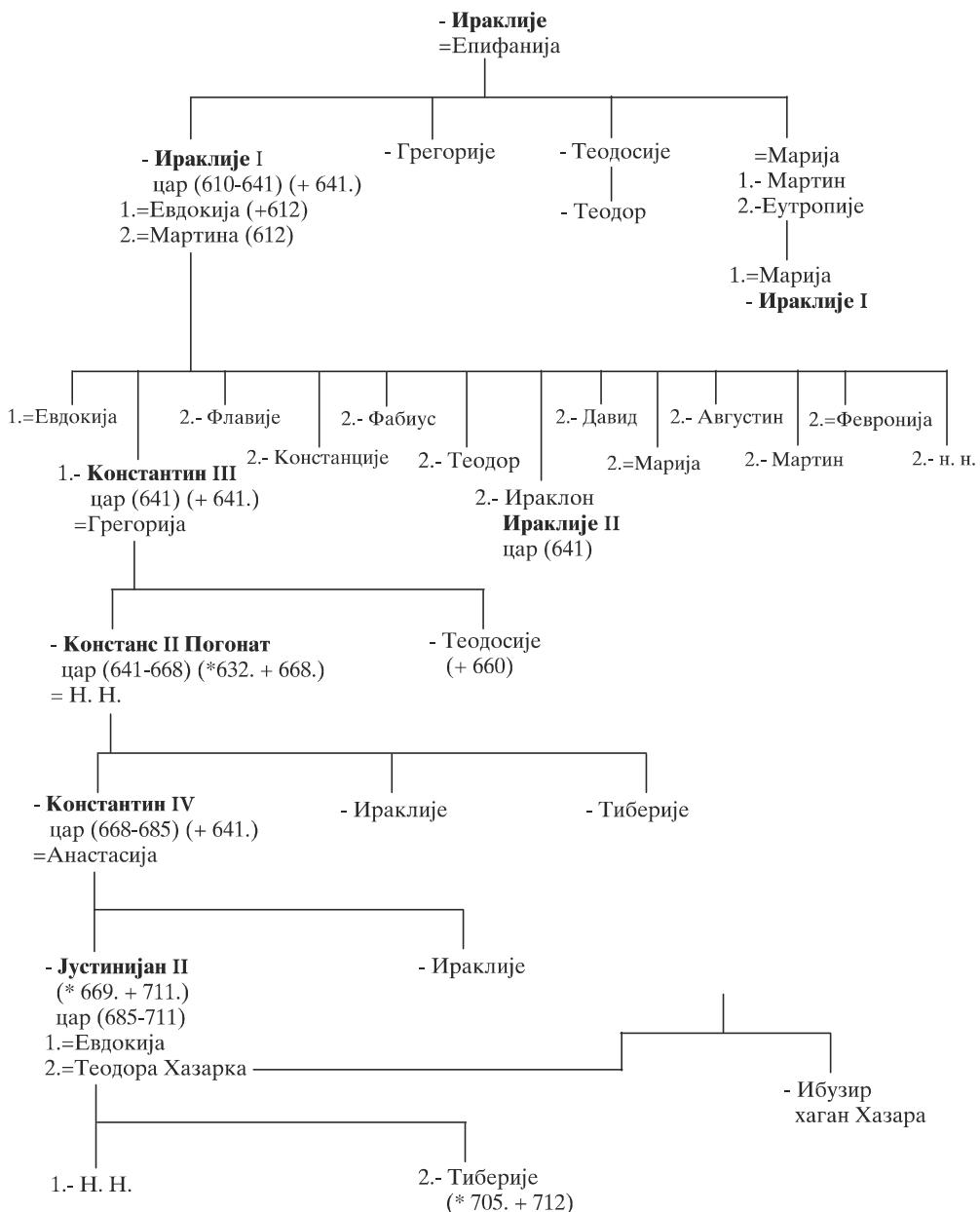
Живојин Андрејић

Словенски и европски калеми

Живојин Андрејић

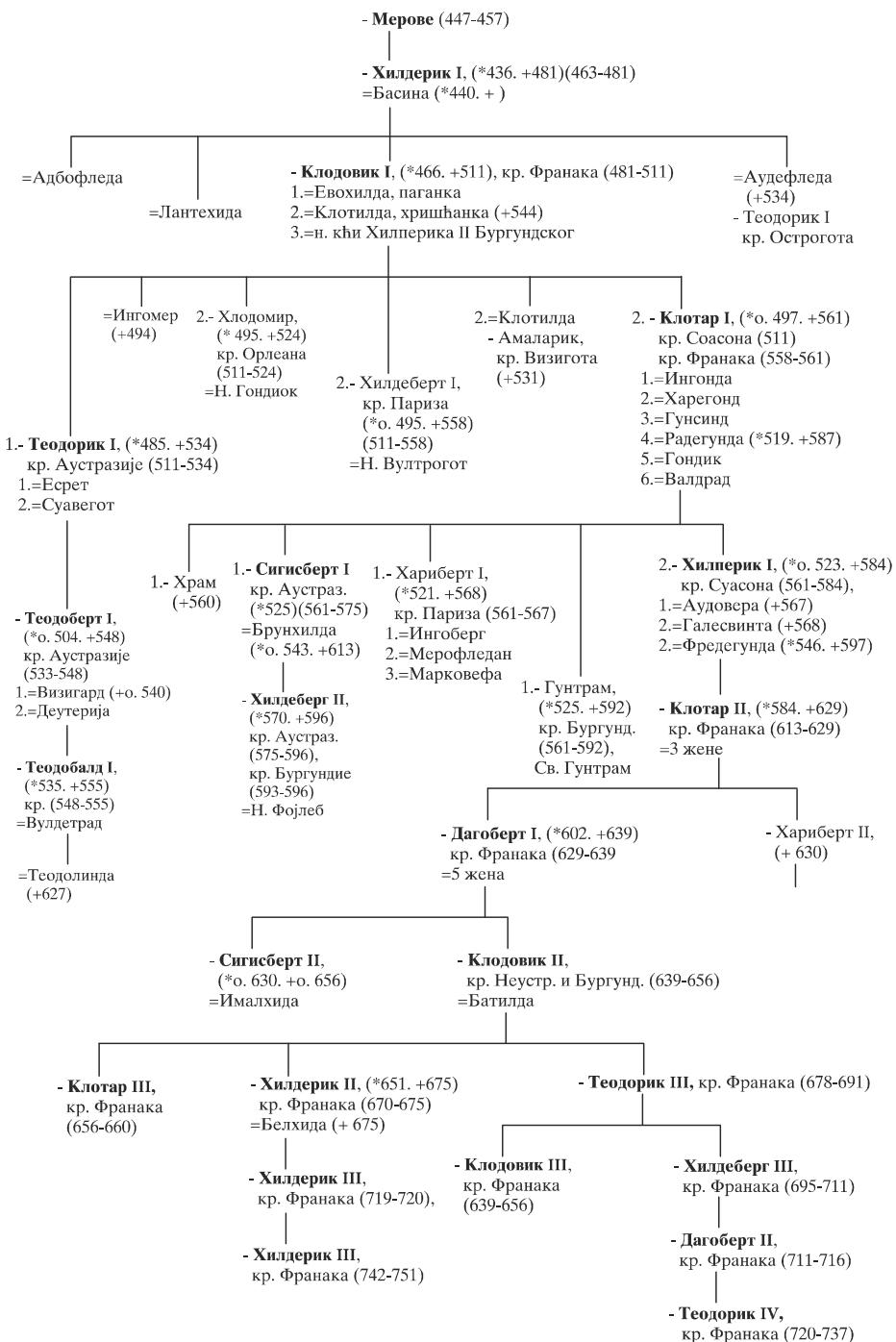

Династија византијских Исавријанаца – Аморита, према Ж. Андрејићу

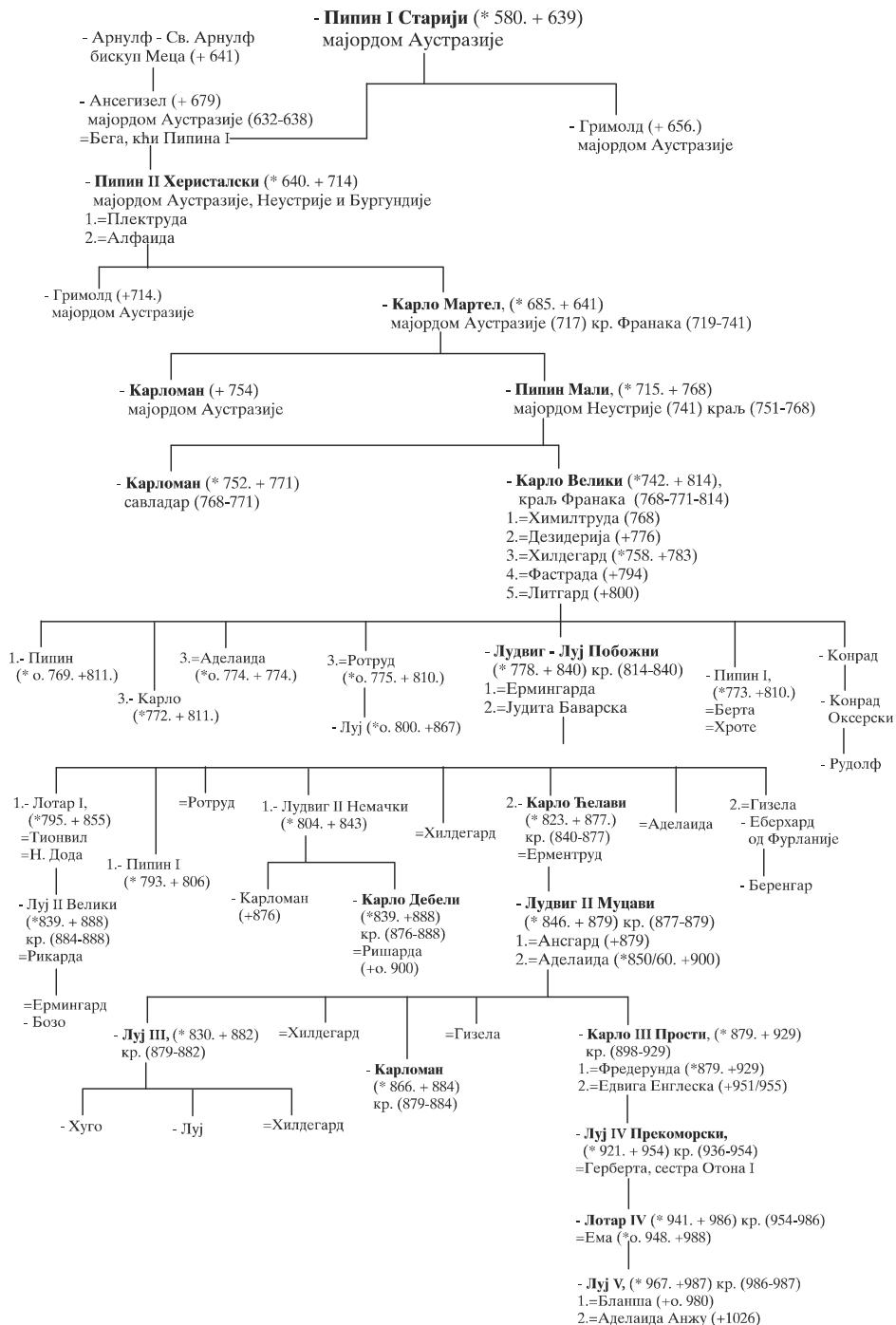
Родослов византијске династије цара Ираклија, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

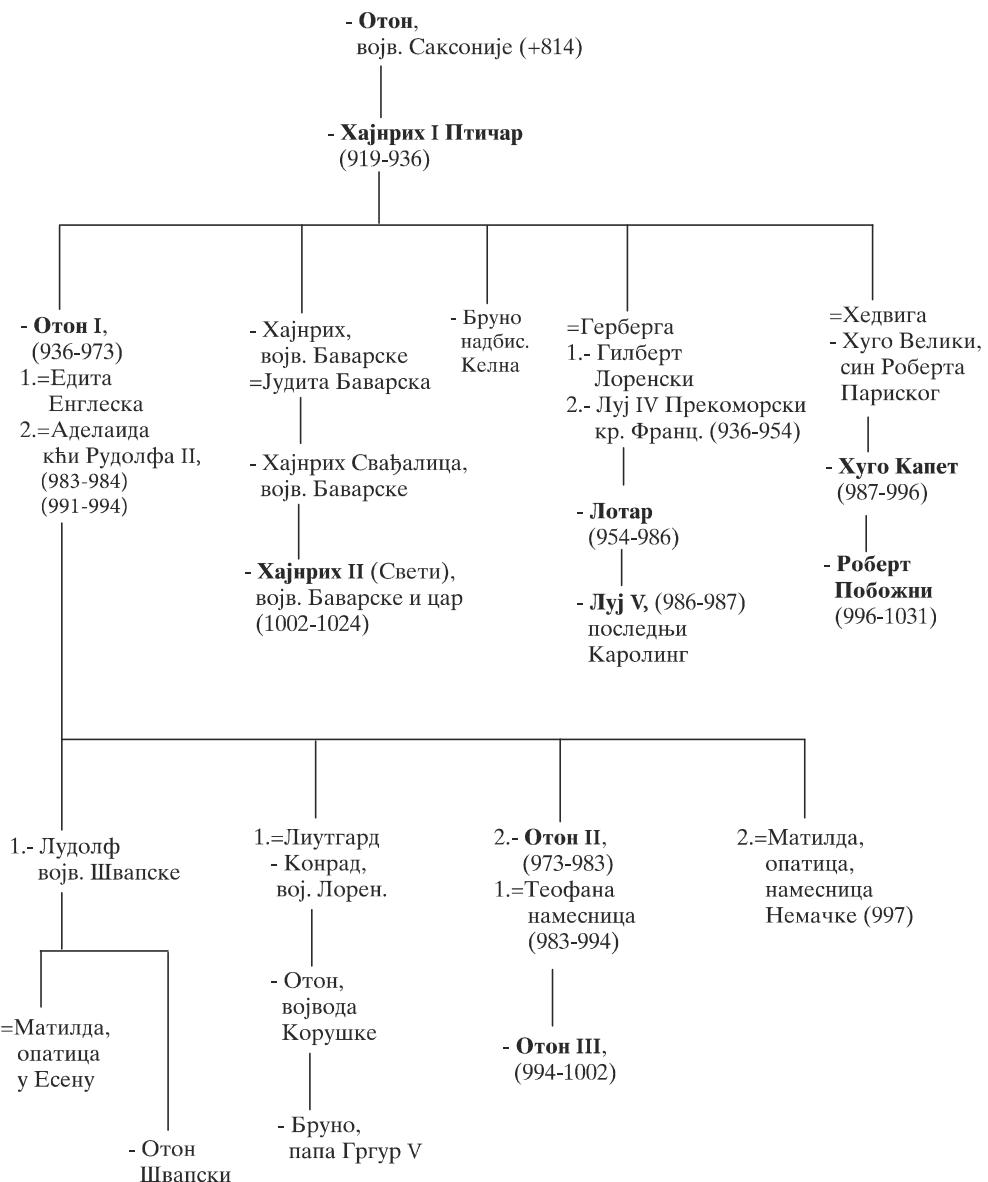
Родослов западноевропске династије Меровинга, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

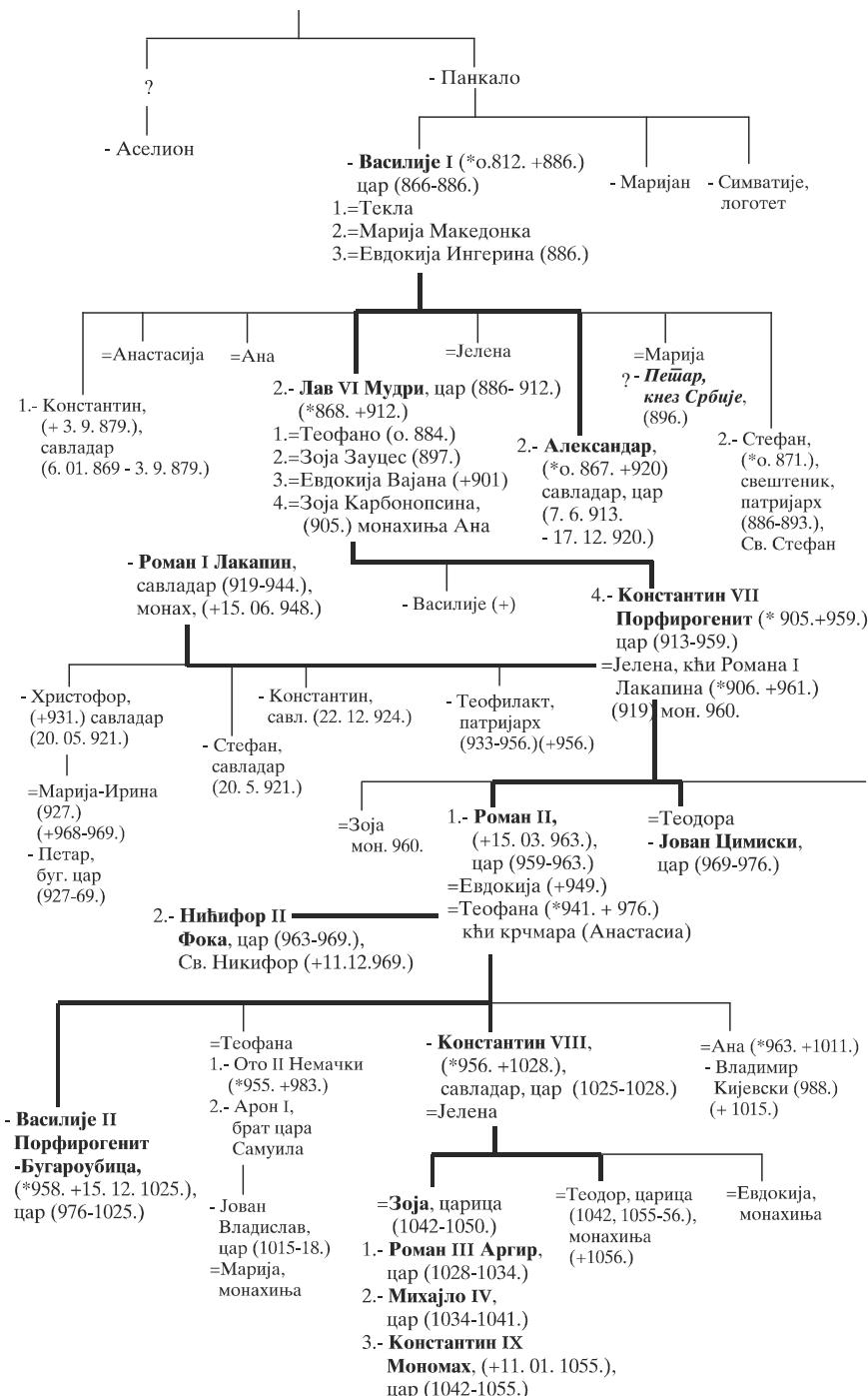
Родослов западноевропске династије Каролинга, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

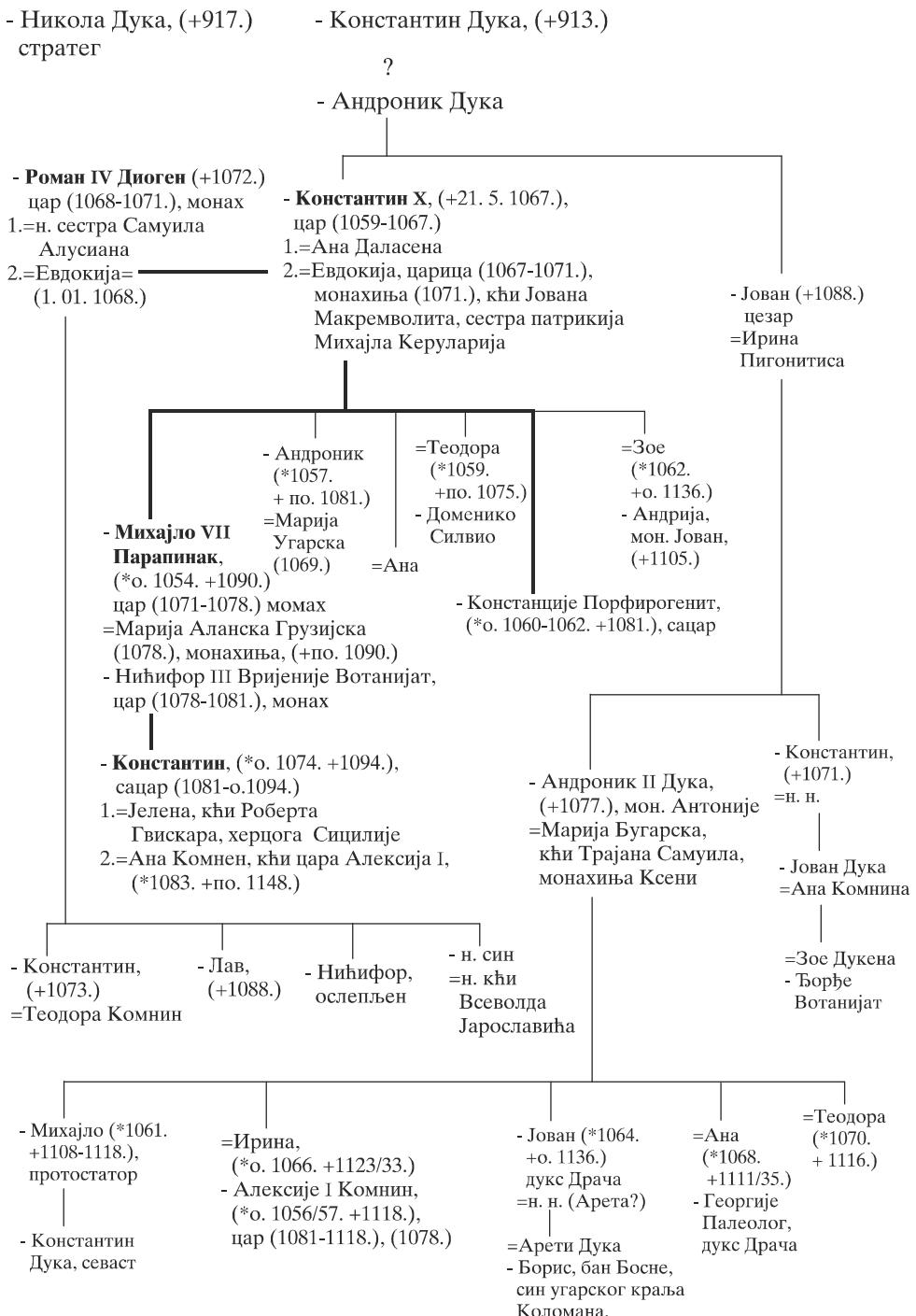
Родослов Отона Баварске, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

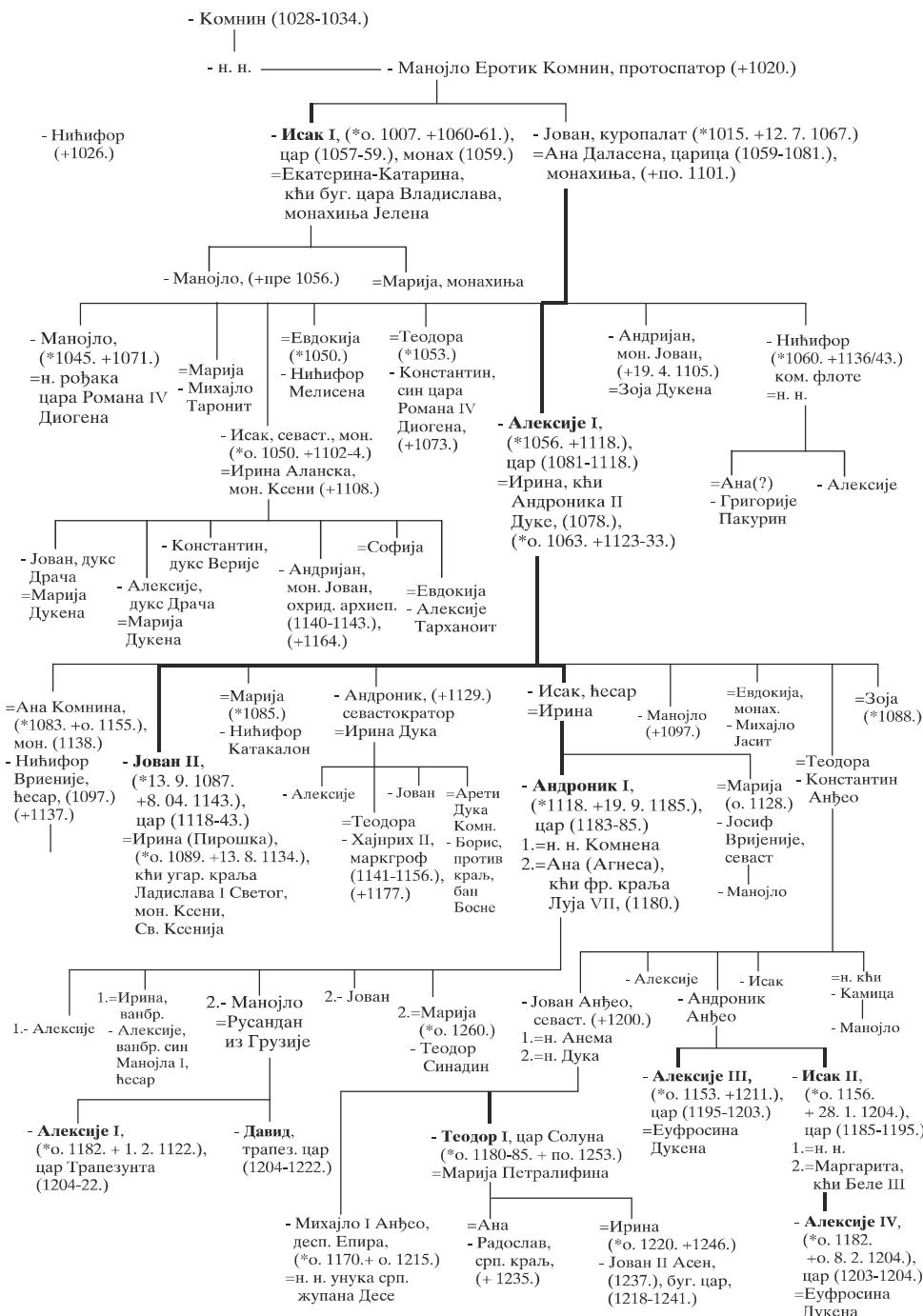
Династија византијских Македонаца, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

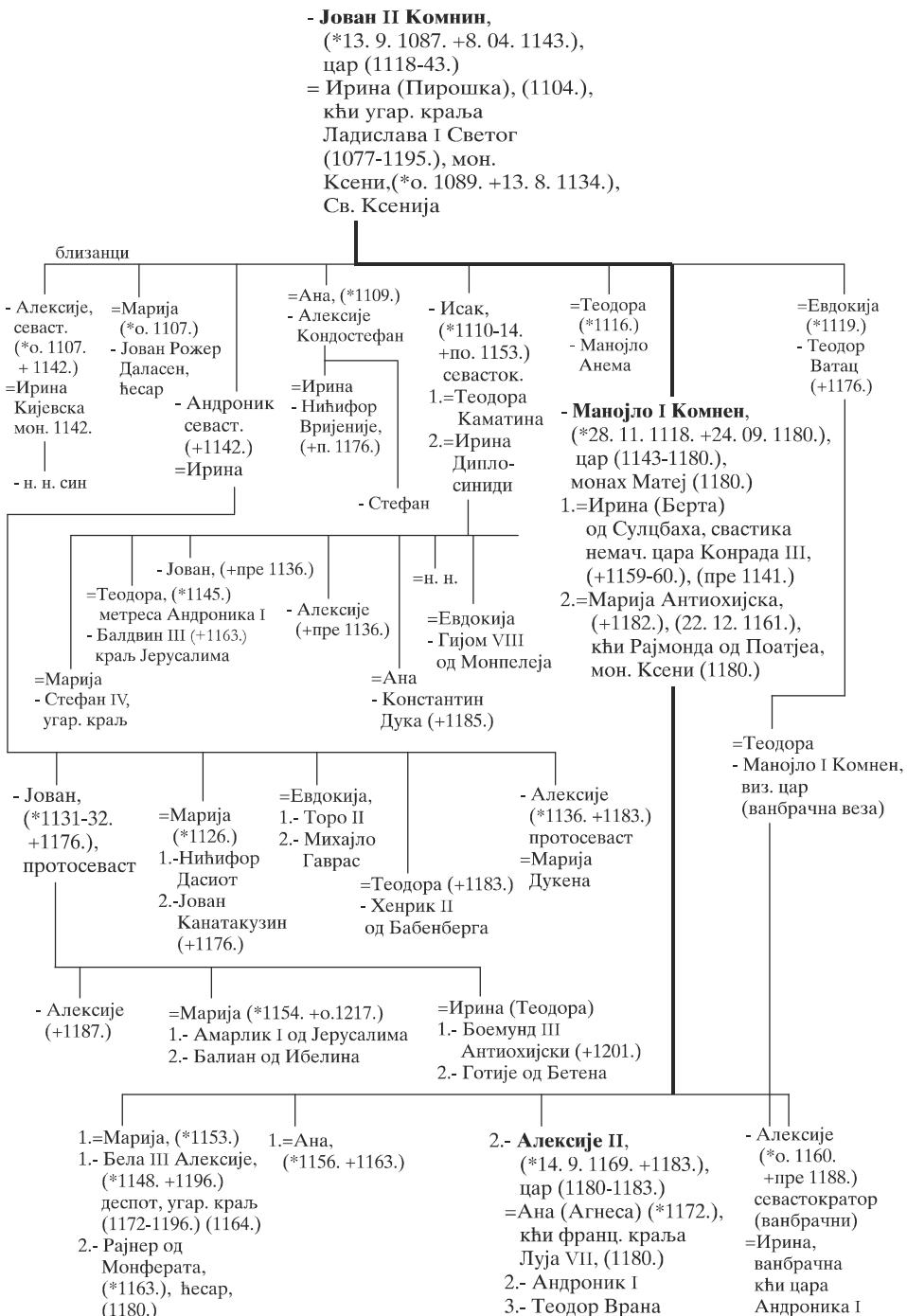
Византијска династија Дука, према Ж. Андрејићу,

Дрво живота – света српска лоза

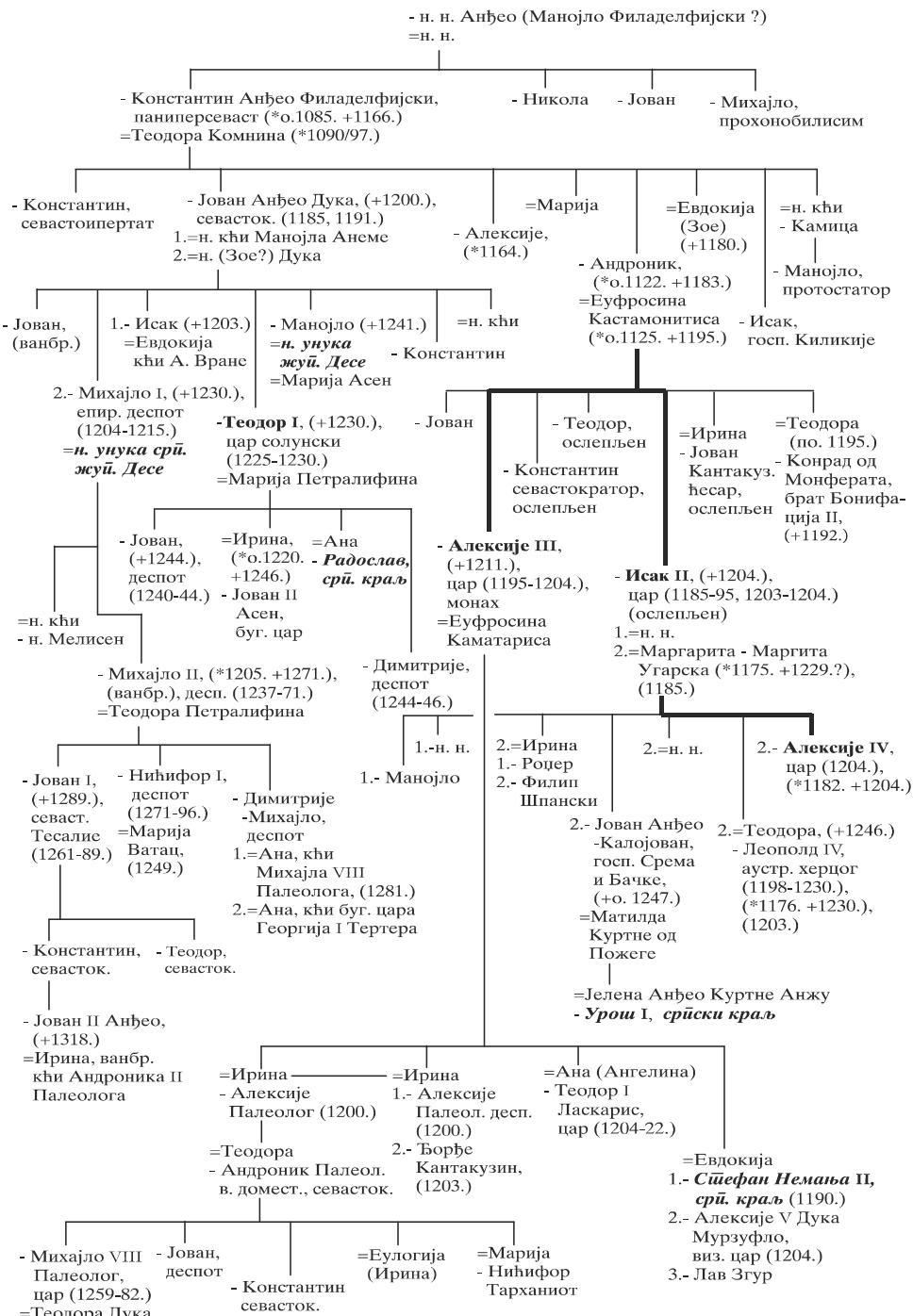
Родослов византијске династије Комнин (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

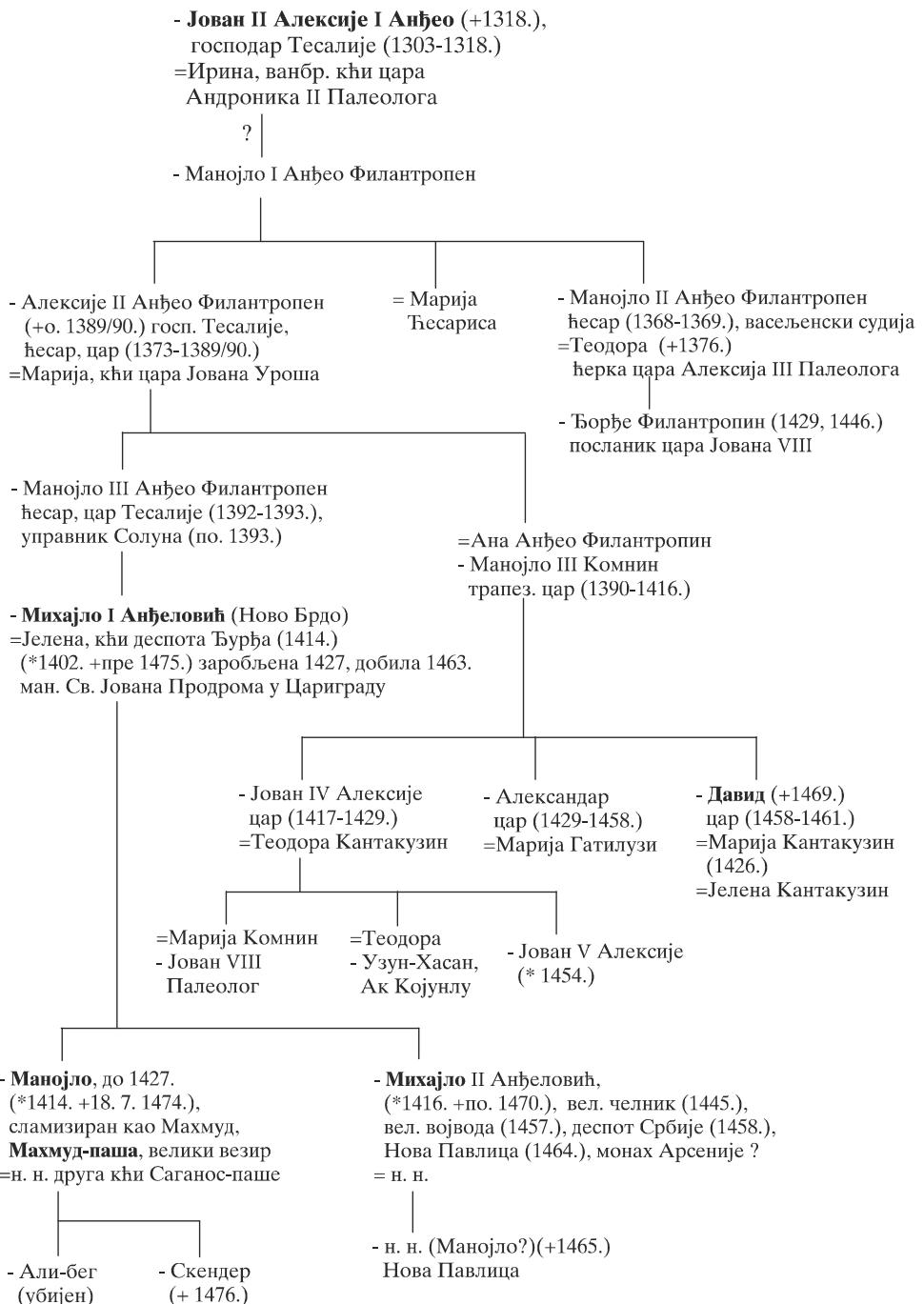
Родослов византијске династије Комнин (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

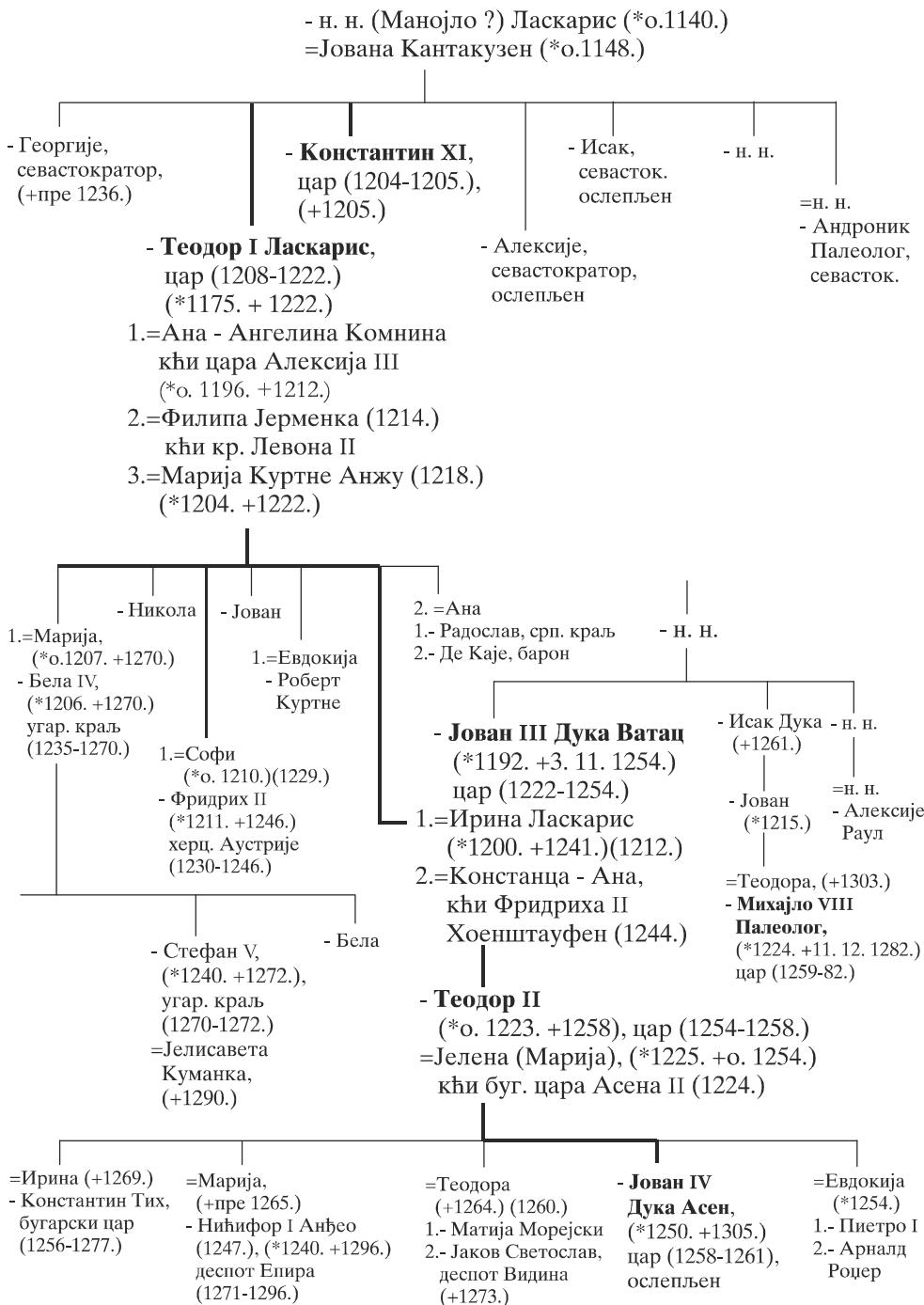
Родослов византијске династије Анђео, према Ж. Андрејићу

Живојин Анђрејић

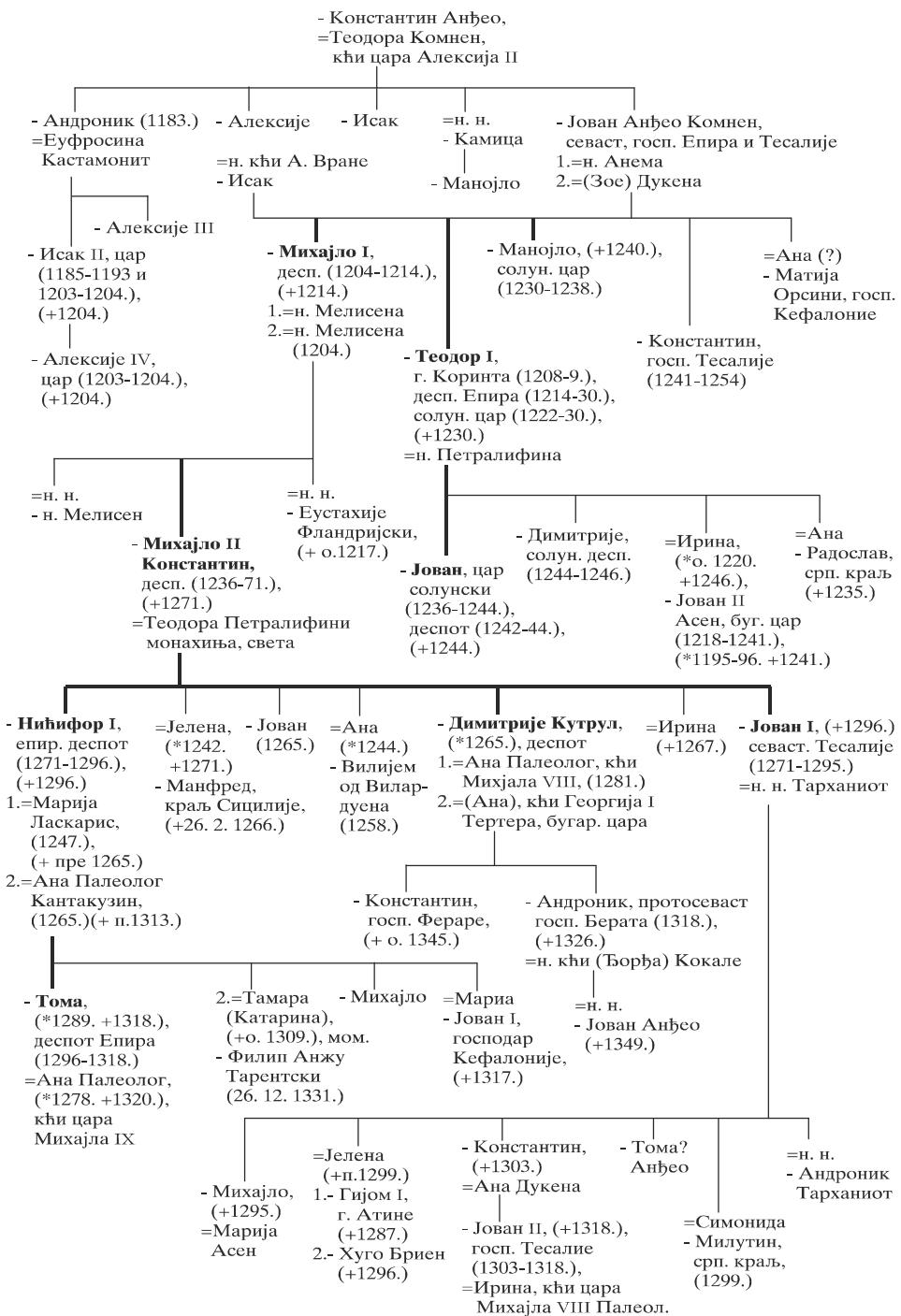
Родослов византијско-српске династије Анђеловић, према Ж. Анђрејићу

Дрво живота – света српска лоза

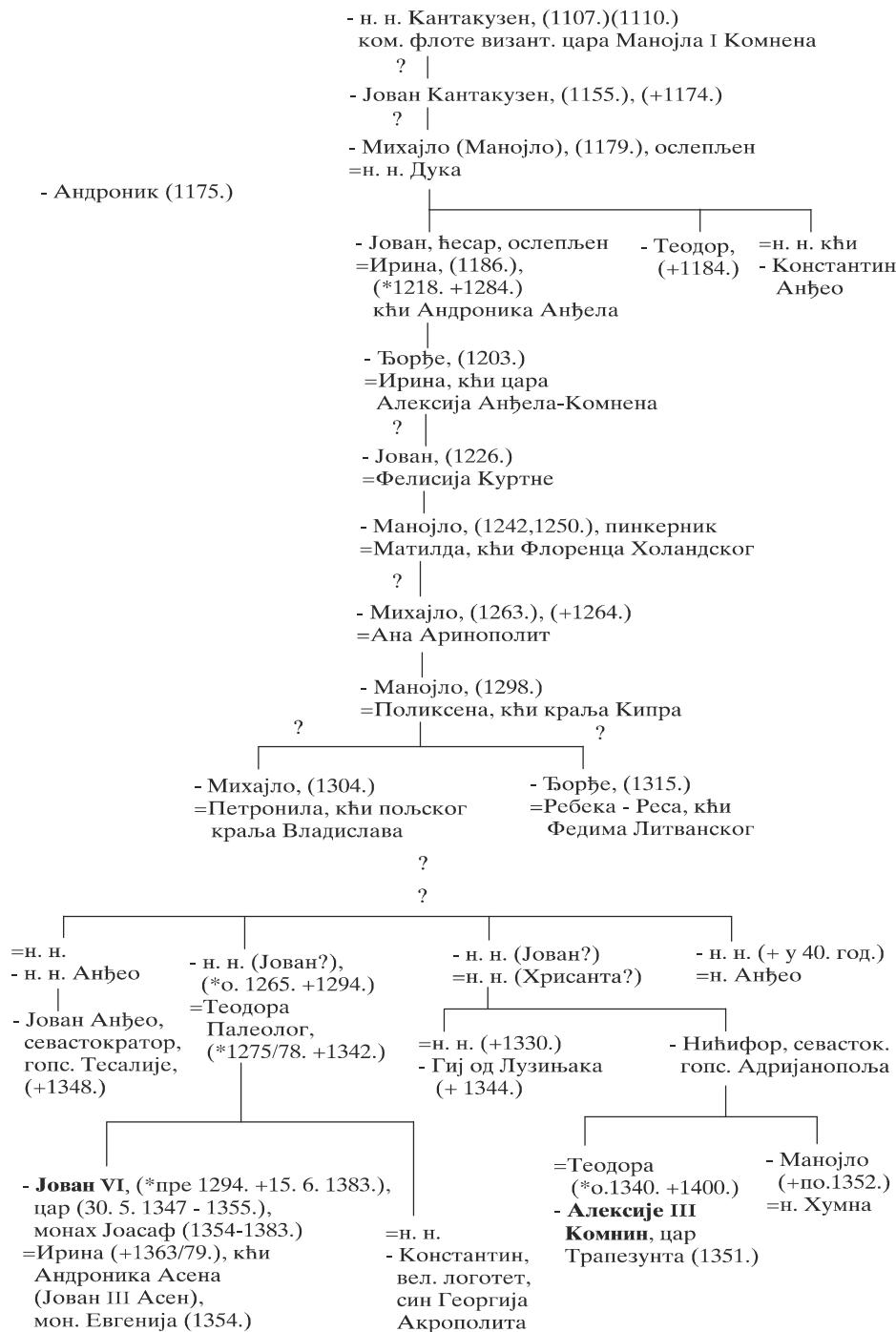
Родослов византијске династије Ласкарис, према Ж. Андрејићу

Живојин Анђејић

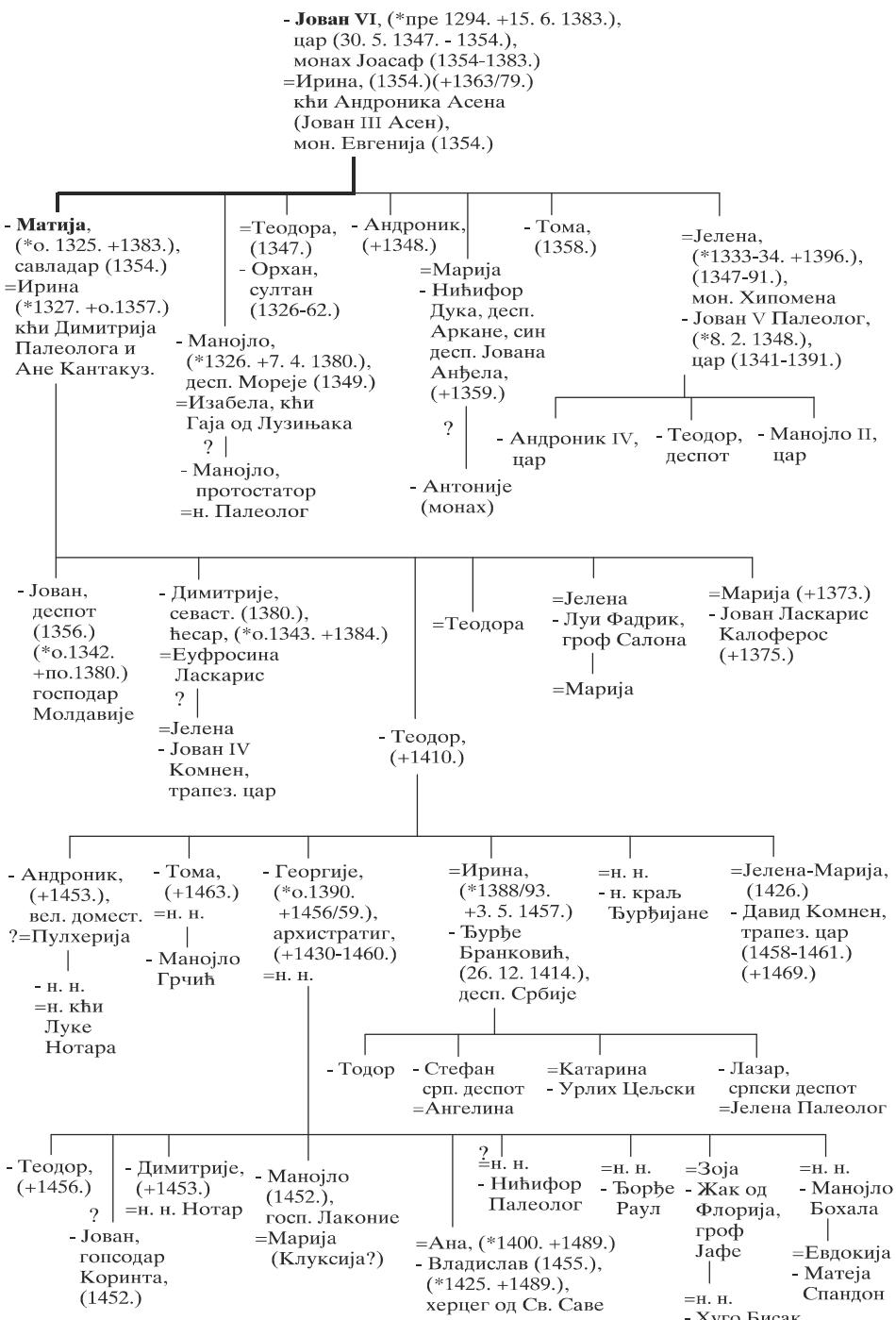
Родослов епирско-тесалске династије Анђео, према Ж. Анђејићу

Дрво живота – света српска лоза

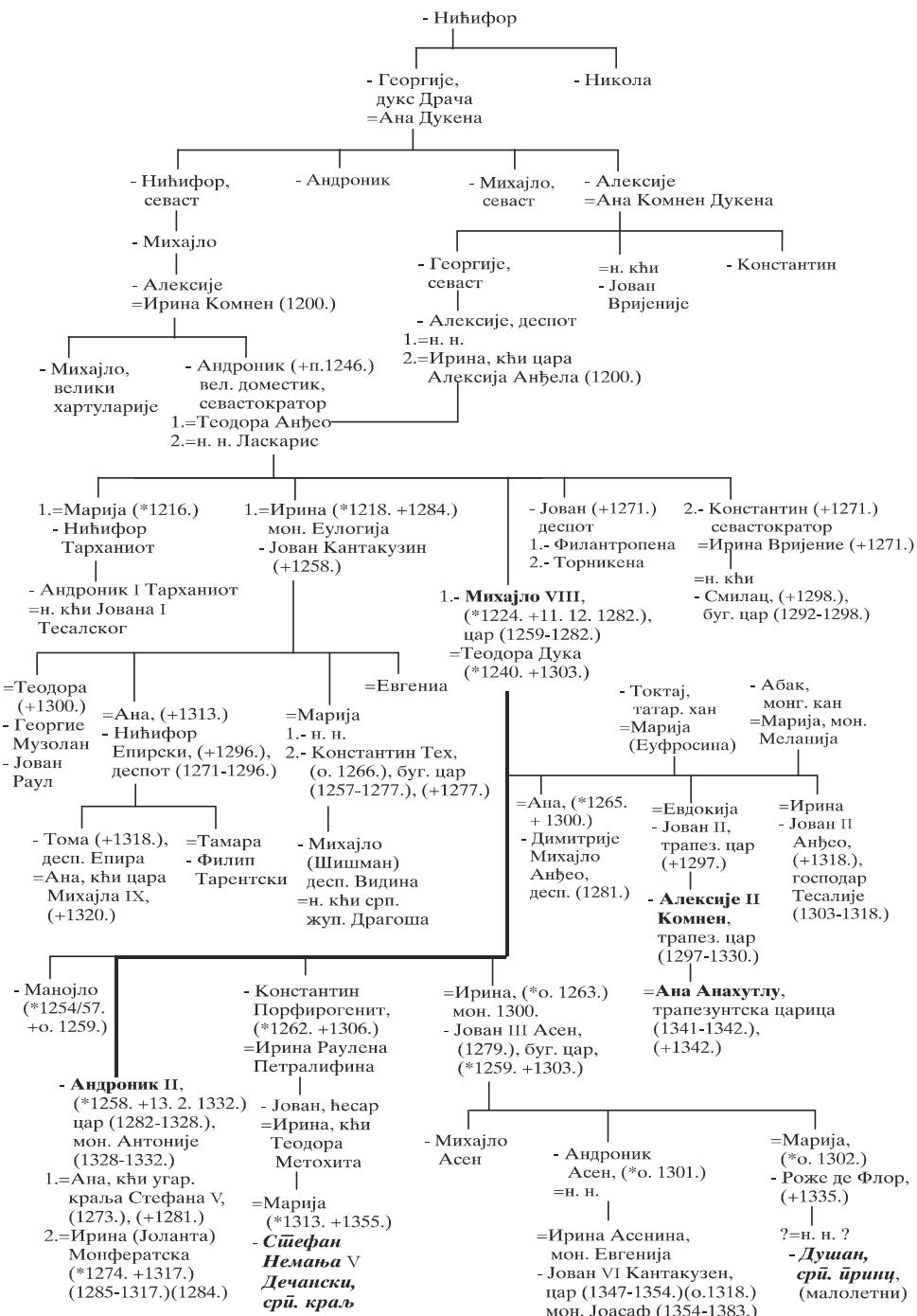
Византијска династија Кантакузин (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

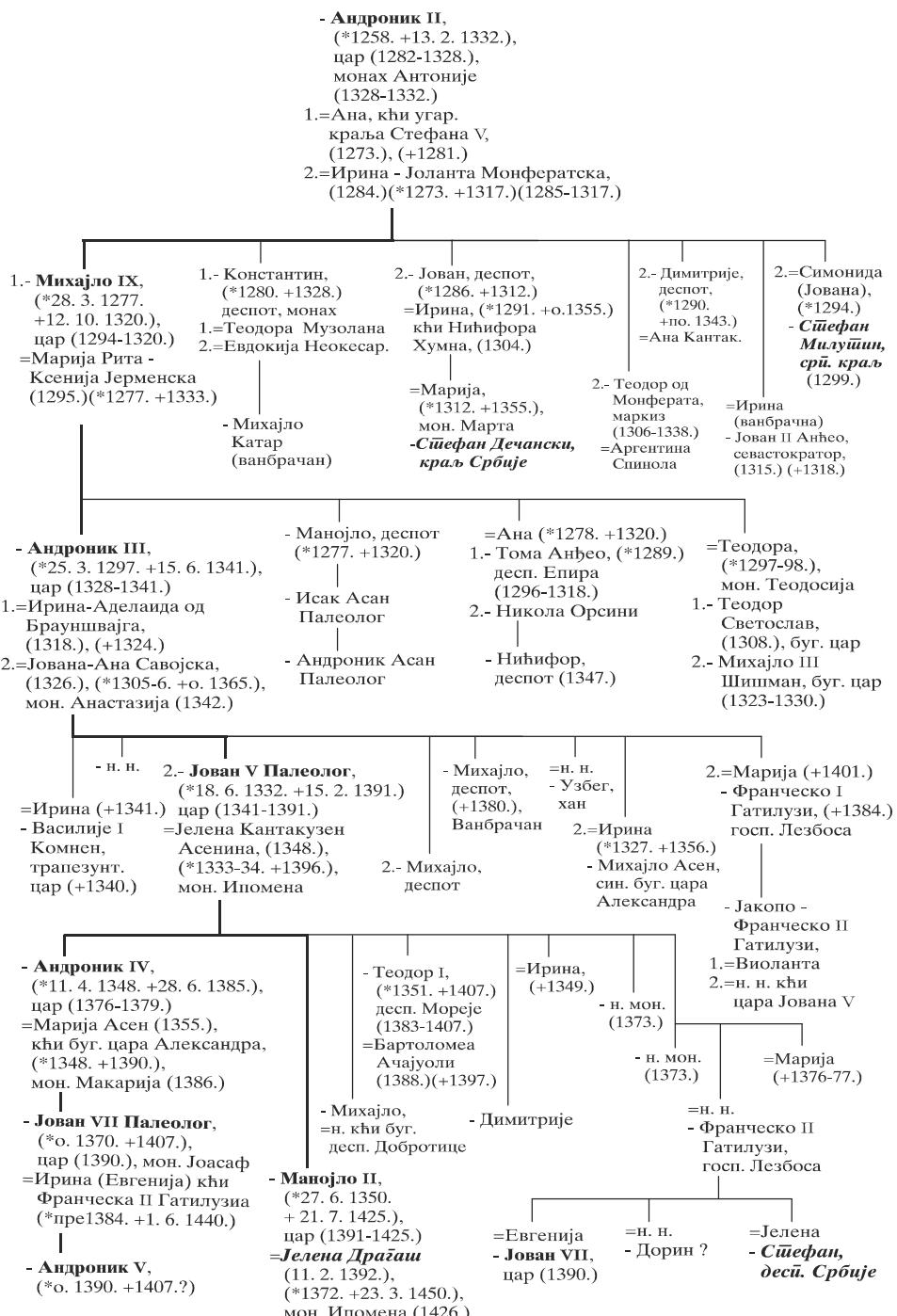
Византијска династија Кантакузин (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

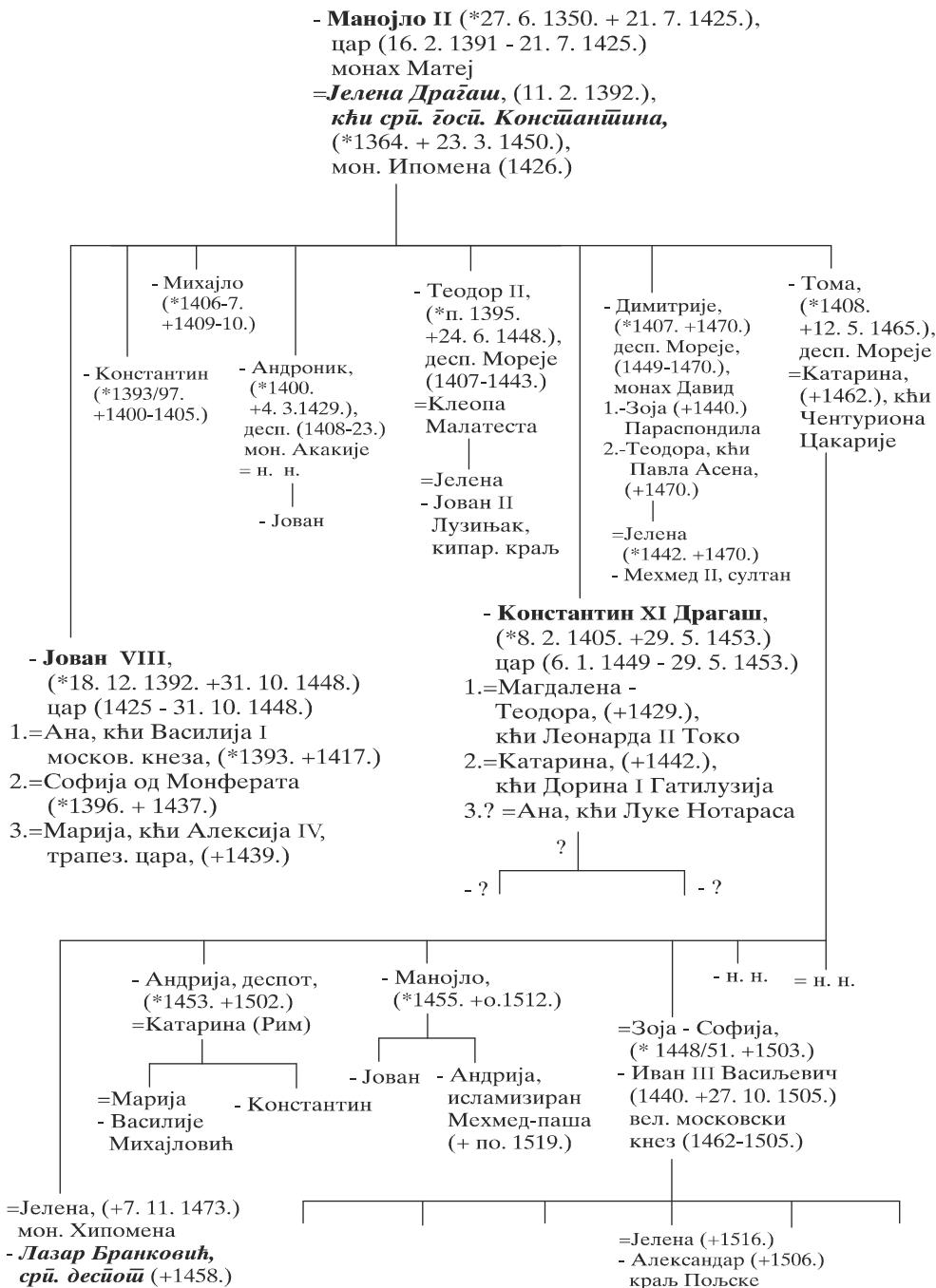
Родослов византијске династије Палеолога (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

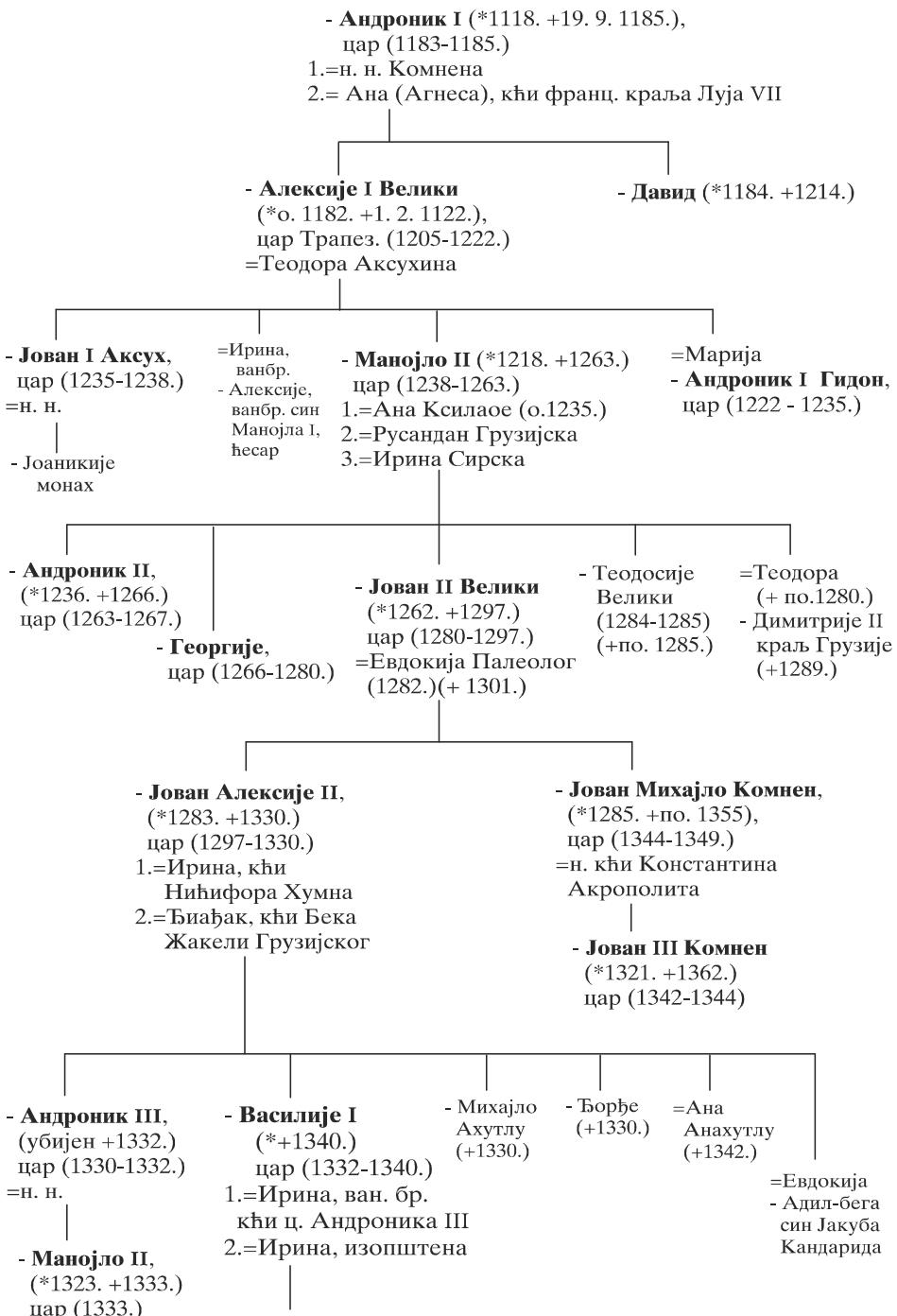
Родослов византијске династије Палеолог (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

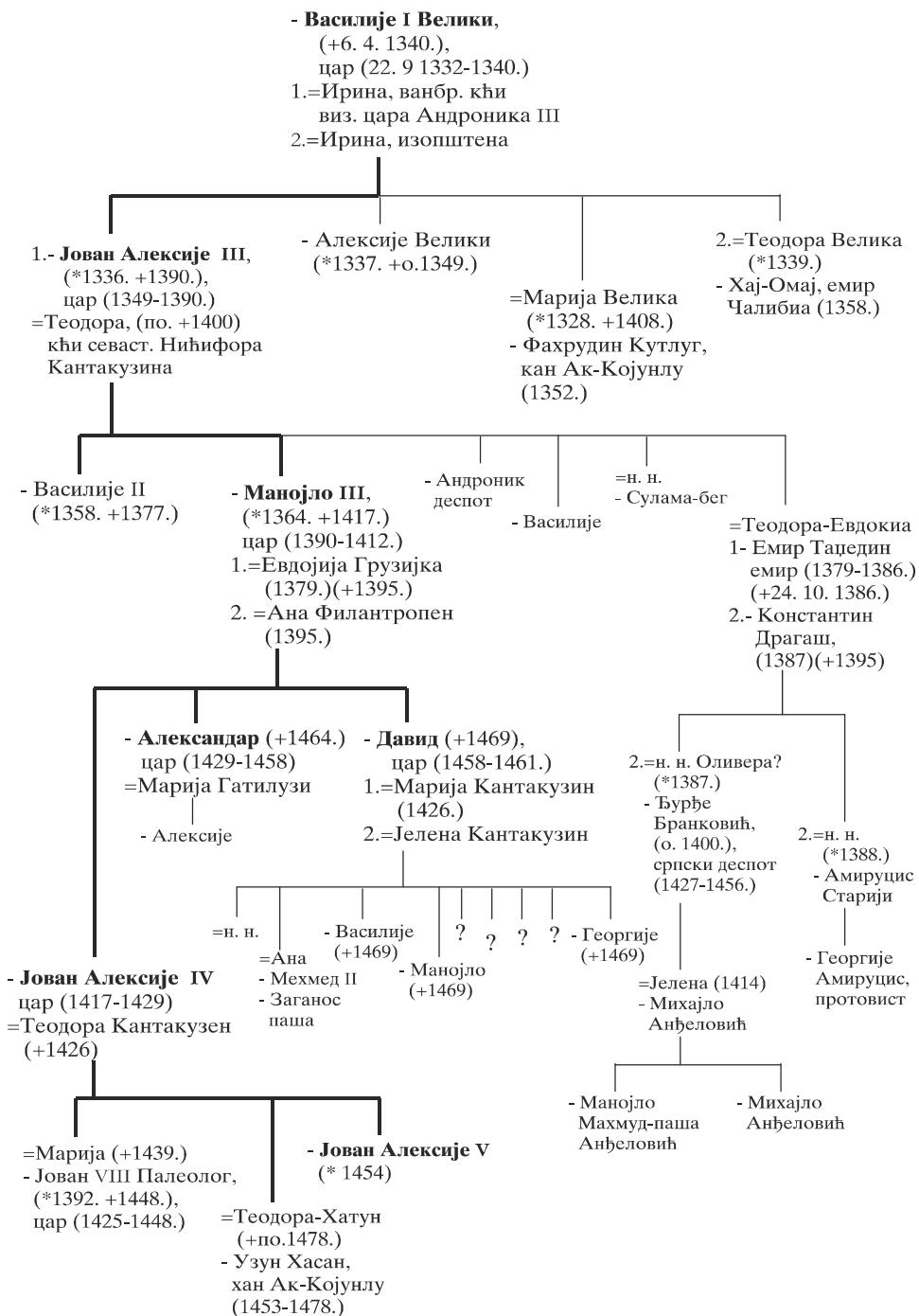
Родослов византијске династије Палеолог (3), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

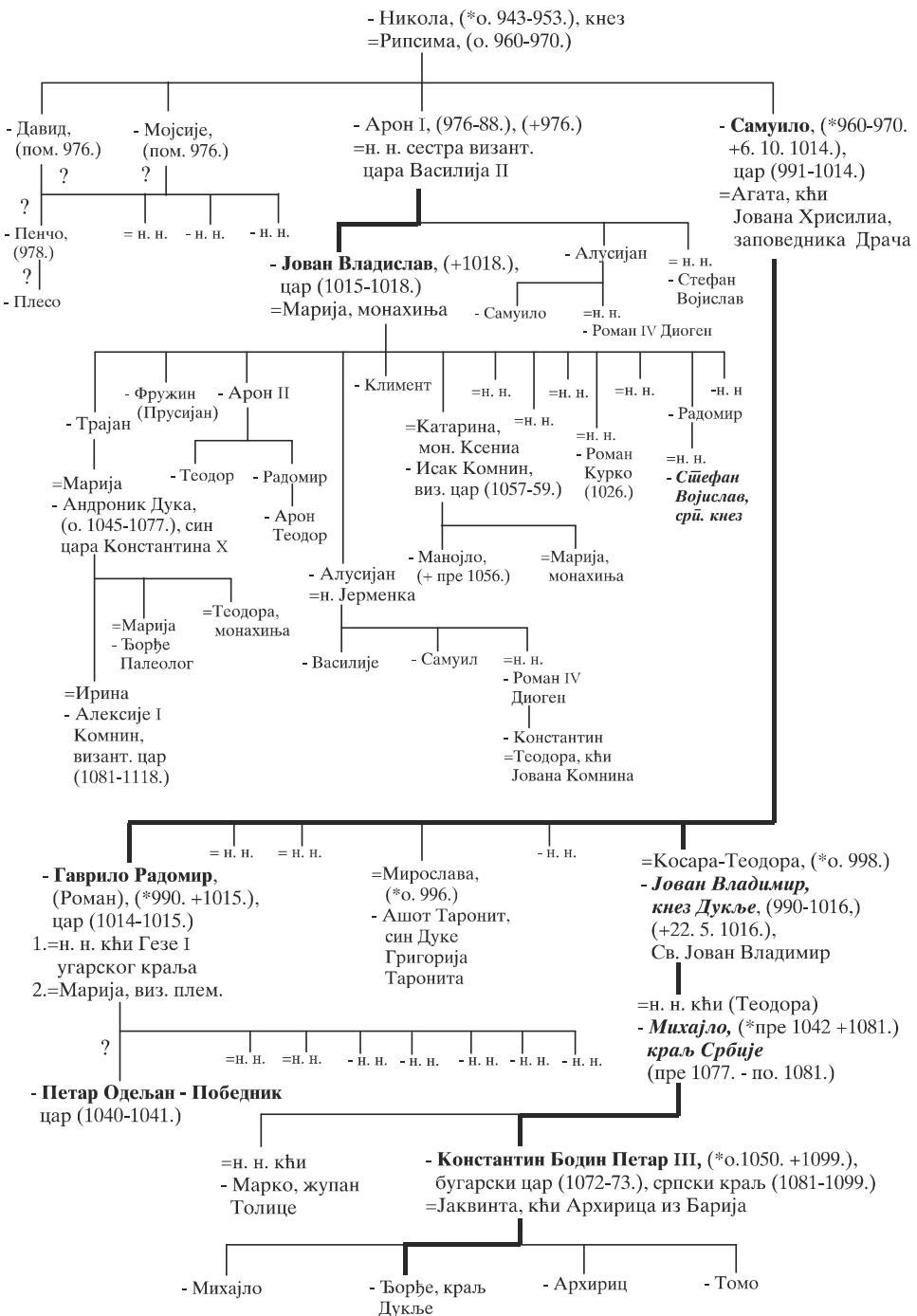
Родослови трапезунтске династије Комнин (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

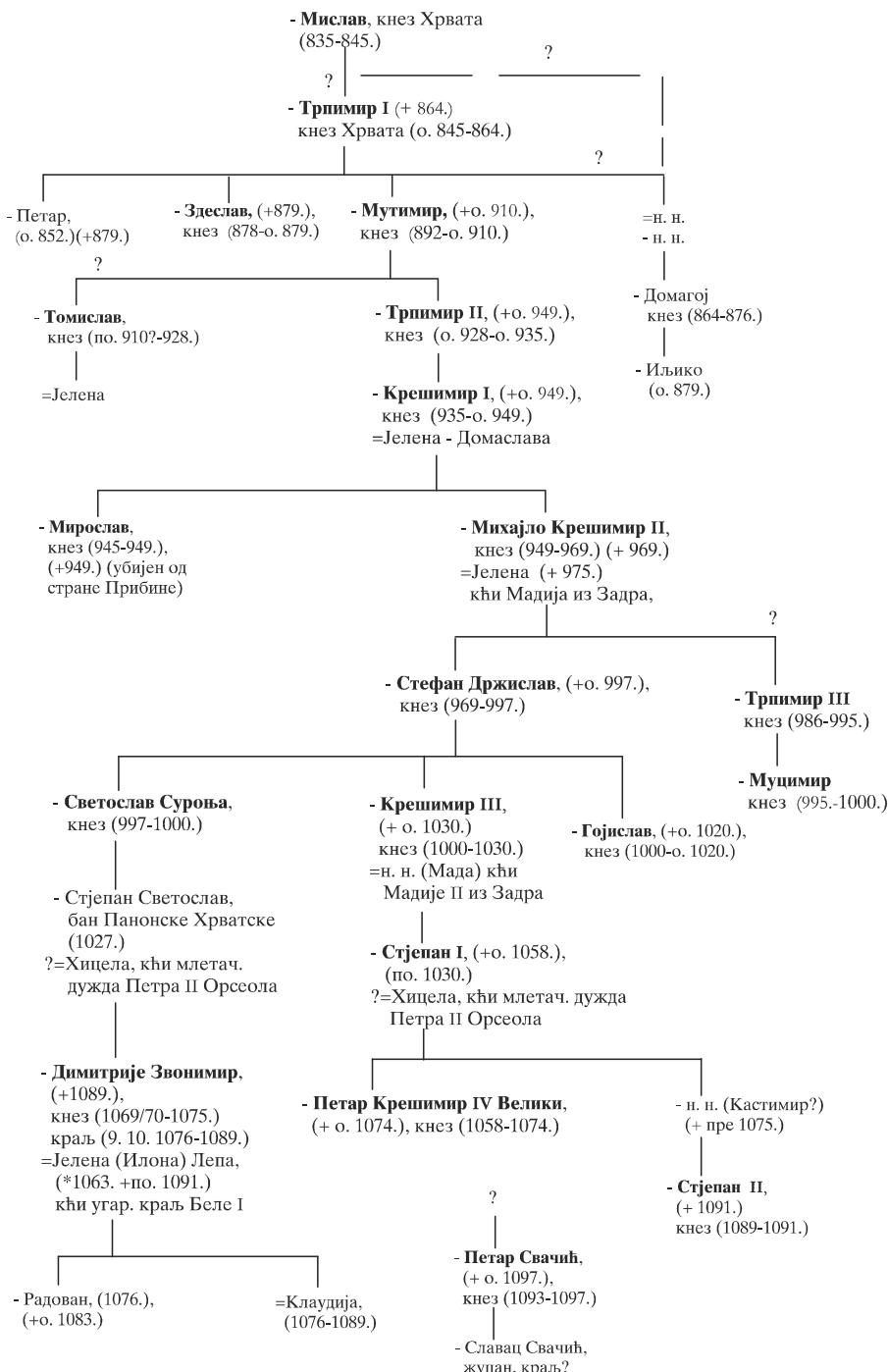
Родослов трапезунтске династије Комнин (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

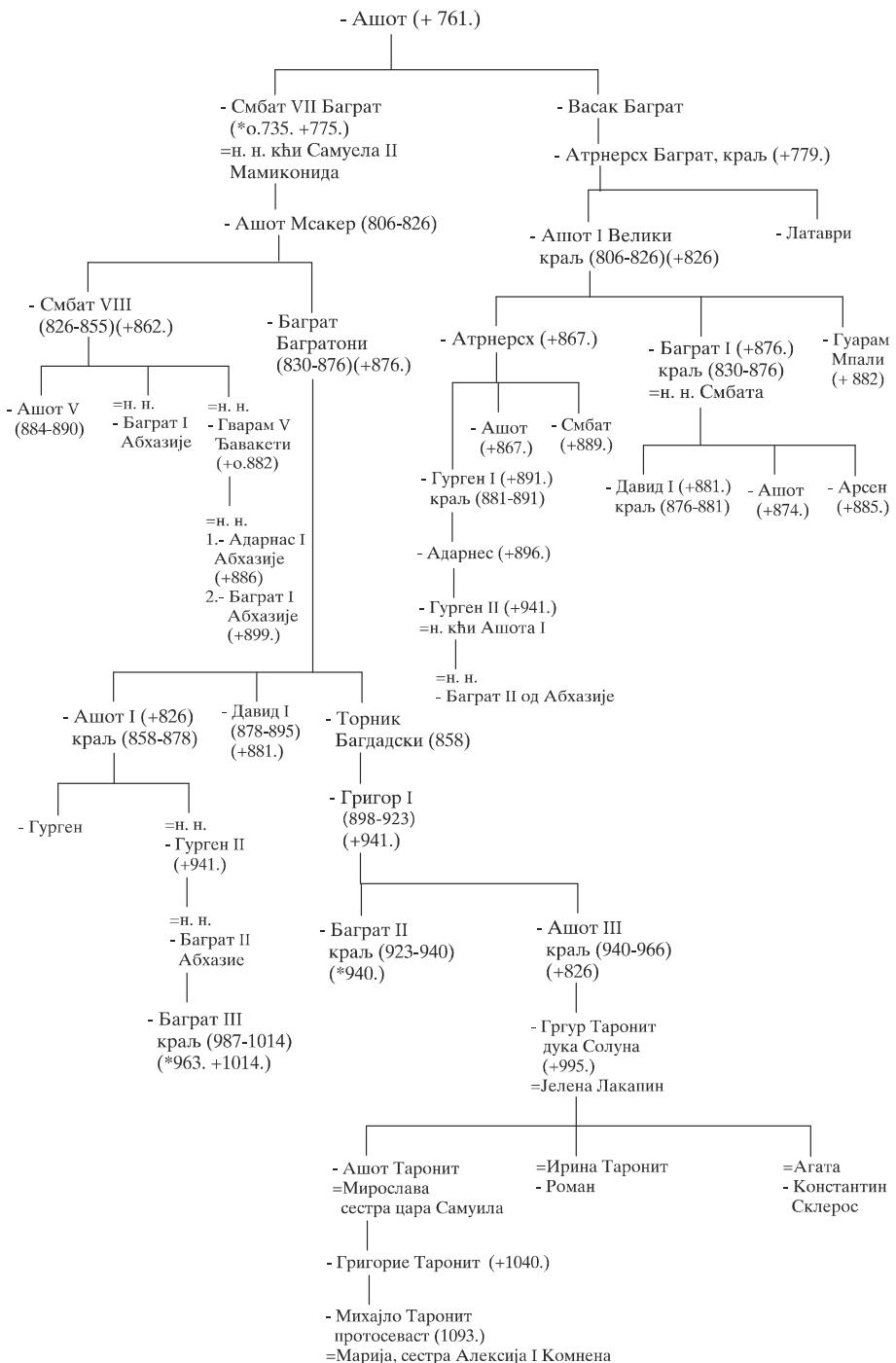
Родослов словенско-македонске династије цара Самуила, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

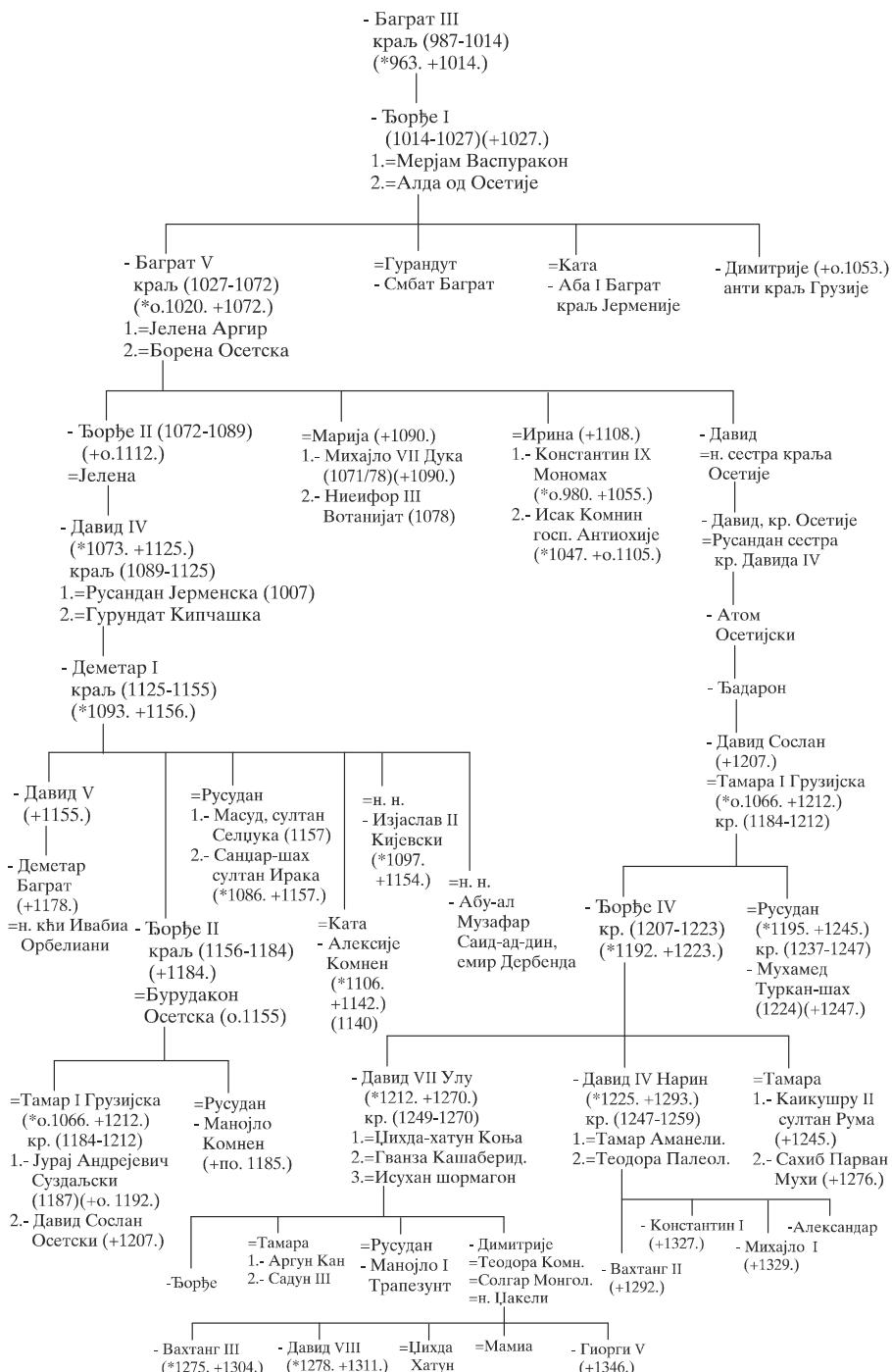
Родослов ранохрватске династије Трпимировић, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

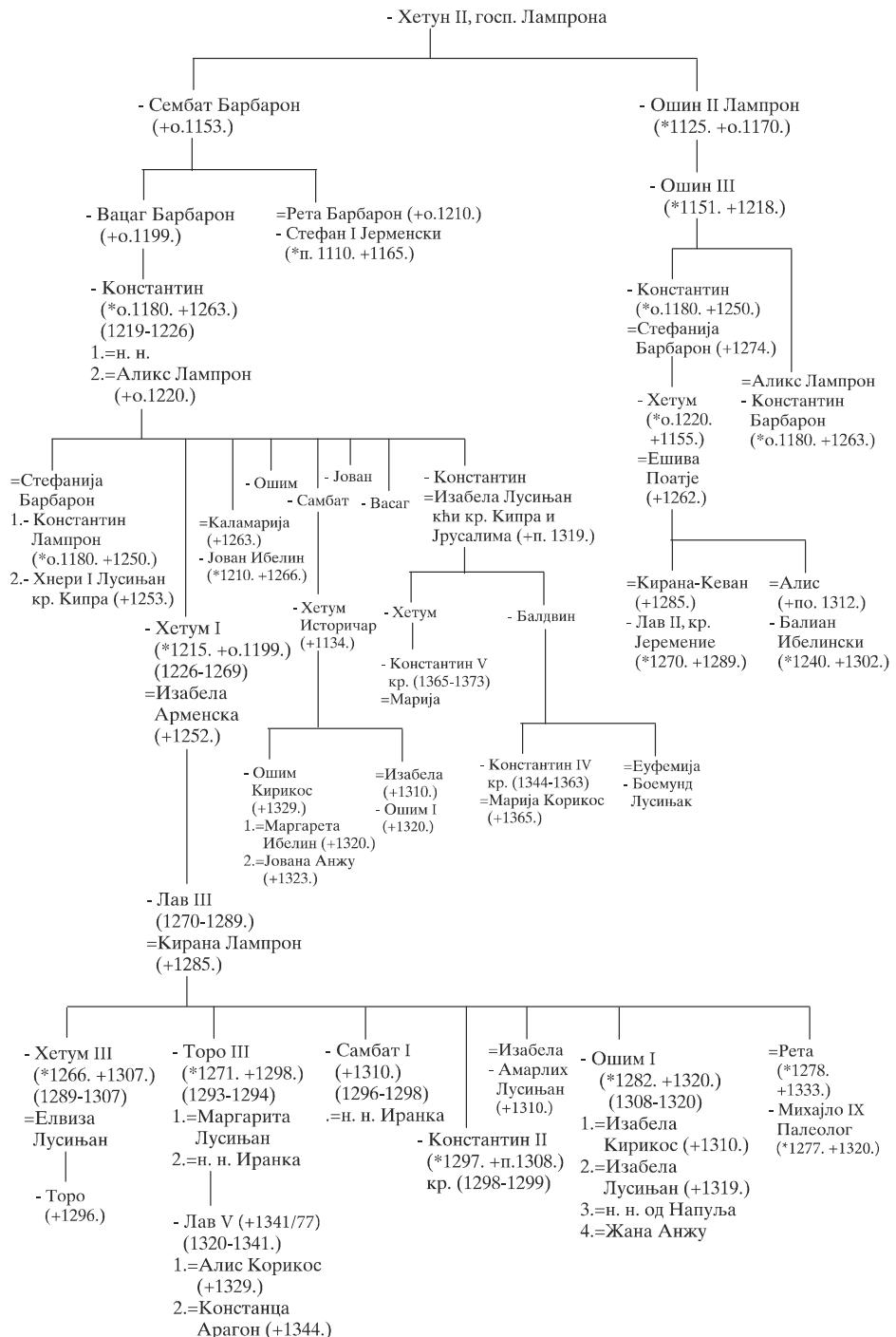
Родослов грузијске династије Багратида (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

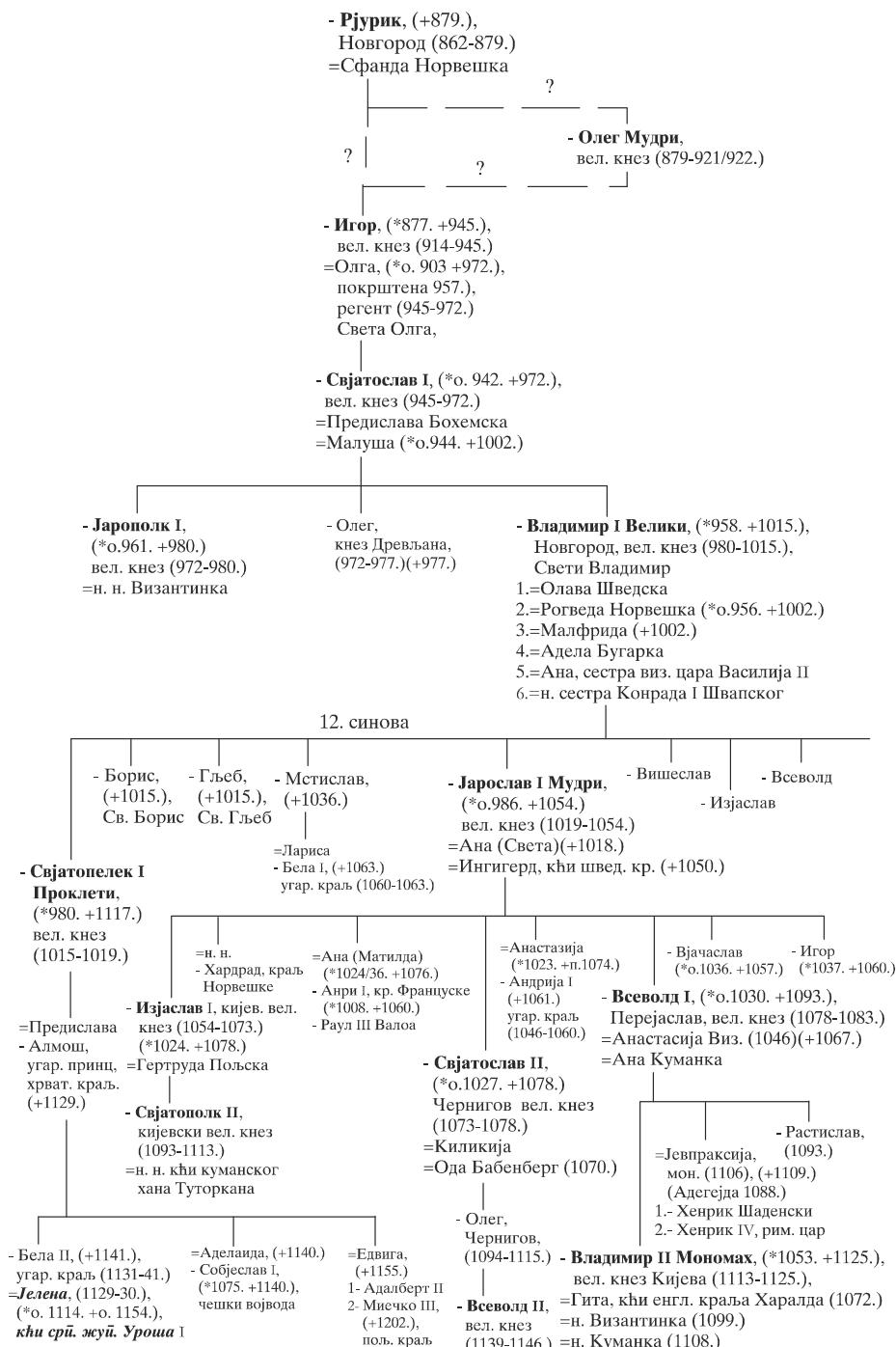
Родослов грузијске династије Багратида (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

Родослов јерменске династије Хетумида, према Ж. Андрејићу

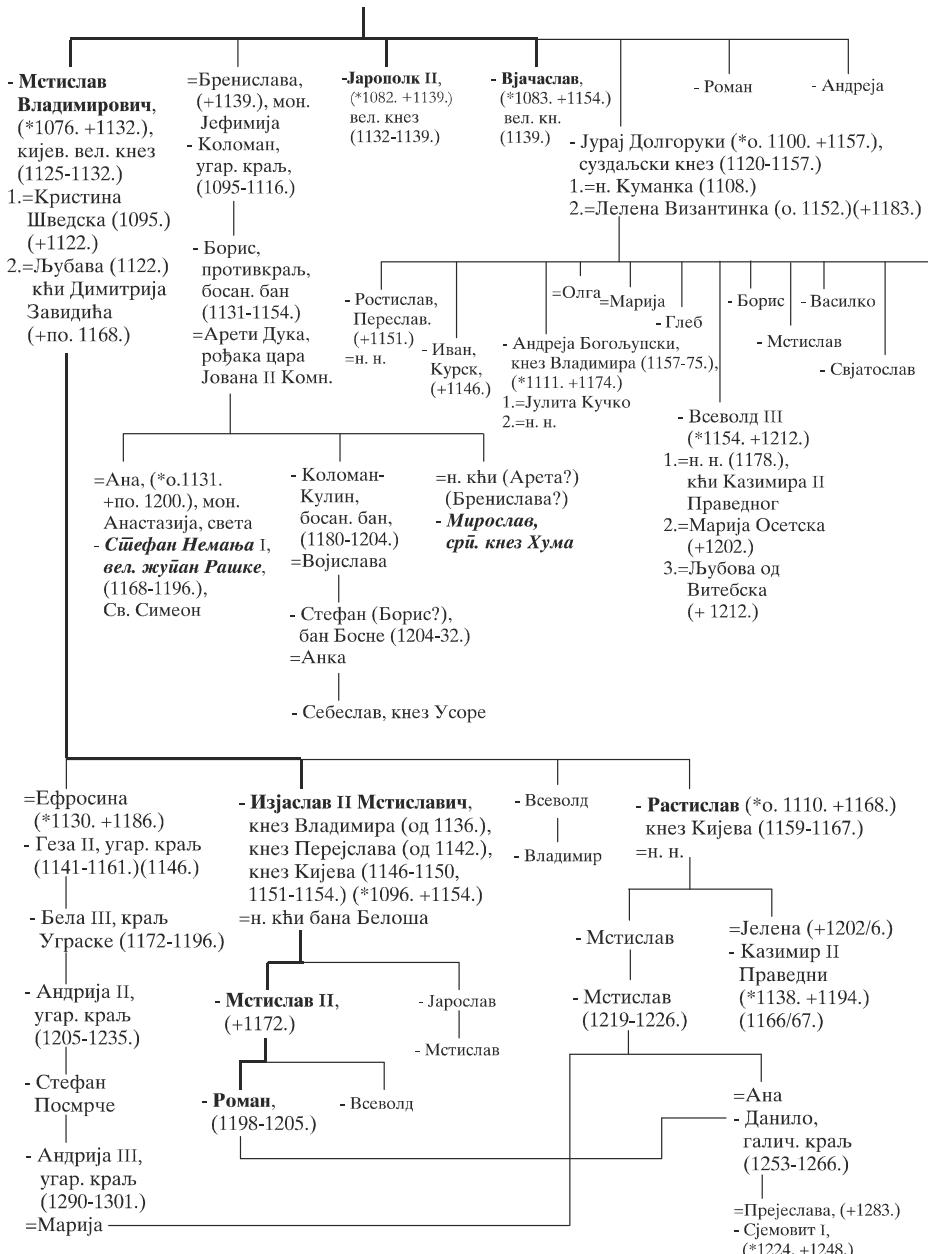
Дрво живота – света српска лоза

Родослов руске династије Мономах (1), према Ж. Андрејићу

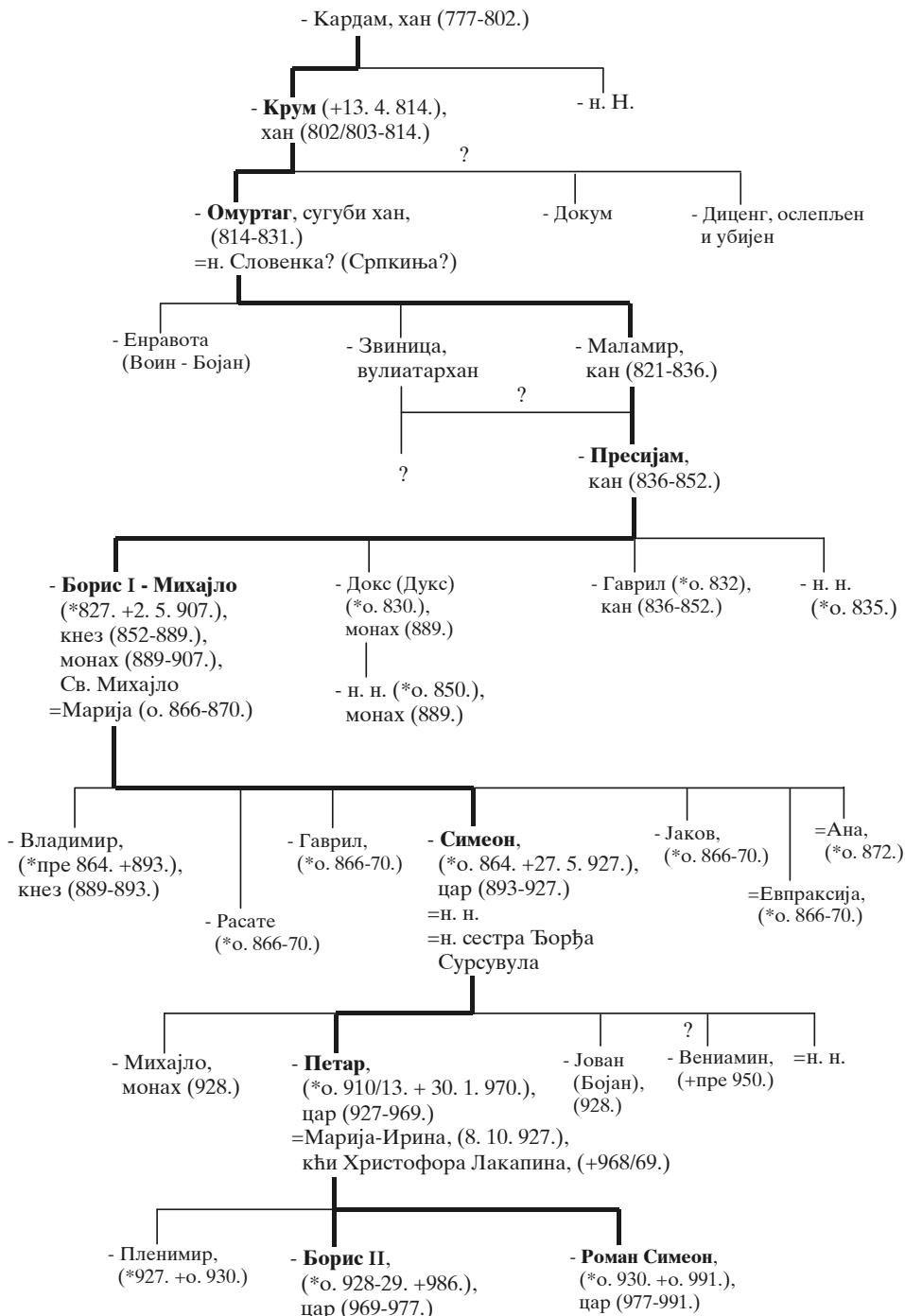
Живојин Андрејић

- **Владимир II Мономах**, (*1053. +1125.),
вел. кнез Києва (1113-1125.)
1.=Гита, кћи синл. короля Харалда (1072/74).(+1098.)
2.=н. Византинка (1099).(+1107.)
3.=н. Куманка (1108.)(+1127.)

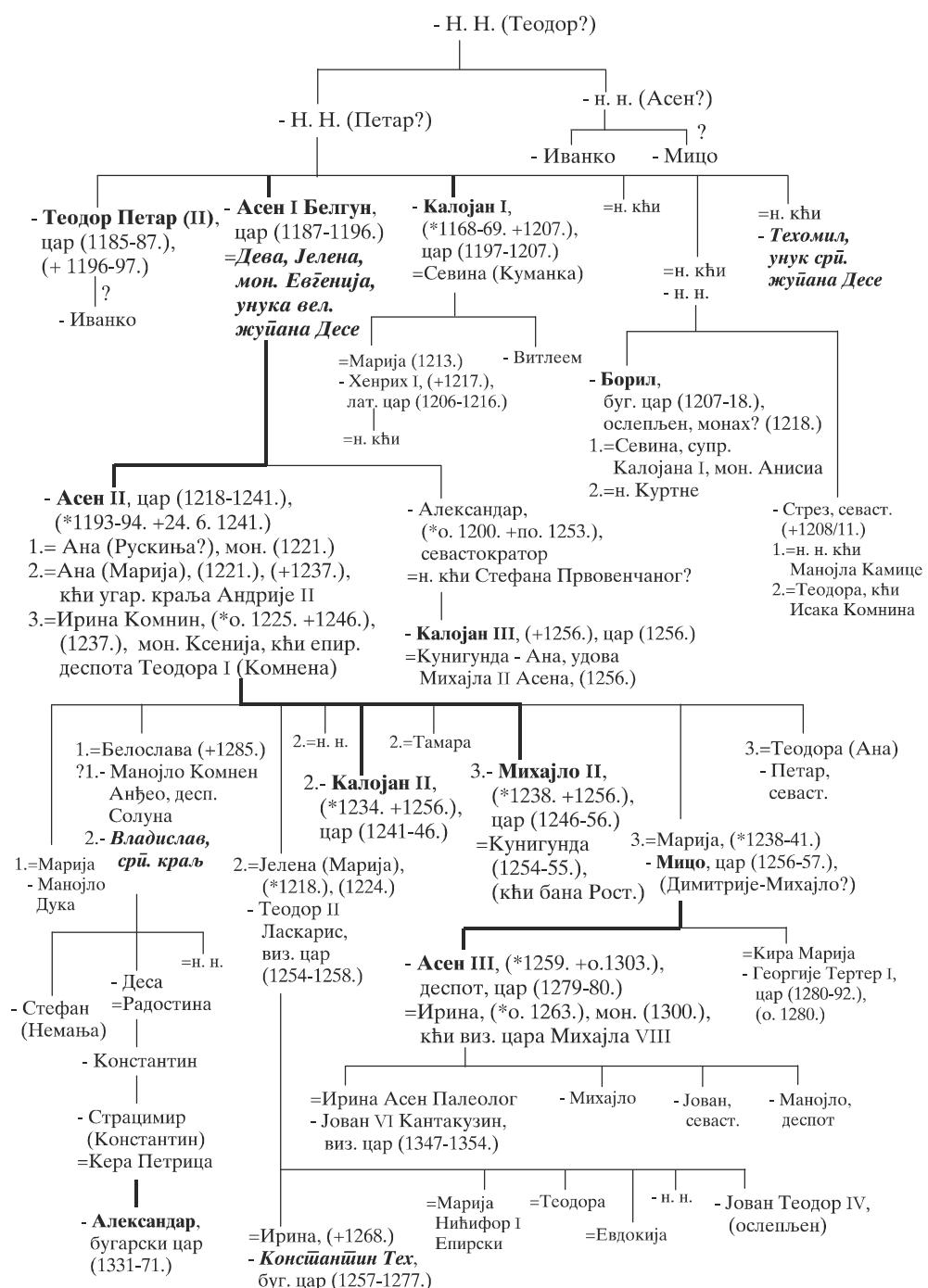
Родослов руске династије Мономах (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

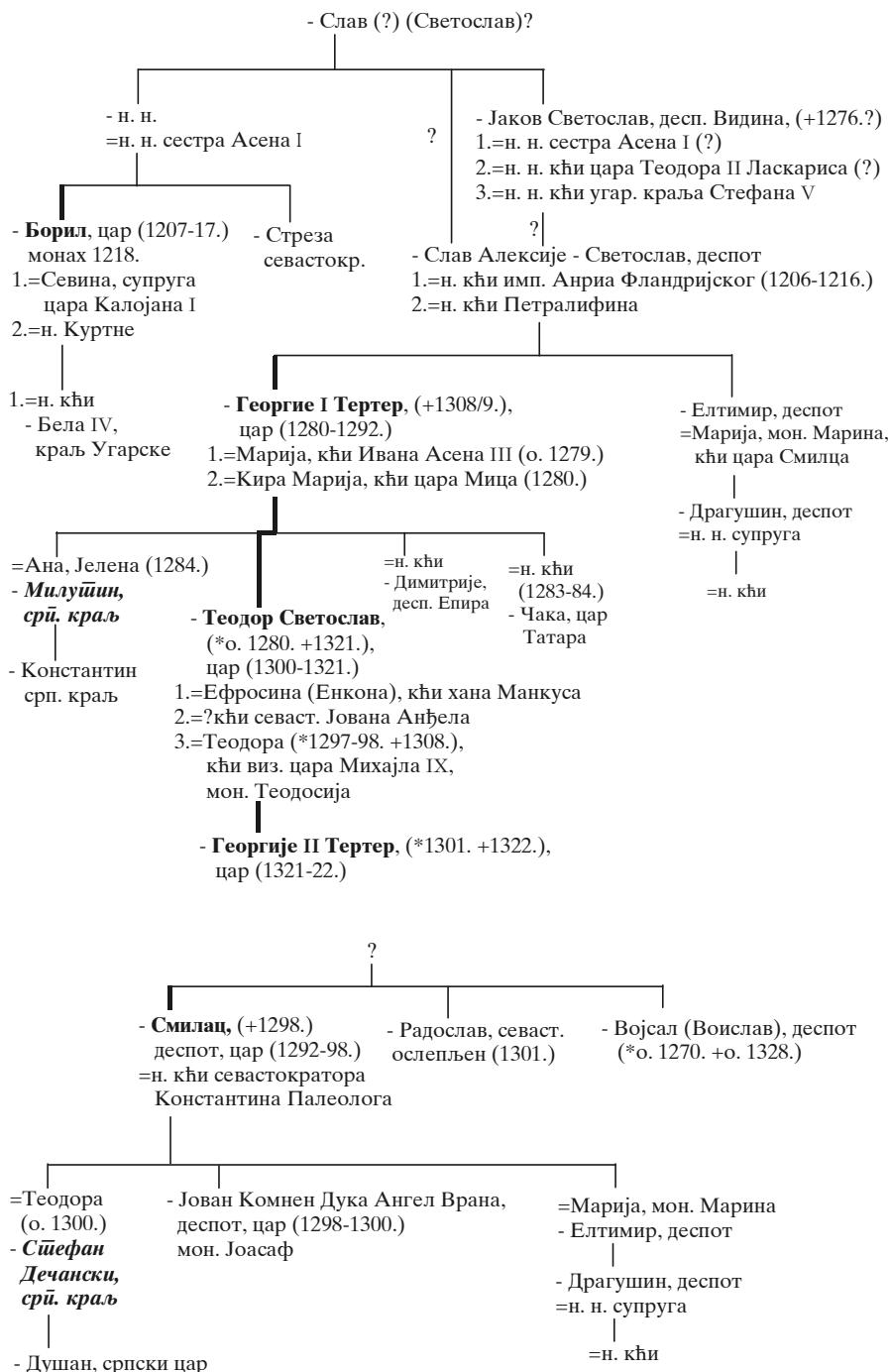
Родослов прве бугарске династије, према Ж. Андријићу

Живојин Андрејић

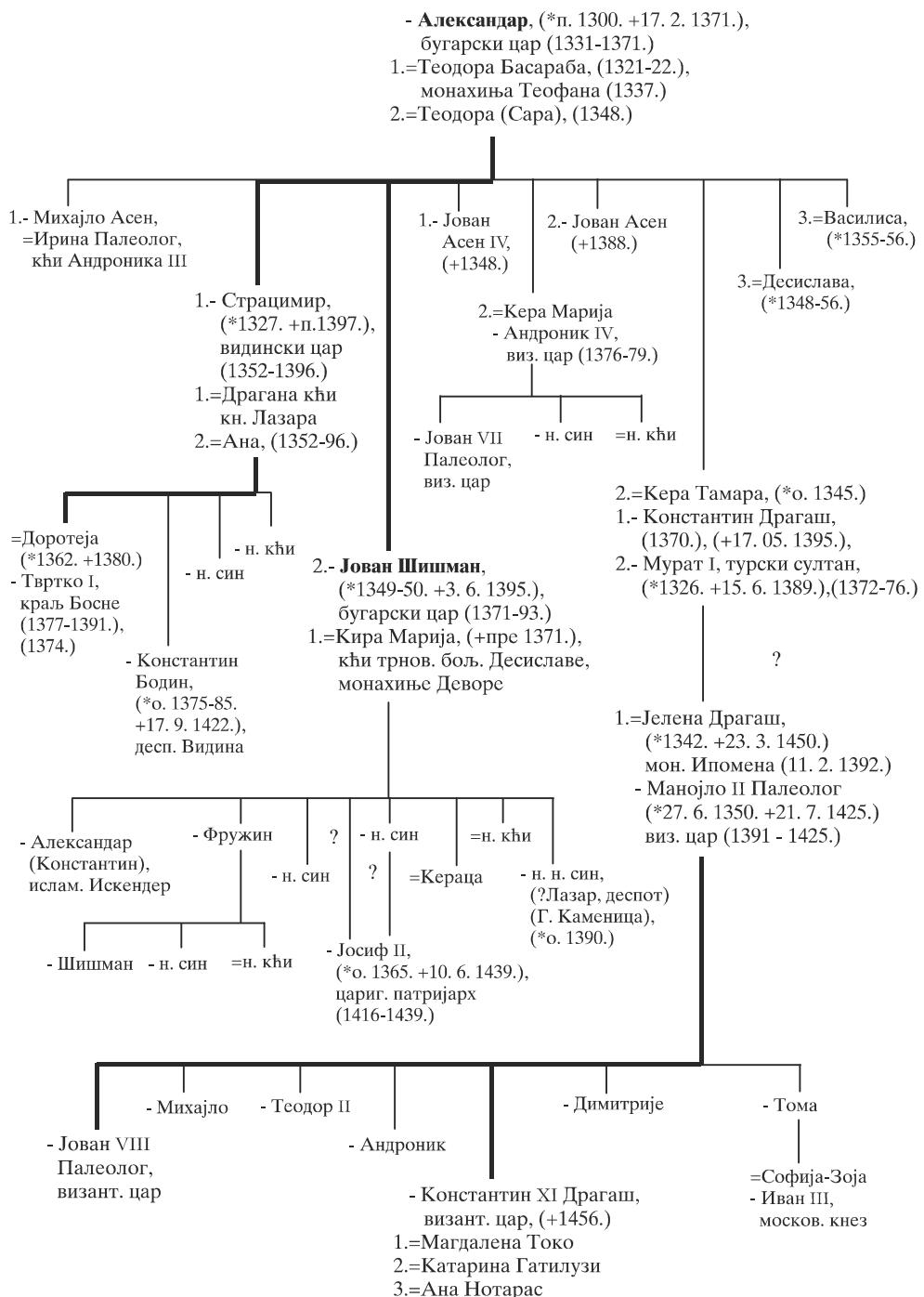
Бугарско-куманска династија Асен, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

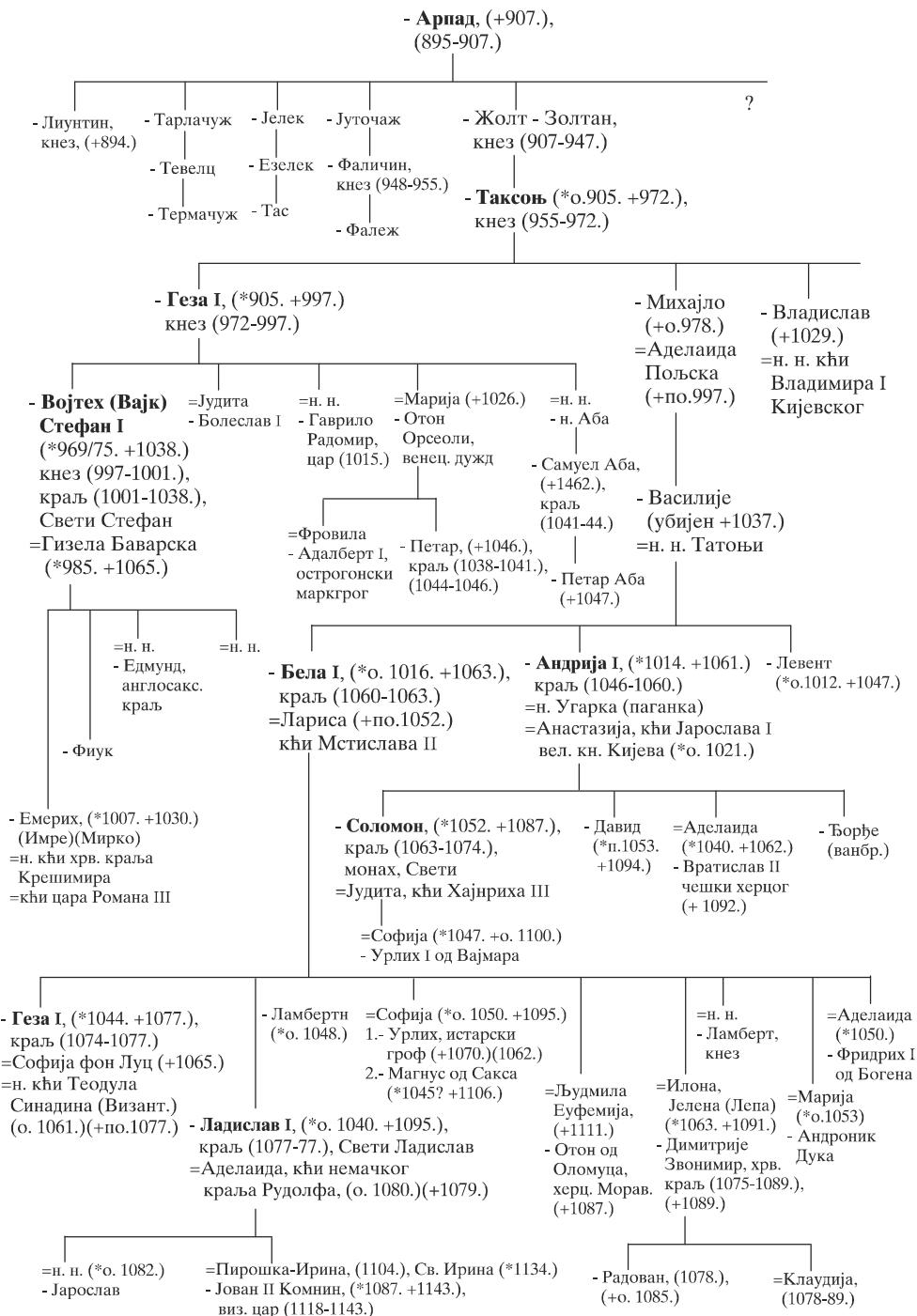
Родослови Бугаро-куманских династија Тертер, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

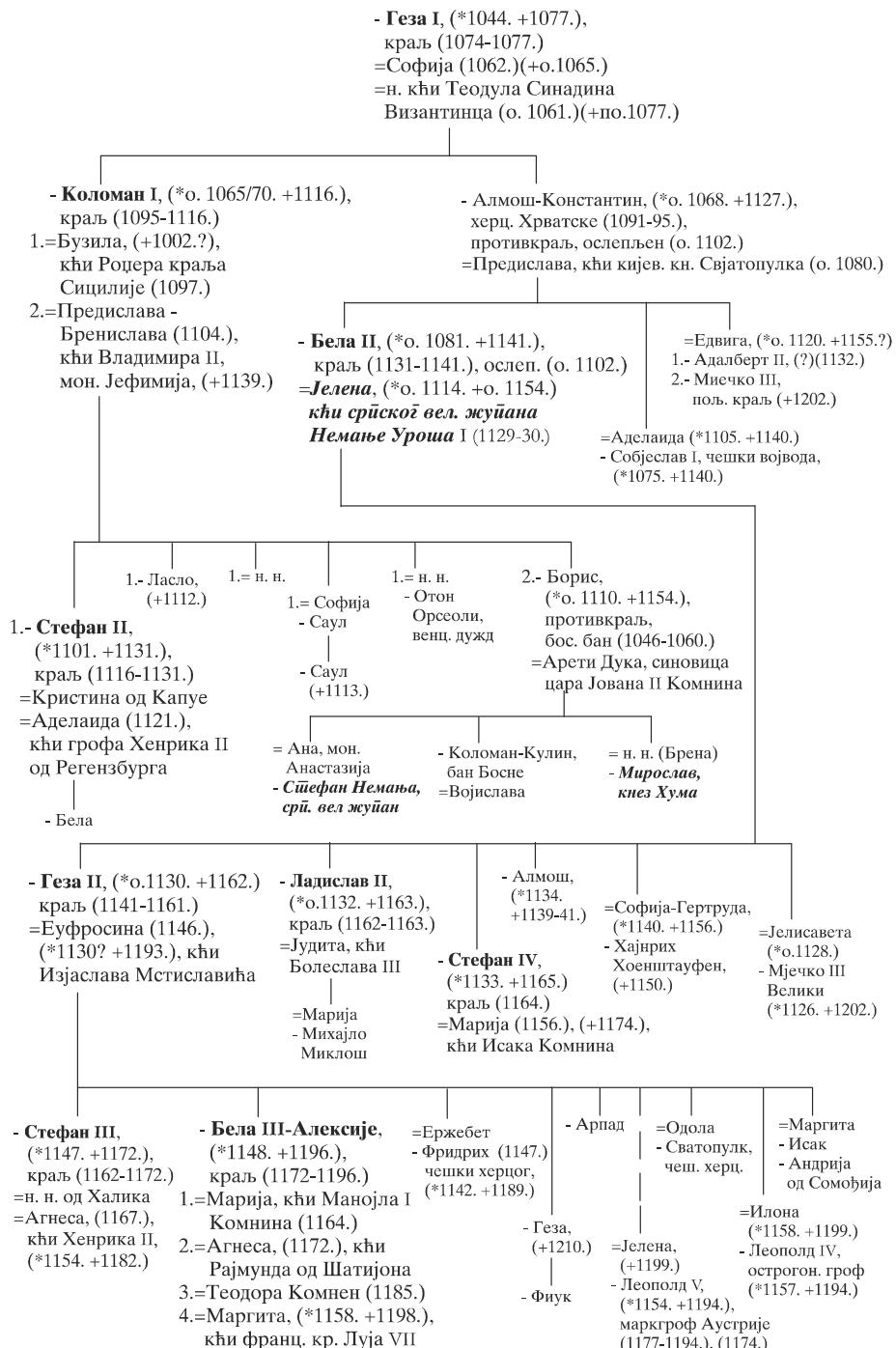
Родослов бугаро-српске династије Шишман, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

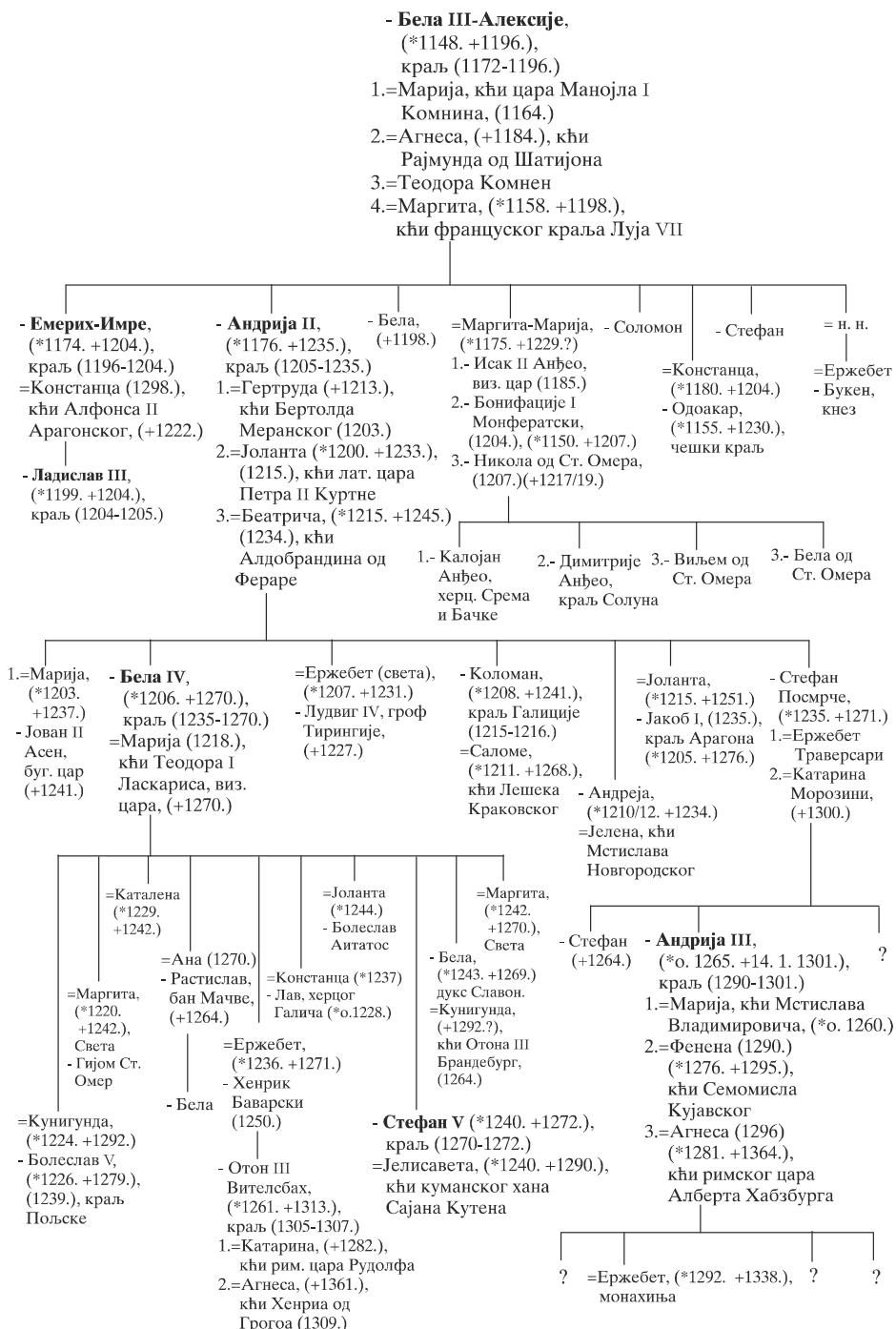

Родослов угарске династије Арпад (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

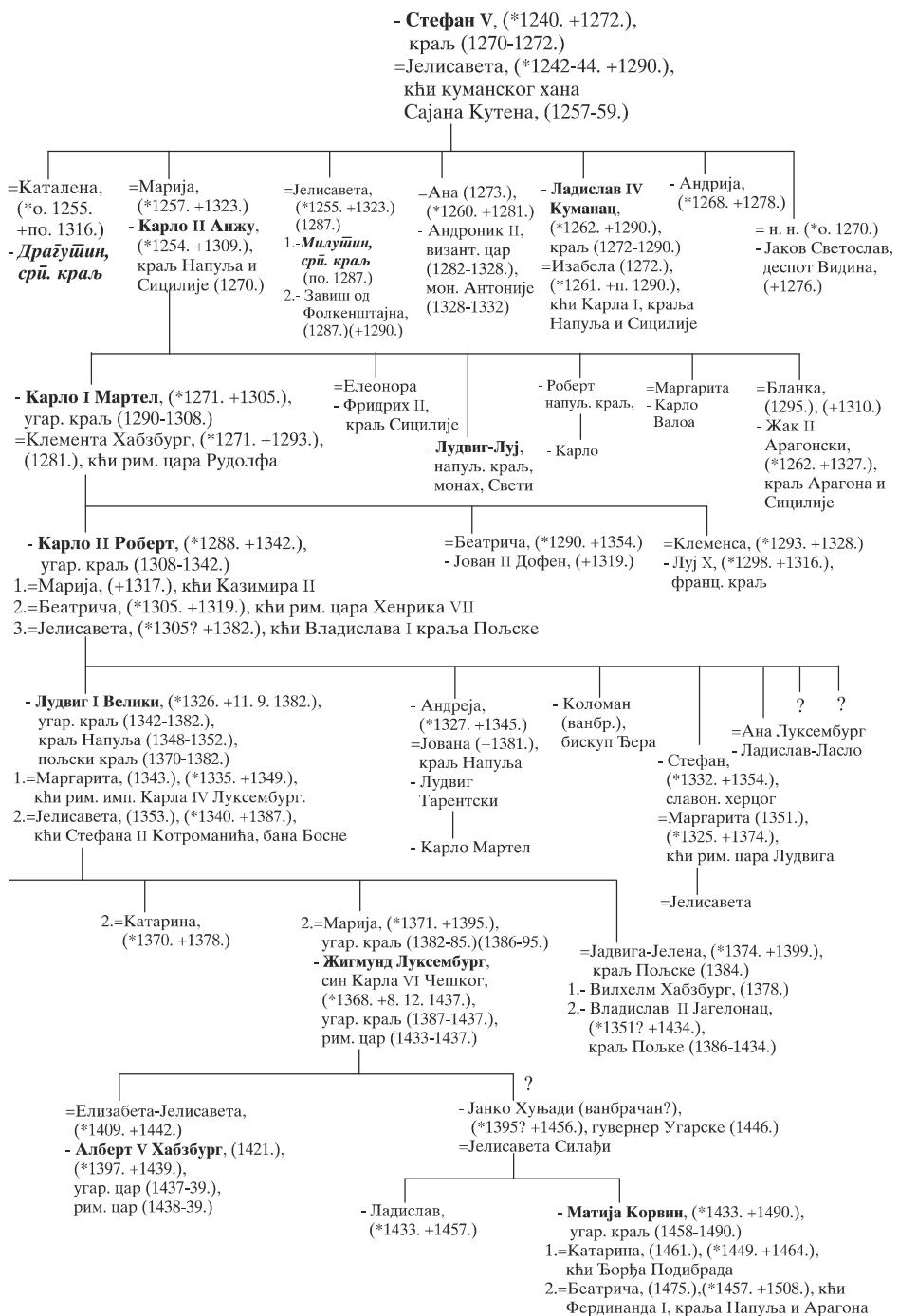

Дрво живота – света српска лоза

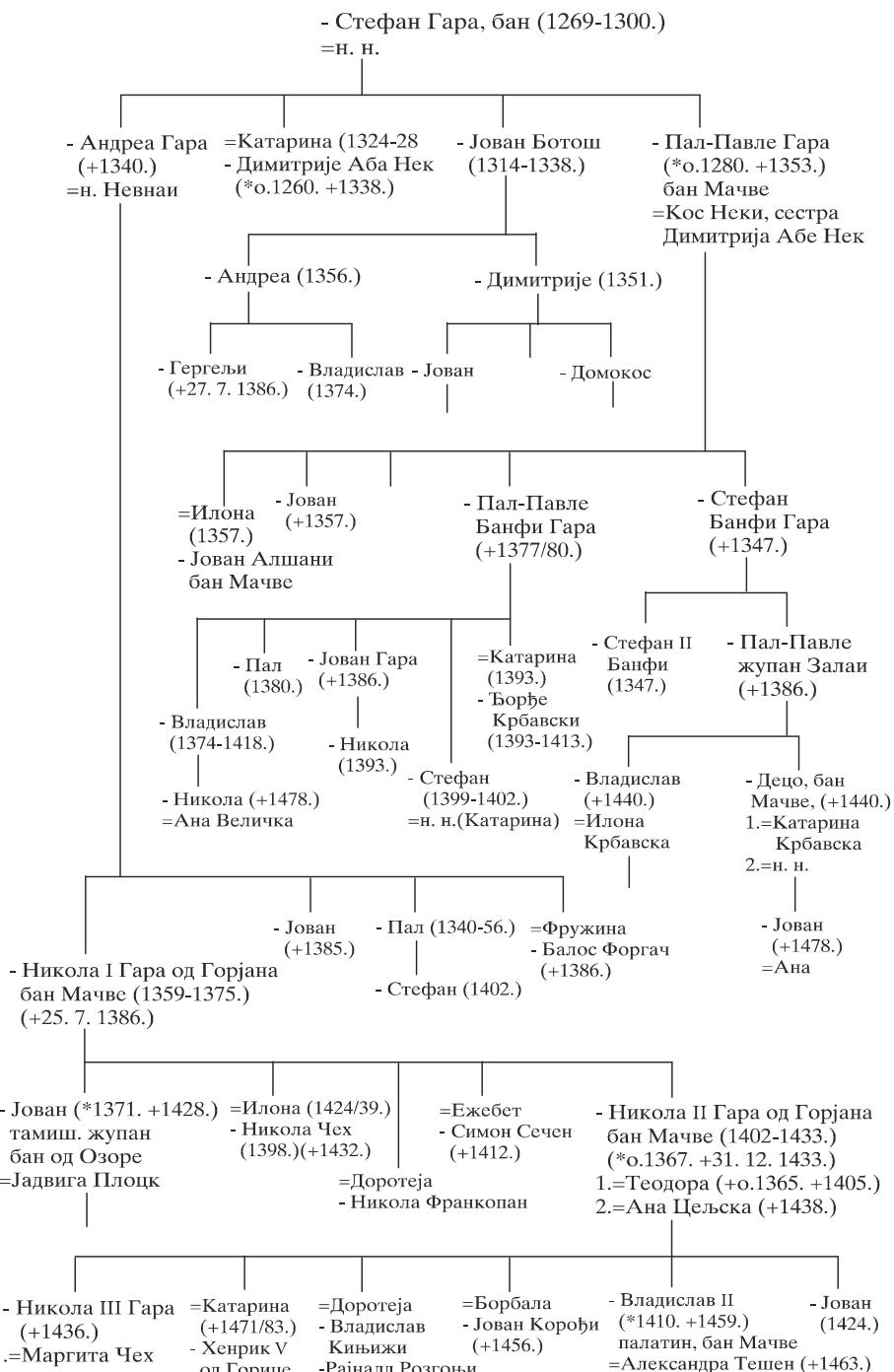
Роодослов угарске династије Арпад (3), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

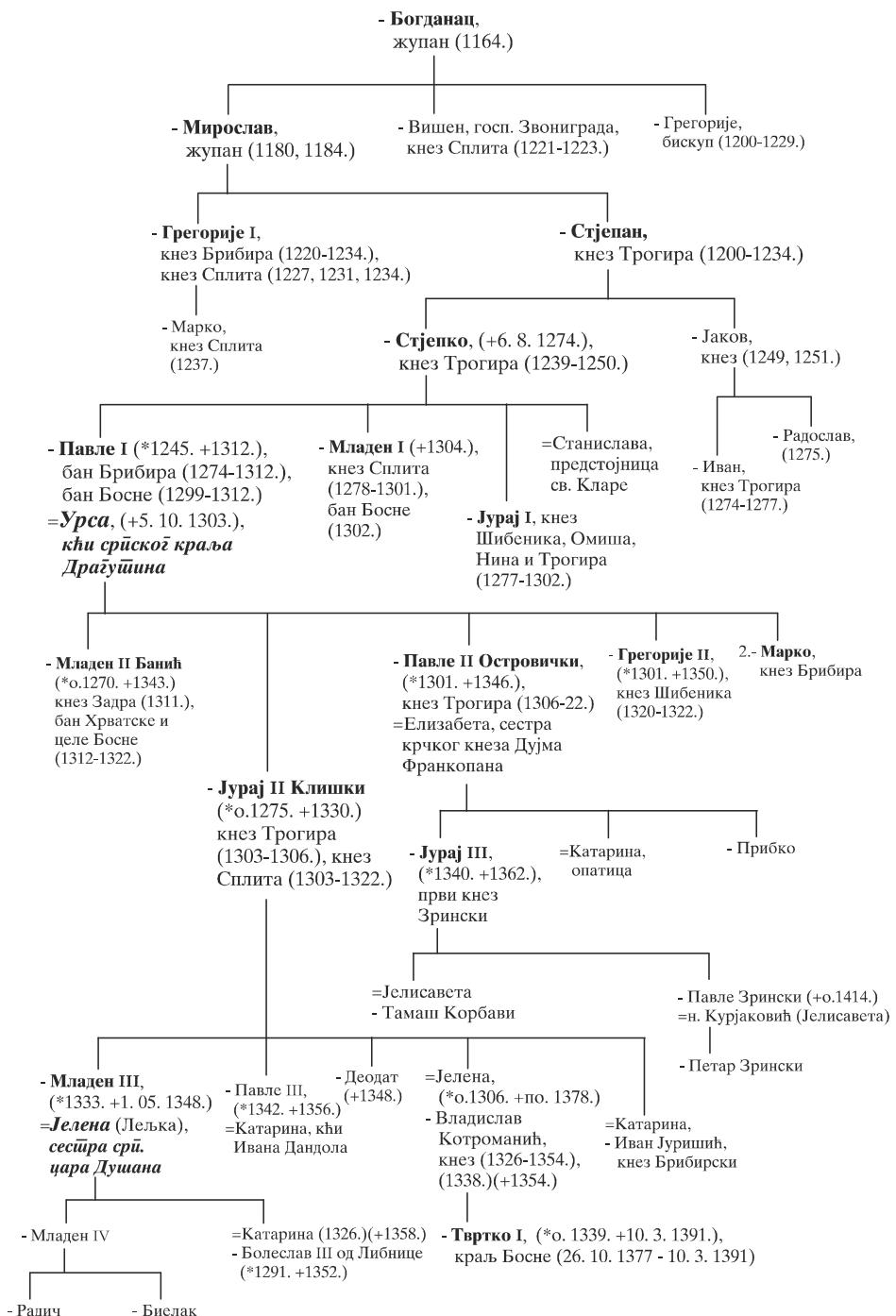
Родослов угарске династије Арпад - Анжу - Луксембург, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

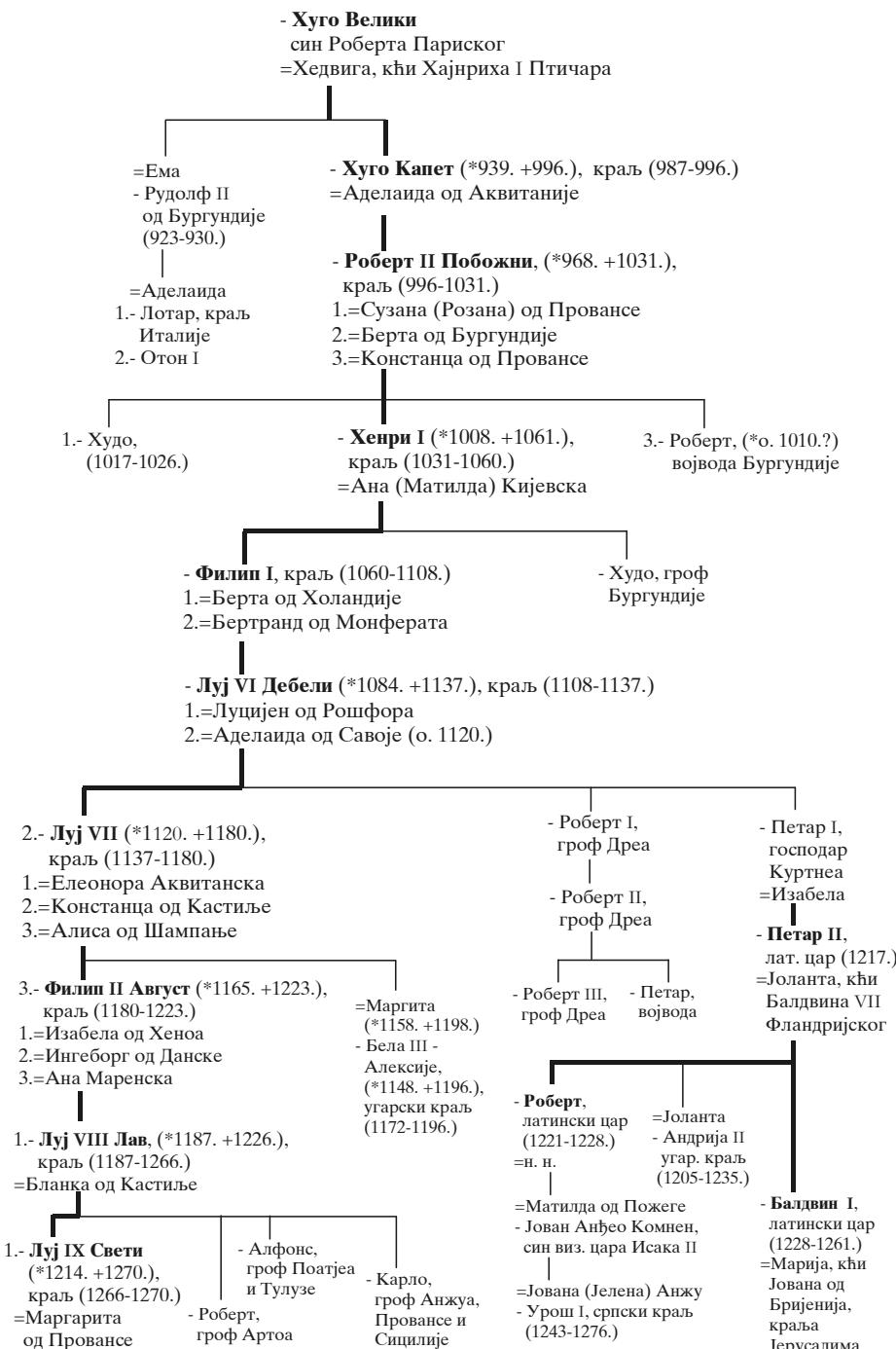
Родослов угарске властеле Гара - Горђански, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

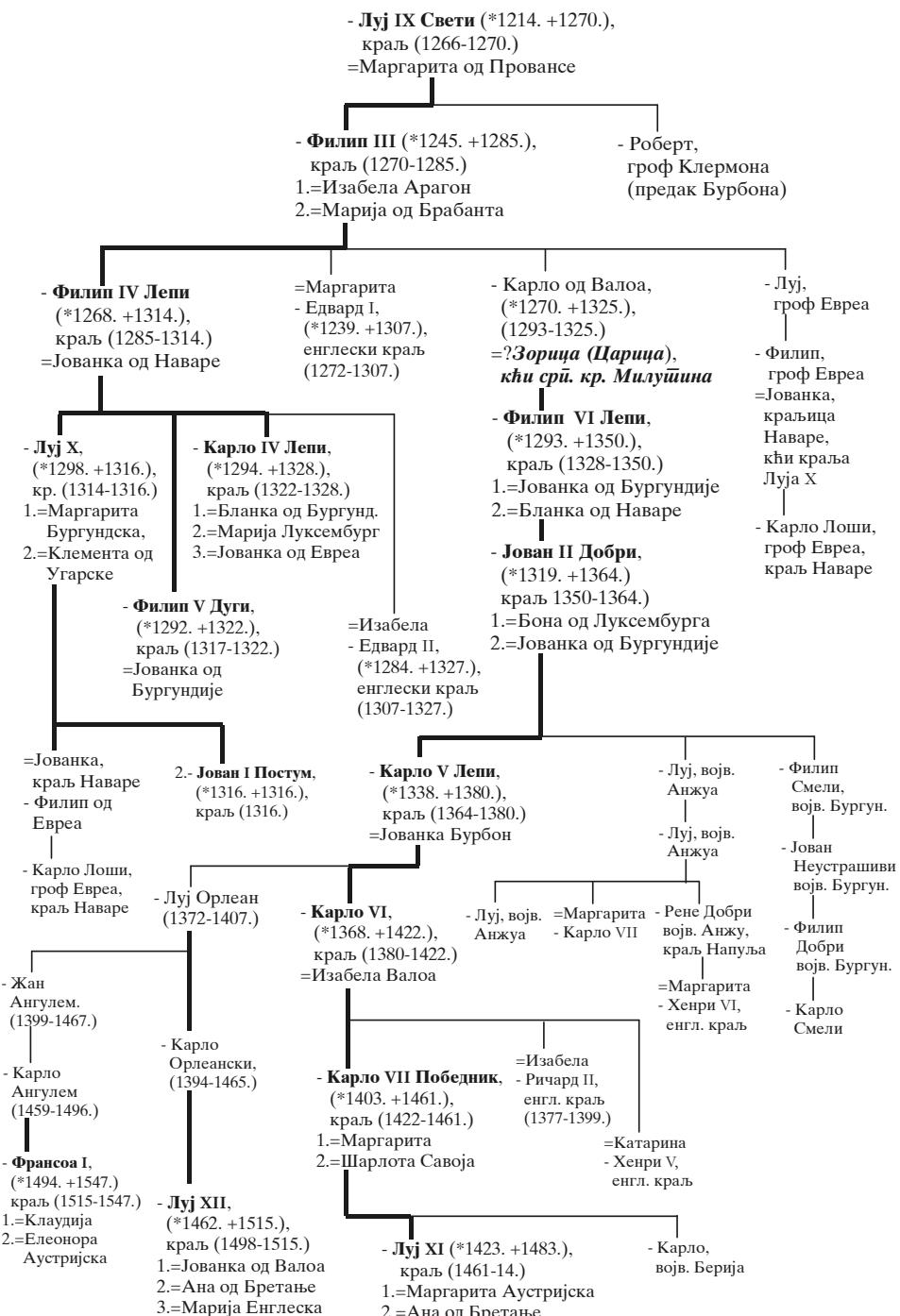
Родослов хрватске династије Шубић, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

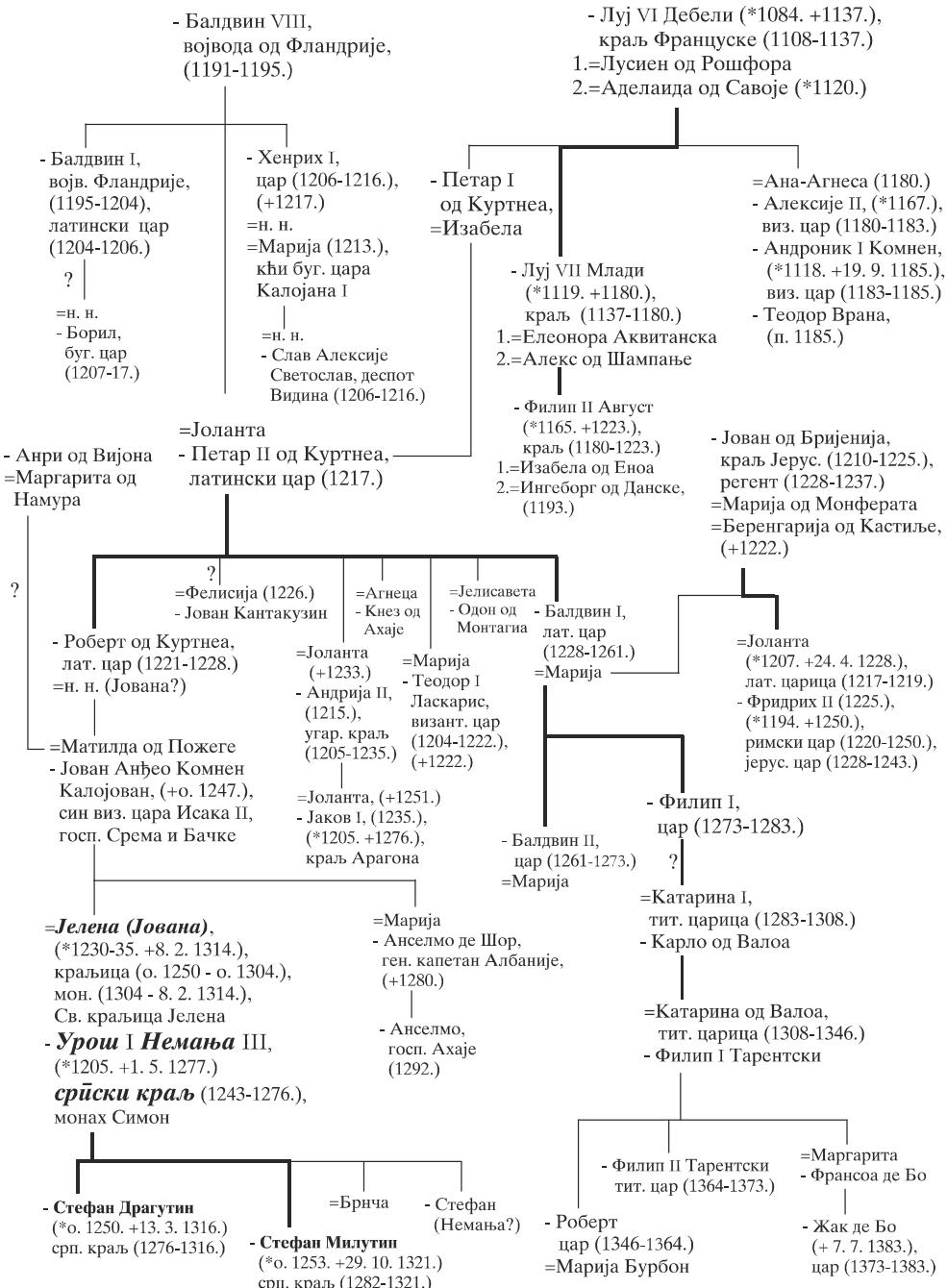
Родослов француске династије Капет - Аижу (1), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

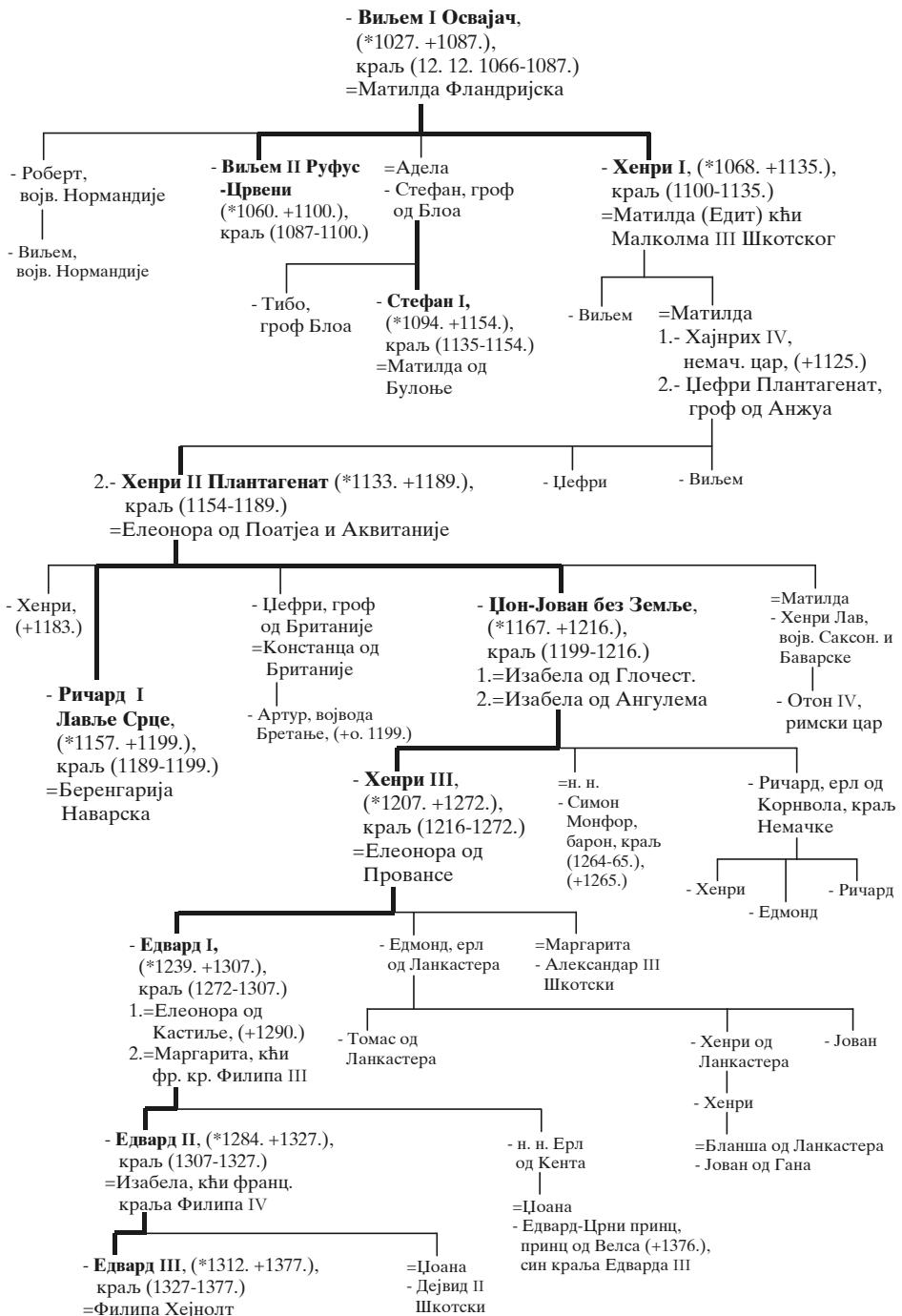
Родослов француске династије Капет - Анжу (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

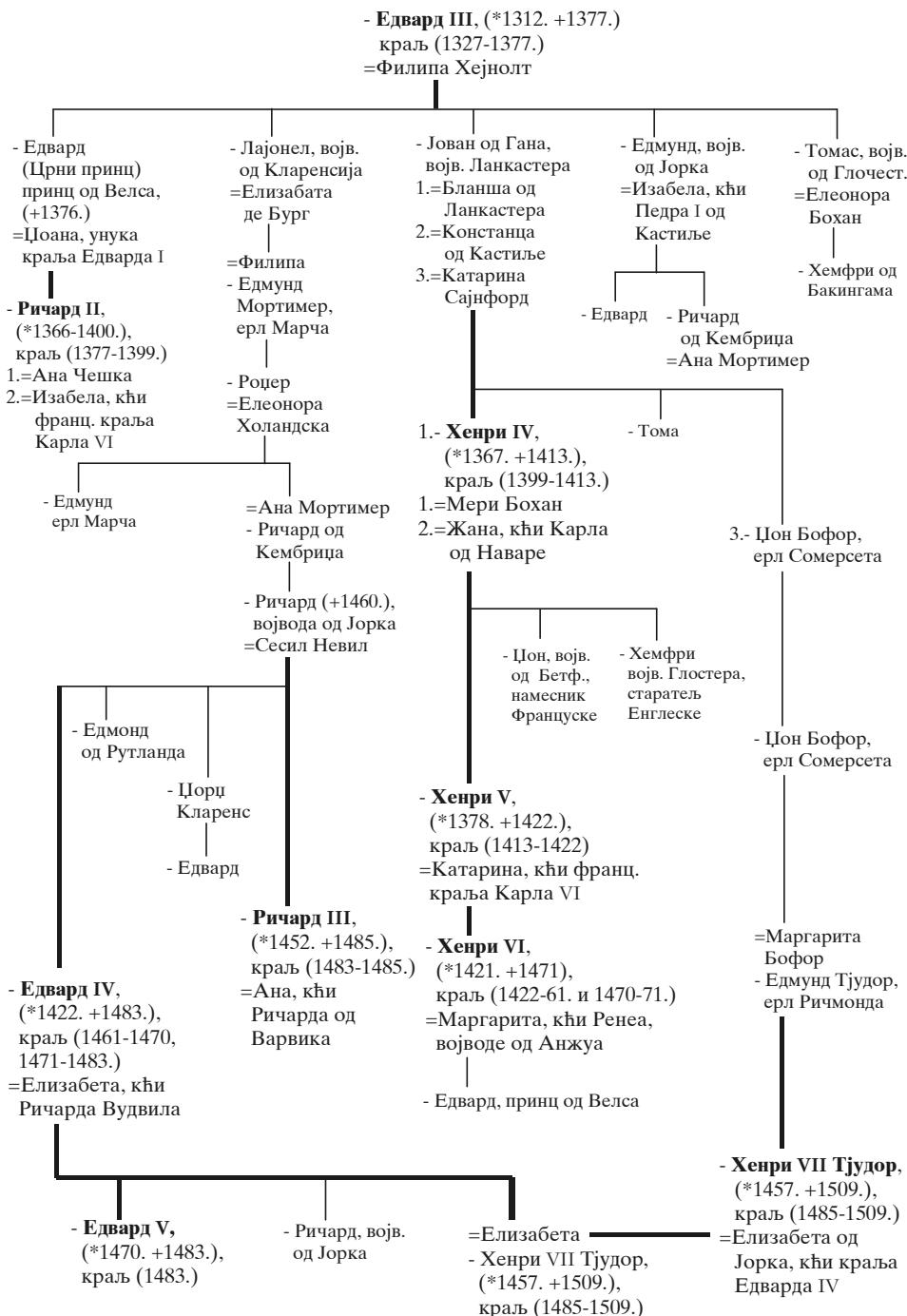
Родослов латинске династије Анжу - Куртне, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

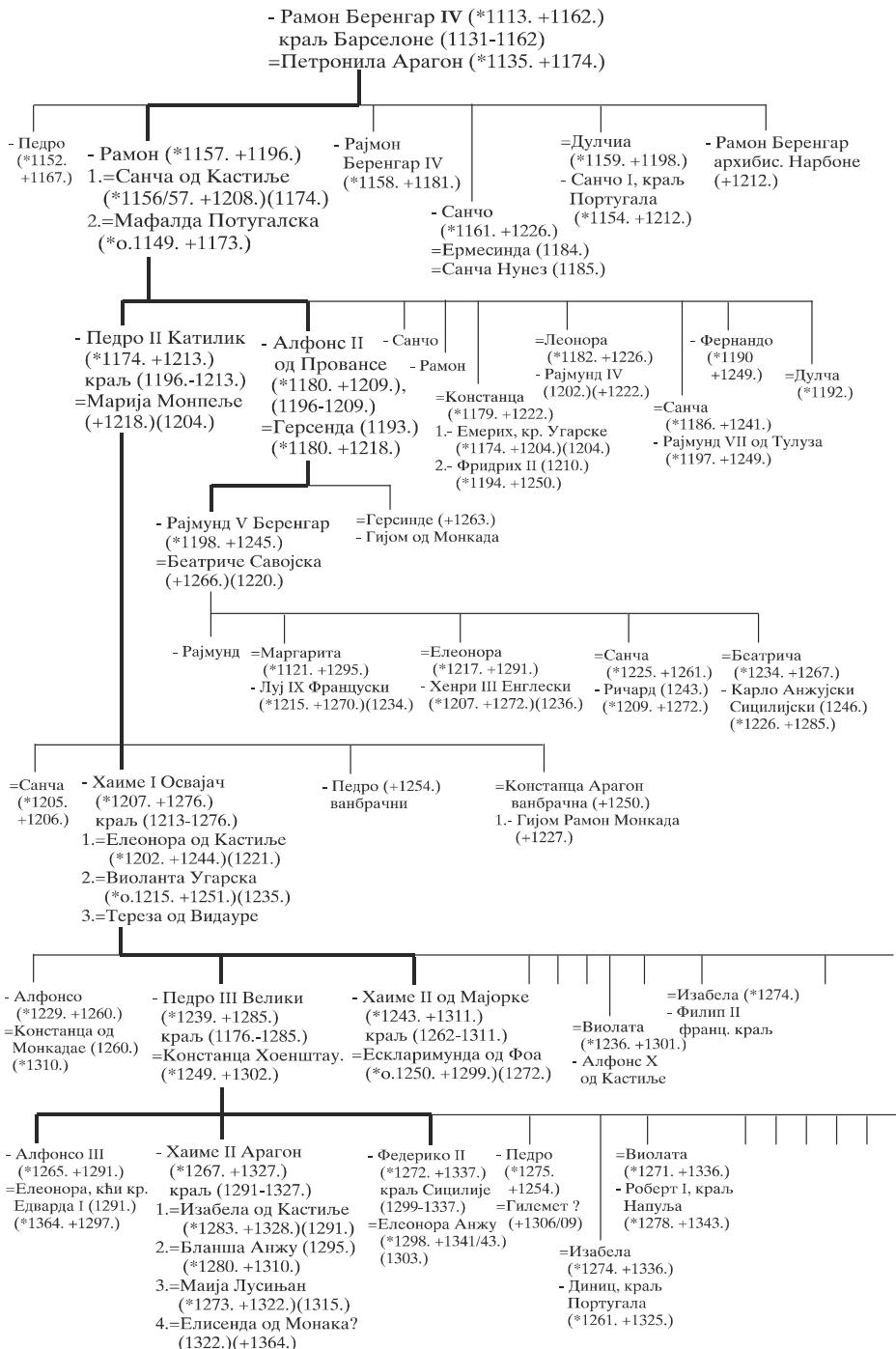
Енглеска владарска династија Плантагената (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

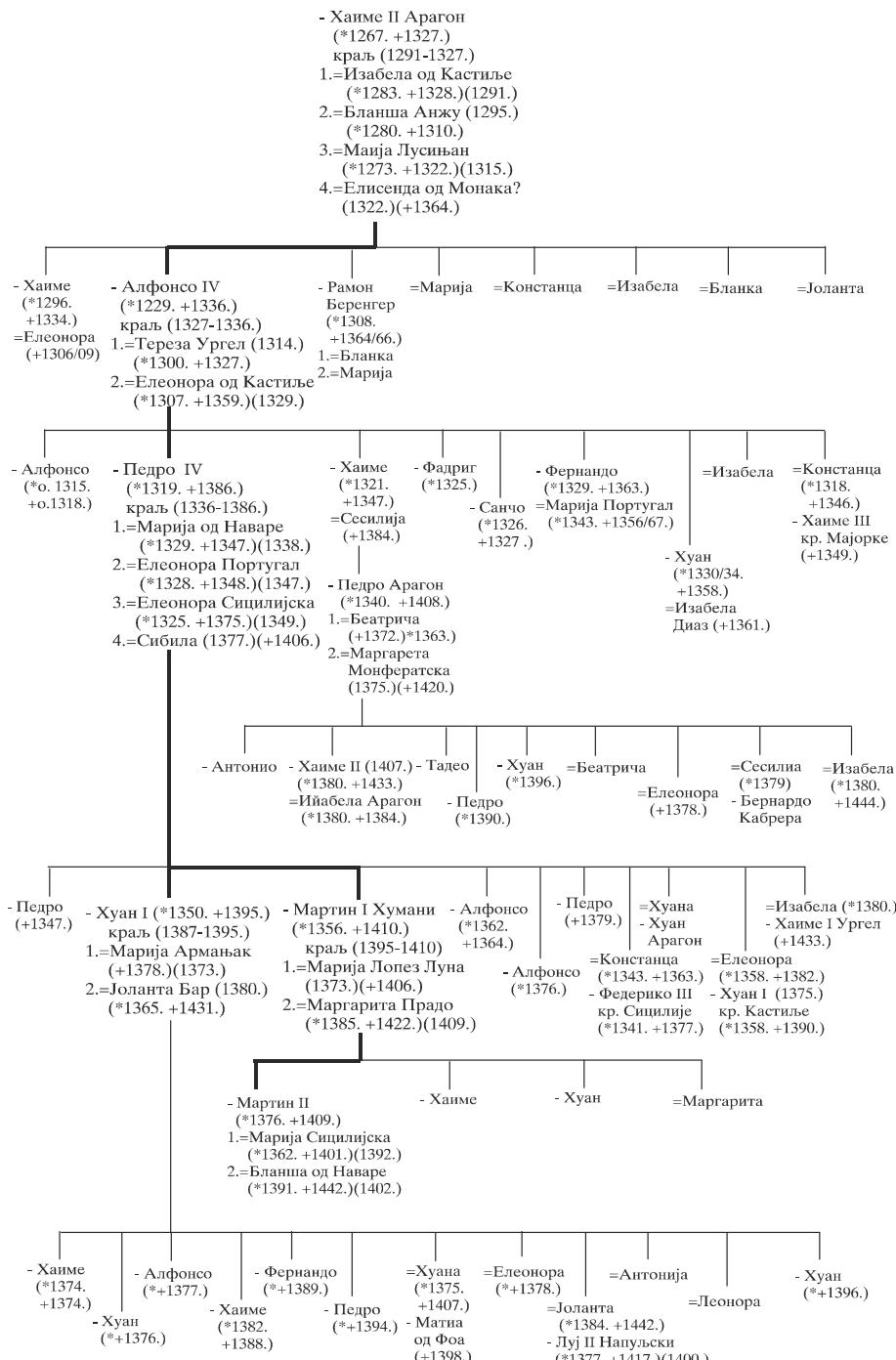
Енглеска владарска династија Плантаџенат (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

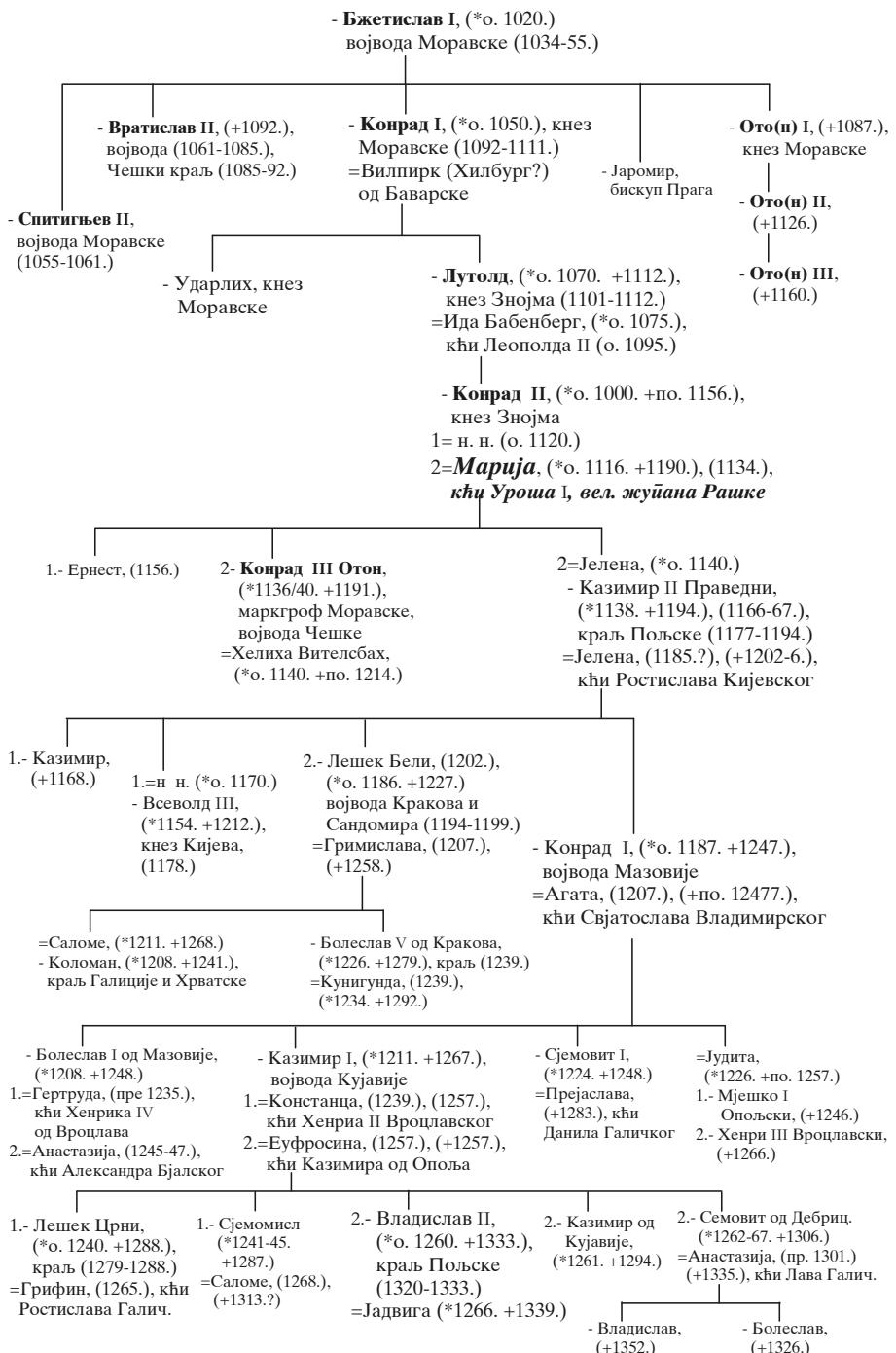
Шпанско - каталонска династија Арагон (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

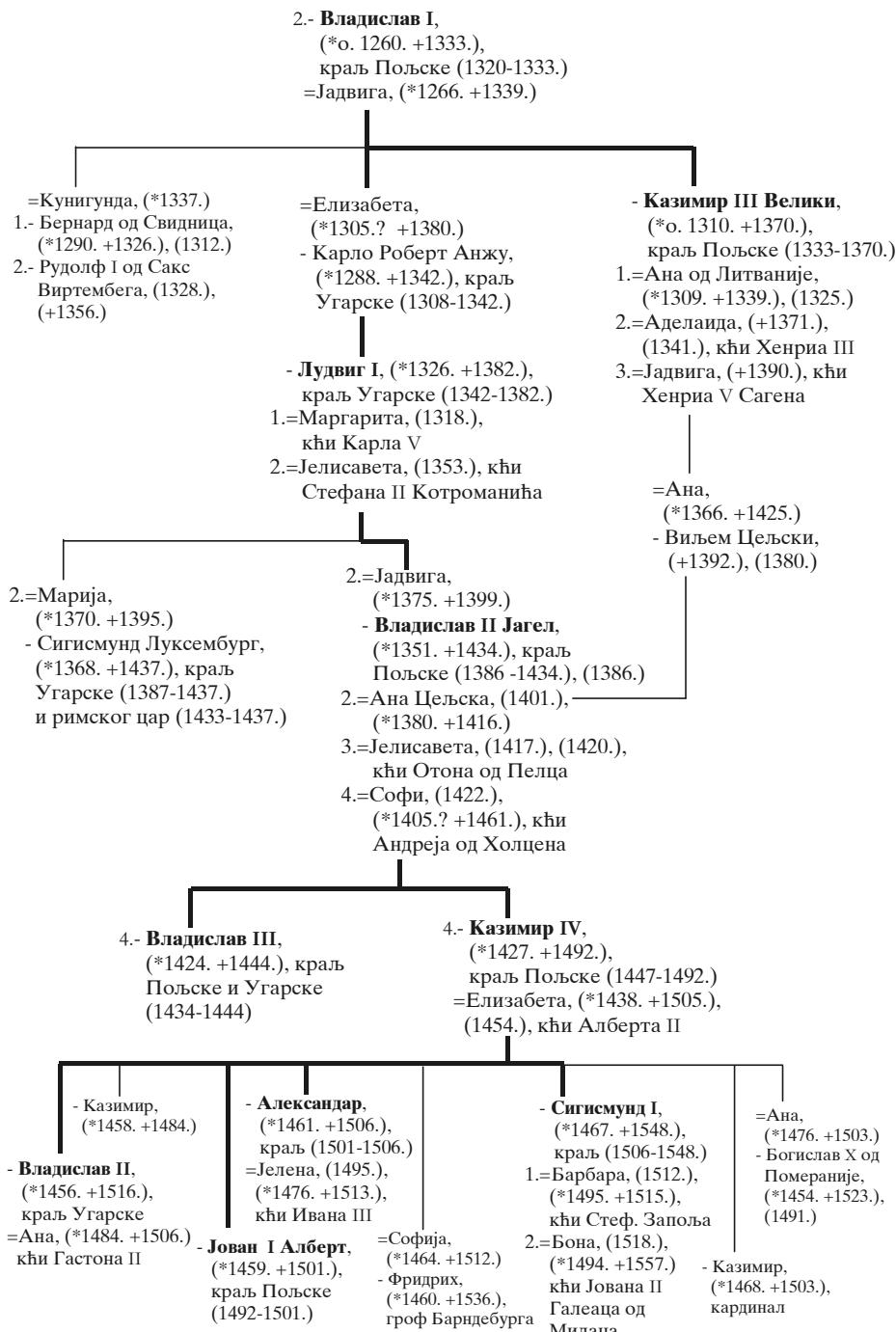
Шпанско - каталонска династија Арагон (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

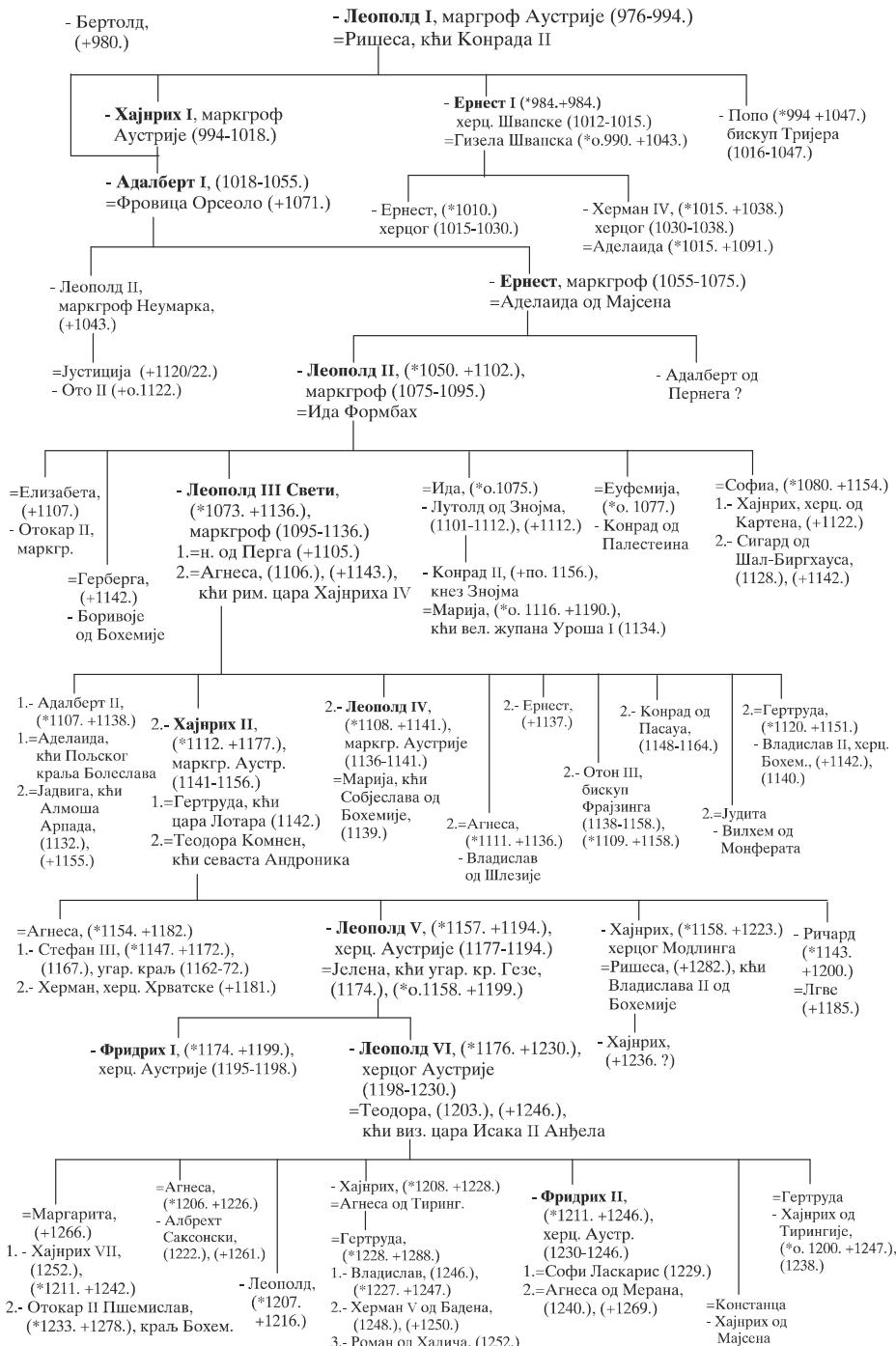
Родослов чешко - словачке династије Конрад, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

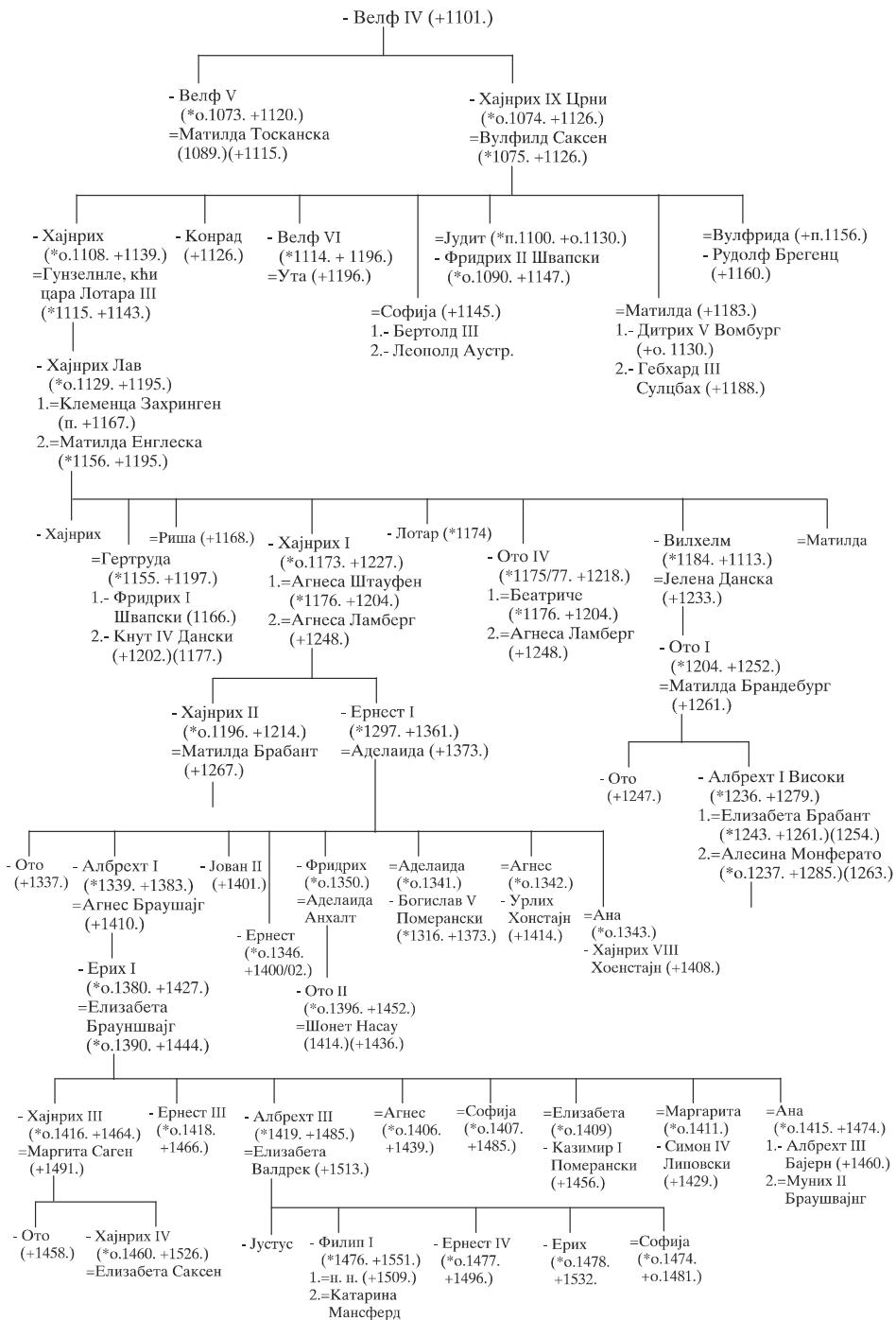
Родослов польске владарске династије Пшемислав, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

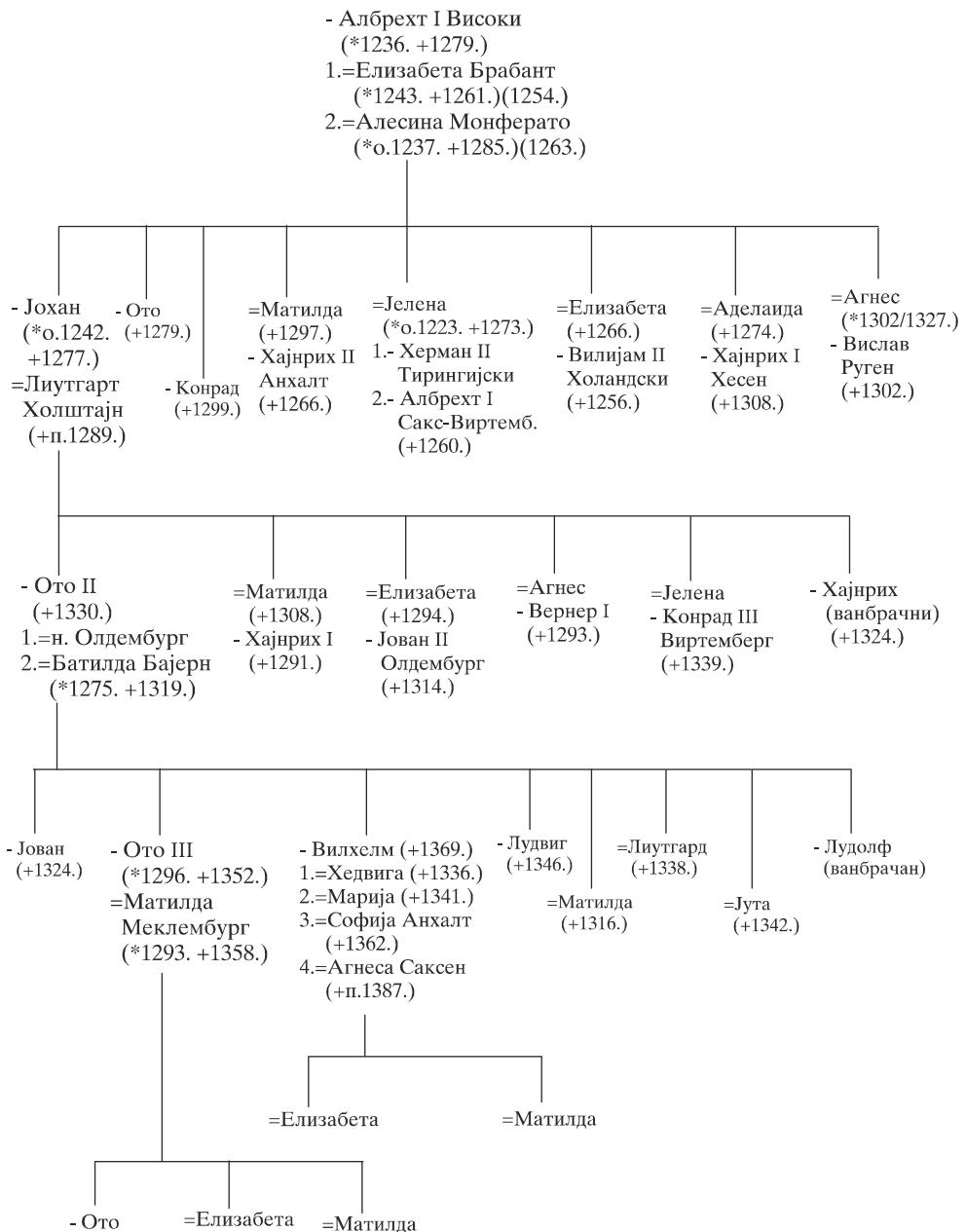
Родослов аустријске династије Бабенберг, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

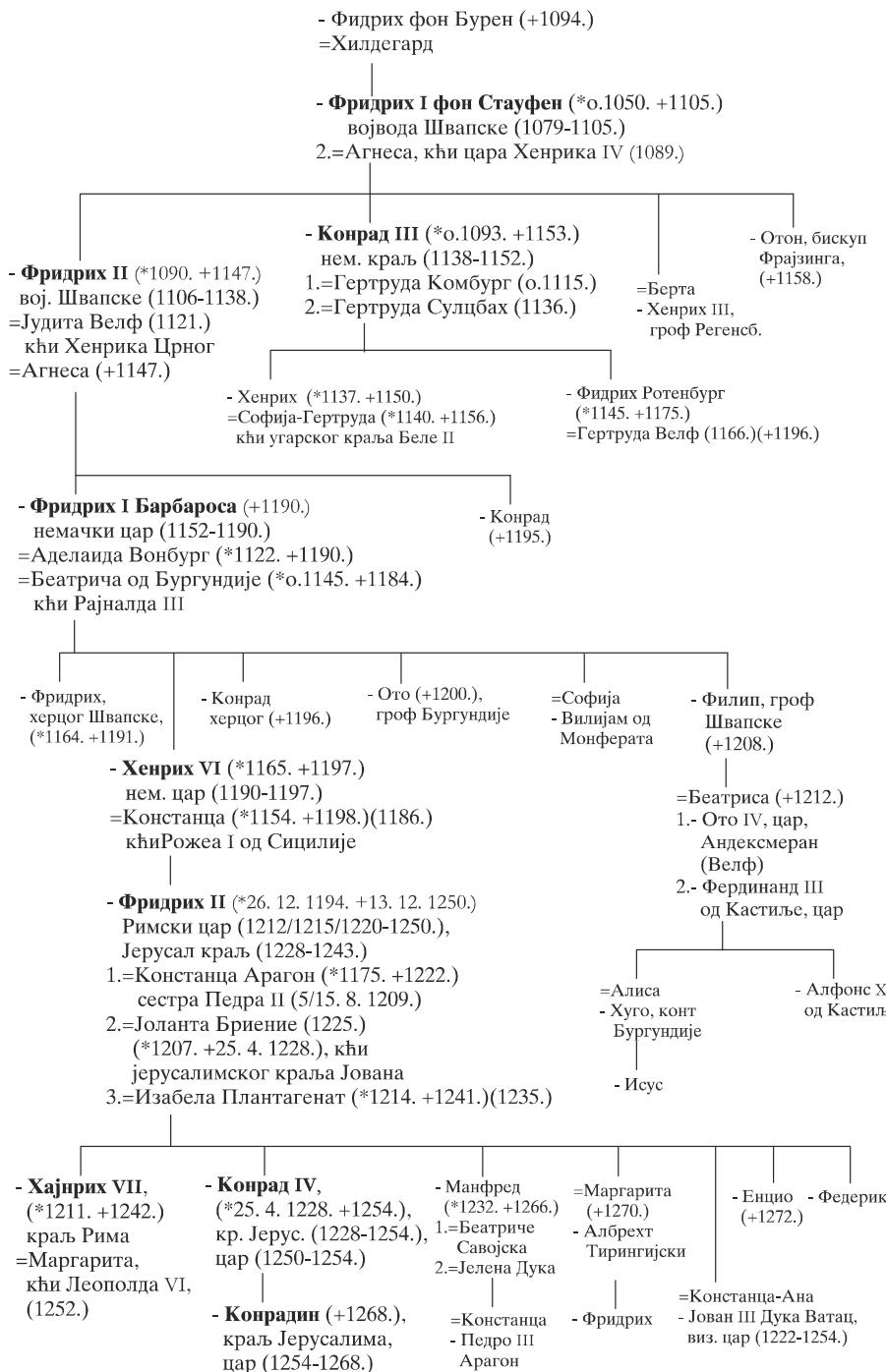
Родослов немачке династије Велф (1), према Ж. Андрђићу

Живојин Андрејић

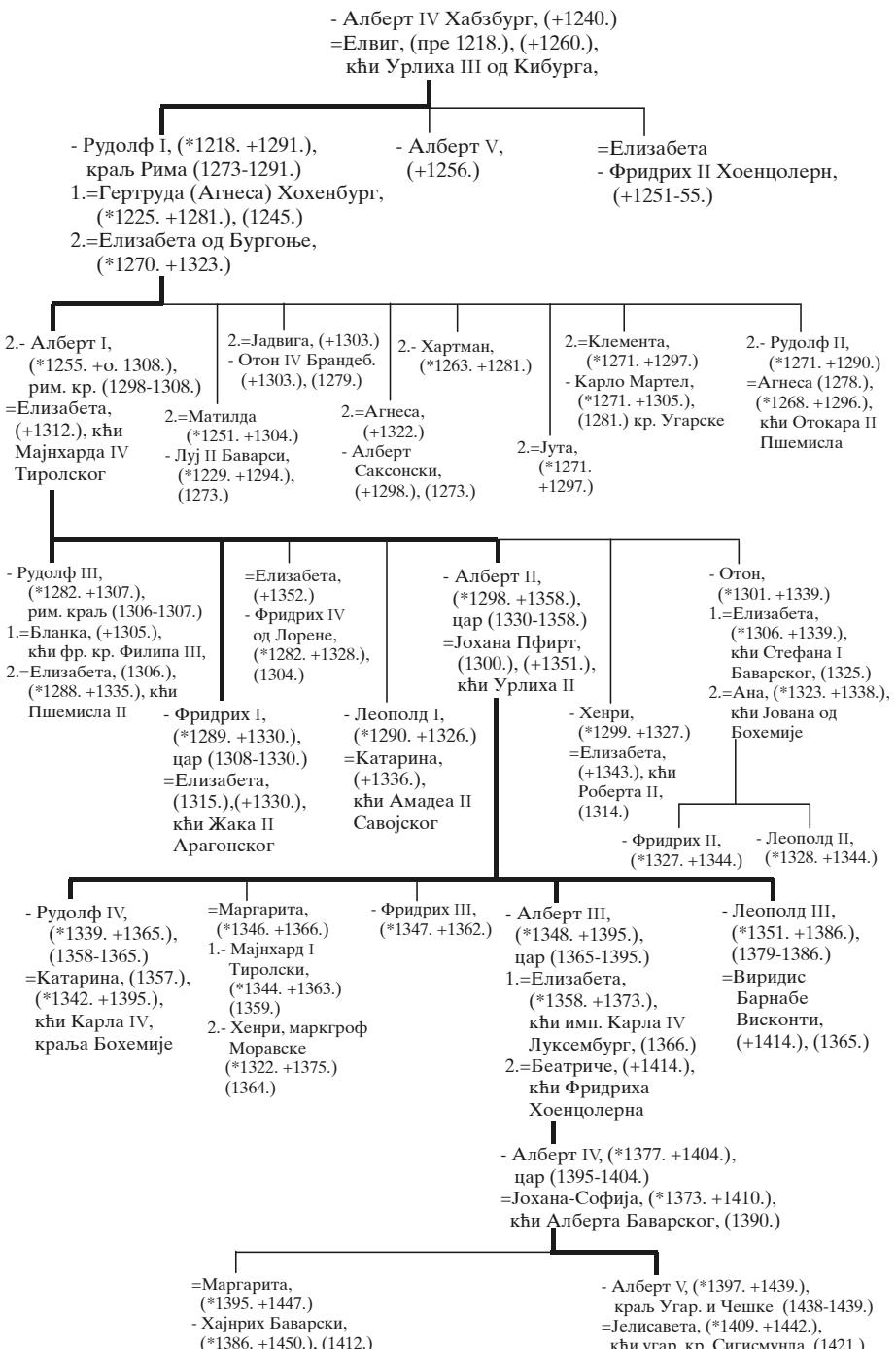
Родослов немачке династије Велф (2), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

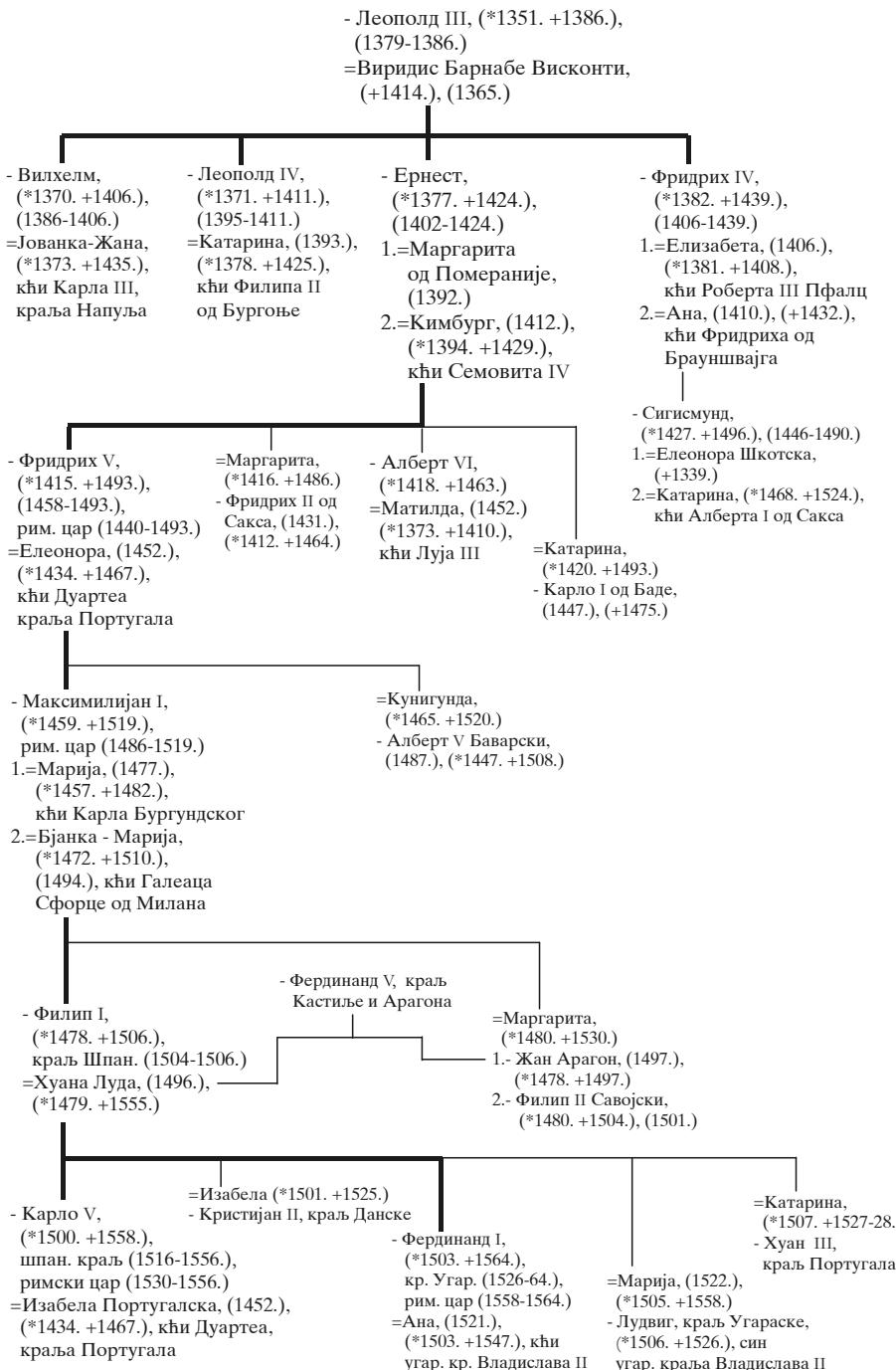
Родослов немачке династије Хоенштауфен, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

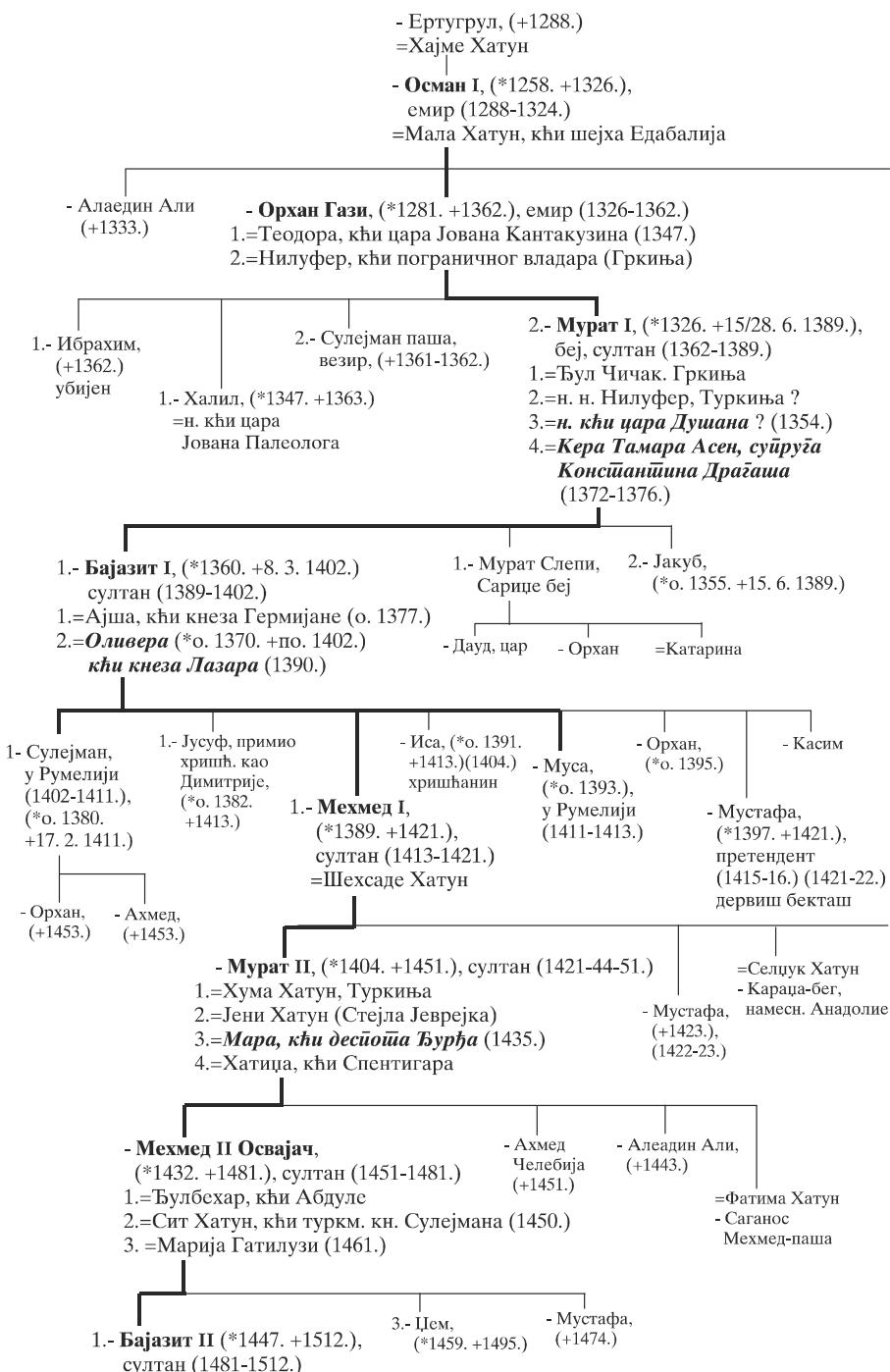
Родослов немачке династије Хабзбург (1), према Ж. Андрејић

Дрво живота – света српска лоза

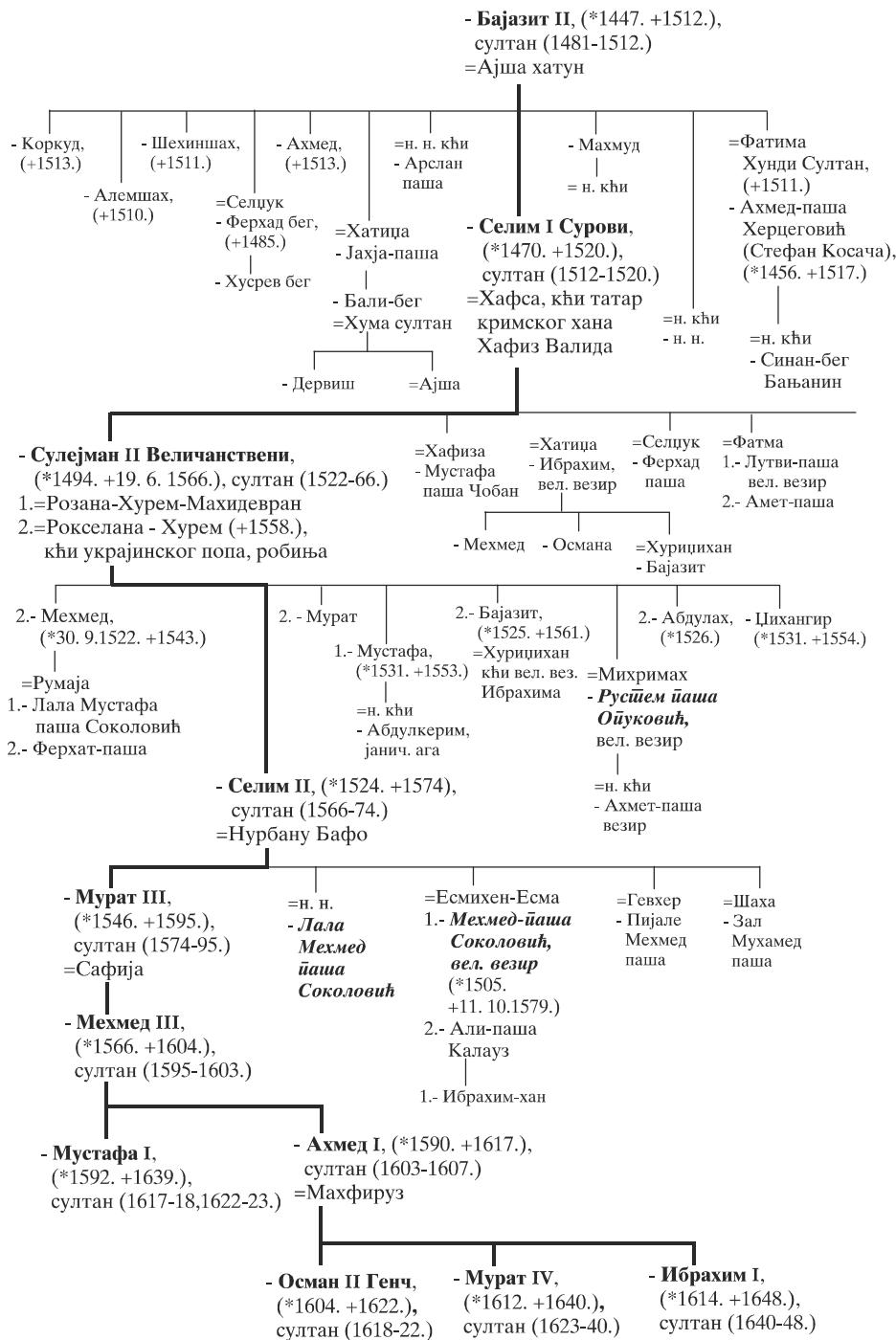
Родослов немачке династије Хабзбург (2), према Ж. Андрејић

Живојин Андрејић

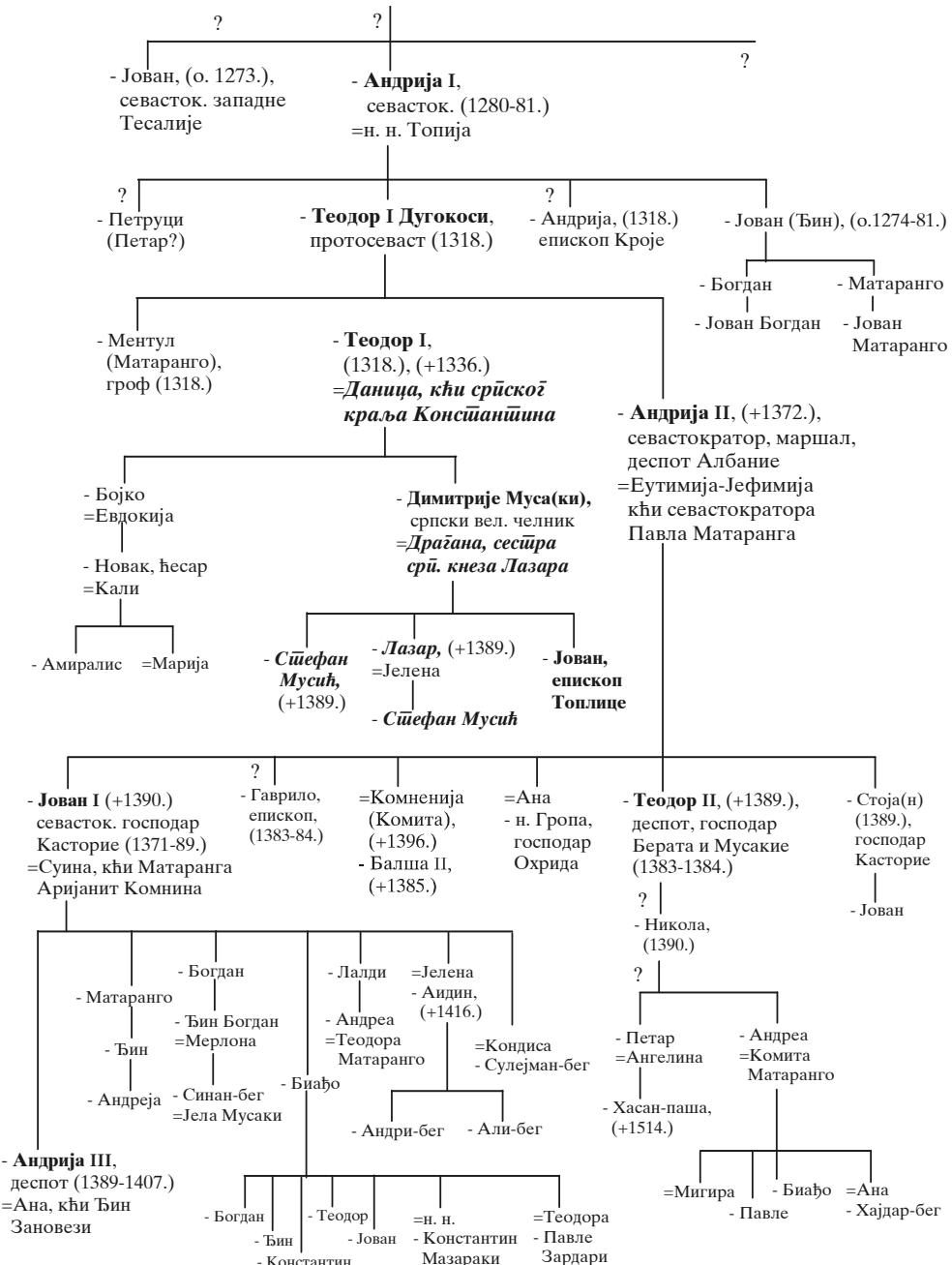
Родослов турске владарске династије Осман (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

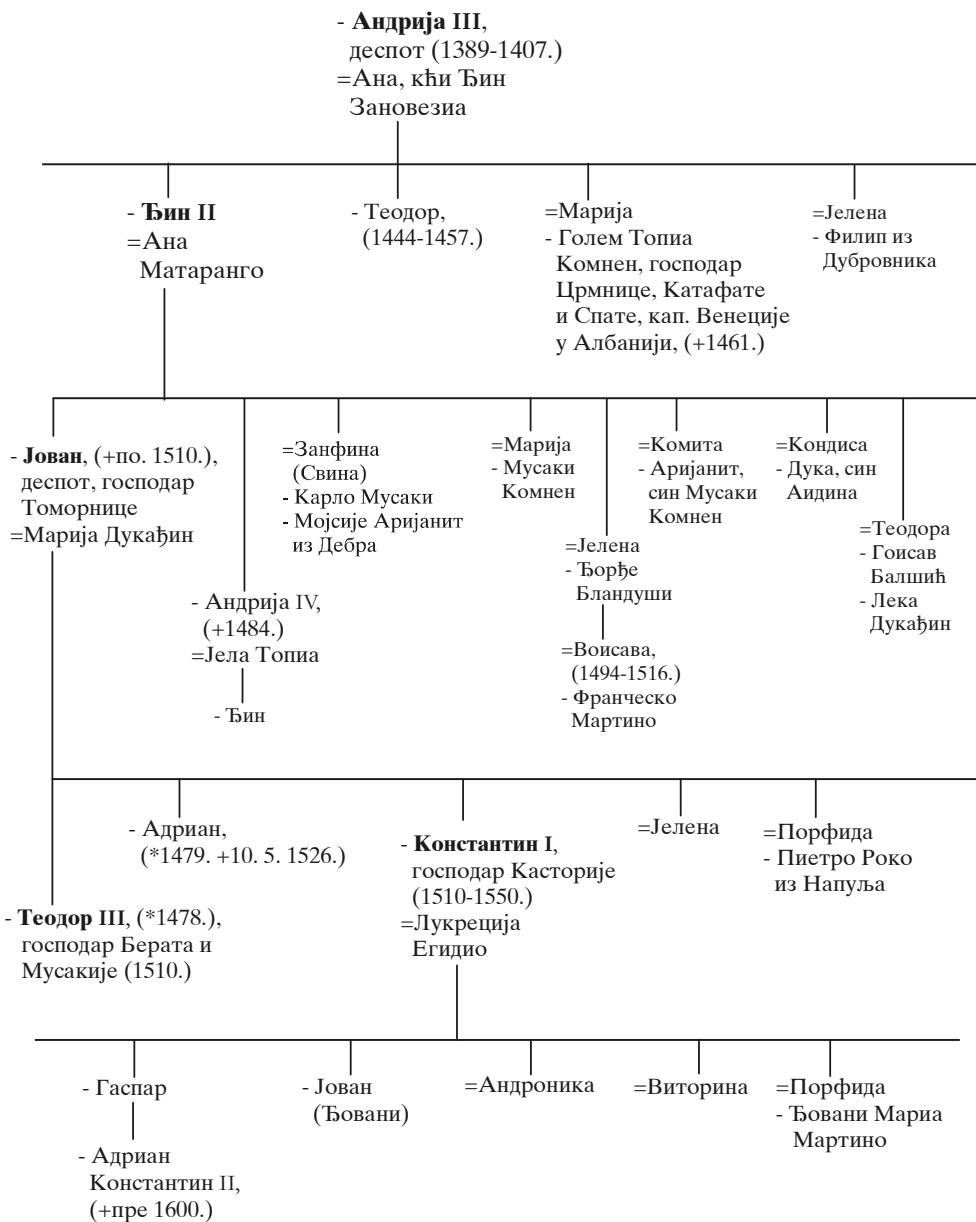

Родослов турске владарске династије Осман (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

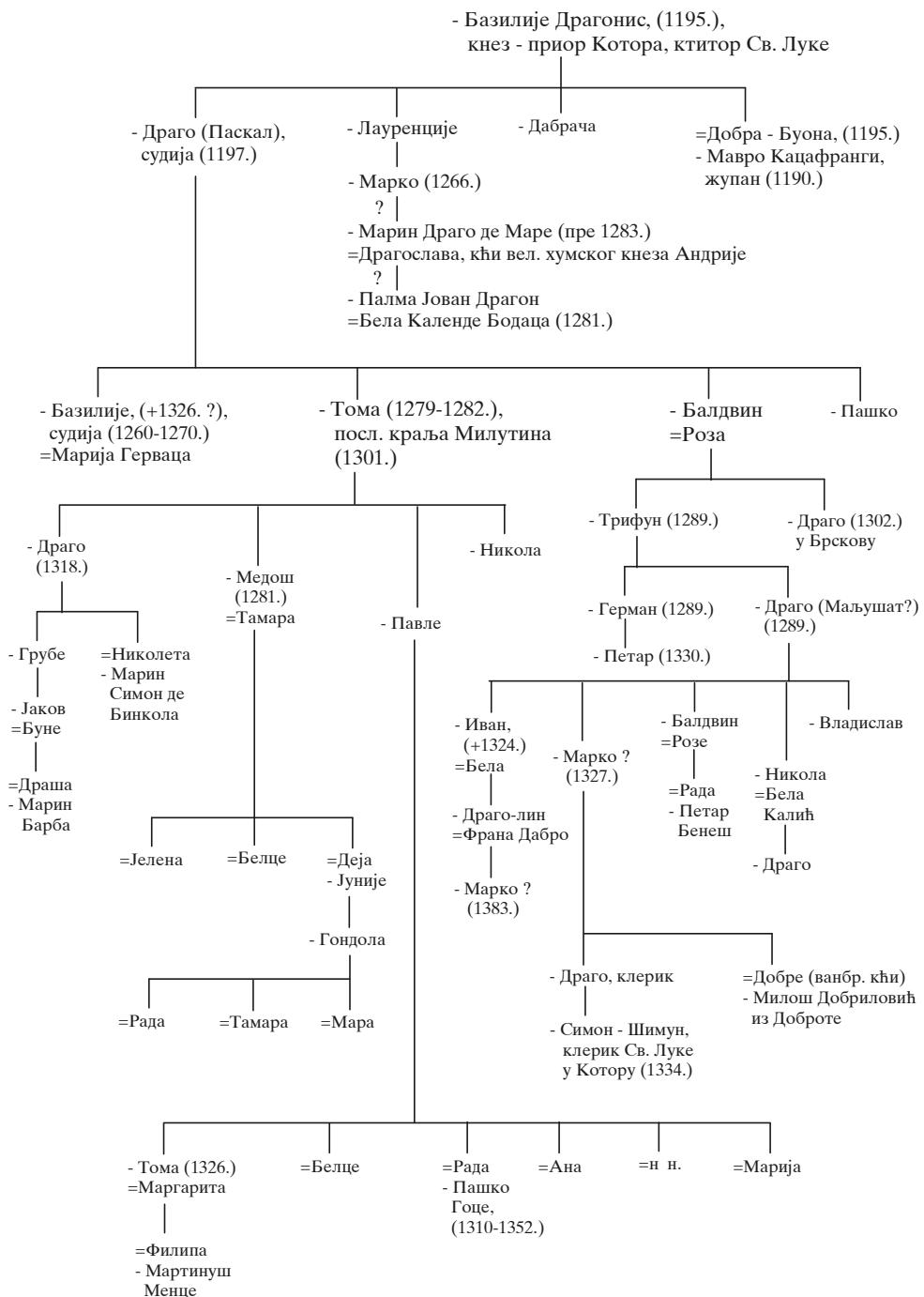

Родослов албанске србо - арбанито династије Мусаки (1), према Ж. Андрејићу

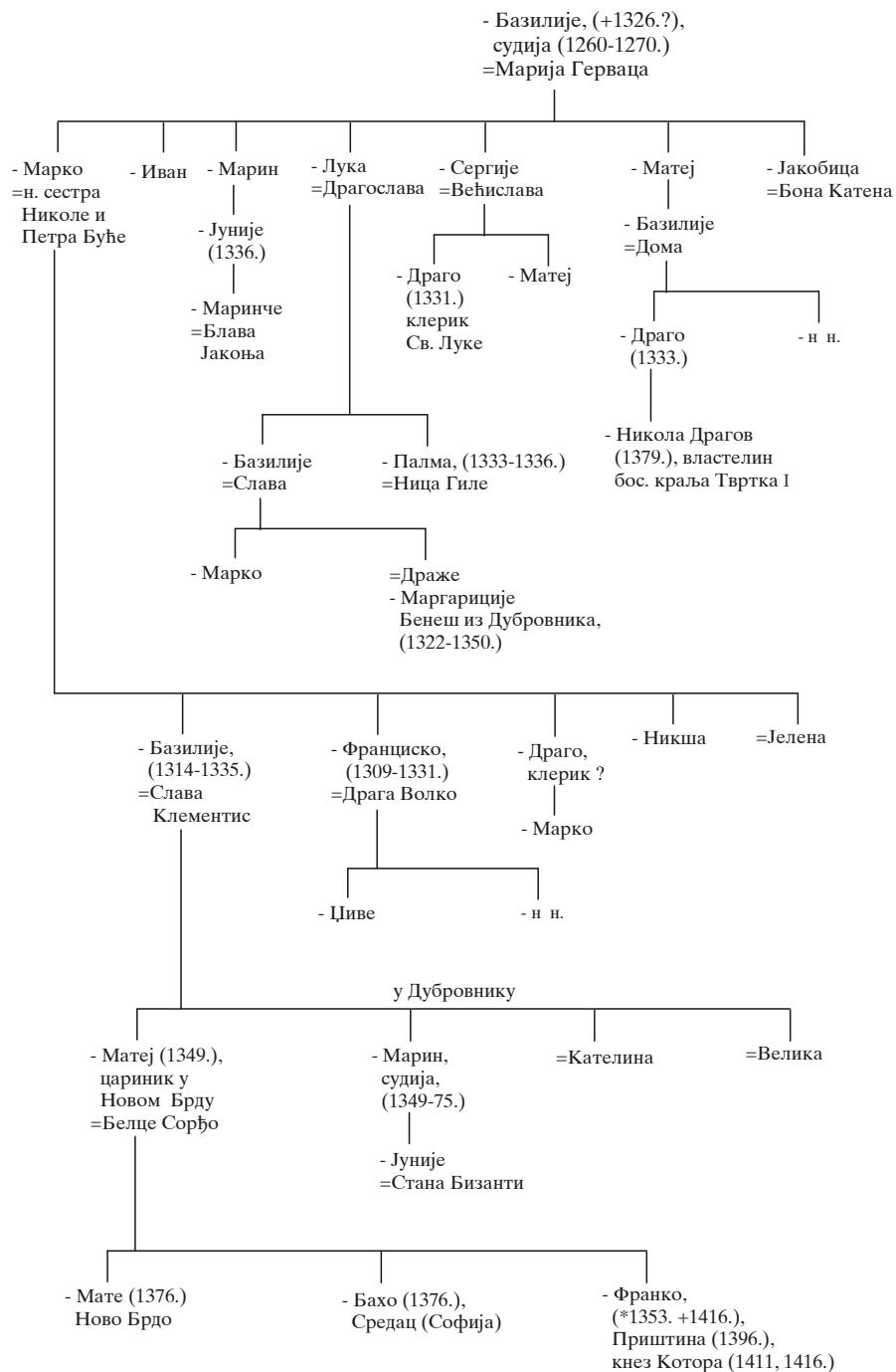
Родослов албанске србо - арбанито династије Мусаки (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

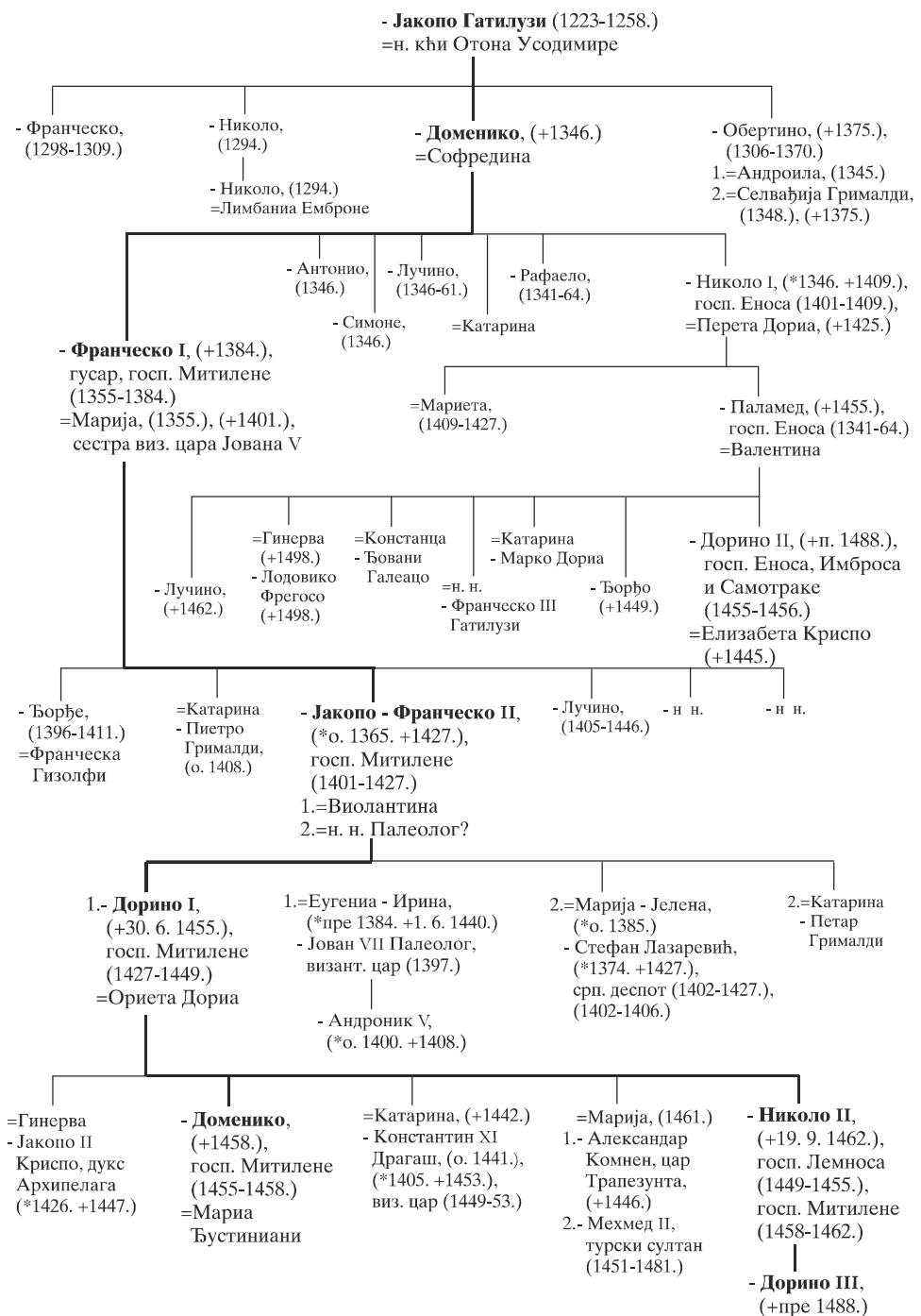
Родослов которске властеле Драго(н) де Драгонис (1), према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

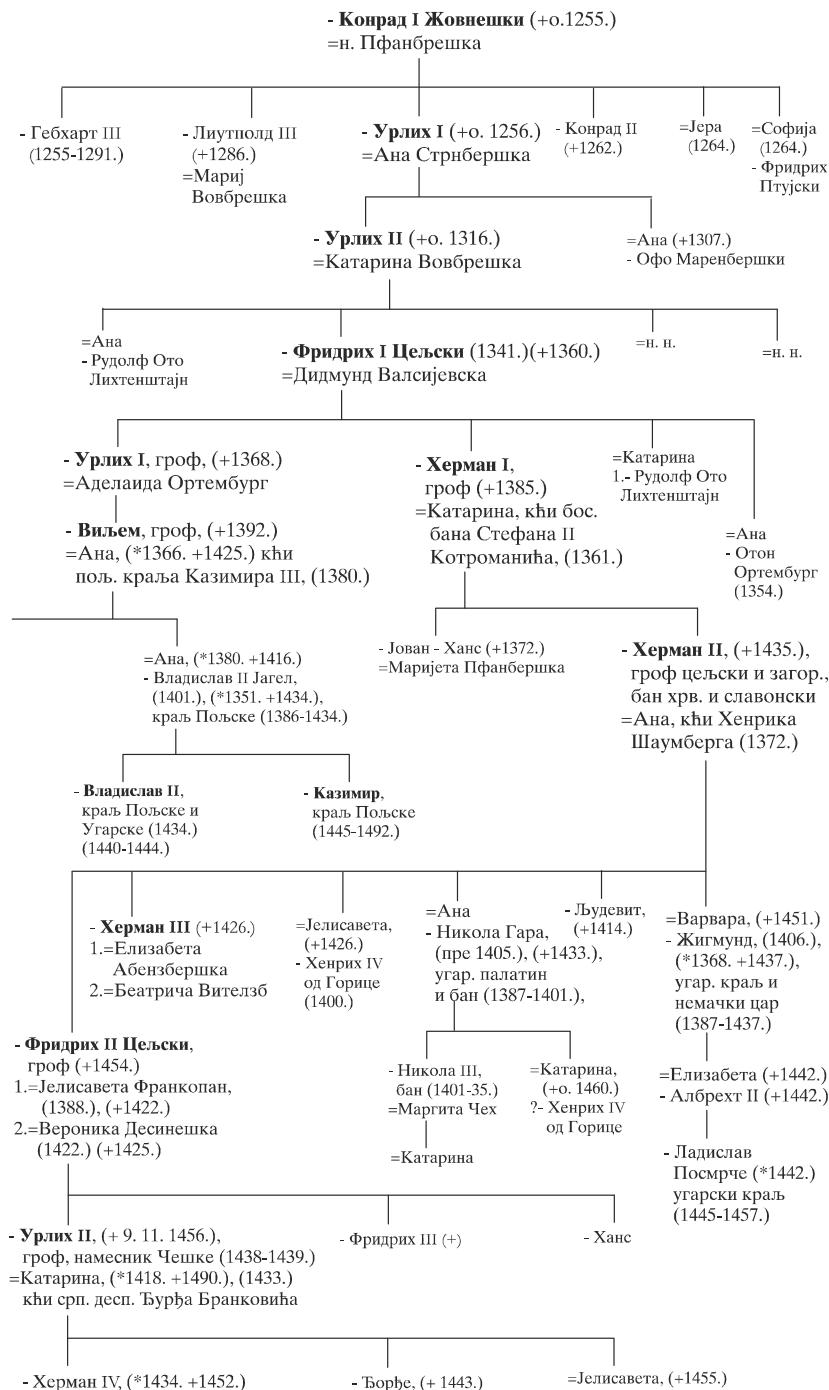
Родослов котарске властеле Драго(н) де Драгонис (2), према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

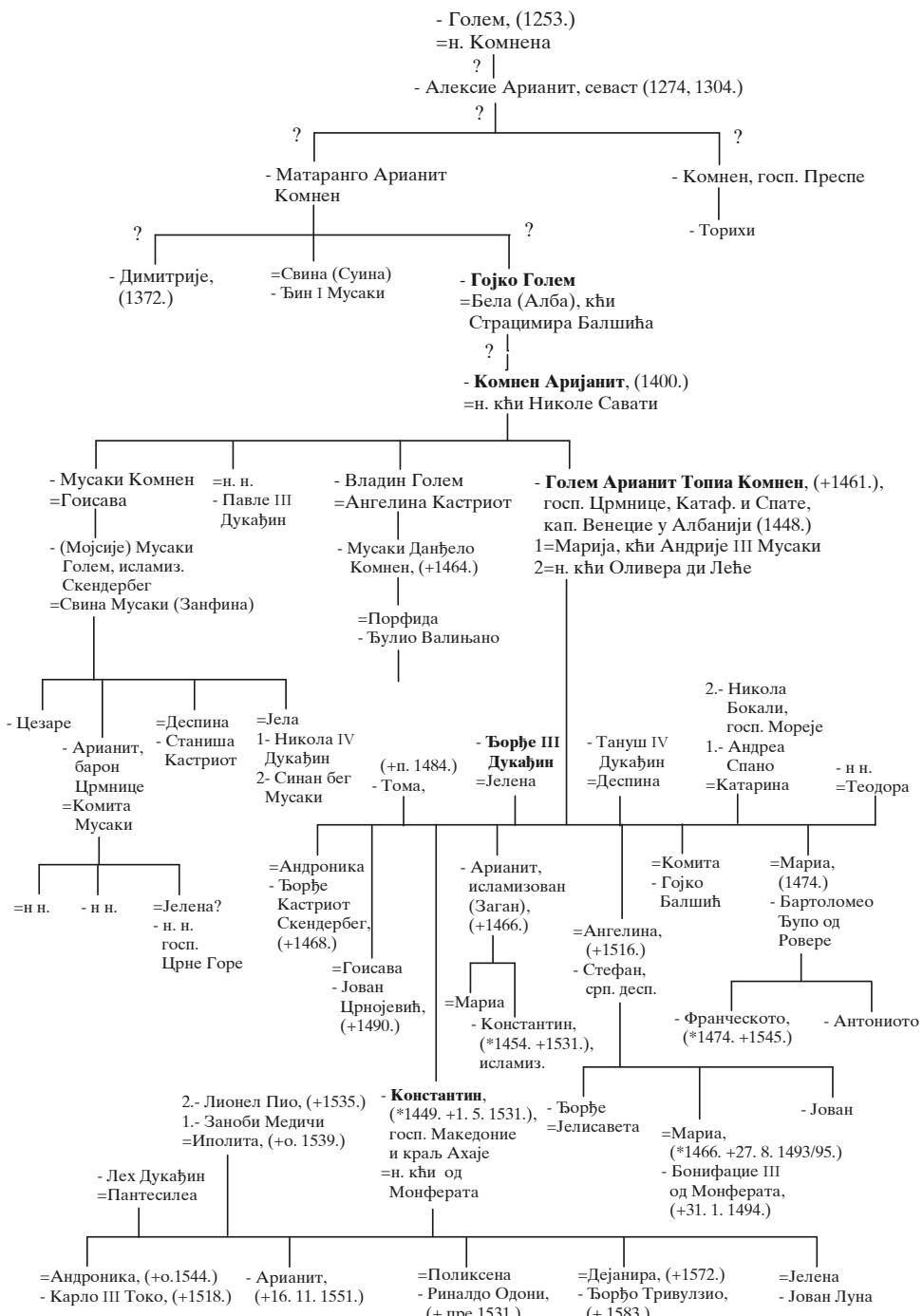
Родослов митиленске властеле Гатилузи, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

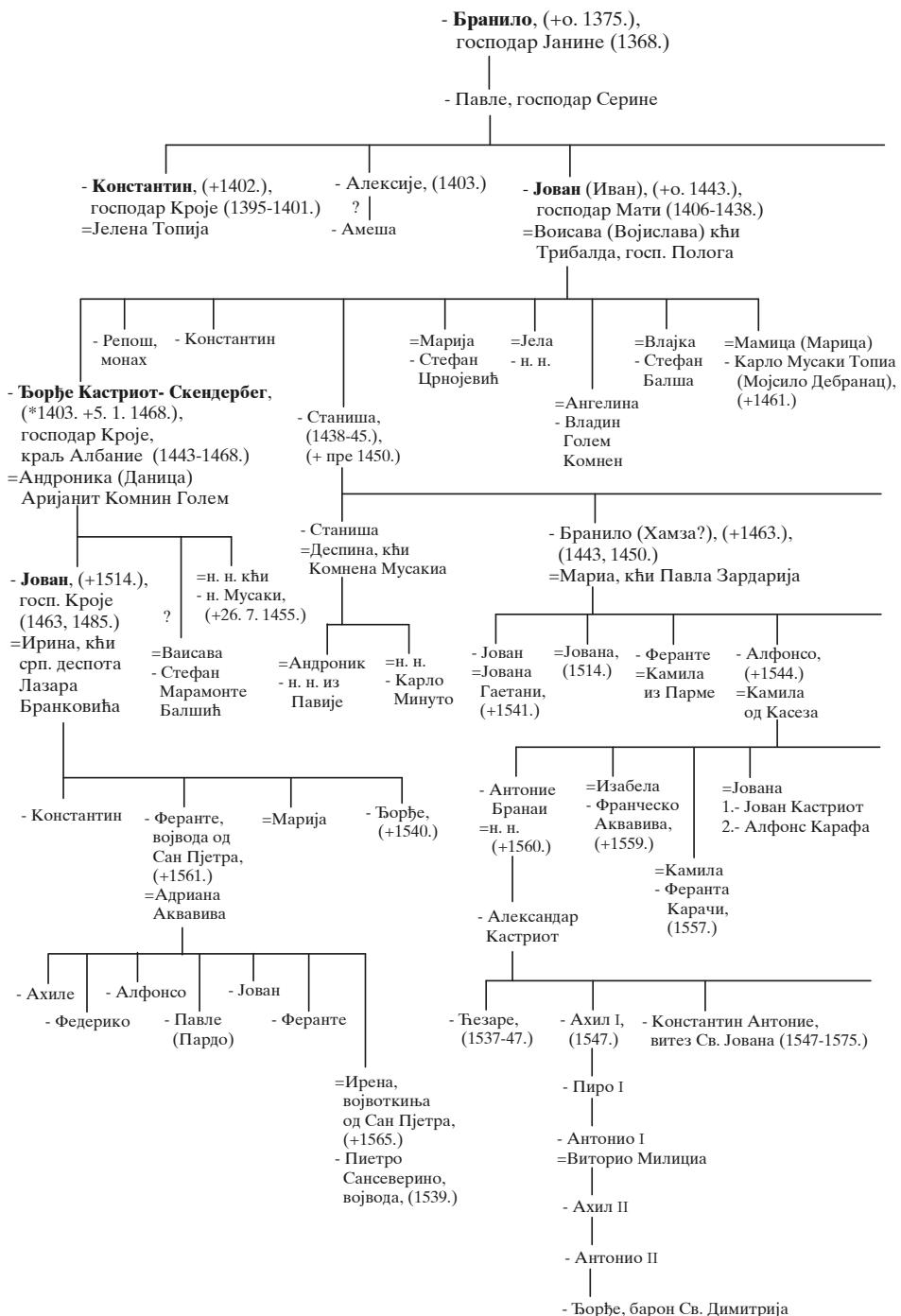
Родослов жовнешких грофова Цеља, према Ж. Андрејићу

Живојин Андрејић

Родослов српско - албанске властеле Аријанит-Голем, према Ж. Андрејићу

Дрво живота – света српска лоза

Родослов српско - албанске властеле Кастриот, према Ж. Андрејићу

Резиме

У време српске средњовековне државе нису постојали родослови као ни књижевна врста која се бавила Стефаном Немањом и његовим потомцима. Поменици српске цркве и фреско слике српских владара претходе родословима и старији су од њих. Као потпуно нова књижевна врста појавио се први српски родослов бана Твртка I Котроманића, 1374–1377. године. Најстарије податке о пореклу великог жупана Стефана Немање, кнеза Лазара и деспота Стефана, пренео је Константин Филозоф, тек 1433. године, према лози у улазној кули манастира Студенице.

Израженију родословну слику приказују поворке Немањића у оквиру свечаних ктиторских фреско ансамбала у њиховим првим владарским задужбинама. Хоризонтална лоза Немањина колена сликана је у форми молитвене поворке на чијем зачелју се налазио један од њих као ктитор. Таква лоза је у почетку приказивала три, а касније до пет колена српске династије и то само бивших и тадашњих владара. Први наш развијен родослов владара насликан је на захтев краља Милутина у припрати Грачанице (1319–1321). Вертикална лоза Немањина колена није бележила детаље унутардинастичких и политичких превирања већ искључиво вертикалу која се уздиже на основу достизања врховне власти.

У време цара Уроша, а поготову после његове смрти, 1371. године, код високе српске властеле и потоњих владара из бочних грана лозе Немањи на колена појављују се поворке родословног карактера по угледу на Немањиће. Уследило је формирање развијених вертикалних родословних

лоза кнеза Лазара и деспота Стефана (по свему и деспота Ђурђа Бранковића) и наставак лозе Немањина колена: улазна кула утврђења манастира Студенице, прва половина XV века (јединствена лоза Немањића, Лазаревића и Бранковића) и Ораховици у Славонији.

Преко светих владара државе и цркве успоставила се свеукупна светост крви Немањина колена. Сматра се да је код Срба прва појава светих владара у вези са св. Симеоном Немањом, иако у то време долази до опадања сакрализације нових светих на Истоку и до усложњавања поступка канонизације, а нови, малобројни свеци потичу из друштвене елите. Када је у питању сакрализација Симеона Немање примењен је архаични модел одрицања од круне ради духовног живота.

Коначну светост целокупне лозе се успоставила у време Стефана Дечанског, односно краља Душана, око 1346. године. Тиме се хтело рећи да су држава и лоза божанским даром на власт свезани нераскидиво. Вечност лозе и државе је била обезбеђена. На власт у држави није могао доћи неко ко није из основне вертикале лозе Немањина колена, по мушкиј или женској линији. Али, ни долазак на власт из бочних грана Немањина колена није била искључена као што је то случај после цара Стефана Немање Уроша V.

Негирана је исправност проглашења Српског царства и уздизање на ранг Патријаршије а преко Даниловог настављача и осуђена. Канонизација цара Душана, најмоћнијег и највећег српског владара Немањина колена, била је онемогућена а то је имало консеквенце и по његове потомке од којих су неки, као кнез Лазар, морали да мукотрпним потезима изборе нов легитимитет. Тако са добијањем царске титуле деспота, највишег византијског достојанства до цара, урученог Лазаревом сину Стефану, 1402. године и потврђеног, 1410. године, Србија је поново признала идеалну надрећеност Цариграда. То је тренутак после кога деспот Стефан може легитимно да себе означава потомком цара Стефана.

Гашење династије Немањина колена није било тако да није ни „створила дугу идеолошку и династичку кризу“ већ одлуке српског краља Душана да се крунише за цара без васељенског благослова и устрајавање његовог сина цара Уроша на том путу. Та одлука је у Цариграду сматрана рушењем хијерархије васељенске симфоније. Рушење ове симфоније од стране српских владара лишила их је поседовања хармоније двеју власти као најбитнијег израза средњовековне државне идеологије и свете лозе.

Посвећивање Душанових потомака, ради тога, морало се заснивати на новом моделу, не на благодати већ на мучеништву.

Summary

During the Serbian medieval state neither genealogy nor the literary genre describing Nemanja and his descendants existed. Their forerunners – memorials, Serbian churches and frescoes of Serbian rulers are much older than them. The first Serbian genealogy of Stefan Kotromanic came as a completely new genre in 1374-1377. The oldest information about the life of the district-perfect Stefan Nemanja, grand-duke Lazar and despot Stefan Lazarevic were given by Constantine the Philosopher in 1433, according to the family tree on the tower at the entrance of Studenica monastery.

The more accentuated perspectives are shown in the processions of the members of the Nemanjic family in the festive fresco compositions of the monastery founders in the first monasteries they founded. Horizontal genealogy tree of the Nemanja's family was painted in the form of a religious procession with one of them as a founder at the end of the line. In the beginning, it showed three and later up to five generations of the Serbian dynasty, who ruled up to that period. The first detailed family tree was commissioned by king Milutin in Gračanica monastery in 1319-1321. The vertical tree of Nemanja's descendants recorded no inner family and political conflicts, it is only the vertical line of the successive kings on the throne.

During the reign of the emperor Uroš, and especially after his death in 1371, high nobility and the side branches of the Nemanjic family started making genealogy trees on the Nemanjic model. Then came the forming of developed family trees of grand-duke Lazar and despot Stefan (seemingly of despot

Djuradj Brankovic as well) as a succession of the Nemanjic family: the tower at the entrance of the fort of Studenica monastery in the early 15th century (the undivided tree of Nemanjics, Lazarevics and Brankovics) and in Orahovica in Slavonia.

Through the saint rulers of state and church the notion of universal sanctity of the Nemanjic family was established. It is thought that the first appearance of saint rulers is connected with St. Simeon Nemanja although in those years there was the trend of decreasing of sacralisation of the new saints in the East and the process of canonisation was becoming more and more complex; the few new saints were mostly members of the elite. In sacralisation of Simeon Nemanja the archaic model of self-sacrifice was implemented – he gave up the crown for eternal life.

The ultimate sanctity of the whole family was established during the reign of Stefan Decanski and king Dusan, around 1346. It meant that the state and the family were inseparably bounded as a gift from God. The eternity of the dynasty and state were thus infallible. No one outside the vertical family tree could get the throne. Coming into power from the side branches was not excluded either, but it came only after the death of emperor Uros.

The right to rise medieval Serbia on the rank of Empire and the church on patriarchate was disputed and even condemned by Danilo's successor. The canonisation of Dusan the Emperor, the greatest and the most powerful of the Nemanja's family was prevented, which affected his descendants. Some of them, like grand-duke Lazar, sturrlled to gain a new identity. Only after gaining the imperial title of despot, the second-highest rank in Byzantine Empire after the emperor (given to the Lazar's son Stefan in 1402 and confirmed in 1410) did Serbia acknowledge the advantage of Constantinople. That was the piont after which despot Stefan could be legally denounced as a desscendant of Dusan the Emperor.

The fading of Nemanja's dynasty did not bring about 'long ideological and dynastical crisis', but the decisions of the Serbian king Dusan to be crowned as an emperor without the patriarch's blessing and the determination of his son Uros not to change his father's course. In Constantinople, this decision was considered an attempt to destroy the hierarchy of the Ortodox church. The destruction of this hierarchy by the Serbian rulers would mean the end of the ecumene's harmony of the two powers – sacral and secular – the most distinguished feature of the medieval state ideology and saint family trees. Thus, the

canonisation of Dusan's descendants had to be based on a new model - not by blessing, but for self-sacrifice.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929.52НЕМАЊИЋ
929.52(=163.41)"09/14"

АНДРЕЈИЋ, Живојин, 1950-

Света српска лоза / Андрејић Живојин. - 3. допуњено и проширено изд. - Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2019 (Крагујевац : Interprint). - 208 стр. : генеал. табле, илустр. ; 25 см

Тираж 200. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Summary.

ISBN 978-86-80684-13-0

- а) Немањић (династија)
- б) Владари -- Генеалогија -- Србија -- Средњи век

COBISS.SR-ID 280093452